

KARTA INFORMACYJNA

Własność archiwum Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie

Aktotwórca MSW

Tytuł teczki PAX- materiały dotyczące działalności zrzeszenia

Daty skrajne jednostki archiwalnej

Stara sygnatura 45/79

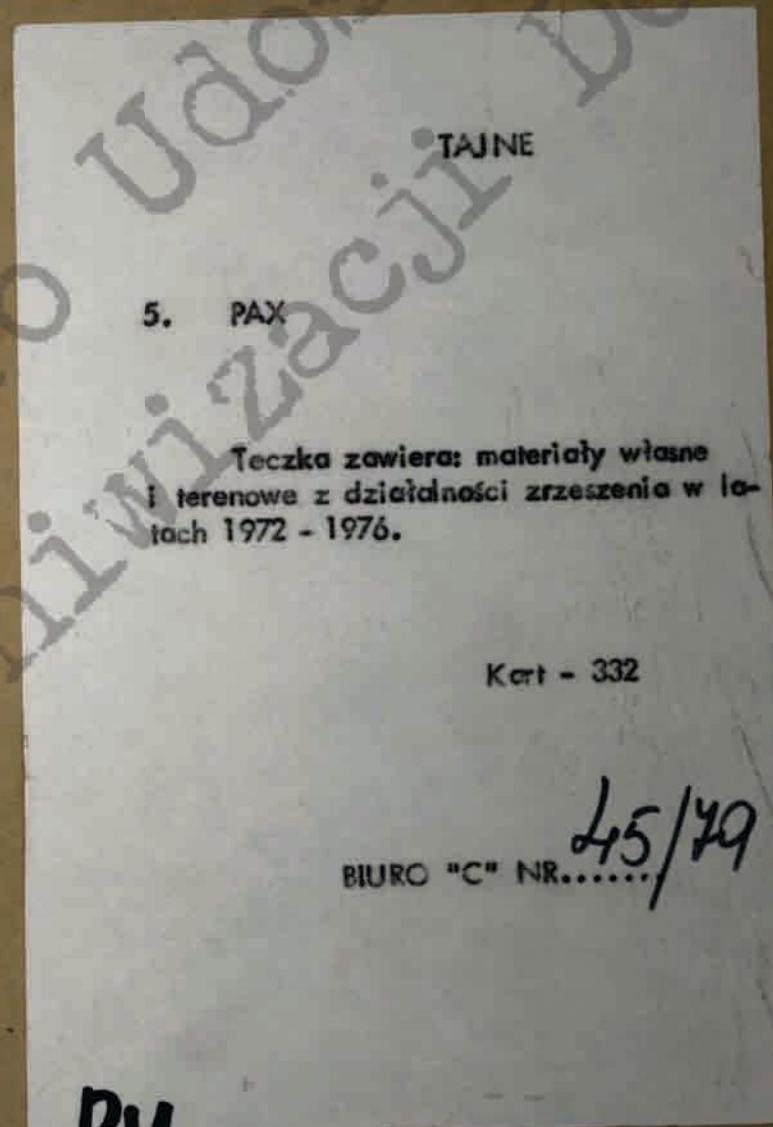
Sygnatura archiwalna IPN BU 0639/223

JAWNE	
P.	z dnia 28.06.1976 ochronie z u. (dla informatora i jednostki ochrony)
Z.U.	z dnia 28.06.1976 ochronie z u. (dla informatora i jednostki ochrony)
(dla informatora i jednostki ochrony)	

DZ. U. z dnia 11.06.1976 z późn. zm.)	
z dnia 28.06.1976 ochronie z u. (dla informatora i jednostki ochrony)	
z dnia 28.06.1976 ochronie z u. (dla informatora i jednostki ochrony)	
z dnia 28.06.1976 ochronie z u. (dla informatora i jednostki ochrony)	

4.09.02 R.K.wsp

PAX
INFORMACJE dotyczące materiałów
terenowe dotyczące
oddziału ze lata 1972 - 1976
Kart: 332

IPN^{BU} 0639/223

T A J N E

po wypełnieniu

S P I S

dokumentów znajdujących się w rozdziale

L. p.	Data dokumentu	L. dz. dokumentu	Nazwa dokumentu	Ilość kart	Nr karty		Uwagi
					od	do	
1.	1.02.72		Struktura i sytuowanie budżetów katolickich organizacji społecznych			1 - 3	
2.	1.02.72		Struktura organizacyjna stowarzyszeń katolickich			4 - 19	
3.	26.05.72		Informacja o uł. i perspektywach działalności PAX, CHSS i znak			20 - 44	
4.	16.03.73		Notatka akt. budżetów ustanawianych organizacji społecznych w 1972 i 1973 r.			45 - 63	
5.	6.03.74		Propozycje - sprawie budżetów stowarzyszeń ustanowionych w 1974 r. INFORMACJE DEP. IV : MATERIAŁY TERENOWE			64 - 70	
6.	27.01.76		Informacja z walnego zgromadzenia stowarzyszenia PAX			71 - 75	
7.	8.09.73		Wytwarzanie kierownictwa PAX dla oddziałów wojewódzkich			76 - 83	
8.	24.10.73		Informacja akt: oceny sytuacji polityczno-społecznej w kraju przed rokiem 1974			84 - 86	
9.	23.10.73		Niektóre zaminienia PAX			87 - 91	
10.	30.11.73		Informacja o utworzeniu w Krakowie nowego opisera PAX-u			92 - 93	

S P I S

dokumentów znajdujących się w rozdziale

L. p.	Data dokumentu	L. dz. dokumentu	Nazwa dokumentu	Ilość kart	Nr karty		Uwagi
					od	do	
11.	22.12.73		Informacja dot: niektórych zaleceń przewodniczącego PAX-u z piątego po-				
			iązycza odd. wojewódzkich PAX	94 - 99			
12.	15.01.74		Informacja z krajowej narady prawni- cy odd. wojewódzkich PAX		100 - 105		
13.	10.2.74		Informacja z przedzenia zarządu stowarzyszenia PAX		106 - 115		
14.	19.03.74		Zadania Ruchu Społecznego Postępu i po- referat na zbiórka z spotkania członkowsko- kań dydaktycznych PAX		116 - 142		
15.	22.03.74		Informacja z sympozjum na temat "Teatr stary a Teatr nowy"		143 - 146		
16.	21.03.74		Informacja ze znów "Isabella" dot: reformacji reestracji w PAX-u i zarejestrowanych w PAX-u		147 - 153		
17.	4.04.74		Informacja z sympozjum na temat perspektyw rozwoju kultury w Polsce		154 - 157		
18.	13.05.74		Notatka dot: działalności polityczno- organizacyjnej i gospodarczej PAX		158 - 172		
19.	20.05.74		Informacja dot: przedzenia Zarządu stowarzyszenia PAX		173 - 177		
20.	7.06.74		Informacja z krajowej narady p-cy od chł. wojewódzkich PAX		178 - 181		

S P I S

dokumentów znajdujących się w rozdziale

L. p.	Data dokumentu	L. dz. dokumentu	Nazwa dokumentu	Ilość kart	Nr karty		Uwagi
					od	do	
21.	20.06.74		Informacja dot. sympozjum pt. "PAX i sprawiedliwość"				
22.	12.06.74		Informacja ze spotkania Państwowe z studentami na temat wykładowczości rogal. w historii PAX-u		182		
23.	21.06.74		Informacja dat. ejekcji Kontaktu rogal. Narodu ze spotkaniem z PAX-em		183 - 184		
24.	29.06.74		Informacja dat. głosowania Państwowe z udziałem wywiadu z Państw. Wyższej Szkoły		185 - 186		
25.	13.07.74		Informacja z D.T. dat. oceny PAX-u w Kielcach		187 - 188		
26.	09.09.74		Referat na zebrańie zapłodów członkostwa - kandydatów do "Standartu ideo-ro - politycznego PAX-u wyrazem potreby spotkania		189 - 192		
27.	5.11.74		Notatka dat. aktualnych kierunków działalności i wprowadzanej nowej struktury org.		193 - 205		
28.	20.11.74		Informacja dat. Adolfa Routha		229 - 231		
29.	28.11.74		Informacja z protokołu posiedzenia zarządu PAX-u		232 - 233		
30.	16.01.75		Meldunek dat. wyniku zebrań oddziałów PAX-u w Kielcach		234 - 241		
					242		

S P I S
dokumentów znajdujących się w rozdziale

L. p.	Data dokumentu	L. dz. dokumentu	Nazwa dokumentu	Ilość kart	Nr karty		Uwagi
					od	do	
31.	5.03.75		Informacja o d: spotkania bpa Drzeżdż z p-rem oddz. wojsk. PAX w Olsztynie			243	
32.	18.02.75		list Zarządu Stowarzyszenia PAX do B. Piaseckiego			244 - 248	
33.	12.04.75		Zaleczenia Piaseckiego d.o. dla Tadeusza Putlickiego			249	
34.	19.04.75		Nota d.o. o tem. sytuacji zatrudnij i kraj. prz. kierownictwo PAX-u			250 - 251	
35.	23.04.75		Informacja o d: spotkania przedstawicieli ZG PAX z grupą taj. r			252 - 253	
36.	19.04.75		Informacja o d: sytuacji o Oddz. wojsk. PAX w Norwacji			254 - 259	
37.	5.06.75		Informacja o aktualnej sytuacji o Oddz. woj. PAX we Wroclawiu			260 - 263	
38.	27.06.75		Meldunek o d: kontaktu ks. z PAX-w Bydgoszczy			264	
39.	8.09.75		Informacja o d: nastąpiła awaryjna instalacj. wod ks. spotykającej się z PAX-em			265	
40.	19.09.75		Informacja z narady powołanego Zarządu Oddz. wojsk. PAX w Katowicach			266 - 269	
41.	19.09.75		Informacja z narady p-rem Oddz. wojsk. PAX i delegatów miast województw			270 - 273	

T A J N E

po wypełnieniu

S P I S

dokumentów znajdujących się w rozdziale

L. p.	Data dokumentu	L. dz. dokumentu	Nazwa dokumentu	Ilość kart	Nr karty		Uwagi
					od	do	
42.	12.09.75		Informacja o mającym się odbyć we Wschodniej Republice Niemiec 30. lat poślubienia 28 i P	274			
43.	15.10.75		Informacja z wyroku kryminalnego PKN Lanfu - o sprawie Bednarek	275-277			
44.	18.10.75		Informacja dat. pośrednictwa zarządu Oddz. 15oj. PAX w Poznaniu	278-281			
45.	12.11.75		Informacja dat. spotkania wojewody Szczecinu z przedstawicielem władz 24.11. 282-283				
46.	13.11.75		Meldunek dat. przyjęcia przez zarząd gospodarki przemysłowej PAX-u i Kijewo	284			
47.	15.11.75		Informacja dat. spotkania kierownika prac- owników PAX-u odpowiedzialnych za pracę z duchem związkowym	285			
48.	24.11.75		Informacja dat. sytuacji w środowisku PAX	286-288			
49.	18.02.76		Meldunek dat. wejścia do gospodarki przenosini Przedsiębiorstwa 20.02.19 PAX-u	289			
50.	27.02.76		Informacja dat. krajowe spotkanie Kijewy z kierunkiem z województwem PAX-u	290-292			
51.	20.03.76		Informacja dat. pośrednictwa zarządu woj. PAX-u w Szczecinie Gosp.	293-294			
52.	30.03.76		Meldunek dat. spotkanie z kierującym p-czyt Oddz. 50j. PAX w Bydgoszczy	295			

T A J N E

po wypełnieniu

S P I S

dokumentów znajdujących się w rozdziale

L. p.	Data dokumentu	L. dz. dokumentu	Nazwa dokumentu	Ilość kart	Nr karty		Uwagi
					od	do	
53.	25.03.76		Informacja akt: powiadomienia zarządu woj. PAX w Tarnowie		216	299	
54.	20.06.76		Informacja akt: powiadomienia zarządu Oddz. woj. PAX w Łodzi		300	301	
55.	19.06.76		Informacja akt: oczny straty Parafii w Piotrkowie w siedzibie PAX-u		302		
56.	15.06.76		Informacja akt: oczny straty skarbu o REN w siedzibie PAX-u		303	304	
57.	12.07.76		Informacja akt: nadzorowujące powiadomienia zarządu woj. PAX w Tarnowie		305	309	
58.	21.07.76		Informacja z informacją dotyczącą wojsk od. PAX w Tarnowie		310	315	
59.	15.09.76		Informacja akt: oczny straty skarbu o przebrończo PAX w Lublinie		316	317	
60.	1.10.76		Informacja akt: oczny straty skarbu o Parafia - kierującą przebrończo		318	319	
61.	9.10.76		Informacja akt: powiadomienia zarządu woj. PAX w Tarnowie		320	322	
62.	28.10.76		Informacja akt: rozwaga bpa Czaplickiego z przedkuromiem PAX		323	324	

TAJNE

po wypełnieniu

S P I S

dokumentów znajdujących się w rozdziale

STRUKTURA I WYKONANIE BUDŻETOW
KATOLICKICH ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH:

"PAX", ChSS, KIK za rok 1971

STOWARZYSZENIE "PAX"

Realizacja budżetów za rok 1971 :

- działalność statutowa	- 36.720.000.- zł.
- pokrycie straty prasy i wydawnictw	- 28.680.000.- zł.
<hr/>	
razem: 65.400.000.- zł.	

Struktura budżetu :

1. Płace / osobowy fundusz płac, narzuty, bezosobowy fundusz płac, Fundusz honorariów/	- 19.305.000.- zł.
2. Fundusz nagród	- 275.000.- zł.
3. Podróże służbowe i delegacje	- 2.900.000.- zł.
4. Koszty biurowe/ utrzymanie pomieszczeń, remonty bieżące i inne świadczenia /	- 4.200.000.- zł.
5. Transport	- 1.600.000.- zł.
6. Gimnazjum św. Augustyna	- 150.000.- zł.
7. Działalność społ.-polityczna / konferencje, kursy, zjazdy, zespoły, akcje, działalność zagraniczna/	- 8.240.000.- zł.
8. Pokrycie straty prasy i wyda- wnictw	- 28.680.000.- zł.
9. Podatki, opłaty	- 50.000.- zł.
<hr/>	
razem : 65.400.000.- zł.	

Budżet równoważa :

- wpłata z nadwyżki z całokształtu działalności gospodarczej ZZG	- 36.520.000.- zł.
---	--------------------

- pokrycie straty prasy rozliczane
w wynikach działalności ZZG - 28.680.000.- zł.
- wpływ ze składek członkowskich - 200.000.- zł.
-----
razem : 65.400.000.- zł.

CHRZESCIJANSKIE STOWARZYSZENIE SPOŁECZNE

Realizacja budżetu za rok 1971 :

- działalność statutowa - 7.170.000.- zł.
- działalność wydawnicza - 4.430.000.- zł.
-----
razem : 11.600.000.- zł.

Struktura budżetu :

Działalność statutowa :

1. Biuro Zarządu Głównego
działaln. adm. gosp. dział fin. księg. - 1.580.000.- zł.
2. Sekretariat Generalny, sieć teren.
kontakty z duchown. Ośrod. Stud.
i Dokum. Wydaw. nieperiodyczne
"Novum", działań zagraniczna - 5.590.000.- zł.
-----
razem : - 7.170.000.- zł.

Działalność wydawnicza :

1. Tygodnik "Za i Przeciw" - 3.300.000.- zł.
2. Miesięcznik "Hejnał Mariacki" - 1.130.000.- zł.
-----
razem : - 4.430.000.- zł.

Budżet równoważy wpłata ChSS z nadwyżki z całokształtu
działalności gospodarczej "Ars Christiana" w wysokości :
11.600.000.- zł.

KLUB INTELIGENCJI KATOLICKIEJ

Realizacja budżetów za rok 1971 :

- KIK - Warszawa	- 2.050.000.- zł.
- Redakcja "Więź"	- 1.980.000.- zł.
- Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych	- 1.320.000.- zł.
- Koło Poselskie "Znak"	- 200.000.- zł.
- Kluby terenowe / Poznań, Toruń, Kraków, Wrocław /	- 900.000.- zł.
-----	
razem :	- 6.450.000.- zł.
=====	

Budżet równoważa :

- wpłata z nadwyżki całokształtu działalności gospodarczej CWU "Libella" na rzecz KIK - W-wa Koło Poselskie "Znak"	- 2.250.000.- zł.
- wpłata z nadwyżki z całokształtu działalności gospodarczej "Libella" na rzecz Klubów terenowych :	- 900.000.- zł.
- Poznań - 390.000.- zł.	
- Toruń - 380.000.- zł.	
- Kraków - 130.000.- zł.	
- Wrocław - 100.000.- zł.	
- rozliczenie straty na działalności wydawniczej "Więź" i OD i SS w bilansie CWU "Libella" / oba wydawnictwa są wyodrę- bnionymi zakładami CWU "Libella" /	- 3.300.000.- zł.
-----	

razem : - 6.450.000.- zł.

STRUKTURA ORGANIZACYJNAstowarzyszeń katolickich: PAX, CHSS i KIKStowarzyszenia PAX

Naczelné władze Stowarzyszenia stanowią:

- Walne Zgromadzenie
- Zarząd
- Komisja rewizyjna

Aktualny Zarząd Stowarzyszenia stanowią:

- Przewodniczący
- 70 członków Zarządu
- 15 osobowe Prezydium Stowarzyszenia
- 9 osobowy Sekretariat Stowarzyszenia
- 7 osobowa Komisja Rewizyjna

/wykazana struktura Zarządu nie jest zgodna z obowiązującym statutem Stowarzyszenia z dnia 7.III.1966 r./

Centrala w Warszawie dzieli się na 5 wydziałów:

1. Wydział organizacyjny:

- sprawy organizacyjne i szkolenie

2. Wydział Propagandy:

- sprawy zagraniczne, zespół prasy /z wyjątkiem spraw prawnych i księgowych/, współpraca z duchowieństwem, inicjatywy wiejskich, współpraca z radami narodowymi i organizacjami politycznymi.

3. Wydział Ogólny:

- administracja, budżety, księgowość.

4. Wydział Ekonomiczny:

- działalność gospodarcza Stowarzyszenia prowadzona przez ZZG.

5. Sekretariat Stowarzyszenia:

- komitet redakcyjny Instytutu Wydawniczego PAX, "Kierunków" i "Życia i Myśli", biuro prac poselskich, referat kadr, biuro Przewodniczącego Stowarzyszenia.

Działalność terenową Stowarzyszenie PAX prowadzi poprzez aktualnie zarejestrowane:

- 17 oddziałów wojewódzkich
- 116 oddziałów powiatowych
- 4 oddziały miejskie

Ponadto w województwach: białostockim, bydgoskim, gdańskim, kieleckim, koszalińskim, łódzkim i zielonogórskim działa około 70 tzw. "Zespołów" - jednostek niezarejestrowanych.

Struktura organizacyjna oddziałów wojewódzkich i powiatowych odpowiednio do rozmiarów działalności zbliżona jest do podziaku "Centrali".

Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne

władzani Stowarzyszenia są:

- Walne Zgromadzenie
- Zarząd Główny
- Prezydium Zarządu Głównego
- Główna Komisja Rewizyjna
- Sąd Koleżeński

W aktualnym Zarządzie Głównym Stowarzyszenia jest 13 członków w tym 5 osób stanowiących Prezydium Zarządu Głównego.

Główna Komisja Rewizyjna składa się z:

9 członków w tym 4 osobowe Prezydium.

W skład Sądu Koleżeńskiego wchodzi 7 członków z czego 3 stanowi Prezydium Sądu.

Ponadto 23 członków chss - tworzy Radę Konsultacyjną, w skład której wchodzą z urzędu: Prezes chss - Sekretarz Generalny, Przew. Głównej Komisji Rewizyjnej oraz Przew. Sądu Koleżeńskiego.

W działalności marytorycznej Stowarzyszenia Zarząd Główny dzieli się na następujące komórki organizacyjne:

1. Biuro Zarządu Głównego - Dział Prezydialny, Personalny, Ekonomiczny, Prawny.
2. Dział Administracyjno-Gospodarczy
3. Dział Finansowo-Księgowy
4. Sekretariat Generalny
5. Sieć terenowa

- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- Kontakty z duchowieństwem
- Ośrodek Studiów i Dokumentacji
- Dział Zagraniczny
- Dział Wydawnictw Nieperiodycznych
- Wydawnictwa.

Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne posiada 13 zarejestrowanych oddziałów wojewódzkich.

Nie przejawia działalności na terenie województw: białostockiego, bydgoskiego, kieleckiego i rzeszowskiego.

Klub Inteligencji Katolickiej Warszawa

Władzą Klubu jest:

- Walne Zebranie Kluba
- Zarząd Kluba
- Komisja Rewizyjna

Aktualnie w skład Zarządu Klubu wchodzi 11 osób z czego 5 tworzy Prezydium Zarządu.

Komisję Rewizyjną stanowi 5 członków.

W działalności merytorycznej Klub dzieli się - decyzyjami Zarządu - na szereg Sekcji problemowych jak:

- Sekcja Rodzinna
- Sekcja Kultury
- Sekcja Historyczna
- Sekcja Ekonomiczna
- Sekcja Ewangeliczna
- Sekcja Odra - Nysa itp.

Ilość i rodzaj sekcji jest zmieniona w zależności od aktualnych kierunków działalności społeczno-politycznej Klubu.

Poza Klubem Warszawskim - działającą w oparciu o odrębne statuty - cztery Kluby terenowe w Toruniu, Krakowie, Poznaniu i Wrocławiu. Ich organizacja oraz formy działalności są identyczne do wymienionych w odniesieniu do Klubu Warszawskiego.

W połowie 1971 r. powołano do życia instytucję "Porozumienia międzylubowego" kierowaną przez Sekretarza Klubu Warszawskiego Ob. Wacława Aulecynera.-

Działalność gospodarcza Stowarzyszeń Katolickich"Pax", ChSS, KIK

Stowarzyszenie Pax - Zjednoczone Zespoły Gospodarcze prowadzą działalność przemysłową, handlową i wydawniczą. Posiadają 35 zakładów produkcyjnych oraz 56 placówek handlowych, zatrudniając 9.175 osób w przemyśle i 330 osób w handlu.

Podstawową działalnością gospodarczą ZZG jest produkcja przemysłowa stanowiąca ponad 90% całości obrotów. Decyduje ona o rozmiarach osiąganej akumulacji i wynikach finansowych przedsiębiorstwa. Według nomenklatury GUS zaliczana jest do następujących gałęzi przemysłu:

- przemysł maszynowy i konstrukcji metalowych
- przemysł elektrotechniczny
- przemysł metalowy
- przemysł chemiczny
- przemysł gumowy
- przemysł materiałów budowlanych
- przemysł szklarski
- przemysł drzewny
- i inne gałęzie przemysłu

Wartość produkcji globalnej w cenach porównywalnych wynosi:

1969 r.	- 2.011, 0 mln. zł.
1970 r.	- 2.171, 6 "
1971 r.	- 2.014, 0 " przewidywane wykonanie
1972 r.	- 2.230, 0 " plan

NPG określa dyrektywne wartości i proporcje podstawowych wskaźników ogólnego rozwoju ZZG. Natomiast tempo i kierunki rozwoju poszczególnych branż oraz decyzje odnośnie specjalizacji w określonych asortymentach wyrobów uzgadniane są ze zjednoczeniami wiodącymi i biurami zbytu prowadzącymi ogólnokrajową koordynację w

Ma-21941/43

zakresie rozwoju produkcji. Z ogólnej liczby 24 zjednoczeń wiodących największy udział w produkcji ZZG koordynują :

- Zjednoczenie Przemysłu Chemii Gospodarczej
- Zjednoczenie Przemysłu Papierniczego i Materiałów Biurowych
- Zjednoczenie Przemysłu Automatyki i Aparatury Pomiarowej "Mera"
- Biuro Sprzedaży Materiałów Budowlanych "Besar"
- Zjednoczenie Przemysłu Gumowego
- Zjednoczenie Przemysłu Organicznego i Tworzyw Sztucznych
- Zjednoczenie Przemysłu Paszowego "Bacutil"
- Zjednoczenie Przemysłu Sprzętu Optycznego i Medycznego

Poza działalności w zakładach zwartych ZZG prowadzi - zgodnie z zaleceniami Rządu - produkcję nakładeczną. Zatrudnienie i wyniki w tej sferze przedstawiają się następująco :

	Zatrudnienie osoby	Produkcja tys. zł.
1969 r.	844	94.600,0
1970 r.	993	102.000,0
1971 r.	1283	116,700,0
1972 r. plan	1342	121,100,0

Całość działalności ZZG dzieli się na grupę A - produkcja środków wytwarzania i grupę B - produkcja przedmiotów spożycia.

W ostatnim okresie nastąpił poważny wzrost produkcji grupy B wynoszący ponad 60% obrotu.

Poważną pozycję w działalności ZZG stanowi produkcja eksportowa. Jej wykonanie w latach ostatnich było następujące :

	Ogółem wartość produkcji w tys. zł.	realizacja w zł. dewi- zowych	z tego KK	z tego KS
1969 r.	63.900,0	6.423,0	179,0	6.244,0
1970 r.	54.800,0	5.888,0	240,0	5.648,0
1971 r.	52.200,0	6.438,0	274,0	5.964,0
1972 r. plan	52.000,0	6.615,0	143,0	6.472,0

169

Całość eksportu koordynowana jest przez 12 central handlu zagranicznego. Głównymi eksporterami wyrobów produkowanych przez ZZG są:

- CHZ -"Metronex" - aparatura pomiarowo-kontrolna i sygnalizacyjna
- CHZ "Elektrim" - komplety oświetleniowe
- CHZ "Varimex" - ciśnieniomierze
- CHZ "Motoimport" - uszczelnienia techniczne
- CHZ "Coopexim" - kosmetyki i artykuły chemii gospodarczej
- CHZ "Centromor"- aparatura sygnalizacyjna dla przemysłu okrętowego
- "Cepelia" - wyroby chałupnicze
- "Desa" - wyroby upominkowe

Produkcja ZZG prezentowana była przez poszczególne centrale handlu zagranicznego na międzynarodowych targach w CSRS, Rumunii, NRD, Bułgarii, na Węgrzech, w ZSRR i w Kraju Bliskiego Wschodu.

Od 1970 r. ZZG włączone zostały do planu importu KDW uzyskując możliwość zakupu maszyn i urządzeń.

W zakresie zatrudnienia odnotować należy pozytywne zjawisko zmniejszenia liczby pracowników administracyjno-biurowych na korzyść robotników wykwalifikowanych i pracowników techniczno-ekonomicznych.

Wydajność pracy mierzoną wartością produkcji według cen porównywalnych w zakładach zwartych na 1 zatrudnionego grupy przemysłowej wynosi :

1969 r.	- 213,2 tys. zł.
1970 r.	- 225,3 "
1971 r.	- 239,6 "

Osobowy fundusz płac w ZZG jest wskaźnikiem dyrektywnym i nie jest przekraczany. Dotyczy to również bezosobowego funduszu płac, który w obu częściach : A - nielimitowany i B - limitowany wykonany jest poniżej 100%.

Ogólna wartość środków trwałych ZZG sięga kwoty ponad 700 mln. zł.

Postępujący przyrost majątku trwałego po uwzględnieniu likwidacji środków trwałych spowodowany jest oddawaniem do użytku inwestycji rozpoczętych w latach ubiegłych w przeważającej części w procesie deglomeracji.

Struktura majątku trwałego ZZG jest następująca :

- Budynki i budowle	56,2%
- Maszyny i urządzenia	21,2%
- Środki transportu	7,7%
- pozostałe	14,9%

Wyniki ekonomiczne ZZG w ostatnich latach były następujące :

		1969 r.	1970 r.
Zysk bilansowy	tys. zł.m	315,398	346,888
Wpłata do budżetu Państwa	"	210,867	235,279
Fundusz rozwoju	"	63,834	65,553
Fundusz nagród	"	5.382	5.324
Przekazano na działalność statutową Stowarzyszenia	"	35.315	40.732

Dane za rok 1971 są w trakcie opracowywania.

Plan na rok 1972 zakłada :

Akumulacja na działalność operacyjną	460.841,0 tys. zł.-
Podatek obrotowy	105.625,0 " "
Wynik na działalności operacyjnej / nadwyżka z całokształtu działalności gospodarczej /	355.216,0 " "
z tego :	
Należny podatek dochodowy	209.190,0 " "
Na działalność statutową Stowarzyszenia	40.810,0 " "
Fundusz nagród	7.200,0 " "
Fundusz rozwoju	98.016,0 " "

Podkreślić należy, że planowana kwota na działalność statutową w wysokości 40.810 tys. zł.- jest częścią budżetu Stowarzyszenia Pax. Strata na działalności wydawniczo-prasowej w kwocie ponad 30.000 tys. zł.- jest rozliczana w wynikach przedsiębiorstwa.

Proponowany podział nadwyżki pozwala na spłacenie przez ZZG około 40. mln. zł.- zaległości podatkowych wynoszących aktualnie 133,6 mln. zł.- oraz zabezpieczy kwotę około 60. mln. zł.- na fundusz ^z rozwoju.

W tej sytuacji potrzeby finansowe Stowarzyszenia oraz środki dla prawidłowej działalności przedsiębiorstwa, przy równoczesnym sukcesywnym spłacaniu zaległości podatkowych - zostają zabezpieczone.

Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne - Centrala Wytwórczości i Handlu Dewocyjnego "Ars Christiana" prowadzi działalność przemysłową , handlową, usługową i wydawniczą. Posiada 9 zakładów produkcyjnych oraz 56 placówek handlowych zatrudniając 426 osób w przemyśle i 302 osoby w handlu.

Całość produkcji przemysłowej stanowią artykuły dewocyjne :

- wszelkiego rodzaju sprzęt kościelny
- wyroby z metali szlachetnych
- wyroby świecarskie
- wyroby z gipsu

Przedsiębiorstwo "Ars Christiana," prowadzi sprzedaż za pośrednictwem własnych placówek handlowych , rozmieszczonych na terenie całego kraju. Podstawowym źródłem zaopatrzenia pionu handlowego jest produkcja własna.

Do obrotu towarowego "Ars " należą :

- sprzedaż wydawnictw własnych
- " towaru własnej produkcji ze srebra lub metali srebrzonych i złoconych
- sprzedaż pozostałych towarów produkcji własnej
- " towarów nabytych

Celem wzbogacenia asortymentu, przedsiębiorstwo zaopatruje się również u dostawców obcych jak :

- Państwowe Piwnice Win Mszalnych
- Polskie nagrania
- Artysti plastycy , przemysł ludowy

Poza podstawową działalnością w zakresie obrotu towarowego , "Ars Christiana" prowadzi skup złota, srebra i platyny - od ludności. Tą drogą - po odstawieniu skupionego kruszcu do Mennicy Państwowej - uzyskuje procentowy przydział surowca na potrzeby własne.

Działalność usługowa "Ars" polegająca na świadczeniu usług w zakresie naprawy i renowacji wyrobów kultu religijnego - sprzęt liturgiczny , jak również w zakresie srebrzenia różnego rodzaju wyrobów,

prowadzona jest w ramach działalności produkcyjnej Zakładu nr 1 w Warszawie.

Równocześnie "Ars" świadczy usługi kooperacyjne dla CWU "Libella" dotyczące srebrzenia "styków" i "szczotek" do urządzeń kontrolno-pomiarowych jak również dla spółdzielni pracy usług plastycznych przemysłu artystycznego "Orno" wykonując dla tej spółdzielni srebrzenie i złocenie insygniów rektorskich i profesorskich wyższych uczelni.

Ponadto wykonywane są zlecenia dotyczące pokryć galwanicznych srebrem dla Wojskowej Akademii Technicznej, oraz Spółdzielni "Omig".

Dział Wydawniczy Centrali w Warszawie zajmuje się techniczną stroną wydawnictw drukowanych i modlitewników, obrazków, kart świątecznych oraz wydawnictw o tematyce społeczno-politycznej.

W systemie działalności nakładczej produkowane są artykuły proste typu komunijnego i okolicznościowego.

Wartość produkcji globalnej w cenach porównywalnych oraz obrotu towarowego w cenach detalicznych wynosi :

	Przemysł w mln. zł.	Obrót towarowy w mln. zł.
1969 r.	37,5	115,7
1970 r.	38,6	117,0
1971 r.	43,0	118,0
1972 r. plan	44,0	119,0

Wskaźniki NPG tak dla przemysłu jak i obrotu towarowego nie są dyrektywne. Ich wielkości i proporcje ustala Urząd do Spraw Wyznań w porozumieniu z Komisją Planowania.

Branżowo "Ars" podlega dwum Zjednoczeniom wiodącym :

- Zjednoczenie Wiodące Produkcji Świec - Szprotawa
- Centrala Handlowa - "Jubiler"

Poza działalnością w zakładach zwartych "Ars Christiana" prowadzi produkcję nakładczą. Zatrudnienie i wyniki w tej sferze przedstawiają się następująco :

	Zatrudnienie osoby	Produkcja tys. zł.
1969 r.	122	6.105,0
1970 r.	130	6.722,0
1971 r.	134	6,512,0
1972 r. plan	150	7.000,0

Działalności eksportowej "Ars Christiana" w zasadzie nie prowadzi. Nawiązane w tej mierze kontakty z Cepelią do chwili obecnej nie przyniosły rezultatów.

Ustalane przez Urząd do Spraw Wyznań wskaźniki zatrudnienia nie są przekraczane.

Wydajność pracy mierzona wartością produkcji według cen porównywalnych w zakładach zwartych na jednego zatrudnionego w grupie przemysłowej wynosi :

1969 r.	- 119,2 tys. zł.-
1970 r.	- 119,1 "
1971 r.	- 134,1 "

Osobowy i bezosobowy fundusz płac ustalany dyrektywnie przez Urząd do Spraw Wyznań nie jest przekraczany.

Ogólna wartość środków trwałych "Ars Christiana" sięga kwoty 20 mln. zł.

Struktura majątku trwałego jest następująca :

- Budynki, budowle	- 51,2%
- Maszyny i urządzenia	- 24,8%
- Środki transportu	- 11,2 %
- pozostałe	- 12,8%

Wyniki ekonomiczne "Ars Christiana" w ostatnich latach były następujące :

	1969 r.	1970 r.
Zysk bilansowy tys. zł.	29.620,0	26.461,0
Wpłata do budżetu Państwa	13.832,0	14.450,0
Fundusz Rozwoju	6.160,0	2.124,0
Fundusz nagród	478,0	487,0
Przekazano na działalność statutową Stowarzyszenia	9.144,0	9.400,0

Dane za rok 1971 są w trakcie opracowywania .

Plan na rok 1972 zakłada :

Akumulacja na działalności operacyjnej -	34.500,0 tys. zł.
Podatek obrotowy	6.500,0 "
Wynik na działalności operacyjnej / nadwyżka z całokształtu działalności gospodarczej / z tego :	28.000,0 "
Należny podatek dochodowy	9.500,0 "
Na działalność statutową Stowarzyszenia	11.800,0 "
Fundusz nagród	500,0 "
Fundusz rozwoju	6.200,0 "

Proponowany podział nadwyżki, przy przekazaniu na działalność statutową ChSS kwoty w granicach do 12 mln. zł.- zabezpiecza aktualne potrzeby inwestycyjne i finansowe przedsiębiorstwa.

Podkreślić należy, że w przypadku "Ars Christiana" wysokość środków przekazywanych na działalność statutową przekracza zakładane przez uchwałę 446/58 RM - 40% uzyskiwanego zysku netto.

Klub Inteligencji Katolickiej - Centrala Wytwórczo-Uslugowa "Libella" prowadzi działalność przemysłową. Posiada 6 zakładów produkcyjnych samobilansujących się na wewnętrznym rozrachunku gospodarczym. Rozliczanie i podział dochodu dokonywane są centralnie. Zatrudnienie przedsiębiorstwa wynosi 725 osób w tym 555 robotników oraz 170 pracowników umysłowych z czego 70 osób to pracownicy inżynieryjno-techniczni.

Całość działalność CWU "Libella" stanowi produkcja przemysłowa. Według nomenklatury GUS zaliczana ona jest do następujących gałęzi przemysłu:

- przemysł elektrotechniczny
- przemysł metalowy
- tworzyw sztucznych
- chemii spożywczej
- chemii gospodarczej i budowlanej

Wartość produkcji globalnej w cenach porównywalnych wynosi :

1969 r.	191,3 tys. zł.
1970 r.	203,6 "
1971 r.	205,0 "
1972 r. plan	220,0 "

Wskaźniki NPG nie są dyrektywne. Ich wielkość i proporcje ustala Urząd do Spraw Wyznań w porozumieniu z Komisją Planowania.

Działalność przedsiębiorstwa objęta jest porozumieniami branżowymi przez 12 Zjednoczeń wiodących. Ustalają one tempo i kierunki rozwoju poszczególnych branż oraz decydują o specjalizacji określonych asortymentów. Największy udział CWU "Libella" koordynują :

- Zjednoczenie Przemysłu Automatyki i Aparatury Pomiarowej "Mera"
- Zjednoczenie Przemysłu Kabli i Sprzętu Elektrycznego
- Zjednoczenie Przemysłu Optycznego i Medycznego "Omel"
- Zjednoczenie Przemysłu Przetworów Papierowych i Materiałów Biurowych
- Zjednoczenie Przemysłu Farb i Lakierów
- Zjednoczenie Przemysłu Koncentratów Spożywczych

Poza działalnością w zakładach zwartych "Libella" prowadzi produkcję nakładczą. Zatrudnienie i wyniki w tej sferze przedstawiają się następująco :

	Zatrudnienie osoby	Produkcja tys. zł.
1960 r.	127	11.057 tys. zł.
1970 r.	134	12.457 "
1971 r.	171	15.588 "
1972 plan	180	16.500 "

Całość działalności "Libella" dzieli się na grupę A - produkcja środków wytwarzania i grupę B - produkcja przedmiotów spożycia.

W ostatnim okresie nastąpił poważny wzrost produkcji grupy B wynoszący ponad 56 % obrotu.

Wykonanie produkcji eksportowej "Libella" w ostatnich latach było następujące :

	Ogółem wartość produkcji w tys. zł.-	Realizacja w złotych dewizowych	z tego KK	z tego KS
1969 r.	13.635,0	1.044,2	272,4	788,8
1970 r.	15.200,0	1.224,1	233,7	990,4
1971 r.	13.722,0	1.232,0	315,0	917,0
1972 r. plan	15.774,0	1.684,0	-	-

Produkcja CWU "Libella" prezentowana jest corocznie na międzynarodowych targach w Poznaniu. Zawierane tam kontakty stanowią w niektórych branżach do 80 % zdolności produkcyjnej przedsiębiorstwa.

Zadania NPG - CWU "Libella" wykonuje przy zachowaniu określonych wskaźników zatrudnienia.

Wydajność pracy mierzona wartością produkcji wg. cen porównywalnych w zakładach zwartych na jednego zatrudzonego grupy przemysłowej wynosi :

1969 r.	343,0 tys. zł.-
1970 r.	302,0 "
1971 r.	308,0 "

Pozorny spadek wydajności w latach 1969-1970 tłumaczyć należy zmianą cen materiałów zaopatrzeniowych .

Osobowy i bezosobowy fundusz płac ustalany dyrektywnie przez Urząd do Spraw Wyznań nie jest przekraczany.

Ogólna wartość środków trwałych CWU "Libella" przekracza kwotę 58.000,0 tys. zł.

Struktura majątku trwałego jest następująca :

- Budynki i budowle	60 %
- Maszyny i urządzenia	20,8%
- Środki transportu	9,8%
- pozostałe	9,4 %

Wyniki ekonomiczne CWU "Libella" w ostatnich latach były następujące :

	1969 r.	1970 r.
Zysk bilansowy tys. zł.	27.990,0	29.066,0

Wpłata do budżetu Państwa	11.349,0	15.566,0
Fundusz rozwoju	11.251,0	6. 890,0
Fundusz nagród	380,0	410,0
Przekazano na działalność statutową Stowarzyszenia	5.010,0	6.200,0

Dane za rok 1971 są w trakcie opracowywania.

Plan na rok 1972 zakłada :

Akumulacja na działalności operacyjnej	39.185,0	tys. zł.
Podatek obrotowy	9.788,0	"
Wynik na działalności operacyjnej / nadwyżka z całokształtu działalności gospodarczej /	29.397,0	"
z tego :		
Należny podatek dochodowy	13.697,0	"
Na działalność statutową Stowarzyszenia	7.770,0	"
Fundusz nagród	530,0	"
Fundusz rozwoju	7.400,0	"

Proponowany podział nadwyżki przy przekazaniu na działalność statutową KIK w Warszawie, 4 Klubów terenowych oraz dotacji Koła Poselskiego "Znak" i wydawnictw "Więź" i O.D. i SS kwoty w granicach do 7 mln. złotych zabezpiecza aktualne potrzeby inwestycyjne i finansowe przedsiębiorstwa. Wysokość środków przekazywanych na działalność Klubów mieści się w 40% zysku - zgodnie z uchwałą 446/58 RM.

Podkreślić należy, że występujące od szeregu lat obiektywne trudności przy odtworzeniu deglomerowanego zakładu Nr 1 oraz decyzja o wygaszeniu produkcji Zakładu Nr 3 - utrzymują działalność przedsiębiorstwa na obecnym poziomie przez okres bieżącej pięciolatki.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA SPOŁECZNYCH STOWARZYSZEŃ
RZYMSKOKATOLICKICH

I. Prasa stan z 1.II.1972 r.

/dane nakładów faktycznych i zwrotów z X. 1971 r. /

Wydawca	L. p.	Tytuł	Często- liwości	Nakład w tysiącach		Zwro- ty	Obje- tość	Uwagi
				zezwolony	faktyczny			
Pax	1	Słowo Powszechnie	dziennik	90	75	9%	34 str. tygodniowe	nakład codzienny 60 tys. niedzielny 150 tys.
	2	Kierunki	tygodnik	20	17	15%	12 str. na numer	
	3	Życie i Myśl	miesięcznik	4	3,5	16%	10 ark. wyd. na nr.	
	4	WTK	tygodnik	55	55	7%	12 str. na nr.	
	5	Zorza Świąteczna	"	50	50	3%	12 str. na nr.	
	6	Życie Katolickie	miesięcznik	3,5	3,5	-	5 ark. wyd. na nr.	po polsku, angielsku francusku włosku niemiecku
	7	Biuletyn Wewnętrzny	miesięcznik	2	2	-	1,5 ark. wyd. na nr.	na powielaczu
Caritas	1	Mysł Społeczna	tygodnik	25	15	11%	24 str. na nr.	
ChSS	1	Za i Przeciw	tygodnik	50	50	2%	24 str. na nr.	
	2.	Hejnał Mariacki	miesięcznik	5	5	-	24 str. na nr	
	3.	Novum	miesięcznik	1,5	1,5	-	6,5 ark. wyd. na nr.	
	4.	Biuletyn Informacyjny	miesięcznik	3	3	-	3 ark. wyd. na nr.	po angielsku franc. niem.
	5.	Materiały Problemowe /homiletyczne/	dwumiesięcznik/miesięcznik	1,3	1,3	-	ok. 4 ark na powielaczu wyd. na nr.	na powielaczu

1	2	3	4	5	6	7	8	9
KIK	1	Tygodnik Powszechny	tygodnik	40	42	0,6%	3 ark. wyd. na nr.	Jednorazowy wzrosnakładu nr.O. Kolbem
	2	Znak	miesięcz	7	7	4,8%	120 str. na nr.	
	3	Więź	miesięcz	7	6	19%	10,5 ark. wyd. na nr.	
	4	Zeszyty OD i SS Chrześcijanin w świecie	dwumiesięcznik	2	1,4	46%	120 str. dane o na nr. zwrotach z VIII.71.	

II. WYDAWNICTWA KSIĄŻKOWE

Wydawca i wydawnictwo	Przeciętny plan lat 1966/71			Plan r. 1972			Z tego pozycji religijnych w r. 72	
	Tytuły	Nakład	Papier	Tytuły	Nakład	Papier	Tytuły	Nakład
1. PAX /Instytut Wydawniczy Pax/	103	1250	260	120	1217	260	29	330
2. Caritas	3	80	22	3	90	25	3	90
3. ChSS /S. Christiana//Novum/	13	450	60	12	310	55	9	301
4. KIK /Społeczny Instytut Znak / / Biblioteka Więzi/OD i SS/	14	140	28	16	143	37	11	113

Opr. 2.II.72 r. - jj

INFORMACJAO roli i perspektywach działalności PAX, ChSS i Znak.

Działające aktualnie w Polsce świeckie stowarzyszenia katolickie zorganizowane zostały przez grupy ludzi którzy w okresie międzywojennym i w czasie okupacji reprezentowali różne orientacje polityczne. Stąd ich stosunek do przemian socjalistycznych, proces włączania się do życia społeczno-politycznego oraz rola jaką odgrywają w życiu politycznym, społecznym i wewnętrzkościelnym nie jest jednakowa. To zróżnicowanie powoduje, że różny jest stosunek tych ugrupowań do hierarchii kościelnej i hierarchii kościelnej do nich.

Z tych też względów konieczna jest odrębna charakterystyka każdego z tych stowarzyszeń.

I. Stowarzyszenie PAX1. Powstanie Stowarzyszenia i jego założenia ideowo-polityczne

Początek działalności ugrupowania katolickiego, które później przyjęło nazwę Stowarzyszenia PAX sięga roku 1945. Grupa ludzi licząca wówczas kilkanaście osób w skład której wchodzili B. Piasecki, J. Hagmaier, R. Reif, Z. Przetakiewicz i inni założyła tygodnik "Dziś i Jutro", w którym sformułowano program polityczny głoszący "neutralność katolików" wobec zachodzących w Polsce przemian ustrojowych. Program ten był stopniowo modyfikowany i ukształtował się jako koncepcja uzasadniająca konieczność aktywnego włączenia się katolików do budownictwa socjalistycznego z побudek patriotycznych i światopoglądowych.

Bazę ludzką w początkowym okresie stanowili na ogół przedstawiciele byłych prawicowych organizacji i orientacji politycznych, którym uczestnictwo w Stowarzyszeniu PAX dawało możliwość publicznej działalności.

SVB-058 (72)

Kierownictwo PAX wypracowało dokument pod nazwą "Wytyczne Ideowo-Polityczne" będący programem działania i deklaracją polityczną Stowarzyszenia. W dokumencie tym PAX określił się jako ruch społecznie postępowy katolików reprezentujący siły socjalistyczne o poglądzie niematerialistycznym. Uznał kierowniczą rolę PZPR w budownictwie socjalizmu i określił się jako sojusznik Partii. Sojusz z ZSRP uzasadnił nakazami patriotyzmu i wymogami polskiej racji stanu.

"Wytyczne" zawierają również wypracowaną przez kierownictwo PAX teorię uzasadniającą świadome i ideowe zaangażowanie katolików w budownictwo socjalistyczne. Według ideologów PAX przestarzały jest pogląd traktujący materializm jako jedyną światopoglądową podstawę socjalizmu. Uważają oni, że w światopoglądzie katolickim zawarte są elementy "prometejskie", które mogą inspirować katolików do opowiedzenia się za socjalizmem z побudek światopoglądowych i inspiracja taka posiada nie mniejszy walor niż inspiracja materialistyczna. Ponieważ większość obywateli w Polsce stanowią katolicy należy, wg PAX-u, dążyć do tego aby polityczne poparcie wierzących dla programu budowy socjalizmu przekształcić w poparcie ideowe wynikające ze światopoglądu katolickiego. Można to osiągnąć jedynie wówczas, gdy państwo socjalistyczne stanie się neutralne światopoglądowo i powstanie w Polsce chrześcijańskie stromnictwo polityczne, sojusznice wobec partii, które będzie uzasadniało udział katolików w budownictwie socjalizmu względami światopoglądowymi. Do roli takiego stromnictwa predystynowany jest jedynie PAX, który w ciągu 26 lat swego istnienia dowiodł, że jest zdecydowanym zwolennikiem socjalizmu. Powyższe założenia PAX uważa za swój wkład w rozwój teorii i praktyki socjalizmu mający charakter uniwersalny.

2. Działalność ideo-polityczna PAX

Stowarzyszenie PAX zajmowało zawsze postawę krytyczną w stosunku do politycznych aspiracji Episkopatu głosząc tezę, że Episkopat może być dla wierzących autorytetem religijno-moralnym,

ale nie politycznym i nie powinien wręcać się do spraw poglądów politycznych ludzi wierzących, pozostawiając reprezentację poglądów politycznych ruchowi społecznemu postępowemu katolików świeckich.

Hierarchia kościelna uznala poglądy i działalność PAX-u za sprzeczne z interesem Kościoła i podjęła szeroką akcję w kraju i za granicą mającą na celu zdyskredytowanie PAX-u jako ruchu dywersyjnego w katolicyzmie.

Wobec wrogiej postawy hierarchii PAX stara się unikać konfliktów z kościołem w sferze doktrynalnej i praktyk religijnych, a jednocześnie w stosunkach Państwo - Kościół zawsze popiera politykę partii. Wyrażało się to w rozwijaniu wśród społeczności katolickiej i kleru, aktywnej działalności na rzecz wyjaśnienia słuszności polityki wyznaniowej państwa. Mialo to szczególne znaczenie w okresach ostrych napięć i konfliktów państwa z hierarchią kościelną takich jak : tworzenie administracji kościelnej na Ziemiach Zachodnich i Północnych, przejmowanie dóbr martwej ręki, odosobnienie Wyszyńskiego, organizowanie ruchu księży postępowych, popieranie w Sejmie ustaw regulujących działalność Kościoła, wspieranie akcji propagandowych demaskujących polityczne zamierzenia kierownictwa Kościoła jak np. w kwestii t.zw. orędzia do biskupów niemieckich oraz akcji Milenijnej.

Równolegle z działalnością na odcinku wyznaniowym PAX aktywnie uczestniczy w życiu społeczno-politycznym kraju, angażując się na rzecz popierania i popularyzowania polityki partii i rządu w wszystkich kwestiach dotyczących spraw politycznych, gospodarczych, społecznych, kulturalnych a także międzynarodowych. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w momentach trudnych np. w wydarzeniach lat 1956 - 57, 1968 i 1970 Pax popierał jednoznacznie linie partii występując zdecydowanie przeciwko siłom rewizjonistycznym i syjonistycznym w kraju.

Po wydarzeniach 1970, dla zamanifestowania pełnego poparcia wobec nowego kierownictwa Partii i Rządu, PAX przeprowadził w terenie zebrania poświęcone omówieniu uchwał VII i VIII Plenum

KC PZPR. Zebrania te odbywały się z udziałem księży, którzy w sposób pozytywny zabierali głos w dyskusjach. Podejmując apel I Sekretarza KC PZPR dotyczący wspólnej odpowiedzialności wierzących i niewierzących za losy socjalizmu, Pax przeprowadza obecnie cykl konferencji i sympozjów z udziałem naukowców z różnych dziedzin oraz działaczy i twórców kultury.

PAX dąży do uzyskania formalnego statusu stronnictwa politycznego. Aktualna struktura organizacyjna, system i treści wewnętrznej pracy ideologicznej, wzrastające wpływy i znaczenie w różnych środowiskach, program i wypowiedzi przywódców PAX wytworzyły przekonanie wśród członków Stowarzyszenia, iż PAX spełnia już rolę nieformalnego stronnictwa politycznego. Niezaspokojenie tych aspiracji kierownictwa PAX spowodowało falę rozczarowań i atmosferę zawiedzionych nadziei.

3. Działalność organizacyjna

W ostatnich trzech latach główny wysiłek organizacyjny PAX idzie w kierunku rozszerzenia ilościowego szeregu organizacji. Dąży się do przyjmowania do Stowarzyszenia ludzi zajmujących możliwie wysoką pozycję społeczną i reprezentujących wysokie walory naukowe lub kulturalne. Ograniczenie w swoim czasie naboru nowych członków przez czynniki polityczne / górny limit 3 tys., a od 1968 r. 10 tys. / spowodowało utworzenie w PAX nowej instytucji tzw. "sympatyków" t.j. osób trwale związanych ze Stowarzyszeniem, a formalnie nie posiadających statusu członka organizacji. Duży nacisk kładzie się na pozyskiwanie do PAX-u młodzieży, głównie akademickiej. Formą wiążania jej ze Stowarzyszeniem są między innymi fundowane stypendia i inna pomoc materialna. Nowopozyskiwana młodzież jest szkolona na szczeblu wojewódzkim i centralnym.

Stowarzyszenie posiada 17 oddziałów wojewódzkich oraz 94 oddziały powiatowe i miejskie, skupiające łącznie 10 tysięcy członków. W ostatnim okresie podejmowane są inicjatywy na rzecz zwiększenia

24
31

ilości oddziałów powiatowych.

PAX wydaje 1 dziennik / Słowo Powszechnie o nakładzie 90 tys. egz. / 3 tygodniki / Kierunki, Zorza, WTK o łącznym nakładzie 120 tys. egz. / 1 dwutygodnik / Życie Katolickie o nakładzie 1500 egz. /, 1 miesięcznik / "Życie i Myśl" o nakładzie 4 tys. egz. /, przegląd polskiej prasy katolickiej "Życie Katolickie" w kilku wersjach językowych oraz Biuletyn wewnętrzny.

PAX posiada również Instytut Wydawniczy, który wydaje rocznie około 100 tytułów książkowych literatury społecznej beletrystycznej i religijnej o łącznym nakładzie ponad milion egzemplarzy. Bazę gospodarczą PAX - Zjednoczone Zespoły Gospodarcze - stanowią 32 zakłady produkcyjne mające rocznie około 2 miliardów złotych obrotu i dające około 350 mil. złotych zysku z czego ponad 65 mil. złotych przeznacza się na programową działalność PAX. Niezależnie od oficjalnego budżetu, część wydatków Stowarzyszenia / transport, usługi socjalne i in. / pokrywana jest bezpośrednio przez Zjednoczone Zespoły Gospodarcze.

4. Kontakty zagraniczne

W latach 1957-58 Stowarzyszenie PAX nawiązało kontakty zagraniczne z kołami włoskiej chadecji. Była to jedna z prób PAX-u, mająca na celu dotarcie do Watykanu a jednocześnie wyniesienia problemów PAX-u na arenę międzynarodową. W późniejszych latach kontakty PAX-u obejęły swym zasięgiem niektóre organizacje katolickie we Francji, Belgii, Holandii i Austrii. W większości wypadków były to kontakty podejmowane z inicjatywy PAX i miały na celu zaprezentowanie tamtejszej opinii katolickiej założeń programowych i ideowych stowarzyszenia oraz informowaniu opinii na Zachodzie o rzeczywistej sytuacji Kościoła w Polsce.

Zachodnio-europejskie kontakty PAX miały rosnącą tendencję rozwojową do 1964 r., kiedy to kard. Wyszyński spowodował we Francji ostrą kampanię przeciwko PAX jako stowarzyszeniu stworzonemu dla odegrania roli dywersyjnej w katolicyzmie polskim. Od tego momentu kontakty PAX w Europie zachodniej ograniczają się

głównie do spotkań w ramach Chrześcijańskiej Konferencji Pokoju w Pradze i NRD-owskiej Berlińskiej Konferencji, w której pracach PAX jest zaangażowany.

PAX utrzymuje również kontakty z partiami "Lidowe Demokracie" /CSRS/ i CDU /NRD/ oraz ze środowiskami katolickimi na Węgrzech.

W ostatnim okresie obserwujemy nawiązanie przez PAX bliższych kontaktów z lewicowym nurtem w "Pax Christi" / sekcja w NRF /.

5. Wnioski odnośnie dalszej działalności PAX

Stowarzyszenie PAX jest najsilniejszym ugrupowaniem katolików świeckich oraz posiada największy dorobek w kształtowaniu prasocjalistycznego angażowania środowisk katolickich. Posiada również najbardziej rozbudowaną bazę prasową i wydawniczą oraz dobrze zorganizowaną i dyspozycyjną kadrę.

PAX rozporządza więc z dużymi możliwościami dalszego działania na rzecz realizacji naszych założeń polityki wyznaniowej zwłaszcza w aktualnej sytuacji normalizowania stosunków Państwo - Kościół. W związku z powyższym zachodzi konieczność właściwego ukierunkowania dalszej działalności Stowarzyszenia PAX. W sprawie tej przedkładamy następujące propozycje :

1. Stowarzyszenie powinno wzmacnić i rozszerzyć swoją działalność wśród duchowieństwa i hierarchii kościelnej w kierunku neutralizowania występujących jeszcze wrogich postaw oraz kształtowania lokalnego stosunku kleru do państwa ludowego.
2. Dla zaktywizowania i rozszerzania działalności PAX wśród duchowieństwa oraz celem wzmacnienia zasięgu działania Zrzeszenia Katolików "Caritas" wśród księży należy zalecić kierownictwu PAX skierowanie do poszczególnych ogniw Caritasu swoich wypróbowanych działaczy duchownych i świeckich.
3. W zakresie oddziaływanego na katolików świeckich Stowarzyszenie winno koncentrować działalność w środowiskach inteligencji katolickiej. PAX powinien stanowić na tym terenie skuteczną przeciw-

wagę wobec Klubów Inteligencji Katolickiej /"Znak"/.

4. W związku z występującymi w Stowarzyszeniu PAX tendencjami do przekształcenia się w stronnictwo polityczne należy wyjaśnić nosicielom tych tendencji, że nie ma w naszym kraju potrzeby organizowania partii politycznej o charakterze wyznaniowym. Równocześnie należy zażądać od kierownictwa PAX zaniechania wszelkich bezpośrednich działań na rzecz przekształcenia Stowarzyszenia w partię.
5. Wobec tendencji kierownictwa PAX do dalszego rozwoju organizacyjnego stowarzyszenia tak w zakresie przyjmowania nowych członków jak i tworzenia nowych powiatowych i miejskich oddziałów - należy przyjąć zasadę nie zwiększania górnego limitu członków i kandydatów / 10 tysięcy /. Natomiast nowe oddziały powiatowe i miejskie mogą powstawać w ograniczonych rozmiarach i tylko tam, gdzie władze wojewódzkie uznają to za celowe z punktu widzenia polityki wyznanowej. Niezbędnym kryterium podejmowania decyzji przez władze wojewódzkie w sprawie powstania nowego oddziału PAX powinien być właściwy politycznie skład osobowy nowo-tworzonego oddziału.
6. Wobec wzrostu ilościowego PAX w ostatnich latach konieczne jest pogłębienie pracy polityczno-wychowawczej wśród członków, a szczególnie kandydatów Stowarzyszenia. Wszechstronna praca na tym odcinku powinna być głównym zadaniem wewnętrz organizacyjnej aktywności PAX.
7. PAX powinien nadal utrzymywać i rozszerzać kontakty z postępowymi organizacjami katolickimi za granicą celem właściwego naświetlania sytuacji wyznaniowej w Polsce oraz umacniania swej pozycji w katolicyzmie światowym.

II. Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne.

1. Powstanie ChSS i jego założenia ideowo-polityczne.

Na tle sytuacji wewnętrznej w kraju zaistniałej po 1956 r. grupa byłych działaczy PAX-u podjęła inicjatywę utworzenia nowej organizacji o charakterze polityczno-wyznaniowym. Skupili się oni początkowo pod nazwą "Instytutu Chrześcijańskiego", a następnie rozpoczęli

wydawanie tygodnika "Za i Przeciw". Grupa ludzi skupionych wokół tego tygodnika utworzyła w październiku 1957 r. Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne.

ChSS określiło się od początku swego istnienia jako ugrupowanie chrześcijan polskich, działających na rzecz budownictwa socjalistycznego, z побudek ideowych i patriotycznych. W odróżnieniu od innych ugrupowań, skupiających katolików, w szeregach ChSS działają oprócz katolików, także chrześcijanie innych wyznań.

2. Działalność propagandowo-polityczna ChSS

Stowarzyszenie występuje za uregulowaniem stosunków między państwem a kościołem, zaznaczając, że ze strony kościoła konieczne są - szczerą akceptację świeckości instytucji życia publicznego w Polsce, wyrzeczenie się tendencji do reprezentowania aspiracji politycznych społeczności katolickiej oraz nawrotu do klerykalizacji niektórych form życia społecznego, Stowarzyszenie prezentuje stanowisko, że niezbędny jest pełny udział całego kościoła w realizacji narodowych zadań, które mogą być należycie spełnione tylko w ustroju socjalistycznym.

Stowarzyszenie aktualnie wydaje :

- tygodnik "Za i Przeciw" o nakładzie 50 tys. egz.
- m-nik "Hejnał Mariacki" " 5 tys. egz.
- m-nik "Novum" " 1.500 "
- Materiały Problemowe /homiletyczne/ 2.000 "
- Biuletyn zagraniczny o nakładzie 1.500 "

Wymienione wydawnictwa w dużej części adresowane są i docierają do duchowieństwa. Stowarzyszenie robi duży wysiłek w kierunku bezpośredniego dotarcia do duchowieństwa. Wyniki tych wysiłków są niewielkie, gdyż rola i wpływ ChSS w środowiskach katolickich są stosunkowo nieznaczne, a hierarchia kościelna nie uznaje Stowarzyszenia za środowisko autentycznie katolickie.

3. Działalność organizacyjna ChSS

W momencie rejestracji stan ilościowy ChSS wynosił 85 członków. W terenie tworzone najpierw oddziały tygodnika "Za

"i Przeciw", które następnie przeistaczane w wojewódzkie oddziały ChSS. Aktualnie stowarzyszenie dysponuje 14 oddziałami wojewódzkimi, skupiającymi około 750 członków.

W ostatnim okresie nastąpiło ożywienie działalności oddziałów terenowych stowarzyszenia. Przejawia się to w organizowaniu zebran, odczytów i różnego rodzaju spotkań z udziałem członków i sympatyków oraz duchownych różnych wyznań. Tematem tych spotkań są aktualne problemy polityczne kraju, stosunki państwo-kościelni, zagadnienia niemieckie i inne. Ożywienie to jest wynikiem nowej polityki kadrowej kierownictwa stowarzyszenia. Jednocześnie ChSS prowadzi weryfikację członków, eliminując ludzi, którzy wstąpili do stowarzyszenia w latach poprzednich w sposób przypadkowy bądź z pobudek materialnych.

Środki finansowe na swą działalność czerpie Stowarzyszenie z dochodów przedsiębiorstwa "Ars Christiana".

4. Kontakty zagraniczne ChSS

Na początku lat sześćdziesiątych kontakty zagraniczne ChSS były zmajoryzowane przez ówczesnego prezesa Stowarzyszenia - Jana Frankowskiego. Kontakty były zlokalizowane przeważnie na terenie Austrii. Po roku 1967 okazało się, że zdecydowaną większość tych kontaktów stanowiły ugrupowania syjonistyczne i proizraelskie.

Nowy okres kontaktów zagranicznych ChSS zapoczątkowało zaktywizowanie się Stowarzyszenia na arenie Chrześcijańskiej Konferencji Pokoju w Pradze i "Berlińskiej Konferencji Katolików" organizowanej przez działaczy NRD. Wspomniane konferencje działają na rzecz utrwalenia pokoju poprzez spotkania przedstawicieli różnych wyznań i krajów.

Wielokrotnie przedstawiciele ChSS uczestniczyli w spotkaniach dyskusyjnych na terenie NRF, organizowanych przez ewangelików i poświęconych m.in. sprawie pojednania z Polską, kwestii europejskiej konferencji bezpieczeństwa itp. - dobrze reprezentując polską rację stanu.

5. Wnioski odnośnie dalszej działalności ChSS

Rola i znaczenie ChSS w oddziaływaniu na środowiska katolickie jest niewielkie i w najbliższym czasie nie zachodzi potrzeba jej zwiększenia. ChSS w trudnych okresach politycznych było lojalne w stosunku do władz. Uwidoczyło się to szczególnie w takich wydarzeniach jak wypadki marcowe w 1968 r. i grudniowe w 1970 roku.

Odnośnie dalszej działalności ChSS, proponujemy:

1. ChSS powinno nadal rozwijać swą działalność w kierunku aktywnego angażowania środowisk katolickich, do których dociera i wyznawców innych wyznań chrześcijańskich do uczestniczenia w procesie budownictwa socjalistycznego w kraju.
2. W płaszczyźnie wyznaniowej ChSS winno zaktywizować swą działalność w kierunku pozytywnego kształtowania postaw kleru zarówno katolickiego jak i innych wyznań chrześcijańskich. W tym celu powinno prowadzić odpowiednią politykę wydawniczą z uwzględnieniem publikacji przeznaczonych dla duchownych, rozszerzać bezpośrednie kontakty z duchowieństwem rzymsko-katolickim.
3. ChSS jako jedynie stowarzyszenie działające na gruncie ogólnochrześcijańskim powinno zabezpieczać właściwą polityczną treść ruchu ekumenicznego. W związku z powyższym zarówno w działalności organizacyjnej jak i wydawniczej stowarzyszenie powinno poświęcać więcej uwagi problematyce kościołów chrześcijańskich – nierzymsko-katolickich.
4. ChSS powinno utrzymywać dotychczasowe kontakty zagraniczne i umacniać swą rolę w Chrześcijańskiej Konferencji Pokojowej oraz Berlińskiej Konferencji. ChSS winno znaleźć właściwe miejsce w światowym ruchu ekumenicznym, zgodnie z interesami polskiej polityki wyznaniowej.
5. W zakresie spraw organizacyjnych nie widzimy potrzeby powoływania nowych ogniw terenowych ChSS. Istnieje natomiast potrzeba kadrowego wzmacnienia poszczególnych ogniw organizacyjnych, aby zabezpieczyć prawidłową realizację zadań Stowarzyszenia.

III. Środowisko "Znak"

1. Powstanie i charakterystyka grup tworzących Środowisko "Znak"

a/ Kluby Inteligencji Katolickiej.

Na fali przemian politycznych w Polsce w latach 1956-57 zaktywizowały się grupy katolików świeckich / dystansując się od PAX-u / i przystąpiły do organizowania inteligencji katolickiej w tzw. klubach. W tym czasie na terenie kraju powstało 29 klubów w miastach wojewódzkich i powiatowych. Status stowarzyszeń zarejestrowanych uzyskało pięć klubów, a mianowicie w Warszawie, Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu i Toruniu, które łącznie liczyły w 1958 r. około 1.530 członków. Obecnie kluby te zrzeszają około 3.100 osób, w tym najliczniejszy KIK warszawski liczy około 1.500 członków.

W okresie formowania się ruchu klubowego podstawową jego masę członkowską stanowiły osoby wywodzące się z dawnych ugrupowań katolickich jak : Akcji Katolickiej, Sodalicji Mariańskiej, "Juventus Christiana", "Odrodzenie", Stronnictwa Pracy i chadeacji. Do ruchu klubowego przystąpili również działacze krakowskiej grupy "Tygodnika Powszechnego", a także grupa, która po 1955 r. opuściła PAX. Klubom udało się z czasem pozyskać również członków spośród młodej inteligencji wykształconej w Polsce Ludowej.

Wiodącą rolę w ruchu klubowym sprawuje KIK warszawski,

Kluby Inteligencji Katolickiej są uznawane przez hiearchię kościoła katolickiego jako jedynie organizacje świeckie autentycznych katolików w Polsce.

b/ Redakcja i zespół miesięcznika "Więź"

Pod koniec 1957 r. grupa członków KIK-u warszawskiego / b. działaczy PAX-u / m. in. Tadeusz Mazowiecki, Janusz Zabłocki, Andrzej Krasiński, Andrzej Micewski uzyskała zgodę władz na wydawanie miesięcznika pod nazwą "Więź". Wokół tego pisma utworzyła się grupa działaczy licząca 24 osoby, która

przyjęła nazwę "zespół "Więź". Grupa ta nie została zarejestrowana jako odrębne stowarzyszenie, a jej członkowie należą do Klubów Inteligencji Katolickiej.

Jednorazowy nakład miesięcznika "Więź" wynosi 6.000 egzemplarzy. Ponadto zespół "Więzi" wydaje rocznie 3 - 5 pozycji książkowych.

Od początku istnienia zespołu "Więzi" wśród jego kierowniczych działaczy - głównie pomiędzy T. Mazowieckim i J. Zabłockim - narastały rozbieżności na tle odmiennego rozumienia problematyki narodowej, społecznej i wewnętrzkościelnej. J. Zabłocki i jego zwolennicy głoszą pogląd o konieczności angażowania się katolików świeckich w działalność społeczno-polityczną i wychowawczą z pozycji patriotycznych i narodowych. Natomiast T. Mazowiecki i jego zwolennicy reprezentują tendencje kosmopolityczne. Z drugiej strony T. Mazowiecki i jego grupa opowiadają się za potrzebą angażowania świeckich w sprawach wewnętrz-kościelnych w duchu tzw. odnowy posoborowej, natomiast Zabłocki uważa, iż o problemach tych winna decydować hierarchia kościelna. W ostatnich latach grupa T. Mazowieckiego przechwyciła kierownictwo Zespołu i redakcji "Więź".

c/ Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych /ODiSS/

Na tle rozbieżności w żonie "Więzi" J. Zabłocki i jego zwolennicy utworzyli w 1967 r. przy warszawskim Klubie Inteligencji Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych. Zadaniem Ośrodka - w myśl pierwotnych założeń - jest dostarczanie pomocy różnym ogniwom ruchu klubowego w formie studyjnych opracowań wybranych zagadnień dot. chrześcijańskiej nauki społecznej. W roku 1969 ODiSS rozpoczął wydawanie dwumiesięcznika p.n. "Chrześcijan w świecie" o nakładzie 2.000 egzemplarzy. Rozwija też działalność wydawniczą / wydał np. niektóre encykliki papieskie /.

Rozbudowując ODiSS organizacyjnie i kadrowo, Zabłocki zmierza do uzyskania istotnego wpływu na postawę i działalność warszawskiego KIK-u, a nawet do przejęcia nad nim kierownictwa.

32
33

Poczynania te są ostro atakowane przez szereg działaczy KIK-u warszawskiego, "Więzi", i "Tygodnika Powszechnego" którzy - jak dotychczas - skutecznie utrącają Zabłockiego i usiłują go izolować w środowisku "Znak".

d. Środowisko "Tygodnika Powszechnego"

"Tygodnik" utworzony został w 1945 r. i do marca 1953 r. ukazywał się jako pismo kurii metropolitalnej w Krakowie. Od marca 1953 r. do maja 1956 r. pismo prowadził PAK. Od 25 grudnia 1956 r. "Tygodnik Powszechny" wydawany jest przez Społeczny Instytut Wydawniczy "Znak" w Krakowie. W okresie do 1953 r., a następnie od 1956 r. redaktorem naczelnym "Tygodnika" jest Jerzy Turowicz. Aktualnie jednorazowy nakład wynosi 40.000 egzemplarzy o objętości 8 stron. "Tygodnik" pozostaje pod stałą kontrolą kardynała Wojtyły.

Społeczny Instytut Wydawniczy "Znak", poza "Tygodniem Powszechnym", wydaje kilkanaście pozycji książkowych rocznie oraz miesięcznik pt. "Znak" w nakładzie 7.000 egzemplarzy. Miesięcznik "Znak" jest pismem teoretycznym z zakresu teologii i filozofii kościoła. Jego naczelnym redaktorem jest Hanna Malewska.

Redaktorzy "Tygodnika Powszechnego", miesięcznika "Znak" i Społecznego Instytutu Wydawniczego "Znak" oraz aktyw Klubu Inteligencji Katolickiej w Krakowie stanowią silną grupę omawianego ruchu.

e. Katolickie Koło Poselskie "Znak"

Koło poselskie "Znak" powstało w lutym 1957 r. i liczyło wówczas 9 posłów, a od 1961 r. 5-ciu posłów. Aktualnie są nimi : K. Lubieński - prezes KIK-u warszawskiego; T. Mazowiecki - red. naczelnny miesięcznika "Więź"; T. Myślik - prezes KIK-u krakowskiego i red. "Tygodnika Powszechnego"; St. Stomma - członek KIK-ów w Krakowie i Warszawie, członek zespołu "Tygodnika Powszechnego" oraz przewodniczący Koła poselskiego "Znak"; J. Zabłocki - kierownik ODISS-u. Koło poselskie "Znak" prowadzi

działalność społeczno-polityczną na własny rachunek, ale w oparciu o konsultacje ze wszystkimi środowiskami ruchu "Znak". Środowiska te uznają faktycznie Koło "Znak" ze swoją reprezentacją polityczną w Sejmie.

x   x   x

Mimo pewnych różnic wynikających z charakteru działalności wyżej opisanych grup, ich sytuacji prawnej i metod pracy, spójrem, które je łączy są cele społeczno-polityczne i wewnętrz-kościelne. Stąd też grupy te przyjęły ogólną nazwę "Środowisko Znak".

2. Charakterystyka działalności środowiska "Znak"

a/ Założenia ideowe i działalność społeczno-polityczna

Klub warszawski odgrywa wiodącą rolę w środowisku zarówno w zakresie wypracowywania koncepcji programowych jak i praktycznej działalności. Członkami KIK-u warszawskiego są czołowi działacze "Więzi", ODISS-u, "Tygodnika Powszechnego", miesięcznika "Znak" oraz KIK-ów terenowych. Stąd też postawa ideowo-polityczna tego klubu jest reprezentatywna w podstawowych założeniach dla całego ruchu "Znak".

KIK warszawski poza lakonicznym stwierdzeniem w statucie, iż jego celem jest prowadzenie w ramach ustroju PRL pracy intelektualnej i moralnej wśród swoich członków w oparciu o naukę kościoła katolickiego, nie zajął publicznie jednoznacznego stanowiska w kwestii uznania podstawowych zasad ustroju socjalistycznego. Postawa taka - jak wskazują na to wypowiedzi czołowych działaczy klubu - podyktowana jest chęcią nie wiążania sobie rąk politycznymi deklaracjami i "zachowania twarzy", tak wobec hierarchii kościelnej w Polsce jak i wobec określonych kół w krajach kapitalistycznych. Część działaczy KIK-u nie wierzy w trwałość ustroju socjalistycznego. Rok 1956 traktowali jako początek tzw. II-go etapu i liczyli, że poprzez swoją obecność i działalność w życiu publicznym przyspieszą procesy tzw. "humanizacji socjalizmu" i liberalizacji życia społecznego co w konsekwencji doprowadzić miałoby do

3h
M

osłabienia wpływów ideologii socjalistycznej w społeczeństwie i umocnienia wpływów prawicy społecznej. W późniejszej praktycznej działalności postawa ta znalazła wyraz w solidaryzowaniu się z tymi siłami, które były nosicielami rewizjonistycznych i anty-socjalistycznych tendencji / grupa "Krzywego Koła", "Po prostu", Kuroń - Modzelewski, wydarzenia w Związku Literatów itp. /.

Wyraźne ujawnienie postaw politycznych w środowisku "Znak" nastąpiło w okresie ważnych wydarzeń politycznych. I tak :

- po agresji izraelskiej na kraje arabskie szereg kierowniczych działaczy środowiska "Znak" ujawniło swe prosjonistyczne oblicze. Tacy działacze jak np. T. Mazowiecki, St. Stomma, J. Turowicz, J. Woźniakowski, St. Kiesielewski, K. Lubieński zdecydowanie krytykowali politykę PRL wobec Izraela, kształtując także w tym kierunku opinię środowiska "Znak";
- w okresie wydarzeń marcowych 1968 r. środowisko "Znak" poparło inspiratorów tych wydarzeń i wysuwane przez nich hasła, a koło poselskie "Znak" dało temu wyraz w interpelacji skierowanej do rządu. Do chwili obecnej w środowisku "Znak" uznaje się fakt wystąpienia z interpelacją jako akt odwagi zasługujący na najwyższe uznanie i dzięki któremu środowisko zdobyło rozgłos oraz wzmacniło swój prestiż moralny i polityczny w kraju i za granicą. Zdaniem działaczy środowiska "Znak" tego prestiżu nie można obecnie zaprzepaścić poprzez nieprzymyślone przedsięwzięcia i deklaracje polityczne wciągające środowisko na "bezdroża gry politycznej";
- akcja wojsk państw Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w sierpniu 1968 r. spotkała się z ogólną dezaprobatą środowiska "Znak". Posłowie Koła "Znak", popierani przez szereg działaczy środowiska zamierzali demonstracyjnie złożyć mandaty poselskie. Od zamiaru tego odstąpili po konsultacjach m.in. z kard. Wyszyńskim uznając, że taki krok przyniósłby szkodę dla całego ruchu "Znak";

- wydarzenia grudniowe 1970 r. i zmiana kierownictwa politycznego zaskoczyły i zdezorientowały czołowych działaczy Środowiska "Znak". Wyrażali oni m.in. obawy, czy nowa sytuacja nie pociągnie za sobą likwidacji Środowiska "Znak". Na wydarzenia grudniowe zareagowała stosunkowo szybko grupa "Tygodnika Powszechnego", która w artykule wstępny tego pisma z dnia 3.I.1971 r. opowiadała się za nienaruszalnością podstawowych zasad społeczno-ustrojowych PRL. Inicjatywa niewielkiej grupy działaczy warszawskiego KIK-u z Zabiockim na czele dot. uchwalenia i opublikowania podobnej deklaracji w imieniu klubu, została stopniowana przez Stomę, Wielowieyskiego i innych. W tej sytuacji Zabiocki w imieniu własnym i swoich zwolenników opublikował tekst propozowanej deklaracji w "Chrześcijanie w Świecie". Jednocześnie prawicowi działacze "Znaku" podjęli szereg inicjatyw, aby w Środowisku stworzyć warunki dla ożywienia działalności elementów reakcyjnych. Między innymi na przestrzeni styczeń - kwietnia br. zorganizowano w KIK-u warszawskim szereg narad i zebran na których dokonano obrachunku z przeszłością, iż kryzys grudniowy miał swoje źródła w strukturze społeczno-politycznej kraju, w sposobie sprawowania władzy, w systemie jedнопartyjnym, w systemie wychowania obywatelskiego odrzucającym katolicką etykę i doktrynę społeczną. Niektóre z tych opinii zostały uogólnione w dokumencie opracowanym i przesłanym przez Zarząd KIK-u na ręce I Sekretarza KC PZPR. O fakcie sporządzenia i przekazania tego dokumentu poseł K. Lubieński poinformował korespondenta "Le Monde" i informacja ta niezwłocznie została opublikowana przez RWE.

b/ Działalność wewnętrzkościołna

Kluby Inteligencji Katolickiej nie podejmowały nigdy takiej działalności, która byłaby sprzeczna z generalną linią Episkopatu. Incydenty między kardynałem Wyszyńskim, a niektórymi działaczami Środowiska "Znak" wynikały nie z różnic w postawach ideowo-politycznych ale dochodziło do nich na tle metod działania kościoła i różnego rozumienia roli laikatu w kościele.

Obiektywnie środowisko "Znak" służy interesom kościoła i umacnia jego pozycję w społeczeństwie - zwłaszcza w środowiskach inteligencji. Podejmuje szereg inicjatyw i działań w kierunku unowocześnienia metod duszpasterskich kościoła i dostosowania ich do warunków społeczno-politycznych w Polsce. M.in. środowisko "Znak" :

- organizuje szereg dyskusji i sesji z udziałem księży n.t. katechizacji, duszpasterstwa młodzieżowego i akademickiego oraz specjalistycznego. Materiały z tych sesji są przekazywane odpowiednim komisjom Episkopatu;
- organizuje prelekcje w zakonach, seminariach duchownych, w parafiach, w ośrodkach duszpasterstwa akademickiego na tematy religijne, społeczne, kulturalne itp. Prelegenci KIK-ów i redakcji posiadają pisemne zezwolenia Episkopatu na prowadzenie tego rodzaju działalności;
- Kluby Inteligencji Katolickiej prowadzą aktywną działalność wśród młodzieży - szczególnie akademickiej. Przy klubach istnieją sekcje młodzieżowe np. w KIK-u warszawskim sekcja taka skupia około 200 członków - studentów i absolwentów wyższych uczelni. Posiada ona własny program działania dostosowany do mentalności młodzieży. Praca z młodzieżą organizowana jest w takich formach jak : prelekcje, dyskusje, seminaria w małych gronach, obozy szkoleniowe, zgrupowania o charakterze szkoleniowo-wypoczynkowych itp. Szereg członków sekcji młodzieżowej wysyłanych było przez KIK na różnego rodzaju imprezy i szkolenia do ośrodków katolickich na Zachodzie.

W ostatnim okresie nastąpiło wyraźne zacieśnienie stosunków działaczy środowiska "Znak" z kard. Wyszyńskim. Odbyło się szereg spotkań i rozmów tych działaczy z prymasem, który bardzo zyczliwie ocenił ich działalność i postawę. Działacze "Znaku" ze swojej strony deklarowali lojalność i chęć pomocy kościelowi.

3. Kontakty zagraniczne.

Środowisko "Znak" od początku swego istnienia zostało uznane na Zachodzie za ugrupowanie quasi opozycyjne i dlatego atrakcyjne jako kontakt w Polsce, przede wszystkim pod względem politycznym. Środowisko "Znak" jest również traktowane jako dogodne źródło informacji o wszystkich aspektach życia wewnętrznego PRL. Czołowi działacze "Znaku" utrzymują stosunki nieocenialne ze wszystkimi ambasadami i korespondentami zachodnioeuropejskimi akredytowanymi w Warszawie a także przyjeżdżającymi doraźnie.

Szczególne miejsce w kontaktach zagranicznych środowiska "Znak" zajmują ugrupowania i ośrodki polityczno-katolickie w NRF. Inicjatywa w nawiązywaniu kontaktów znajduje się w rękach niemieckich i posiada poparcie hierarchii katolickiej i ewangelickiej w NRF. Środowisko "Znak" usiłowało odegrać rolę poufnego, mediatora pomiędzy czynnikami politycznymi PRL i NRF. Obecnie podejmuje niemieckie inicjatywy tzw. akcji pojednania obu narodów / wymiana grup młodzieży, starania o korektury podręczników historii itp.

We Włoszech najważniejszym kontaktem środowiska "Znak" jest grupa działaczy emigracyjnego "Stronnictwa Pracy" / Popiel, Sienkiewicz i in. / . Wspomniani działacze są zainteresowani środowiskiem "Znak" przede wszystkim jako ewentualnym "zaczynem" reaktywowania partii chadeckiej w Polsce.

Kontakty środowiska "Znak" z ugrupowaniami katolickimi w innych krajach europejskich mają charakter doraźnych spotkań na konferencjach i zjazdach międzynarodowych. Przedstawiciele środowiska "Znak" wchodzą w skład władz naczelnych różnych międzynarodowych organizacji katolickich, np. "Pax Romana". "Iustitia et Pax", "Światowa Konferencja Religii dla Pokoju" oraz redakcji pism katolickich.

Na płaszczyźnie religijnej, kontakty "Znaku" początkowo sprowadzały się do wysłuchiwania pouczeń i zafascynowania odnową kościoła związaną z Vaticanum II. Próby przenoszenia tej odnowy do Polski spotkały się ze zdecydowanym potępieniem ze strony hierarchii.

28
45

Środowisko "Znak" w latach 1960-62 rozpoczęło nawiązywanie kontaktów ze środowiskami katolickimi w krajach socjalistycznych na Węgrzech i w Czechosłowacji, wyznaniowych w ZSRR. Ten kierunek kontaktów środowisko "Znak" podejmowało z inspiracji działaczy zachodnio-europejskich, którzy chcieli by Polacy spowodowali "polityczne rozruszanie katolicyzmu w krajach socjalistycznych". Intensywność tych kontaktów poważnie spadła w latach 1965/66 i obecnie notujemy spotkania raczej sporadyczne i nie mające charakteru zorganizowanego.

Obok aspektów politycznych i religijnych, utrzymywanie kontaktów zagranicznych w krajach zachodnich dla działaczy "Znak" jest atrakcyjne także pod względem materialnym. Strona zachodnia ponosi z reguły wszystkie koszty związane z wyjazdami, a ponadto przyznaje stypendia pobytowe w krajach kapitalistycznych oraz dostarcza prasę i literaturę zagraniczną.

4. Rola i perspektywy dalszej działalności środowiska "Znak"

Postawy i działalność środowiska "Znak" w całym okresie jego istnienia wskazują jednoznacznie, że w zdecydowanej większości prezentuje ono prawicowe poglądy społeczno-polityczne. Czołowi działacze środowiska "Znak" lansują pogląd, że Polska skazana jest na sojusz z ZSRR i obecność w bloku państw socjalistycznych ze względów geopolitycznych. Socjalizm traktują jako rzeczywistość zastaną, której zmienić nie można. Stąd też uważają za konieczne znalezienie w tej rzeczywistości takich rozwiązań, które zabezpieczą najkorzystniejsze warunki dla funkcjonowania kościoła i propagowania katolickiej myśli społecznej.

W ostatnich latach, na tle ważnych wydarzeń politycznych w kraju, aktywizowała się nieliczna grupa działaczy dążąca do konstruktywnego zaangażowania ruchu "Znak" w budownictwo socjalistyczne z pozycji ludzi wierzących. Inicjatywy te są jednak tłumione przez prawicową większość.

W związku z powyższym proponujemy :

1. Podjąć kroki zabezpieczające przeorientowania postaw środowiska w kierunku afirmacji ustroju socjalistycznego i rzeczywistej lojalności wobec władz państwowych.

Istotnym czynnikiem reorientacji środowiska będzie spowodowanie zmian w kierownictwach poszczególnych jego ogniw przez wprowadzenie takich osób, które by zapewniły realizację naszych postulatów. Dotyczy to zwłaszcza składu przyszłego koła poselskiego "Znak".

2. Wobec istniejących w "Znaku" tendencji do tworzenia nowych ogniw organizacyjnych / kluby w Gdańsku, Olsztynie i Łodzi / i struktur centralizujących środowisko / t.zw. "Porozumienie" międzyklubowe / - należy przyjąć zasadę nie udzielania zgody na dalszy rozrost organizacyjny i dążyć do ilościowego ograniczania członkostwa klubów.
3. Zakazać tworzenia przy Klubach Inteligencji Katolickiej odrębnych młodzieżowych ogniw organizacyjnych zakamuflowanych m.in. w t.zw. sekcjach kultury, turystyki oraz obozach szkoleniowo wypoczynkowych.
4. W kontaktach z hierarchią kościelną, działacze środowiska powinni neutralizować szkodliwe zamierzenia kierownictwa Kościoła oraz wpływać na kształtowanie pozytywnych postaw kleru.
5. Przeciwdziałać występującej dotąd żywiołości w nawiązywaniu i utrzymywaniu kontaktów środowiska "Znak" z organizacjami wyznaniowymi i osobami z zagranicy. Opracować zasady polityki w dziedzinie kontaktów zagranicznych pod kątem wykorzystania ich w interesie naszej polityki wyznaniowej i ogólnych zasad polskiej polityki zagranicznej.-

Warszawa, maj 1971 r.

8.08.72

✓ M. W/28
47

Uwagi uzupełniające do opracowania o działalności środowisk
katolickich (z dn. 26.5.1972).

Z pośród charakteryzowanych trzech tendencji, PAX jest grupą organizacyjnie najbardziej dynamiczną, zaś środowiska zgrupowane wokół Klubów Inteligencji Katolickiej (Tygodnik Pow-szechny, Znak, Więź, ODISS, Verum) są najbardziej popularne wśród duchowieństwa i inteligencji katolickiej. CHSS pozostaje daleko w tyle : nie posiada dynamiki działania, dysponuje słabym autorytetem intelektualnym, kadra tego stowarzyszenia jest miernej jakości. Tygodnik "Za i Przeciw" cieszy się stosunkowo dużą poczytnością, gdyż poziomem i swą problematyką odpowiada przeciwnym potrzebom katolickiego czytelnika. W minimalnej mierze jednak tygodnik ten przyczynia się do upowszechniania popularności CHSS, gdyż stowarzyszenie to nie posiada dostatecznie zdefiniowanego oblicza, by mogło budzić większe zainteresowanie.

Istnieje szereg racji dla których rola CHSS mogłaby być bardziej pozytywna :

- mimo swej oczywistej słabości zespół ten posiada zrębły organizacyjne, które mogą być rozbudowane i dostosowane do bardziej skutecznego działania,
- posiada on większe poczucie niezależności od hierarchii kościelnej, niż Kluby Inteligencji Katolickiej, a jednocześnie jest znacznie mniej kontrowersyjny niż PAX,
- posiada trochę własnych kontaktów zagranicznych oraz interesujący załączek stosunków ze środowiskami protestanckimi.

Słabość tego środowiska powoduje, iż jest ono co pewien czas pod mocnym naciskiem ze strony działaczy PAX-u, którzy pragneliby wchłonąć CHSS. Naciski idą w kierunku połączenia kół poselskich oraz współpracy w terenie, przy założeniu, że większa siła i dynamizm polityczny PAX-u przejmie tę działalność i spowoduje likwidację "konkurenta".

Operacja umocnienia i reaktywowania działalności CHSS jest, rzecz oczywista, bardzo trudna do przeprowadzenia. Jak na razie brak w zespole kierowniczym tego stowarzyszenia działaczy

llg-01941/43

zdolnych do narzucenia zmiany stylu i określenia nowych celów działania. Zmiany personalne w aktywie kierowniczym wydają się tu konieczne, choćby nawet za cenę wysunięcia osób mało znanych i nie posiadających dużego stażu. Być może, że CHSS byłoby zdolne, przy takich przemianach przyciągnąć do siebie, czy zainteresować współpracą, jakieś osobistości narazie stroniące się od tego środowiska. Taka "rezerwa" jest jednak niewielka w polu widzenia a warunki niezbyt zachęcające.

Odnowa działalności tego środowiska wymaga więc zastosowania pewnych form nacisku i pewnych form zachęty.

1. Należy wykorzystywać okazje do poważniejszych rozmów z aktualnym zespołem kierowniczym, by dokonać surowej oceny krytycznej aktualnego dorobku CHSS. Niezbędne jest, by zespół ten nabrął poczucia, iż posiada sprzyjającą koniunkturę, lecz, jeśli jej nie wykorzysta – dalszy los tego stowarzyszenia może znaleźć się pod znakiem zapytania.

2. Należy, na płaszczyźnie Sejmu również wykazać więcej zainteresowania działalnością obu posłów, reprezentujących CHSS. Wydaje się, że ten mały zespół poselski potrzebuje pomocy i zachęty, by wykazał więcej inicjatywy i zdobył sobie jakąś własną pozycję.

3. Cennym posunięciem było zaproponowanie CHSS wydanie numeru specjalnego po francusku w ramach kampanii propagandowej na Francję przed wizytą tow. Gierka. Niestety, propozycja przyszła późno, możliwości organizacyjne i publicystyczne ich są słabe, istnieje poważna obawa, iż szansa "pokazania się" przy tej okazji będzie w małej mierze wykorzystana.

4. W dalszych kontaktach należy postawić postulat zmian w zespole kierowniczym. Bez powodowania ostrego kryzysu personalnego, trzeba przygotować grunt do takich zmian.

5. CHSS musi dopracować się bardziej wyraźnego własnego oblicza ideowego, nie może istnieć na zasadzie definiowania się w sposób negatywny (że nie jest PAX-em ani ZNAKIEM), jak to czyni dotychczas. W naszych warunkach posiadanie własnego oblicza zakłada posiadanie form wyrażania własnych założeń ideowych. Trzeba dążyć do zaktywizowania pod tym względem ekipy redagującej NOVUM i umożliwić dostęp do szerszego grona czytelników.

6. Potrzebne jest, by aktyw CHSS nabrał poczucia, iż ma własne cele do spełnienia. Pożądane byłoby zachęcić go do pogłębienia kontaktów z duchowieństwem, dać mu okazję do wykazania się pewnymi możliwościami interwencyjnymi, które budują autorytet działaczy świeckich wśród księży.

Powyższe sugestie praktyczne mogą przyczynić się w jakiejś mierze do zdynamizowania zamierającej aktywności CHSS, nie stanowią one jednak żadnej gwarancji powodzenia.

Najistotniejszym problemem pozostaje określenie miejsca i roli takich organizmów katolickich jak CHSS w życiu kraju.

Po okresie wstępnym, 1945-1949, gdy sprawy wyznaniowe w Polsce znajdowały się praktycznie na dalszym planie politycznym, w latach 1950-1956 organizacja taka jak PAX była istotnym czynnikiem polityki wyznaniowej. Nie była jedynym, ale zawsze miała poczucie powagi swej roli, poczucie posiadania autorytatywnych rozmówców, możliwości pewnego wpływu na tę politykę oraz celów do realizowania. Z drugiej strony, organizacja ta, mimo iż przechodziła przez okresy trudne, posiadała pewien autorytet społeczny. Należenie do PAX-u dawało pewien "status" publiczny.

Obecnie znajdujemy się na całkiem innym etapie funkcjonowania społeczeństwa socjalistycznego i nie byłoby słuszne dokonywać mechaniczny porównań z przeszłością. Inaczej rozwijają się sprawy wyznaniowe, inna jest ranga spraw kościelno-państwowych - całkiem odmienna pozycja grup katolików świeckich.

W poprzedniej notatce próbowałem uzasadnić celowość ich dalszego istnienia, wskazując na konieczność ustalenia nowego "modelu". Podkreślam raz jeszcze, iż wydaje mi się, że wzbudzanie rywalizacji politycznych między tymi grupami nie służy ani sprawie normalizacji stosunków wyznaniowych ani roli, jaka może tym środowiskom przypaść. Uważam, że najważniejszą sprawą dla побudzenia konstruktywnej działalności jest ewolucyjne doprowadzenie do sytuacji, gdy zostaną wyeliminowane nieporozumienia co do takiej roli i rozwiane istniejące złudzenia.

Oceniam, iż istnieje potrzeba społeczna i polityczna, by nastąpiła na różnych odcinkach większa aktywizacja osobistości bezpartyjnych. Nie powinno się to wyrażać tylko w wysuwaniu

na widok publiczny osobistości reprezentacyjnych (prof. Groszkowski, prof. Szczepański, wicemarszałek Sibniewska, pisarz Żukrowski itd.). Potrzebne jest, by na różnych szczeblach naszego życia widoczne było, że zdolny i politycznie dojrzały bezpartyjny może zdobyć sobie pozycję i uznanie. Pożądane jest, by wśród tych kadr bezpartyjnych aktywistów i działaczy znajdowali się również ludzie związani z kręgami katolickimi. Niemniej nie jest uzasadnione, by istniejące grupy posiadały faktyczny monopol na firmowanie tych bezpartyjnych katolików, tak jak nie jest jednocześnie słuszne, iż istniejący faktyczny monopol prowadzi do zamknięcia tej kadry w getcie katolickich organizacji świeckich : jest to błędne koło.

Proponuję więc oddzielić od siebie sprawę uaktywnienia roli bezpartyjnych w życiu kraju od sprawy roli i miejsca grup katolickich.

Rolę tę najogólniej definiuję następująco :

1. w ramach ich własnej autonomii światopoglądowej zajmują się one wewnętrznymi problemami doktryny i filozofii katolickiej t.zw. odnową stylu myślenia katolickiego,

2. w ramach ich kontaktów z czynnikami odpowiedzialnymi za polityką wyzaniową, przypadają im dwa istotne zadania :

a) winny one możliwie głęboko przenikać środowisko działającego duchowieństwa i tworzyć oddolną presję na linię postępowania hierarchii kościelnej w stosunku do Państwa i interesów ogólnono-narodowych.

b) winny być skutecznym narzędziem działania na te kręgi społeczeństwa, które żyją czynnie w strefie oddziaływania Kościoła. Rolę grup katolickich na tym polu jest oddziaływanie na świadomość tych kręgów zgodnie z celami określonymi przez Front Jedności Narodu.

Poparcie udzielane grupom katolickim i stwarzanie im warunków umacniających ich autorytet winno być uzależnione od wyników ich działalności na tych odcinkach. Takie wymogi nie są dziś jasno formułowane. Poparcie udzielane jest uzależnione częściowo w zależności od oceny dość enigmatycznej "reprezentatywności" poszczególnych grup oraz od ich zdolności uczestniczenia w grze politycznej w skali wewnętrz-partyjnej i ogólno-państwowej.

O ile, w zakresie "reprezentatywności" na czoło wysuwał się ZNAK o tyle w grze politycznej punkty zdobywał PAX. W takim

układzie CHSS nie miał żadnych szans konkurowania. Działanie zaś "w głąb" terenu katolickiego traktowane było w ostatnim okresie jako działalność trzeciorzędna.

Uaktywnienie organizacji takiej jak CHSS zależy więc w sumie nie tylko od konkretnych posunięć na jej odcinku, ale również w dużej mierze od generalnej linii, jaka będzie przyjęta na odcinku katolickich ugrupowań świeckich.

Warszawa, dn. 25 VII 1972.

SA 4th

Biuro Udostępniania Dokumentów
i Archiwizacji

Notatka

dotycząca budżetów wyznanowych organizacji społecznych w 1972r.
oraz propozycji limitów budżetowych dla tych organizacji na
1973 r.

I. Informacja o budżetach stowarzyszeń w 1972 r.

Zgodnie z decyzją Wydziału Administracyjnego limity budżetowe dla wymienionych niżej organizacji społecznych ustalono na 1972 r.

- Stowarzyszenie Pax	zł. 68.000.000
- Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne	zł. 12.061.000
- Kluby Inteligencji Katolickiej	zł. 6.070.000
w tym:	
Klub Warszawski	zł. 2.050.000
Rodzajka Więzi	zł. 1.900.000
Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych	zł. 1.320.000
Kluby Terenowe	zł. 800.000
w tym:	
KIK Poznań	zł. 1.290.000
KIK Kraków	zł. 280.000
KIK Wrocław	zł. 130.000
KIK Toruń	zł. 100.000
	zł. 800.000
- Caritas	zł. 12.000.000
- Społecze Towarzystwo Polskich Katolików	zł. 4.463.920

W ciągu roku 1972 dokonano następujących korektur:
Budżet Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego podniesiono w związku z:

- zwiększeniem nakładu Materiałów Problemowych o zł. 16.000
- wydaniem Hejnału Mariackiego w języku francuskim o zł. 180.000
- prowadzeniem pracowni Chrześcijańskiej Myśli Społecznej o zł. 118.000

- zorganizowaniem dwóch wycieczek dla księży	o zł. 25.000
- planami pracy z duchowieństwem	o zł. 600.000
<hr/>	
	939.000

Budżet Klubów Inteligencji Katolickiej zwiększczo w związku z

- zwiększeniem planowanych strat wydawnictwa "Więź"	o zł. 250.000
- sfinansowaniem Koła Poselskiego "Znak"	o zł. 200.000
- sfinansowaniem zeszytów - materiałów "Znak"	o zł. 120.000
- zorganizowaniem przez KIK krakowski międzynarodowego seminarium w Oświęcimiu z wizytą chóru z NRF	o zł. 60.000
- remontem lokalu KIK-u wrocławskiego	o zł. 170.000
- nieprzewidzianymi wydatkami remontowymi KIK-u poznańskiego	o zł. 10.000
<hr/>	
	810.000

Budżet Stowarzyszenia "Pax" został przekroczony o około 2.300.000 zł. Przekrocenie budżetu Stowarzyszenie uzasadnia wprowadzeniem podwyżki płac pracowników, dziennikarzy i nauczycieli, wprowadzeniem obowiązku spłacania przez pracodawcę uzywkałtowanego podatku od wynagrodzeń i podwyższonych składek ZUS od wszelkich wynagrodzeń wolnych od podatku, wprowadzeniem podwyższonych opłat telefonicznych i portoryjnych, zmianą wysokości opłat za serwisy prasowe oraz zorganizowaniem konferencji międzynarodowych w ramach programu pracy berlińskiej konferencji.

Budżet Klubów Inteligencji Katolickiej został przekroczony przez Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych o 160.000 zł. Klub uzasadnia to przekroczenie zwykłą honorariów autorskich, wzrostem opłat telekomunikacyjnych i pocztowych i niemożnością rozprowadzenia w 72 r. trzech wydawnictw książkowych, które pośliszco ukazały się w r. 1973, zwiększeniem kosztów wyjazdów służbowych zagranicznych oraz zwiększeniem kosztów reklamy i wycinków prasowych RSW Prasa "Glob".

Budżet STPK został przekroczony o 365.500 zł. w czym mieści się:

- dotacja dla Polskiej Rady Ekonomicznej na koszty organizacji Konferencji Półjewej i na uzupełniającą składkę dla centrali tej organizacji zł. 250.000
  - nagrody dla pracowników ZPU Polkat w związku z otwarciem dwóch obiektów: Zakładu Elektro-Mechanicznego Iessno i Bazy Mogniewo-administracyjnej w Gdyni wybudowanej przez Polkat w ramach własnych możliwości kadrowo-remontowych. zł. 115.000
- 365.000

Wpłaty z wyodrębnionej działalności gospodarczej zapewniały we wszystkich wypadkach potrzeby finansowe stowarzyszeń.

Budżet ZK "Caritas" nie wymagał dofinansowania.

III. Projekty preliminarny budżetowej stowarzyszeń na 1973 r.

1. Stowarzyszenie PAX

Propozycje PAX po stronie wydatków na 1973 rok są następujące:

- działalność statutowa	46.980.000 zł.
- pokrycie strat prasy i wydawnictw	41.390.000 zł.
razem	88.370.000 zł.

Projekt preliminarny przewiduje wzrost wydatków Stowarzyszenia o 16.070.000 zł. w stosunku do wykonania budżetu w 1972 r.

Wzrost ten kierownictwo Pax uzasadnia następująco:

1. W zakresie pracownym:

- regulację płac pracowników przeprowadzoną w Stowarzyszeniu z dniem 1 listopada 1972 r. co spowoduje wzrost funduszu płac w 1973 r.	2.190.000 zł.
- wzrostem narzutów na płace: /ZUS = 15,5%; FAS = 5%/ 310.000 zł.	310.000 zł.
- wzrostem funduszu nagród 70.000 zł.	70.000 zł.
✓ - wzrostem funduszu stypendialnego 110.000 zł.	110.000 zł.
	2.680.000 zł.

2. W zakresie społeczno-politycznym

- ✓ - wzrostem wydatków na spotkania dyskusyjne, w tym także z duchowictwem, na cele szkoleniowe, spotkania z gośćmi zagranicznymi /z 4 milionów do 4,5 miliona/ 500.000 zł.
- ✓ - wzrostem wydatków na akcje kulturalne, kluby, wystawy /z 800 tys. do 830 tys./ 30.000 zł.
- ✓ - wzrostem wydatków społeczno-politycznych ze względu na poszerzone plany pracy z duchowictwem /z 2,5 miliona zł. do 3 milionów/. 500.000 zł.
- ✓ - wzrostem wydatków na pomoc szkolne dla Liceum św. Augustyna 100.000 zł.
-
- 1.130.000 zł.

3. W zakresie administracyjno-gospodarczym

- ✓ - wzrost kosztów telefonicznych i portoryjnych /przeciętnie około 35 tys. zł. miesięcznie/ oraz wzrostem wydatków na zakup materiałów pomocniczych 700.000 zł.
- ✓ - wzrost kosztów utrzymania pomieszczeń 50.000 zł.
- ✓ - wzrost kosztów pilnych remontów lokali Stowarzyszenia 1.020.000 zł.
- ✓ - wprowadzenie nowych zasad roliczeń w zakresie świadczonych usług transportowych przez ZTS dla Stowarzyszenia. Wynosi uwzględnienia w budżecie nowej pozycji 280.000 zł.
- ✓ - wzrostem wydatków na podatki, ubezpieczenia, EHP. 40.000 zł.
-
- 2.090.000 zł.

4. W zakresie prasy i wydawnictw.

- Kierownictwo Stowarzyszenia przewiduje deficyt działalności prasowo-wydawniczej
✓ a/ przy zachowaniu dotychczasowych nakładów i objętości czasopism

- 36.280.000 zł.

- ✓ b/ w przypadku zwiększenia objętości dziennika "Słowo Powszechnie" i nakładów tygodnika "Kierunki":

- 41.390.000 zł.

Wzrost straty prasy i wydawnictw
niezależny od wielkości produkcji
Stowarzyszenie uzasadnia:

- wzrostem uposażeń dziennikarzy
zgodnie z pismem Min. Pracy, Płac
i Spraw Socjalnych 740.000 zł.
  - podatkiem od wynagrodzeń nieopodatko-
wanych i zwiększeniem składek ZUS 440.000 zł.
  - wzrostem średnich wierszówek urlopo-
wych /w oparciu o decyzję Min. Pracy,
Płac i Spraw Socjalnych/ 160.000 zł.
  - wzrostem osobowego funduszu płac z
tytułu regulacji płac pracowników
aparatu sprzedaży i administracji
wydawnictw 850.000 zł.
  - powiększeniem opłat abonamentowych
z tytułu serwisu PAP do 6% nominal-
nej wartości wyprodukowanego dziennika
200.000 zł.
  - wprowadzeniem zasady odpłatności za
usługi Bazy Usług Transportowych ZZG
/odpłatność wprowadzona na żądanie Urzędu
celem zlikwidowania praktyki poza-
budżetowego dofinansowywania działal-
ności statutowej stowarzyszenia/ 1.800.000 zł.
  - wzrostem kosztów telefonicznych i
porteryjnych /w szczególności znaczny
wzrost opłat przy wysyłce czasopism
za granicę/ przeciętnie o 60 tys. zł.
miesięcznie 720.000 zł.
  - rozszerzeniem działalności Wydziału
Zagranicznego /kontakte, zjazdy,
wydawnictwa specjalne/ 1.200.000 zł.
-
- 7.110.000 zł.

Stanowisko Urzędu do Spraw Wyznań wobec propozycji
budżetowych Pax na 1973 r.

1. Nic zatwierdzać wniosku o wzrost wydatków na pokrycie
straty prasy i wydawnictw związanych ze zwiększeniem
objętością dziennika "Słowo Powszechnie" i tygodni.
"Kierunki"
2. Skomosować wydatki na kontakty zagraniczne i ograniczyć
ich wysokość do 800.000 zł.
3. W zakresie wydatków administracyjno-gospodarczych:
  - wzrost kosztów telefonicznych, porteryjnych i wy-
datków na zakup materiałów pomocniczych ograni-
czyć do 550 tys. zł.
  - wydatki na remonty lokali Stowarzyszenia
ograniczyć do 500.000 zł.

W związku z tym należałoby projekt preliminarza przedłożo-
nego przez Pax obniżyć o 6 milionów złotych.

Inne wnioski Stowarzyszenia dotyczące zwiększenia wydatków proponujemy zaakceptować. Tym samym budżet PAK na 1973 r. byłby wyższy o 12 milionów w stosunku do wykonanego budżetu w 1972 r. i wynosiłby 82.300.000 zł., w tym:

- na cele statutowe	46.020.000 zł.
- na straty prasowo-wydawnicze	36.280.000 zł.

Wydatki inwestycyjne Stowarzyszenia /poza remontowymi/ nie są objęte projektem preliminarza na 1973 r. - stanowią natomiast wyodrębnioną część składową planu inwestycyjnego ZZG.

2. Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne

Propozycje ChSS po stronie wydatków na 1973 r. są następujące:

- działalność statutowa	7.890.000 zł.
- straty prasy i wydawnictw	6.470.000 zł.
	razem 14.360.000 zł.

W stosunku do zatwierdzonego budżetu Stowarzyszenia na rok 1972 jest to wzrost o 2.300.000 zł. a w stosunku do wykonanego budżetu wzrost ten wynosi 1.300.000 zł.

Strata prasy i wydawnictw kształtuje się następująco:

- Tygodnik "Za i Przeciw"	3.400.000 zł.
- Miesięcznik "Hejnał Mariacki"	1.580.000 zł.
- "Biuletyn Zagraniczny"	420.000 zł.
- Miesięcznik "Norum"	820.000 zł.
- Dział Wydawnictw Książkowych	250.000 zł.
	6.470.000 zł.

Wydatki na działalność statutową ChSS dzieli się na cztery zasadnicze grupy:

- Sekretariat Generalny, któremu podlegają sprawy organizacyjne, sieć terenowych organizacji oraz praca bezpośrednią z duchowieństwem łącznie z materiałami homiletycznymi/w tym płace pracowników etatowych i nietetatowych 1.747.000 zł./	4.790.000 zł.
- koszty ogólne /Biuro Zarządu Głównego, Dział Ekonomiczny, Administracyjno-Gosp.	
oraz Księgowość/	1.950.000 zł.
- kontakty zagraniczne	950.000 zł.
- Pracownia Myśli Chrześcijańskiej	200.000 zł.

razem 7.890.000 zł. 59 z 348.

Taki pokójny warost wydatków w roku 1973 kierownictwo ChSS uzasadnia następującymi przyczynami:

a/ w zakresie płac

- regulacją płac dziennikarzy na podstawie uchwały Rady Min. 245.000 zł.
- powstaniem dwóch Oddziałów ChSS /5 st. etatów/ oraz zatrudnieniem w centrali Stowarzyszenia dwóch st. etatowych pracowników 299.000 zł.
- pochodną zwyżki funduszu płac, po obliczeniu marsztów /ZUS i FAS/ 92.000 zł.

b/ w zakresie wydatków rzeczowych

- wzrostem kosztów druku materiałów komitetowych 295.000 zł.
- wzrostem kosztów pocztowo-telekomunikacyjnych i zwiększeniem czynszu 501.000 zł.
- wzrostem kosztów transportu własnego /wzrost liczby samochodów/ 490.000 zł.
- wzrostem kosztów kolportażu /poczta/ amortyzacji środków trwałych, wzrostem wpłat na rzecz ZUS-M.M. 344.000 zł.

c/ w zakresie społecznno-politycznym

- zwiększoną ilością spotkań z duchowieństwem 200.000 zł.
  - zwięksonymi kosztami kontaktów zagranicznych /wzrost taryf/ 60.000 zł.
-
- 2.182.000 zł.

Stanowisko Urzędu do Spraw Wyznań wobec propozycji budżetowych ChSS na 1973 r.

1. Już wielokrotnie Urząd zwracał uwagę kierownictwa ChSS na niewłaściwość gospodarowania środkami przekazywanymi na działalność tego Stowarzyszenia. Dotychczasowa personalistyczna polityka członków kierownictwa ChSS poważnie podraża koszty działania stowarzyszenia i obniża pożądaną efektywność społeczno-polityczną. Uwagi Urzędu nie odniosły skutku.
2. Zdaniem Urzędu należy dokonać następującej korekty przedłożonych propozycji budżetowych ChSS:
  - obniżyć wydatki na kontakty zagraniczne 350.000 zł.
  - zmniejszyć koszty funkcjonowania aparatu centralnego /np. przerw likwidację Działu Ekonomicznego/ i nie zwiększać funduszu płac na dodatkowe staty 475.000 zł.

- nie zwiększać wydatków na materiały komiletyczne	295.000 zł.
- nie zwiększać dodatkowych środków finansowych na spotkania z duchowieństwem natomiast zobowiązać kierownictwo do efektywniejszego gospodarowania środkami na ten cel przeznaczonymi	200.000 zł.
- obniżyć wydatki na "Biuletyn Zagraniczny" wyając go metodą powielacząną	200.000 zł.
- obniżyć wydatki na "Pracownię Myśli Chrześcijańskiej".	50.000 zł.
	<hr/>
	1.570.000 zł.

3. Zobowiązać kierownictwo ChSS do dalszego, bardziej oszczędnego a zarazem efektywnego gospodarowania środkami finansowymi i koncentrowania się na podstawowym zadaniu pracy z duchowieństwem.

Biorąc powyższe pod uwagę Urząd proponuje zatwierdzenie budżetu ChSS na 1973 r. w wysokości wykonanego budżetu w 1972 r.
t.j. 13.000.000 zł.

3. Kluby Inteligencji Katolickiej

Zaproliminowany na 1973 r. budżet zawiera następujące propozycje:

- Klub Warszawski	2.120.000 zł.
- Porozumienie	260.000 zł.
- Zeszyty Materiały "Znak"	120.000 zł.
- Redakcja "Wiegi"	2.150.000 zł.
- Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych	1.520.000 zł.
- Koło Poselskie "Znak"	200.000 zł.
KIK w Toruniu. W związku z planowanym wzrostem zatrudnienia wystąpił o podniesienie budżetu do	200.000 zł.

Pozostałe Kluby nie zgłoszyły dotychczas preliminary budżetowych, które w 1972 r. wynosiły:

KIK Poznań	290.000 zł.
KIK Wrocław	130.000 zł.
KIK Kraków	280.000 zł.
	<hr/>
	7.270.000 zł.

Klub Warszawski pokrywa wydatki ze składek członkowskich

120.000 zł.
7.150.000 zł.

Proponowany wzrost budżetów o 350.000 zł. w stosunku do wykonania roku ubiegłego dotyczy:

- Klubu Warszawskiego	100.000 zł.
- Porozumienia	110.000 zł.
- Ośrodka Dokumentacji i Studiów Społecznych	40.000 zł.
- KIK w Toruniu	<u>100.000 zł.</u>
	350.000 zł.

Wzrost o 100.000 zł. wydatków Klubu Warszawskiego Stowarzyszenia uzasadnia zwiększeniem o 4% osobowego funduszu płac, zwykłą honorariów autorskich i potrzebą zakupienia krzeseł do sali odczytowo-dyskusyjnej. Podniesienie o 110.000 zł. kosztów Porozumienia tłumaczy się również zwiększeniem osobowego funduszu płac, zwykłą opłat pocztowo-telekomunikacyjnych, zwiększeniem kosztów podnajmu lokalu biurowego, zwykłą honorariów autorskich i wyjazdów zagranicznych. Na wzrost o 40.000 zł. kosztów wydawnictwa ODISS składa się dodatkowo podwyżka wynagrodzeń dziennikarskich.

Klub Inteligencji Katolickiej w Toruniu, preliminowane zwiększenie kosztów uzasadnia planowanym ustanowieniem etatu sekretarza i stałego prelegenta.

Stanowisko Urzędu do Spraw Wyznań wobec propozycji budżetowych Klubów Inteligencji Katolickiej na r. 1973:

- 1/ Proponowane zwiększenie kosztów jest niewielkie i merytorycznie uzasadnione. Można je uznać w odniesieniu do Klubu Warszawskiego, ODISS-u i Porozumienia.
- 2/ Niecelowe jest podnoszenie wydatków KIK-u Toruńskiego. Jest to Klub agresywny, pozostający pod wpływem Jezuitów i rozszerzanie jego działalności nie jest wskazane. Należy utrzymać budżet w wysokości ub.r.tzn. 100.000 zł.
- 3/ Dotację na zeszyty-materiały "Znak" 120.000 zł. należy uzależnić od decyzji politycznej, czy wydawać tą broszurę. W tym celu należy dokonać oceny w.w. pozycji ub.r., zapoznać się z treścią planowanej i dopiero wtedy ewentualni przysiąć pieniądze.

W związku z tym Urząd proponuje zatwierdzenie następujących limitów finansowych dla poszczególnych środowisk Klubów Inteligencji Katolickiej:

	IPN BU 0 639/223 6154
- NIK-Warszawa	2.120.000 zł.
- Porocumienie	260.000 zł.
- Redakcja "Więzi"	2.150.000 zł.
- Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych	1.520.000 zł.
- Koło poselskie "Znak"	200.000 zł.
- KIK Toruń	100.000 zł.
- KIK Poznań	290.000 zł.
- KIK Wrocław	130.000 zł.
- KIK Kraków	280.000 zł.
	<hr/>
	7.050.000 zł.

minus składki członkowskie
w wysokości

120.000 zł.

Po ewentualnej decyzji wydaniu
zeszytów-materiałów "Znak" w.o.r.

120.000 zł.

7.050.000 zł.

4. Społeczeństwo Towarzystwo Polskich Katolików

Propozycje STPK na 1973 r. po stronie wydatków są
następujące:

- dotacja kościoła polsko- katolickiego	4.415.920 zł.
- koszty funkcjonowania STPK	964.850 zł.
<hr/>	
	5.380.770 zł.

Zwiększenie dotacji dla Kościoła Polsko-Katolickiego

o 552.000 zł. uzasadnia się:

- wzrostem potrzeb remontu obiektów samorządowych	380.000 zł.
- kupinem nowego samochodu	172.000 zł.
<hr/>	
	552.000 zł.

Koszty funkcjonowania STPK w 1973 r.
wzrastały w następujących pozycjach:

- wydatki płacowe	146.132
<i>/w związku z rozszerzeniem działalności Prezydium Zarządu Głównego w zakresie nadzoru nad działalnością gospodarczą stowarzyszenia/</i>	
- fundusz socjalny	15.000 zł.
<i>w związku z podniesieniem funduszu akcji socjalnej Zw. Kawodowych (jest to stałe 5% od funduszu płac/).</i>	

- wydatki administracyjno-gospod.	56.000 zł.
w związku z podwyżką opłat telekomu-	
nikacyjnych i pocztowych i koniecznoś-	
cią zakupu sprzętu biurowego.	
- koszty życzności z PWWK i "Spójnią"	
w USA	5.000 zł.

W oparciu o dane przedstawione przez STEK Urząd do Spraw Wyznań proponuje ustalić budżet stowarzyszenia w wysokości 5.220.800 zł. z podziałem na:

- darciejo Kościoła Polsko-Katolickiego	4.415.920 zł.
- koszty funkcjonowania STEK	804.880 zł.

w tym:

- wydatki płacowe	293.850 zł.
- wydatki rzeczowe	191.000 zł.
- życzność w PWWK i "Spójnię" w USA	60.000 zł.
- fundusz kooperacyjny	18.000 zł.
- przyjazdy i delegacje	23.000 zł.
- fundusz nagród specjalnych	114.000 zł.
/ dla działaczy STEK i za	
osiągnięcia gospodarcze	
ZPU "Polkotu"/	
- wydatki nieprzewidziane	100.000 zł.

5. Zrzeszenie Katolików "Caritas"

Budżet ZK "Caritas" na 1972 r. wynosił 12.000.000,- zł. przedłożony przez Zarząd Główny Zrzeszenia projekt preliminarnego budżetowego na 1973 r. nie odbiega struktury od założeń roku bieżącego a w szczególnych dziesiątkach kosztów i dochodów przedstawia się następująco:

Dział	Koszty	Dochody	Dotacje
Csobowy fundusz płac	3.373.100	-	3.373.100
Narzuty od funduszu płac	848.100	-	848.100
Wydatki organizacyjne	3.434.300	-	3.434.300
Redakcja i wydawnictwa	6.835.700	3.865.500	2.970.200
Wydatki remont-inwest.	-	-	-
Wydatki administracyjne	2.169.600	121.000	2.048.600
Całkowite	16.710.600	3.986.500	12.724.300

Projekt budżetu przewiduje wzrost w 1973 r. w porównaniu do roku 1972 o 724.300.-zł. Zwiększenie uzasadnia się następująco w poszczególnych działach:

fundusz osobowy	202.200 zł.
narzuty od funduszu płac	51.300 zł.
- zgodnie z uruchomieniem od drugiego półrocza 1973 r. Ośrodku Szkoleniowo-Wypoczynekowego w Nadarzynie	
wydatki organizacyjne	240.000 zł.
- zwiększeniem zadań rzeczowych w ZG "Caritas"	
redakcja i wydawnictwa	37.800 zł.
- zwiększeniem opłat pocztowych za druk i oprawy	
wydatki administracyjne	211.000 zł.
- podniesieniem opłat pocztowych, telekomunikacyjnych i wydatków na transport	

Stanowisko Urzędu do Spraw Wyznań wobec propozycji budżetowych ZK "Caritas" na 1973 r.:

Z uwagi na koszty związane z uruchomieniem ośrodku szkoleniowo-wypoczynkowego w Nadarzynie, zaplanowane rozbudowanie zadań organizacyjnych Zarządu Głównego oraz zwiększenie kosztów wydawniczych i opłat pocztowo-telekomunikacyjnych podnieść dotację funduszu kościelnego o 500.000 zł. Budżet ZK "Caritas" na 1973 r. wyniesie 12.500.000 zł. z zachowaniem podanego w pierwszej części informacji rozbicia strukturalnego.

W N I O S K I

w sprawie budżetów stowarzyszeń wyznaniowych na 1973 rok

Stowarzyszenia wyznaniowe: PAX Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne, kluby Inteligencji Katolickiej oraz Społeczne Stowarzyszenie Polskich Katolików przedłożyły Urzędowi do Spraw Wyznań wnioski preliminary budżetowych na 1973 r., które w porównaniu z budżetami zatwierdzonymi na 1972 r. oraz faktycznie zrealizowanymi przedstawiają się następująco:

Stowarzyszenie	Budżet zatwierdzony na 1972 r.	Faktyczne wykonywanie	Przecinkowanie budżetu	Wniosek Stowarzyszenia na 1973 r.	W porównaniu do wykonania 1972 r.
w tysiącach złotych					
PAX	68.000	70.300	2.300	68.370	+18.070
ChSS	12.001	13.000	939	14.360	+ 1.360
KIK	6.070	7.030	960	7.270	+ 240
w tym:					
KIK - warszawski	2.050	2.050	-	2.120	+ 70
" poznański	290	300	10 ^{x/}	290	- 10 ^{x/}
" krakowski	280	310	60 ^{x/}	280	- 60 ^{x/}
" wrocławski	130	300	170 ^{x/}	130	- 170 ^{x/}
" toruński	100	100	-	200	+ 100
Redakcja "Więź"	1.900	2.150	250	2.150	-
ODISS	1.020	1.320	-	1.520	+ 200
Koło poselskie "Znak"	-	200	200	200	-
Zeszyty "Znak"	-	120	120	120	-
Porozumienie	-	150	150	260	+ 110
STPK	4.464	4.330	366	5.381	+ 551
w tym:					
Dotacja dla kościoła polsko-katolickiego	3.836	4.086	250	4.416	330
Funkcjonowanie STPK	628	744	116	965	221
Razem :	90.595	95.100	4.565	115.361	20.221

z/ Wydatki te dotyczyły remontów lokali /Poznań i Wrocław/ oraz nieprzewidzianej imprezy /Kraków/. Pominiejszenie wydatków o kwoty wydatkowane na te cele oznacza ustalenie budżetów tych klubów w 1973 r. w wysokości zatwierzonej na 1972 rok.

Przekroczenie wydatków stowarzyszeń w 1972 roku w stosunku do zatwierdzonych budżetów było spowodowane przede wszystkim podwyżką płac niektórych kategorii pracowników. Ponadto zorganizowano szereg imprez nieprzewidzianych planem, wymagających dodatkowych nakładów. Niektóre dodatkowe wydatki były spowodowane koniecznością remontów lokali stowarzyszeń /KIK/. Wszystkie dodatkowe wydatki z tego tytułu były akceptowane przez Urząd do Spraw Wyznań.

W stosunku do preliminary budżetowych proponowanych przez poszczególne stowarzyszenia na 1973 rok, nasuwają się następujące uwagi i wnioski:

1. Stowarzyszenie PAX proponuje zwiększenie swego budżetu na 1973 rok, w stosunku do zrealizowanego w 1972 roku, o kwotę 18.070.000 zł. Wzrost ten kierownictwo PAX uzasadnia:
  - a/ regulacją płac pracowników stowarzyszenia dokonaną w listopadzie 1972 r. oraz wzrost funduszu nagród wymaga dodatkowych środków finansowych w wysokości 2.680.000 zł.
  - b/ wydatki na wzmożenie pracy z duchowieństwem, spotkania dyskusyjne
  - wydawki na cele kulturalne, wystawy itp. proponuje się zwiększyć o 1.130.000 zł.
  - c/ wydatki administracyjne: opłaty telefoniczne, utrzymanie pomieszczeń remonty lokali, usługi transportowe, wzrost podatków, wydatków na ubezpieczenia i BHP wzrosną według przewidywań PAX o 2.000.000 zł
  - d/ straty prasy związane z planowanym przez PAX zwiększeniem nakładów oraz wzrostem opłat telefonicznych, wynagrodzeń dziennikarzy, rozszerzeniem kontaktów zagranicznych /dziennikarskich/, mają w/g preliminary wzrosnąć o 7.110.000 zł.

W oparciu o te uzasadnienia budżet PAX-u powinien by wzrosnąć o 13.010.000 zł, a nie o 18.070.000 zł - jak przewiduje preliminary.

Z preliminarynych przez PAX zwiększych wydatków w 1973 r. na wymienione cele, za uzasadnione uważamy:

6659

- zwiększone wydatki związane z regulacją płac /punkt "a"/ o kwotę 2.680.000 złotych.
- wzrost wydatków na prace z duchowieństwem /punkt "b"/ o 500.000 zł.
Wydatki przewidziane na ten cel zawsze były wysokie. Ich powiększenie o 500.000 zł. uważamy za uzasadnione, ze względu na nasze wymagania w tym zakresie oraz wystarczające na prowadzenie skutecznej pracy wśród kleru,
- wzrost wydatków na cele administracyjne /opłaty telefonów, remonty lokali - punkt "c"/ proponujemy zatwierdzić w wysokości 1.500.000 zł.
Z tego 700.000 zł. na wzrost opłat telefonicznych oraz 800.000 zł. na remonty, BHP itp. Preliminowane przez PAX zwiększenie kwoty na remonty w wysokości 1.020.000 zł. nie wydaje się uzasadniona, gdyż co roku PAX przeznacza na ten cel dość znaczne sumy,
- z kwoty 7.110.000 zł. preliminowanej na zwiększenie strat działalności prasowej /punkt "d"/ proponujemy uwzględnić: 1.180.000 zł. na wzrost uposażeń dziennikarzy oraz 720.000 zł. na wzrost opłat telefonicznych. Zwiększenie strat przewidywanych w związku ze wzrostem nakładów nie jest uzasadnione, gdyż nie ma potrzeby zwiększania nakładów prasy paxowskiej. Łącznie proponujemy zwiększenie budżetu PAX na 1973 rok o kwotę:

2.600.000 zł.
500.000 "
1.500.000 "
1.180.000 "
720.000 "
<hr/>
6.580.000 zł.
=====

i ustalić budżet PAX w wysokości:

$$\begin{array}{l} 70.300.000 zł. - budżet 1972 r. \\ 6.580.000 zł. - wzrost wydatków \\ \hline \end{array}$$

w 1973 roku

Razem budżet w 1973 roku 76.880.000 zł.

Urząd do Spraw Wyznań proponuje ustalenie budżetu PAX w wysokości 82.300.000 zł. Jednakże argumenty przytoczone przez Urząd /str. 5 i 6 notatki/ nie uzasadniają tak znacznego wzrostu budżetu PAX.

2. Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne - przedłożyło preliminarz budżetowy przewidujący wzrost w stosunku do roku 1972 o 1.360.000 zł.
Wnioski swoje ChSS uzasadnia:

- zwiększeniem wydatków na płace dziennikarzy związanym z regulacją ich płac, wydatkami na utrzymanie dwóch nowych oddziałów ChSS w terenie, wzrostem kosztów druku materiałów homiletycznych dla księży, wzrostem opłat telefonicznych oraz powiększeniem funduszy na prace z duchowieństwem i kontakty zagraniczne.

Z przytoczonych przez ChSS danych uzasadniony jest wzrost następujących wydatków:

- koszty regulacji płac dziennikarzy	- <u>200.000 zł.</u>
- utrzymanie dwóch nowych oddziałów terenowych	- <u>150.000 "</u>
- wzrost wydatków telekomunikacyjnych	- <u>250.000 "</u>

Łącznie więc proponujemy zwiększyć wydatki ChSS o kwotę 600.000 zł. i ustalić budżet w wysokości 13.600.000 zł.

3. Kluby Inteligencji Katolickiej - przewidują wzrost swego budżetu w stosunku do zrealizowanego w 1972 r. o kwotę 240.000 zł.

Z proponowanych wydatków KIK nie zasługują na uwzględnienie następujące:

- zwiększenie dotacji dla Klubu toruńskiego o 100.000 zł. gdyż klub ten należy do najbardziej reakcyjnych, jest całkowicie pod wpływem Jezuitów,
- na koszty wydawania zeszytów - materiałów "Znak", gdyż jest to próba stworzenia jeszcze jednego organu prasowego KIK.

Proponujemy ustalić budżet KIK na 1973 rok w wysokości 7.050.000 zł. z przeznaczeniem:

- KIK warszawski	- 2.120.000 zł.
- " toruński	- 100.000 "
- " poznański	- 290.000 "
- " wrocławski	- 130.000 "
- " krakowski	- 280.000 "
- "Porozumienie"	- 260.000 "
- Redakcja "Więź"	- 2.150.000 "
- OD i SS	- 1.520.000 "
- Koło poselskie "Znak"	- <u>200.000 "</u>

Razem: 7.050.000 zł.

4. Spłeczne Towarzystwo Polskich Katolików prelminuje wydatki:

- dotacja dla kościoła polsko-katolickiego - 4.416.000 zł.
- koszty funkcjonowania STPK - 865.000 zł.

R a z e m : 5.381.000 zł.
=====

W związku z powyższym proponujemy ustalić budżet STPK w wysokości 5.221.000 zł. w tym:

- zatwierdzić wydatki na dotacje dla kościoła polsko-katolickiego w wysokości prelmonowanej, tj. 4.416.000 zł.
- wydatki na funkcjonowanie STPK w wysokości 865.000 zł.

Według analizy przeprowadzonej przez Urząd do Spraw Wyznań, powyższa kwota zabezpiecza funkcjonowanie Towarzystwa.

Warszawa, dnia 8 lutego 1973 roku

WYDZIAŁ ADMINISTRACYJNY KC

T A J N E

62
68

UWAGI DO PRELIMINARZA BUDŻETOWEGO
ŚWIĘCKICH STOWARZYSZEŃ KATOLICKICH NA 1973 R.

I. STOWARZYSZENIE PAX

Biorąc pod uwagę działalność społeczno-polityczną Stowarzyszenia Pax i zwiększone w związku z tym wymagania czynników polityczno-państwowych w stosunku do tego środowiska, uważamy za celowe zwiększenie budżetu Pax-u na 1973 r. o sumy wnioskowane przez Wydział Administracyjny KC PZPR.

Jednocześnie uważamy, że:

- jeśli chodzi o punkt "b" dot. wydatków na współpracę z duchowieństwem dać proponowaną przez Pax sumę ale nasilić kontrolę określonych komórek państwowych, nad prawidłowym wydatkowaniem funduszy tej pozycji, z uwagi na posiadane informacje, iż w latach ubiegłych fundusz ten nie był wykorzystywany zgodnie z jego przeznaczeniem;
- celowym i słusznym jest ograniczenie funduszu w pozycji "c". Jeśli Pax będzie dokonywał remontów i konserwacji tylko pomieszczeń stanowiących biura lub Kluby będące własnością Pax-u jako organizacji - wnioskowana przez Wydział Administracyjny KC PZPR suma zaspokoi istniejące potrzeby Stowarzyszenia;
- prasa Pax-owska /punkt "d"/ - według dokonywanej ostatnio przez nas oceny - posiada poważny procent zwrotów /np. tygodnik "Kierunki" ok. 40%. Z uwagi na powyższe uważamy jako celowe podniesienie sum w budżecie tylko o pozycje dot. wzrostu uposażeń dziennikarskich i opłat telefonicznych. Wskazanym wydaje się - byżoby dokonać generalnej oceny ilości nakładów prasy Pax i w oparciu o realne zapotrzebowanie na tego rodzaju pozycje prasowe, ustalić wysokość nakładu całej prasy Pax.

II. CHRZESCIJAŃSKIE STOWARZYSZENIE SPOŁECZNE

Wzrost wydatków ChSS w 1973 r. wydaje się być uzasadniony tylko w części dot. wzrostu płac dziennikarzy, utrzymania dwóch nowych oddziałów terenowych oraz wydatków telekomunikacyjnych. Cały budżet ChSS na bieżący rok nie powinien przekraczać kwoty 13.600 tys. złotych.

III. ŚRODOWISKA "ZNAK"

1. Klub znajduje się pod wpływem Jezuitów, ponieważ jest między innymi zmuszony do korzystania z lokalu tego zakonu i dlatego należałoby dać dotacje by mogli oderwać się od zakonu.
2. Zwiększenie dotacji dla "Więzi" przy założonym "planowanym deficycie" jest niecelowe.
3. Celowym jest cofnięcie dotacji na "zeszyty "Znak" - była to forma dofinansowywania działaczy z prawicy środowiska "Znak".

PROPOZYCJE

w sprawie budżetów stowarzyszeń wyznaniowych na rok 1974

I. Budżety i ich wykonanie w 1973 r.

Budżety stowarzyszeń wyznaniowych /PAX, ChSS, KIK i związane z nimi wydawnictwa oraz Koło Poselskie "Znak", ZK "Caritas", STPK/ zostały zatwierdzone na ogólną sumę 123.355.300 zł.

Ustalone budżety zostały w 1973 r. przekroczone na ogólną sumę 8.836.600 zł., w tym stowarzyszenie PAX, bez uzgodnienia z Urzędem do Spraw Wyznań, przekroczyło swój budżet o kwotę 8.530.000 zł. /szczegółowe zestawienie przedstawia załącznik/.

II. Propozycje budżetowe stowarzyszeń na 1974 r.

Propozycje budżetowe wszystkich stowarzyszeń na 1974 r. wynoszą 161.300.400 zł. Stanowi to zatem wzrost w porównaniu do 1973 r. o dalsze 38.445.100 zł.

Stowarzyszenie PAX - zatwierdzony budżet na 1973 r. 77.510.000 bez przekroczenia/. Proponowany na 1974 r. 96.010.000 zł. co stanowi wzrost o 18.500.000 zł.

Wzrost ten PAX uzasadnia potrzebą zwiększenia wydatków m.in. na: wzrost plac, stworzenie dla oddziałów powiatowych 40-tu nowych etatów, wzrost kosztów podróży, działalność kulturalno-oświatowa i pracę z klerem, rozszerzenie kontaktów zagranicznych.

Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne

Zatwierdzony budżet na 1973 r. - 13.600.000 zł., przekroczenie - 120.000 zł.

Propozycje ChSS na 1974 r. wynoszą 14.500.000 zł. Wzrost budżetu o 900.000 zł. ChSS uzasadnia podwyżką plac, rozszerzeniem działalności wśród kleru, kontaktami zagranicznymi oraz remontem pomieszczeń.

6X
M2

Kluby Inteligencji Katolickiej

Budżet zatwierdzony na 1973 r. wynosił 7.150.000 zł. Przekroczony został o 92.600 zł. Kluby łącznie z placówkami z nimi związanymi proponują wysokość budżetu w 1974 r. na sumę 9.755.000 zł. Wzrost w stosunku do 1973 r. o 2.605.000 zł. Wzrost wydatków w 1974 r. uzasadnia się, np. KIK Warszawa, zwiększeniem funduszu płac, wzrostem kosztów podróży krajowych i zagranicznych, rozszerzeniem działalności socjalnej oraz organizacyjnej. Podobne wydatki planuje KIK w Toruniu i Poznaniu. KIK w Krakowie uzasadnia wzrost budżetu o 450 tys. zł. na wzrost płac i honorariów, działalność hajru "Organum", remont ośrodka w Pawli Małej oraz 310 tys. na kontakty zagraniczne.

"Porozumienie"

W 1973 r. budżet wynosił 260.000 zł. Obecnie w związku z przekroczeniem w 1973 r. o 51.400 zł. uznanym przez Urząd do Spraw Wyznań występują o zatwierdzenie budżetu w wysokości 360.000 zł.

"Wieź"

Budżet w 1973 r. wynosił 2.150.000 zł. Obecnie żąda się zatwierdzenia kwoty 2.550.000 zł. czyli o 400.000 zł. więcej.

"ODiSS"

Budżet w 1973 r. wynosił 1.520.000 zł. Na 1974 r. "ODiSS" proponuje 2.205.000 zł. czyli o zwiększenie wydatków o kwotę 685.000 zł.

Klub Poselski "Znak"

Budżet w 1973 r. wynoszący 200.000 zł., pozostaje bez zmian. Uzasadnienie wydatków przez "Porozumienie", "ODiSS" i "Wieź" jest podobne do KiK-ów. Zamierzają rozwijać działalność wydawniczą, odczytową oraz kontakty zagraniczne.

ZK "Caritas"

Budżet ZK "Caritas" na 1973 rok ustalono w wysokości 12.724.300 zł. W sumie tej nie przewidziano Funduszu Emerytalnego. Na rok 1974 wydatki "Caritas" przewidują łączną kwotę 26.090.400 zł. Z tej sumy 8.311.800 przewidziano na Fundusz Emerytalny, pozostała zaś kwota 17.778.600 zł. na działalność statutową wraz z rozbudową ośrodka w Nadarzynie.

STPK

W 1973 roku budżet wynosił /wraz z dotacją dla kościoła Polsko-Katolickiego/ 5.221.000 zł. Na rok 1974 STPK proponuje 5.690.000 zł., z tego 4.850.000 dotacja dla Kościoła Polsko-katolickiego, a na działalność statutową STPK przewiduje się tylko 840.000 zł.

III. Stanowisko Wydziału Administracyjnego KC dot. budżetów stowarzyszeń wyznaniowych na rok 1974

Mając na uwadze wytyczne kierownictwa Partii i Rządu w sprawie prowadzenia oszczęдnej gospodarki środkami finansowymi i materialnymi w różnych dziedzinach życia, w tym również w działalności stowarzyszeń i organizacji społecznych, uważamy, iż winny one obowiązywać również stowarzyszenia wyznaniowe.

W dotychczasowej działalności stowarzyszeń wyznaniowych występuły tendencje do rozwijania różnej, nie zawsze uzasadnionej statutem i potrzebami społecznymi w działalności. Prowadziło to do ustawicznego powiększania liczby osób zatrudnionych tam etatowo, a tym samym do zwiększania z roku na rok budżetów.

Jesteśmy zdania, że stowarzyszenia wyznaniowe posiadają bardzo rozbudowaną już kadrę etatową, a działalność merytoryczna nie zawsze jest konkretna, skuteczna oraz niewspółmiernie dużo kosztuje. /patrz zał.nr 1/. Stowarzyszenia te prowadzą często rozrzutną bardzo wystawną działalność, szczególnie przy kontaktach zagranicznych.

67
74

Propozycje stowarzyszeń wyznaniowych w sprawie podniesienia płac ich pracownikom /a szczególnie wniosek PAX-u/ nie znajdują uzasadnienia, bowiem średnia płaca pracowników tych stowarzyszeń jest o wiele wyższa od średniej płacy osób zatrudnionych w innych organizacjach i stowarzyszeniach. Środki na ewentualne podwyżki płac należy wygospodarowywać poprzez zmniejszanie ilości zatrudnionych.

W związku z tym, po uzgodnieniu z Urzędem do Spraw Wyznań i Dep. IV MSW proponujemy, aby budżety stowarzyszeń wyznaniowych na rok 1974 utrzymać w zasadzie na poziomie budżetów zatwierdzonych w roku 1973.

Budżety na rok 1974 dla poszczególnych stowarzyszeń proponujemy zatwierdzić w następujących wielkościach:

- PAX - 81.440.000 zł. /o 3,930 tys. więcej niż w 1973 r. na pokrycie strat prasowo-wydawniczych/;
- ChSS - 13.600.000 zł. ;
- KIKi - /ogółem/ - 7.140.000 zł.;
- ZK "Caritas" - 26.090.400 zł. /w tym 8.311.800 zł. na cele Funduszu Emerytalnego oraz 5.mln zł. na rozbudowę ośrodka w Nadarzynie/;
- STPK - 5.664.000 zł. /w tym 4.850.000 zł. na pomoc materialną dla księży kościoła polsko-katolickiego/.

Proponujemy więc zatwierdzić budżety stowarzyszeń wyznaniowych na rok 1974 na ogólną sumę 140.874.400 zł.

Wzrost budżetu w 1974 r. w stosunku do zatwierdzonych budżetów roku 1973 wynosi 17.519.100 zł. i spowodowany jest jak już wspomiano wydatkami na cele Funduszu Emerytalnego, na rozbudowę ośrodka w Nadarzynie jak również na pomoc dla księży polsko-katolickich.

Szczegóły budżetów stowarzyszeń na rok 1974 w porównaniu z budżetami 1973 roku zawarte są w zał. nr 2.

Proponowane do zatwierdzenia budżety na rok 1974 w pełni gwarantują stowarzyszeniom wyznaniowym prowadzenie uzasadnionej społecznie działalności. Konieczna jest jednak systematyczna kontrola wydatków tych stowarzyszeń, zgodnie z ustalonymi pozycjami budżetowymi. Urząd do Spraw Wyznań powinien nie dopuszczać do przekroczeń w budżetach, jak to miało miejsce w latach poprzednich. Na przykład w 1973 roku stowarzyszenia wyznaniowe przekroczyły łącznie budżety o 8.866.600 zł., w tym PAX o 8.530.000 zł.

WYDZIAŁ ADMINISTRACYJNY KC

STAN ORGANIZACYJNY

i koszta działalności statutowej stowarzyszeń wyznaniowych w 1973 r.

Lp.	Stowarzyszenia	Budżet wykonany w 1973 r.	Liczba członków	Liczba pracowników etatowych	Wydatki w przeliczeniu na jednego członka
1.	PAX	86.040.000	13.646	1.407 ^{1/}	6.300
2.	ChSS	13.720.000	1.084	151	12.650
3.	KIKI i placówki z nimi związane ^{2/}	8.112.000	3.122	125	2.598
4.	ZK "Caritas"	14.324.300	2.487 ^{3/}	95 ^{4/}	5.759
5.	STPK	805.000	134	7	6.007

1/ W tym 317 na pracach zleconych

2/ "Porozumienie", "Więź" i ODiSS

3/ W tym 1403 księży

4/ bez personelu zatrudnionego w placówkach opieki.

B U D Ź E T Y

Stowarzyszeń wyznaniowych na 1974 rok w porównaniu do 1973 roku

Lp.	Stowarzyszenie	Zatwierdzony budżet na 1973 rok	Przekroczenia budżetu w 1973	Propozycje stowarzyszeń	Propozycje na rok 1974	U w a g i .
1.	PAX	77.510.000	8.530.000	96.010.000	81.440.000	
2.	ChSS	13.600.000	120.000	14.500.000	13.600.000	
3.	KIK - ogółem	7.150.000	92.600	9.755.000	7.140.000	
	w tym:					
	KIK - Warszawa + zeszyty "Znak"	2.120.000	21.600	2.560.000	2.020.000	
	KIK - Toruń	200.000	-	180.000	200.000	
	KIK - Poznań	290.000	-	404.000	290.000	
	KIK - Wrocław	130.000	65.000	456.000	220.000	
	KIK - Kraków	230.000	-	840.000	280.000	
	KIK - Porozumienie	260.000	51.400	360.000	260.000	
	Redakcja "Wieź"	2.150.000	3.000	2.550.000	2.150.000	
	ODISS	1.150.000	3.000	2.205.000	1.520.000	
4.	~~Wsp. zwrot~~ ZK "Caritas"	²⁰⁰ 12.724.300	-	26.090.400	²⁶⁰ 26.090.400 x/	
5.	STPK + wydatki na Kościół Pol. Katolicki	5.221.000	-	5.690.000	5.664.000 xx/	
	R a z e m :	123.355.300	8.886.600	161.800.400	140.874.400	

x/w tym 8.311.800 zł. Fundusz Emerytalny

xx/ z tego 4.850.000 pomoc materialna dla księży polsko-katolickich

PAX

INFORMACJE DEP. IV i
MATERIAŁY TERENOWE

1973 - 1976

Biuro Udostępniania Dokumentów
i Archiwizacji

DEPARTAMENT IV

L. dz. Ug. 0358 /3/

18./I

TAJNE

INFORMACJA

dot.: walnego zgromadzenia stowarzyszenia PAX

Kania
Kowalewski
Talinek
Stanisław
Sieniawski

W dniu 25 stycznia br. odbyło się walne zgromadzenie stowarzyszenia PAX. W wyniku obrad dokonano wyboru nowego zarządu oraz prezydium./Lista nazwisk w załączniku/. Dokonano również wyboru trzech wiceprzewodniczących stowarzyszenia. Został nimi: Z. Przetakiewicz, R. Reiff i J. Stefanowicz.

Dyskusja nad referatem sprawozdawczym, który wygłosił przewodniczący Komisji Rewizyjnej E. Poręba była wcześniej zorganizowana i nie wniosła nic nowego do poruszanych w referacie problemów. Lista kandydatów do Zarządu została odgórnie ustalona z wyraźnym zakazem zgłaszania dodatkowych kandydatur.

Spośród omawianych podczas obrad spraw i problemów oraz wypowiadanych kluarowo komentarzy na uwagę zasługują następujące:

- B. Piasecki referując zebranym zmiany statutowe w stowarzyszeniu oświadczył, iż inicjatywa zmian wyszła od władz i propozycje co do poprawek w statucie szły dalej niż stanowisko PAX-u w tej kwestii. W wyniku dyskusji z władzami uzyskano najbardziej optymalne rozwiązanie dla PAX, przy podkreśleniu autonomiczności i suwerenności stowarzyszenia tak w sferze działalności wewnętrznej jak i światopoglądowej;
- kontrowersyjną kandyturą do Zarządu, Prezydium i stanowiska wiceprzewodniczącego była osoba J. Stefanowicza /otrzymał on najmniejszą ilość głosów - 218/. Niektórzy lansowali pogląd, że J. Stefanowicz został narzucony przez władze;

71
80

wyrażana jest opinia, że B. Piasecki będzie się starał o to, aby nie dopuścić do urealnienia funkcji wiceprzewodniczących. Funkcje wiceprzewodniczących pozostaną tylko formalnie, bez naruszania starego porządku władzy w PAX-ie.

x

x

x

W obchodach XXX-lecia Stowarzyszenia PAX wzięła udział delegacja NRD z przewodniczącym CDU - G. Gölltingiem na czele. Nie przyjechał zaproszony ks. prof. Witalij Borowoj /Moskiewski Patriarchat/, natomiast kierownik Wydziału Zagranicznego Patriarchatu Moskiewskiego - Juwenalijs przesłał na ręce B. Piaseckiego telegram gratulacyjny, w którym życzy Stowarzyszeniu dalszych osiągnięć w umacnianiu przyjaźni między narodami radzieckim i polskim.
W uroczystościach nie uczestniczyli przedstawiciele Lidowej Strany z Czechosłowacji.

Dyrektor

GEN. BRYG. K. STRASZEWSKI

jj/0168

WŁADZE STOWARZYSZENIA PAX

Przewodniczący	-	B. Piasecki
wiceprzewodniczący	-	Z. Przetakiewicz
		R. Reiff
		J. Stefanowicz

Prezydium Zarządu:

Z. Czajkowski
 J. Hagnajer
 M. Kabat
 Z. Komender
 J. Król
 J. Waleczek
 J. Wójcik
 M. Wrzeszcz

Zarząd Stowarzyszenia PAX:

K. Augustowski	- Centrala
S. Bajer	- przewod. O.W. Opole
Z. Banasiak	- teren
K. Barszczewski	- Centrala
B. Białycki	- Kraków
A. Bocheński	- Centrala
A. Borkowska-Szuba	- Centrala
A. Borowska	- Centrala
C. Borowski	- Centrala
L. Brodowski	- Centrala
J. Chłosta	- teren
M. Chromicz	- teren
Zb. Czajkowski	- Centrala
A. Czerny	- przew. O.W. Zielona Góra
Cz. Dąbrowski	- teren
B. Dębski	- teren
R. Drecki	- Centrala
L. Dzwonnik	- Centrala
A. Gawroński	- Centrala

A. Glonek	- Bydgoszcz
J. Goliński	- teren
P. Gołębiewski	- Centrala
T. Górski	- Kraków
J. Hagmaier	- Centrala
W. Janicki	- Centrala
Cz. Janiszewski	- teren
W. Jankowski	- Centrala
M. Kabat	- Centrala
A. Kapliński	- Centrala
St. Karolkiewicz	- Centrala
St. Knabe	- przew. O.W. Wrocław
J. Knapik	- przew. O.W. Kielce
Z. Kobylańska	- Centrala
J. Kolendo	- Centrala
Z. Komender	- Centrala
M. Kondrak	- Kielce
Z. Koźmiński	- Centrala
A. Kowal	- teren
J. Król	- Centrala
J. Krzekotowski	- przew. O.W. Koszalin
M. Kurzyna	- Centrala
Z. Lesiewski	- przew. O.St. Warszawa
W. Lewandowski	- Centrala
Z. Lichniak	- Centrala
M. Lipko	- Centrala
A. Litwiniuk	- Centrala
F. Ludwin	- teren
M. Łoś-Tynowski	- Wrocław
A. Łuba	- teren
R. Machowski	- Centrala
J. Majkowski	- teren
M. Malik	- teren
L. Marchlewicz	- Centrala
T. Marchlik	- teren
M. Michalska	- Centrala
J. Mieloch	- Centrala
J. Nowak	- Piotrków Trybunalski
Z. Olbert	- przew. O.W. Białystok
B. Piasecki	- Centrala
S. Piestrak	- teren
A. Polkowski	- Centrala
G. Potarzynski	- przew. O.W. Toruń
Z. Przetakiewicz	- Centrala
T. Purtak	- teren
A. Radajewski	- Centrala
R. Reiff	- Centrala

A. Rogalski	- teren
A. Rostworowski	- Centrala
M. Rostworowski	- Centrala
R. Rowiński	- teren
J. Rutkowski	- Centrala
J. Ślaski	- Centrala
J. Śmiechowski	- Centrala
M. Stachura	- przew. O.W. Kraków
B. Stanny	- teren
J. Stefanowicz	- Centrala
T. Swat	- teren
W. Szczepanowski	- teren
J. Szczęsny	- Centrala
J. Szczypka	- Centrala
R. Szerymietiew	- teren
J. Szykowski	- Centrala
J. Urbański	- przew. O.W. Łódź
J. Wagner	- Centrala
J. Waleczek	- przew. O.W. Katowice
A. Wawrzyniak	- przew. O.W. Poznań
S. Włazło	- Centrala
J. Włodarek	- Centrala
W. Wnuk	- Kraków
J. Wójcik	- Centrala
T. Wosztył	- przew. O.W. Gdańsk
A. Wojciechowski	- Centrala
M. Wrzeszcz	- Centrala
S. Zalewski	- Centrala
B. Ziembra	- przew. O.W. Lublin

Komisja Rewizyjna:

E. Poręba	- przewodniczący Komisji
Z. Borówka	- członek Komisji
S. Bratkowski	- członek
Z. Lichniak	- członek
A. Mroczek	- członek
J. Nowakowski	- członek
W. Ojrzyńska	- członek
M. Okulicz	- członek
J. Sędzimir	- członek
M. Szymczak	- "
H. Talarek	- "

Załącznik do ważniejszych
informacji dnia 6.VIII.1973 r.

WYTYCZNE KIEROWNICTWA PAX DLA ODDZIAŁÓW
WOJEWÓDZKICH STOWARZYSZENIA

W dniu 5.IX.1973 r. odbyła się krajowa narada przewodniczących Oddziałów Wojewódzkich PAX. Zasadniczym celem narady było udzielenie roboczych wytycznych wynikających z referatu B.Piaseckiego, wygłoszonego w dniu 4 bm. podczas posiedzenia Zarządu Głównego.

Z przebiegu narady na podkreślenie zasługują następujące zalecenia kierownictwa PAX:

- każdy OW PAX musi posiadać pełne rozeznanie o ilości szkół gminnych, punktów katechetycznych oraz przebiegu katechizacji dzieci. Przewodniczący OW PAX zostali zobowiązani do osobistego składania sprawozdań w Centrali na temat funkcjonowania szkół zbiorczych, punktów katechetycznych i stosunku społeczeństwa do tych zagadnień;
- istnieje konieczność aktywizacji inicjatyw rolnych PAX. W związku z tym przygotowuje się cykl zebrań i narad. Zalecono wytypowanie w każdym województwie jednej gminy, w której PAX rozwijałyby inicjatywy rolne;
- decyzją przewodniczącego PAX powołano specjalne Studium Rozwoju Publicystyki o Związk Radzieckim. Zadaniem Studium będzie przygotowywanie materiałów dla prasy paxowskiej oraz przygotowywanie prelegentów wyspecjalizowanych w tematyce radzieckiej, a obsługujących wszystkie OW PAX i instytucje paxowskie.

/Inf. z Wydz. II Dep. IV
z dn. 7.IX.1973 r./

wyk. 10 egz.

27
85

WYSTAPIENIA B.PIASECKIEGO NA SPOTKaniu Z PRZEWODNICZACYMI ODDZIAŁOW WOJEWÓDZKICH PAX W DNIU 2.VIII.1973 r.

Po złożeniu sprawozdań przez przewodniczących Oddziałów Wojewódzkich z pracy organizacyjnej w lipcu br., zabrał głos B.Piasecki, zalecając m.in. konieczność dalszego systematycznego rozwoju ilościowego Stowarzyszenia /na dzień 1.VII.73 r. PAX liczył 13.146 członków i kandydatów/.

Podkreślił, iż rozwój ilościowy będzie kryterium oceny pracy poszczególnych OW oraz konieczny dla wykazania, iż w Polsce istnieje zapotrzebowanie na ideologię wśród wierzących. Wystąpienie zakończyło refleksjami na temat sytuacji na odcinku wyznaniowym twierdząc, że :

- polityka wyznaniowa w najbliższym czasie będzie się kształtać pozytywnie dla Kościoła. Będą nowe zezwolenia na budowę kościołów; nie będzie trudności w wykonywaniu kultu religijnego;
  - polityka światopoglądowa państwa będzie dla katolików niekorzystna, bowiem partia zaangażuje więcej sił, aby wychowywać, głównie młodzież, w duchu marksistowskim i materialistycznym. Niemniej jednak ludzie wierzący, niezależnie od tej linii partii i Państwa, powinni budować socjalizm na równi z innymi obywatelami.
- Wynikające z tej sytuacji trudności w pracy PAX, trzeba nadrabiać dyscypliną moralną oraz rozumnym podchodzeniem do mogących nastąpić konfliktów, związanych głównie z wychowaniem młodego pokolenia.

/Inf. Wydz.II Dep.IV z dn. 6.VIII.73/

DEPARTAMENT IV

TAJNE

L. dz. Ug. 02771/3 /73
153/IX

INFORMACJA

dot. posiedzenia Zarządu Głównego PAX i narady z przewodniczącymi Oddziałów Wojewódzkich

W dniu 4.IX.br. odbyło się posiedzenie Zarządu Głównego Stowarzyszenia PAX, a w dniu 5.IX.br. krajowa narada przewodniczących Oddz.Woj. PAX. Zasadniczym tematem obu posiedzeń były sprawy związane z reformą oświaty i wychowania oraz stosunku PAX-u do tego zagadnienia. Ustosunkowano się również do stanowiska Episkopatu w sprawie szkół zbiorecznych, ukazując na tym tle paxowski punkt widzenia.

Dwudniowe narady kierowniczego aktywu PAX prowadzone były w oparciu o referat B.Piaseckiego.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż zarówno w referacie jak i wystąpieniach w dyskusji akcentowano konieczność gwarancji ze strony władz państwowych w sprawie katechizacji. B.Piasecki podkreślił w referacie: stanowisko PAX jest zgodne ze stanowiskiem Episkopatu w sprawie konieczności religijnego wychowywania dzieci ludzi wierzących. Podjęto też decyzje organizacyjne idące w tym kierunku. W celu m.in. zapewnienia prawidłowego i odpowiedniego poziomu katechizacji, postanowiono powołać przy Instytucie Wydawniczym PAX specjalną komórkę, która ma produkować pomoce naukowe dla punktów katechetycznych. Jednocześnie zlecono przewodniczącym O.W. PAX zabezpieczenie dla Centrali Stowarzyszenia systematycznej informacji na temat działania szkół zbiorecznych, ilości punktów katechetycznych, przebiegu nauczania religii oraz stosunku społeczeństwa do tego problemu.

Równocześnie deklarowano poparcie PAX dla idei szkół zbiorecznych, reformy oświaty i wychowania.

W referacie i dyskusji zaznaczyło się kilka takich rozbieżnych merytorycznie sformułowań. Np. B.Piasecki poddał rozważaniom kwestię jaki winien być stosunek Partii do spraw światopoglądowych obywateli. Stwierdził, że: Partia powinna reprezentować interesy obywateli o różnych światopoglądach... Partię należy przekonywać praktycznie, iż ludzie wierzący nie są wrogami ustroju.

Oceniając stosunek PAX do polityki Episkopatu B.Piasecki zaznaczył, że Stowarzyszenie będzie zabiegało o poprawne stosunki z członkami Episkopatu, ale nie na płaszczyźnie klerykalnej. Aktualną działalność Episkopatu, a zwłaszcza lansowanie tezy "Polak to katolik" oraz inicjowanie modlitw i suplikacji w intencji wychowywania katolickiego ocenił negatywnie, uważając, że prowadzi ona do wywoływania niewłaściwych nastrojów w społeczeństwie. Stwierdził, że PAX stoi niezmiennie na pozycjach akceptacji socjalizmu, przy czym w dłuższym wywodzie podkreślił, iż istnieje konieczność dalszego pogłębiania sojuszu i przyjaźni ze Związkiem Radzieckim jako rękojmi bezpieczeństwa Polski.

Postanowiono powołać specjalne Studium Rozwoju Publicystyki o Związku Radzieckim. Do zadań Studium będzie m.innymi należało przygotowanie materiałów publicystycznych dla całej prasy PAX, wydawanie specjalnego biuletynu oraz przygotowywanie kadry prelegentów dla wszystkich Oddziałów Wojewódzkich Stowarzyszenia PAX, w celu większego eksponowania wiedzy o ZSRR.

Podeczas obrad zwrócono również uwagę na konieczność zaktywizowania tzw. inicjatyw rolnych PAX. W tym celu zaplanowano szereg zebran i narad z udziałem fachowców od spraw rolnych. Podeczas narad zostanie opracowany program praktycznej działalności PAX na wsi.

Wydano również zalecenia organizacyjne w sprawie rozpoczęcia przygotowań w PAX do kampanii wyborczej do rad narodowych.

Z-CA DYREKTORA

J. Horwitz
płk mgr K.STRASZEWSKI

DEPARTAMENT IV

TAJNE

L. dz. Ug. 03059/1 /73

165/X

INFORMACJA

dot.: przebiegu krajowej narady przewodniczących Oddziałów Wojewódzkich Stowarzyszenia PAX

W dniu 3 października br. odbyła się w Warszawie comiesięczna krajowa narada przewodniczących Oddziałów Wojewódzkich PAX, podczas której wystąpili: członek sekretariatu PAX - Zenon Komender z referatem nt. projektu uchwały Sejmu w sprawie reformy oświaty i wychowania oraz sytuacji gospodarczej Polski i członek sekretariatu PAX - Marek Kabat, który omówił przygotowania do kampanii wyborczej PAX w związku ze zbliżającymi się wyborami do Rad Narodowych.

Ponadto zabrali głos wszyscy przewodniczący O.W. PAX omawiając aktualną sytuację na odcinku szkół zbiorczych i punktów katechetycznych.

Z. Komender - odczytał projekt uchwały Sejmu PRL w sprawie oświaty i wychowania, przy czym poinformował, że na komisji sejmowej wystąpił pos. J. Maciszewski, który oświadczył, że Episkopat złożył do Sejmu godne uwagi wnioski nt. moralnego wychowania społeczeństwa, co zostało uwzględnione w projekcie uchwały. Komender uważa, iż projekt uchwały nie zawiera żadnych akcentów antyreligijnych, jest bardzo dobry również z paxowskiego punktu widzenia i dlatego koło poselskie PAX w dniu 13.X.1973r. będzie głosowało w Sejmie za przyjęciem uchwały. Wyrażając się z dużym uznaniem o projekcie uchwały, podkreślił, iż praktyka ukaże jak uchwała będzie realizowana.

89

Następnie Z. Komender powołując się na materiały sejmowej komisji planu i budżetu poinformował, że trzeci rok obecnej pięciolatki, jest rokiem koniunktury gospodarczej. W ciągu minionych trzech lat dochód narodowy wzrósł o 30%, kiedy plan na całe pięciolecie zakładał wzrost o 36%. Jest to - jak podkreślił sukcesem.

Dokonując dalszej oceny budżetu dodał, iż odnotowano w złotych wzrost dochodu narodowego o 230 mld. z czego przeznaczono 1/3 na spożycie, a 2/3 na dalszy rozwój inwestycji i rolnictwa.

Omówił również sytuację w handlu zagranicznym, przy czym podkreślił złożoność tej sytuacji z uwagi na to, że import dwukrotnie przewyższył eksport, co spowodowało, iż obecnie Polska jest bardziej zadłużona jak dwa lata temu. Jego zdaniem sytuacja ta nie jest alarmowa, ponieważ kraj zadłużony posiada w perspektywie znaczne możliwości eksportowe. Wierzyciele będą musieli z Polską handlować aby odzyskać swoje kapitały.

Kończąc, zaapelował aby członkowie PAX nie ulegali mnożącym się w kraju narzekaniom na istniejące przejściowe trudności rynkowe i aby dawali temu odpór. Trudności te stanowią tylko margines wobec znacznych osiągnięć kraju.

Zaapelował również, aby przyszli kandydaci z ramienia PAX-u do Rad Narodowych, podczas spotkań z wyborcami, mocno akcentowali osiągnięcia Polski, w czym pomoże im paxowska prasa odpowiednio do tych spraw ustawniona.

M. Kabat - zwrócił uwagę, aby w związku ze zbliżającą się kampanią wyborczą do Rad Narodowych, Oddziały Wojewódzkie przystąpiły do zapoznawania członków PAX z zasadami wyborów. Podkreślając jak wielkie znaczenie dla stowarzyszenia posiada zwiększenie ilości radnych w stosunku do obecnej kadencji,

B
PZ
GD

poinformował, iż ambicją PAX-u jest uzyskanie dwa do trzech razy większej ilości miejsc w radach. Zamiarem kierownictwa PAX jest szczególnie uzyskanie miejsc w radach wojewódzkich i radach gminnych, przy czym w każdej W.R.N. powinno zasiedlać minimum 2 radnych paxowskich. Przypominając prowadzoną wiosną br. przez PAX, tzw. akcję "Zorza", zwrócił uwagę aby O.W. PAX podczas kampanii wyborczej wykorzystały pozyskanych w tym czasie sympatyków.

M. Kabat zalecił następnie aby w okresie od 7-13.bm. listy z kandydatami na paxowskich radnych zostały złożone w Komitetach FJN. Po złożeniu list, O.W. PAX przystąpią do przygotowywania swoich kandydatów do spotkań z wyborcami.

Poinformował przy tym, iż w dniu 4.bm. kierownictwo PAX złoży swoje propozycje odnośnie ilości radnych /z całego kraju/ centralnym władzom politycznym. Nie zwalnia to jednak - jak podkreślił - przewodniczących O.W. PAX od osobistych zabiegów w poszczególnych KW PZPR o zwiększenie ilości radnych.

Na zakończenie M. Kabat krytycznie ustosunkował się do listu kard. Wyszyńskiego z dnia 30.IX.br. w sprawie prac społecznych.

Wystąpienia przewodniczących O.W. PAX:

Zabierali głos wszyscy przewodniczący, przy czym tematem ich wystąpień - zgodnie z zaleceniem B. Piaseckiego podczas obrad zarządu PAX w dniu 4 września br. - były sprawozdania dot. sytuacji na odcinku szkół zbiorczych i punktów katechetycznych. Występujący kolejno stwierdzali, iż we wrześniu nie zanotowali żadnych konfliktów na tle szkoły zbiorcza - punkt katechetyczny. Nie było również żadnych konfliktów na tle światopoglądowym. Wielu przewodniczących

4
83
91

referując, powoływało się na konkretne rozmowy z szeregiem proboszczów i duszpasterzy, którzy również mieli podobnie oceniać sytuację. Zaistniałe w niektórych wsiach incydenty - zdaniem referujących-powstały w związku ze zmianą miejsca szkoły i koniecznością dojazdu dzieci do nowych szkół. Również na podstawie rozmów z proboszczami oraz własnych ustaleń, przewodniczący stwierdzali, że mimo wolnych i niczym nie krępowanych godzin pozalekcyjnych w szkołach, wyraźnie spadł procent uczęszczania dzieci do punktów katechetycznych, szczególnie wśród dzieci z ukończoną klasą piątą.

Na zakończenie narady zabrał ponownie głos M. Kabat zalecając konieczność - w ciągu bieżącego roku szkolnego - dalszego prowadzenia ustaleń sytuacji na odcinku szkoły zbiorcze - punkty katechetyczne i zobowiązując przewodniczących do comiesięcznych sprawozdań.

Z-CA DYREKTORA DEPARTAMENTU IV MSW

PŁK - DR R. WÓJCICKI

KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILICJI OBYWATELSKIEJ
w Zielonej Górze

14 L. dz. 7001656/73

T A J N E

Egz. Nr 1

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEPARTAMENTU IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

W WARSZAWIE

I N F O R M A C J A

dot. oceny sytuacji polityczno - społecznej w kraju wyrażanej w środowisku PAX.

Podczas zebrania PAX w Głogowie przedstawiciel Oddziału Wojewódzkiego w Zielonej Górze ob. Skórka omawiając sytuację w kraju poruszył następujące momenty :

- podał do wiadomości, że wskutek interwencji PAX i kół chrześcijańskich, władze państwowe wyraziły zgodę na ustanowienie 1 - 2 dni w tygodniu, w których nie będzie zajęć pozalekcyjnych, co ma umożliwić dzieciom udział w lekcjach religii. Prosił jednocześnie członków PAX, aby o wszelkiego rodzaju przeszkołach stwarzanych w tych dniach przez nauczycieli informowali Oddział Wojewódzki PAX, który będzie interweniował u władz państwowych ;
- nawiązując do stosunków państwo - kościół w krajach socjalistycznych stwierdził, że rozwój tych stosunków jest obserwowany przez państwa, które ewentualnie chcieliby wstąpić na drogę socjalizmu. Punktem szczególnego zainteresowania jest to, czy socjalizm wiąże się automatycznie z całkowitą laicyzacją społeczeństwa. Biorąc jako przykład Polskę Skórka wyraził pogląd, że można pogodzić socjalizm z religią.

..

Ms-03331/73

O możliwości pogodzenia tych idei świadczyć może to, że koła chrześcijańskie "mają w Polsce coś do powiedzenia" w wyniku czego m.in. porozumiano się w sprawie umożliwienia nauki religii w warunkach szkół zbiorczych. Niemniej PAX śledzi politykę państwa w sprawie religii, szczególnie w odniesieniu do ludzi wierzących, którym według Skórki powinno się umożliwić zajmowanie odpowiedzialnych stanowisk:

- ✓* - uznał, że ważnym czynnikiem kształtującym sytuację polityczną są ceny. W sprawie ruchu cen PAX wyraża stanowisko, że jeżeli ma się podnosić ceny na artykuły pierwszej potrzeby, to najpierw należy podnieść wysokość rent i wynagrodzenie najmniej zarabiającym. Dalej stwierdził, że na polu kształtowania cen w Polsce istnieje "nienormalna" sytuacja. Nie mówi się nic o podwyżkach także o "utajonych", w przeciwieństwie do jakiegokolwiek obniżki, wokół której "robi się wiele szumu". Nawiązując do publikowanych w prasie krajowej wiadomości o podwyżkach cen żywności na całym świecie podkreślił, że na Zachodzie podwyżki takie są minimalne, a w Polsce w poprzednich latach zdarzało się, iż "podwyżki były bardzo wysokie";
- ✓* - poruszając problem alkoholizmu stwierdził, że państwo trochę bagatelizuje tę sprawę, ponieważ myśli tylko o korzyściach ze sprzedaży alkoholu;
- ✓* - oświadczył, że aktualnie przyjaźń z ZSRR istnieje tylko formalnie między przedstawicielami rządów. PAX życzy sobie innej przyjaźni tj. rzeczywistej, która łączyła by narody. Powinna istnieć w większym stopniu wymiana turystyczna z ZSRR podobnie, jak to ma miejsce z NRD, co przyczyniło by się do zbliżenia obu narodów.

Ponadto w nawiązaniu do poprzedniej informacji podaje, że akcja zbierania podpisów na rzecz obiektów sakralnych w Gorzowie Wlkp. była kontynuowana w dniu 21.X. br. Uzyskane informacje wskazują na to, że nie przewiduje się przedłużania akcji na następne dni.

*W dniu 30.X. br. we
Gorzowie Wlkp. uległ wyd. akt ugrz. -
opr. opinię obiektu sakralnego.
B. msc. (Rew. Gospodarki).
dane (rew. Gospodarki)
he*

Zebrane listy z podpisami kuria gorzowska zamierza przedstawić odpowiednim organom państwowym wraz z wnioskami o zezwolenia na budowę i rozbudowę obiektów sakralnych.

Z częścią informacji dot. PAX, proszę zapoznać naczelnika Wydz. II Dep. IV MSW.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV KWMO

PPŁK ST. DZIERZGOWSKI /

Wyk. w 4-ch egz. PM/SI

Wg rozdz. pozostm na
egz. a/a

Ks. masz. nr 403

wg - 03 293/tz

NIEKTÓRE AKTUALNE ZAMIERZENIA PAX

Podczas spotkania Sekretariatu Koordynacji Działalności Wewnętrzko Katolickiej z referentami odpowiedzialnymi za ten kierunek w Oddziałach Wojewódzkich, Kierownik Wydziału d/s Współpracy z Duchowieństwem - A.Rostworowski nakreślił następujące płaszczyzny działania Stowarzyszenia:

- kształcenie właściwej postawy księży poprzez szerszą aktywizację na wielu odcinkach życia społecznego /kontakte z profesorami wyższych uczelni katolickich, działalność światopoglądowa w dużych miastach, włączanie się do walki z plagami społecznymi itp./;
- udostępnianie księżom publikacji w wydawnictwach PAX, głównie w miesięczniku "Życie i Myśl" dążąc do przełamania izolacji w tej kwestii;
- wejść z kolportażem prasy PAX-owskiej do ośrodków wiejskich i parafii;
- stosowanie różnych form pomocy łącznie z materialną w odniesieniu do poszczególnych księży.

Podsumowanie dyskusji dokonał Członek Sekretariatu Stowarzyszenia PAX - M.Wrzeszcz, który sformułował tzw. zadania roku. Do zadań tych zaliczył:

- konieczność uruchomienia przez PAX pomocy Kościołowi w nauczaniu religii m.in. przez wydawnictwa, podręczniki, przeźrocza itp.;
- kształcenie laikatu do pomocy duchowieństwu;

96 28

- potrzebę podtrzymywania i zwiększania kontaktów z duchowieństwem, głównie na płaszczyźnie ideowo-politycznej. Stwierdził przy tym, że PAX może stanąć w trudnej sytuacji głosząc postawy angażowania się w socjalizm. Nie ma jednak, jak podkreślił, dla Stowarzyszenia innej alternatywy, bowiem socjalizm to jedyna realna rzeczywistość. Zdaniem M.Wrzeszcza wszelkie pytania ze strony duchowieństwa, dotyczące tej problematyki, należy rzeczowo i cierpliwie wyjaśniać.

/Inf. Wydz. II Dep. IV MSW
z dnia 22.X.73 r. /

Wyk. 13 egz.

POSIEDZENIE ZARZADU GŁOWNEGO STOWARZYSZENIA PAX

W dniach 10-11.XII.73r. z udziałem B.Piaseckiego w Warszawie odbyło się posiedzenie Zarządu Głównego PAX. Referaty wygłosili członkowie Sekretariatu i Prezydium: M.Wrzeszcz nt. spraw wewnętrzkatolickich i zadań na rok 1974; M.Kabat - nt.pracy zespołów członkowsko-kandydackich; J.Stefanowicz - nt. współdziałania między organizacjami terytorialnymi i prasą paxowską; Machowski - nt. kolportażu prasy PAX. W dyskusji zabrało głos 15 osób w tym Reiff, Karolkiewicz, Dąbrowski. Podsumowanie dyskusji dokonał B.Piasecki.

W referatach, podsumowaniu oraz dyskusji na uwagę zasługując:

ocena katolicyzmu w Polsce. Stwierdzano, że:

- część biskupów i duchowieństwa wyraża niezadowolenie z zarysowujących się możliwości normalizacji stosunków między Polską a Watykanem;
- w związku z reformą oświaty i wychowania oraz potrzebą dostosowania katechizacji do nowych warunków ujawnił się katastrofalny stan nauki religii w punktach katechetycznych oraz brak inicjatyw u księży w zakresie usprawnienia pracy na tym odcinku;
- w środowiskach katolików świeckich /"Znak", ChSS/ narasta rozkład organizacyjny, spowodowany brakiem programu działania. Swiadczy to o bezsensowności istnienia tzw. trójpółówki katolickiej w Polsce;

98 90

- pogłębiające się trudności wewnętrzkościelne powodują, że coraz więcej biskupów i księży /nawet konserwatyści/ skłania się do kontaktów z PAX-em;

kierunki zmian statutowych. Wskazywano na potrzebe:

- nadania wyższej rangi zespołom członkowsko-kandydackim i działaniom na odcinku wewnętrzkościelnym. Zespoły mają być czynnikiem integrującym Stowarzyszenie. Posiedzenia zespołów będą miały wyższe znaczenie niż zebrania. Zespoły składają się będą z 10-40 osób. Kierownikami będą "wartościowi politycznie" członkowie PAX. Obecnie na terenie kraju działa 457 zespołów;
- szerszego angażowania się członków PAX w działalności na rzecz Kościoła /rady parafialne, komisje, itp./;
- rozszerzenia zainteresowania PAX-u na środowiska inteligencji katolickiej, duszpasterstwo akademickie, studentów KUL;
- zmiany w profilu niektórych pism paxowskich - przystosowania ich do potrzeb duchowieństwa i katolików świeckich. Powstanie nowa redakcja, której celem będzie przygotowywanie materiałów pomocniczych do pracy duszpasterskiej księży; artykuły zamieszczane w miesięczniku "Życie i Myśl" mają służyć księżom i inteligencji katolickiej;

sprawy organizacyjne. Zwracano uwagę na:

- zanik świadomości ideowo-politycznej u niektórych członków PAX. Uwidacznia się rozkład dyscypliny organizacyjnej, źle funkcjonuje informacja, powstają zaległości

~~799~~

- w płaceniu składek, notowane są przykłady fałszowania wyników pracy ogniw PAX-u;
- potrzebę większej dyscypliny i zasadności w planowaniu wyjazdów zagranicznych członków Stowarzyszenia. Wszystkie wyjazdy będą akceptowane przez B.Piaseckiego;
  - zwiększenie aktywności na zebraniach. Zebrania podsumowujące będą mogły wyłącznie odpowiedzialni pracownicy PA

aktualne kierunki działania Stowarzyszenia:

- z okazji XXX-lecia PRL - PAX zamierza podjąć akcję eksponowania swego dorobku w zakresie udzielania pomocy Kościółowi /wystawy, wydawnictwa, spotkania z duchowieństwem/;
- PAX zamierza wykorzystać tzw. katolickie dni społeczne wyłącznie jako forum wymiany poglądów między swoimi członkami a młodymi księźmi;
- w 1974 r. Stowarzyszenie zamierza rozwijać produkcję dewocjonaliów.

W trakcie obrad zatwierdzono przyjęcie 513 nowych kandydatów. Na 11.XII.73 r. stan Stowarzyszenia wynosił 13.202 osoby, w tym 6.158 członków i 7.044 kandydatów. Od kwietnia br. Stowarzyszenie zwiększyło się o 404 osoby.

/Inf. Wydz. II Dep. IV MSW
z dnia 14.XII.73 r. /

Wyk. 14 egz.

L. dz. EE 05180/73

Przeciwobronie Kraków, dnia 30 lipca 1973 r.

tajne

egz.nr.!!

92
100

NACZELNIK WYDZIAŁU IV i II DEP. IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

W W A R S Z A W I E

I N F O R M A C J A

R 23 do Wydz. IV Dep. IV
dot. utworzenia przy Miejskim Oddziale "Pax"
w Krakowie nowego ogniska.

W dniu 23 bm. odbyło się zorganizowane przez Oddział Miejski "Pax" spotkanie przygotowawcze "Studium Światopoglądowego" - jak określono w zaproszeniu. Uczestniczyło w nim 11 osób.

Według wyjaśnień Bernarda Białeckiego celem spotkania miało być utworzenie kilkunastoosobowej grupy - wysoko kwalifikowanych kadr - która będzie dokonywała analizy istotnych dla Stowarzyszenia problemów politycznych i światopoglądowych. Pracami grupy będzie kierował Piotr Waszczenko, członek zarządu "Pax" w Warszawie, publicysta, prawdopodobnie laureat nagrody Pietrzaka.

Przedstawiony przez niego program działania - obliczony na około półtora roku - obejmie takie problemy jak:

- światopogląd i jego rola w kształcaniu osobowości,
- zagadnienie styku obu światopoglądów,
- zagadnienie religioznawcze i socjologii religii,
- sprawy wewnętrzno-organizacyjne Stowarzyszenia i sprawy jego polityki zewnętrznej.

Praca będzie prowadzoną metodą seminaryjną, niekiedy z udziałem zaproszonych gości.

Według sugestii Białeckiego opracowywane tematy należy przygotowywać w formie pisemnej tak by można je było publikować w takich pismach jak "Kierunki", "Życie i Myśl" czy "Zeszyty naukowe" Stowarzyszenia.

Mg. 03808/73

W trakcie dyskusji nad zagadnieniem "światopogląd
a nauka" p.J.Dziadosz uzupełnił zaproponowaną tematykę
problemem techniki propagandy i sociologii obiegu informacji.

Kolejne spotkanie tej grupy zostało zapowiedziane na dzień
12. grudnia 1973r.

Nowopowstałe ognisko krakowskiego Oddziału "Pax"
pozostawać będzie pod agenturalną kontrolą tut. Wydziału.

Wykon. w 4 egz. w/g rozdz.

egz.nr 1 - W.IV i II D.IV
" " 2 - Wydz. Adm. KW
" " 3 - Gr.III
" " 4 - a/a Gr.V

MACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWM w Krakowie
Ppłk Mgr Wl.ZYL

HK

PAX
R
KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILICJI OBYWATELSKIEJ
w Warszawie

13 L. dz.

for. ppłk Jankowskie
proszę o zapoznanie się z niniejszą informacją

Przy niniejszym przesyłam informację nr 231/73
dot. niektórych zaleceń wydanych przez przewodniczącego PAX,
B.PIASECKIEGO członkom Stowarzyszenia - do wiadomości.

Wykonano 2 egz.

egz. nr 1 - adresat
" " 2 - a/a

wyk.JS

leg. 04134/13

Warszawa, dnia 22 grudnia 1973 r.
IPN BU 0 639/223

T a j n e
Egz. nr 1

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEPARTAMENTU IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

/ ppłk R. DURKA /

Warszawa, dnia 22 grudnia 1973r.

T a j n e

Egz. nr 1

I N F O R M A C J A N R 231/73

dot. niektórych zaleceń wydanych przez przewodniczącego PAX
B.PIASECKIEGO członkom Stowarzyszenia.

Dnia 12 grudnia br. przewodniczący Oddziału Wojewódzkiego PAX, Antoni KAPLIŃSKI, podczas narady z pracownikami omówił zalecenia wydane ostatnio przez przewodniczącego Stowarzyszenia, B.PIASECKIEGO. Stwierdził przy tym, że obowiązują one całą organizację i dotyczą:

- zakazu urządzania zebran i uroczystości z alkoholem /dopuszcza się jednak wino/;
- obowiązku systematycznego regulowania składek; w woj. warszawskim zaległości w zakresie składek członkowsko-kandydackich wynoszą 23.775.- zł - świadczy to o braku kontaktu z organizacjami terenowymi;
- rzetelności systemu informacji. Prawidłowa informacja winna "ić z dołu do góry", a poza tym musi być obiektywna i zawierać całą prawdę, a nie tylko jej fragmenty.

Niektóre z wytycznych B.PIASECKIEGO, jak stwierdził KAPLIŃSKI, odnoszą się przede wszystkim do kierownictw Oddziałów Wojewódzkich. I tak:

- w związku z panującym w Stowarzyszeniu rozprężeniem przewodniczący Oddziałów Wojewódzkich zobowiązani zostali do aktywnych starań na rzecz poprawy tego stanu. Chodzi zwłaszcza o sprawy dyscypliny, wypowiedania - zarówno podczas zebran jak i w rozmowach prywatnych - poglądów sprzecznych z założeniami Stowarzyszenia itp.;
- przewodniczący Oddziałów mają się zająć problemem dyscypliny organizacyjnej, która uległa ostatnio poważnemu osłabieniu;

- 104
96
- decyzje w sprawach wyjazdów zagranicznych członków Stowarzyszenia będą należeć do kierowników Oddziałów Wojewódzkich, a odnośnie członków zarządu Stowarzyszenia - do przewodniczącego PAX-u;
  - płace w organizacji będą niższe jak w pionie prasowym;
  - PAX jest organizacją ideowo-polityczną, wobec czego należy czuwać nad utrzymaniem odpowiedniego poziomu świadomości wśród członków, tym bardziej, że ostatnio u szeregu osób nastąpił zanik tej świadomości.

Wykonano 3 egz.

egz. nr 1 - Nacz. Wydz. IV Dep. IV MSW

" " 2-3 - a/a

wyk. JS

KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILITARNA I OBYWATELSKIEJ
w Warszawie

13 L. dz.

PAK 09149/73

Przygotowane
przemówienie
na i przewidziane

Przy miniejszym przesyłam informację nr 223/73
dot. spotkania aktywu społecznego z przedstawicielami kierownic-
twa Stowarzyszenia PAK - do wiadomości.-

Wyk. 2 egz.

1 egz. adresat

1 " a/a

Oprac. JS/TJ

nr dz. masz. 2411

PAK 09149/73
17 III 1973

Mz-03966/73 lld-02468/73

Warszawa, dnia 11 grudnia 1973 r.

IPN BU 0.639/223

T a g u e

Egz. nr 1

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEPARTAMENTU IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

ppłk R. DURKA

Załącznik do pisma nr PL-07M8/13
z dnia 12 XII 73

Warszawa, dnia 11 grudnia 1973 r.

Tajne

Egz. nr 1

INFORMACJA NR 225/73

dot. spotkania aktywu społecznego z przedstawicielami kierownictwa Stowarzyszenia PAX.

Dnia 18 listopada br. w klubie ZZG w Warszawie odbyło się spotkanie aktywu społecznego Stowarzyszenia PAX z terenu województwa warszawskiego z przedstawicielami kierownictwa: przewodniczącym Oddziału Wojewódzkiego A.KAPLIŃSKIM i członkiem Zarządu Ryszardem RIFFEM.

A.KAPLIŃSKI zapoznał zebranych z kierunkami pracy Oddziału Wojewódzkiego na r. 1974. Na wstępie podkreślił - jako zasadniczą sprawę - aktywny udział Oddziału w rozwiązywaniu problemów województwa. Zaznaczył, że zagadnienie to wymaga rozwiązania: sposobu włączenia aktywu do działań oraz zwiększenia aktywności zawodowej i społecznej Oddziałów Powiatowych. Naddnielił, że aktualnie na terenie woj. warszawskiego istnieje: 9 Oddziałów Powiatowych, 9 wydzielone środowiska, 32 zespoły szkoleniowe oraz 421 członków i 237 kandydatów.

W dalszym ciągu swego przemówienia A.KAPLIŃSKI omówił m.in. zagadnienia dotyczące:

- szkolenia członków i kandydatów, które zakłada wysoki stopień ideowości. Ma ono być wkomponowane w rytm pracy danego środowiska. Pryncypialną zasadą jest przenoszenie nabytych w czasie szkoleń wiadomości do środowisk. Szkolenie ideowo-polityczne

- odbywać się będzie na comiesięcznych zebraniach zespołów, których zadaniem jest tworzenie więzi członków, przy czym szczególnie ważna jest sprawa ideowości kierowników zespołów;
- systematycznych dążeń Oddziałów Powiatowych do zwiększenia liczebności członków i kandydatów. Kierownicy Oddziałów jeszcze w br. otrzymają odnośnie wytyczne - osoby przejawiające aktywności na tym odcinku będą pozbawiane funkcji ;
  - organizowania kursów kandydańskich i zebran informacyjnych dla sympatyków ;
  - pracy wśród księży - w każdym Oddziale jeden z członków zarządu ma się zajmować wyłącznie tym zagadnieniem. Oddział Wojewódzki utrzymuje kontakt z ok. 300 księźmi, a w zebraniach klubu mieszanego uczestniczy przeciętnie 30 - 40 duchownych. Niezbędne jest powołanie takich klubów przy każdym Oddziale Powiatowym, a program ich pracy winien uwzględniać: oddziaływanie na kler w skali powiatu, uzyskiwanie bieżącej informacji o wydarzeniach w parafiach i diecezji, rozszerzanie sieci punktów komisowej sprzedaży prasy państwej. Podczas spotkań w klubach należy zapoznawać duchowieństwo ze stanowiskiem PAK wobec różnych aktualnych problemów ;
  - zagadnienia kultury - na terenie objętym działalnością Oddziału Wojewódzkiego istnieje 12 klubów, a w zebraniach uczestniczy 30 - 40 osób. Naczelne zadania klubu to: dążenie do stania się ośrodkiem wychowawczym "w oparciu o Polską Szkołę Myślenia Patriotycznego" oraz poszerzanie świadomości otoczenia, a przez to zwiększenie liczby kandydatów.. Praca klubów ma być oparta na systematycznych prelekcjach, uwzględniających właściwe proporcje w wyborze tematów i specyfikę terenu. Należy wytworzyć "czynny model" uczestnictwa w pracach klubu, szczególnie przez: tworzenie kół zainteresowań, angażowanie miejscowych osób do wygłaszaania prelekcji, organizowanie pogadanek na tematy zgłoszane przez stałych uczestników. spotkan

- 3 -

- Klub winien być ośrodkiem kulturotwórczym i przy realizacji jego zadań ewentualne dodatkowe koszty są sprawą drugorzędną;
- inicjatyw społeczno-wychowawczych, spośród których szczególną uwagą wymagają zagadnienia dotyczące: dowartościowania moralności społecznej i przeciwdziałanie znieczulicy, zwalczanie alkoholizmu, pracy-rodzinno-wychowawczej, problematyki ludzi starszych, rodzin zastępczych, smorządu mieszkańców;
  - sytuacji kobiet wiejskich. Problemem tym zajmuje się Zespół Spraw Rolnych. Konieczne jest utrzymywanie kontaktów z gminami oraz organizowanie sesji popularno-naukowych z udziałem wybitnych specjalistów, przedstawicieli gminy i rolników. Wnioski i sprawozdania z sesji należy przedkładać władzom. Nadal należy też kontynuować zbieranie wniosków i spostrzeżeń wynikających z akcji "Zorza" oraz kolportować na wsi tygodnik "Zorza".

Ryszard REIN w swoim wystąpieniu także zwrócił uwagę na nabór kandydatów do Stowarzyszenia, lecz podkreślił, że nie może się to odbywać żywiołowo i "za wszelką cenę": kandydatów winny stanowić osoby zdolne do tworzenia i realizacji programu dostosowanego do istniejących warunków społeczno-politycznych. Stwierdził, że PAX ma sympatyków we wszystkich środowiskach, gdyż jego założenia ideowo-polityczne odpowiadają ogólni obywatele - "żaden Polak nie może odrzucać zasad Polskiej Szkoły Myślenia Patriotycznego". Następnie zaakcentował sprawę "konkretnych świadczeń" działaczy paxowskich, którzy - jak się wyraził - "winni być znymi, docierając wszędzie i własnym przykładem propagować program Stowarzyszenia".-

Wykonano 6 egz.

- egz. nr 1 - N-k Wydz. IV Dep. IV MSA.
 " " 2 - Kier. W. Adm. WKW PZPR
 " " 3 - N-k Wydz. III w/m
 " " 4 - Z-ca N-ka Wydz. Ogólnego w/m
 " " 5 - 6 a/a

Oprac. JS druk. TJ
 nr dz. masz. 2410

KRAJOWA NARADA PRZEWODNICZĄCYCH ODDZIAŁÓW
WOJEWÓDZKICH PAX W WARSZAWIE

Narada odbyła się w dniu 9.I.1974 r. Omawiano działalność Wydziału d/s Inicjatyw Terenowych oraz zagadnienie działalności radnych z ramienia PAX. Referaty wygłosili: Jerzy Lis - p.o. kierownika Wydziału d/s Inicjatyw oraz Henryk Talarak - koordynator pracy radnych. W dyskusji zabrali głos wszyscy przewodniczący Oddziałów Wojewódzkich. Podsumowanie narady dokonał Ryszard Reiff - członek Prezydium ZG PAX.

Omawiając wytyczne do pracy Oddziałów Wojewódzkich, podkreślano m.in., że:

- przygotowania PAX do obchodów XXX-lecia PRL rozpoczęta się po styczniowym Plenum KC na ten temat. W oparciu o Uchwałę KC, PAX opracuje plan, który będzie omówiony na specjalnym posiedzeniu Zarządu Głównego;
- w zakresie inicjatyw terenowych działalność PAX winna koncentrować się głównie wokół problemów:
  - walki z alkoholizmem; opieki nad młodzieżą trudną, przy współpracy z odpowiednimi komisjami FJN i komitetami blokowymi; poradnictwa rodzinnego przy czynnej współpracy z księżmi;
  - rozwijania pracy kulturalnej poprzez kluby terenowe PAX. Oceniono, że dotychczasową działalność klubów cechuje bezpłodność i chaotyczność. Tematyka odczytów w klubach winna być zaangażowana i zgodna z linią polityczną PAX;

- konieczne jest uaktywnienie działalności radnych z ramienia PAX. W tym celu:
- Wydział Organizacyjny PAX opracuje specjalne tezy pomocnicze do ukierunkowania radnego i jego pracy w radach. Tezy zostaną rozesłane do wszystkich Oddziałów;
  - do końca marca br. we wszystkich Oddziałach Wojewódzkich PAX mają być zorganizowane specjalne zebrania poświęcone pracy radnych, szczególnie w radach gminnych.

/Inf. Wydz.II Dep.IV
z dnia 12.I.1974 r./

SPOTKANIE RED.CZAJKOWSKIEGO Z PAX Z KSIĘŻMI
I AKTYWEM KATOLICKIM W KATOWICACH

Stowarzyszenie Pax zorganizowało w Katowicach spotkanie rzymskiego korespondenta Pax - redaktora Czajkowskiego z księźmi i działaczami świeckimi na temat wizyty Ministra Olszowskiego w Watykanie.

Wzięli udział: A.Roztworowski - zajmujący się w Paxie współpracą z duchowieństwem, przewodniczący Oddziału Wojewódzkiego w Katowicach - J.Waleczek, członkowie Sekretariatu OW i ok. 90 osób w tym ok. 50 księży z diec. krakowskiej, częstochowskiej i katowickiej oraz 2 pastorów kościoła luterańskiego z Zabrza i Bytomia.

Redaktor Czajkowski omówił problem wizyty Min. Olszowskiego z punktu widzenia: stosunku Watykanu do Polski w okresie powojennym, politycznego charakteru wizyty, reakcji prasy włoskiej i światowej oraz ze strony kół rewizjonistycznych i konserwatywnych na Zachodzie. Powiedział m.in., że:

- stosunek Jana XXIII i Pawła VI był zawsze i jest serdeczny. Swiadczą o tym: uznanie w 1962 r. przez Jana XXIII polskich ziem zachodnich i północnych; ustanowienie przez Pawła VI polskiej administracji kościelnej na tych ziemiach; likwidacja ambasady rządu londyńskiego przy Watykanie i odmówienie akredytacji Papee; rozmowy podjęte z Polską; nominacja kard. Kominka; spotkanie Min. Olszowskiego z arcbpem Casaroli w Helsinkach, podczas którego uzgodniono wspólne działania Polski i Watykanu na rzecz pokoju oraz wyrażono chęć normalizacji stosunków Polska-Watykan. Red. Czajkowski uważa, że na przełomie 1973/74 roku Polska znalazła się w orbicie wpływu polityki watykańskiej;

- M2
104
- wizyta Min. Olszowskiego w Watykanie przebiegała w atmosferze szukania punktu zbliżenia i unikania spraw mogących doprowadzić do zdrażnień stosunków między Polską a Watykanem. Papież wyraził szacunek dla kraju socjalistycznego i jego polityki, używając słów partii i Polska Rzeczpospolita Ludowa; Min. Olszowski wyraził uznanie dla polityki pojednania i pokoju Watykanu i osobistego wkładu papieża oraz z szacunkiem mówił, że katolicy w Polsce wspólnie budują socjalizm;
  - konsekwencją wizyty Min. Olszowskiego w Watykanie będą dalsze rozmowy między Polską a Watykanem /zaproszenie i przyjazd arcbpa Casaroli do Polski/, które rokują nadzieję na osiągnięcie porozumień na bazie poszanowania: Konstytucji i przepisów prawa przez Kościół, a wolności religijnej przez Państwo;
  - prasa włoska i światowa wytworzyła odpowiedni klimat do rozmów Polska-Watykan, którego nie mogły zakłócić nawet koła rewizjonistów i konserwatystów. Zarzucały one papieżowi, że czyni zbyt wiele gestów pod adresem komunistów, rozbawia ich, psuje posoborową atmosferę w Kościele, potęguje kryzys. Atmosfera ta wytrąciła argumenty o Kościele cierpiącym i milczącym kolportowane na Zachodzie przez niektórych hierarchów polskich.

Zdaniem red. Czajkowskiego w Polsce istnieją warunki do normalizacji stosunków Państwo-Kościół. Widzi to papież i Watykan. Polska dotychczas była wyspą w Kościele, którą omijały negatywne zjawiska kontestacji i obojętności religijnej. Papież dąży do podpisania z władzami polskimi porozumień gdyż jest przekonany, że te prądy dotrą również do Polski.

Chce on ochronić Kościół przed wstrząsami jakie mają miejsce w innych krajach.

W dyskusji zabrało głos 6 osób, w tym 4 księżę. Interesowano się: ewentualnym przyjazdem papieża do Polski; stanowiskiem Episkopatu polskiego do rozmów Polska-Watykan i normalizacji stosunków Państwo-Kościół; rolą biskupa Dąbrowskiego w Watykanie w czasie pobytu Ministra; problemem administracji kościelnej w diecezjach wschodnich; stanowiskiem działaczy stowarzyszeń katolickich wobec normalizacji stosunków z Kościółem. Jeden z księży krakowskich poruszył sprawę trudności Kościoła w Polsce, twierdząc że Kościół jest szykanowany przez władze terenowe.

Odpowiedzi udzielił red. Czaikowski. Podkreślił, że Episkopat nie reprezentuje ani Państwa, ani całości katolików w Polsce. W sprawie porozumień Polska-Watykan może mieć tylko głos doradczy. Polska nie może występować do Watykanu o rozwiązanie problemu administracji kościelnej w diecezjach wschodnich, jeśli tego nie czyni Związek Radziecki. Zaakcentował, że działalność kard. Słipyja, który podburza nacjonalistów ukraińskich, stanowi prowokację wobec Watykanu i Związku Radzieckiego. Red. Czaikowski stwierdził, że sytuacja Pax w Watykanie uległa znacznej poprawie.

Po części oficjalnej odbyło się sute przyjęcie dla uczestników spotkania.

/Inf. Wydz. II Dep. IV MSW
z dnia 23.1.74 r./

Wyk. 15 egz.

Warszawa, dnia 1 lutego 1974 r.

~~SECRET~~
T A J N E
Egz. Nr ...

INFORMACJA

dot. posiedzenia Zarządu Stow. PAX w dniu 31.I.1974 r.

W dniu 31 stycznia 1974 r. odbyło się posiedzenie Zarządu Stowarzyszenia PAX. Przedmiotem obrad był referat B.Piaseckiego pt. "Rozważania nad sytuacją ideowo-polityczną" i dyskusja. Podsumowania obrad dokonał B.Piasecki.

W referacie B.Piasecki wyeksponował następujące problemy:

1. Cechą charakterystyczną członków i kandydatów PAX jest podwójny stan: aktywność i oczekiwanie. Jest to stan naturalny, związany z sytuacją współczesnego świata. Każdy na coś oczekuje. Oczekują ją również członkowie partii, kierownictwo partii oczekuje pełną realizację swojego programu.

My oczekujemy na sprawy, których rozwiązanie zależy od partii i jej kierownictwa, ale ma w tym również udział stanowisko Episkopatu Polski. Demoralizujące jest samo oczekивание, bez aktywności.

Aktywne oczekiwanie, to przygotowanie właściwych rozwiązań. Nasze zadanie to włączanie się w realizację programu państwowego. Nasze propozycje usprawnienia życia w Polsce muszą być podparte sensownymi przygotowaniami: sensowność naszego działania zależy również od dobrego zapoznania się z problematyką państwową i terenową i dyskutowanie nad nią. Na tym tle trzeba rozpatrywać historyczne zadania naszego ruchu, tj. wieloświatopoglądowość socjalizmu.

96
167
M5

Zadanie podstawowe w tym zakresie, to stworzenie takiej sytuacji, żeby księga zrozumieli historyczne zadania PAX-u i stąd taka propozycja: skoro - jak twierdzą niektórzy - nie ma dialogu państwo i partia z jednej strony, a społeczeństwo z drugiej, PAX winien organizować taki dialog.

2. Zadaniem bieżącego roku jest stworzenie w PAX-ie ruchu umysłowego, który powinien objąć prasę, kluby i wydawnictwa PAX-u. Zorganizować w Warszawie i w wielkich miastach silne ośrodki intelektualne. Ofensywność PAX-u powinna iść w kierunku właściwego rozwoju i skoncentrować się na kierunkach najtrudniejszych. Tymi kierunkami są: inteligencja i młodzież. Powinno to nastąpić przed poparciem nas w tym zakresie przez partię i episkopat. To oczywiście nie jest proste. Każdy działacz PAX musi sobie zdać sprawę jakie argumenty są mobilizujące do działalności w PAX-ie. To trzeba sobie uświadomić przy obchodach 30-lecia PRL.
3. PAX i awans polityczny - ciągłe oczekiwanie na uznanie nas przez Partię jest zjawiskiem naturalnym. To czy oczekiwanie będzie spełnione zależy w przyszłości od decyzji partii. Natomiast nie będzie spełnione nigdy, gdy PAX do tego uznania nie będzie przygotowany własne siłami.
Może nasze nadzieje były kiedyś zbyt wielkie i przedwczesne, ale to jest również stan naturalny. PAX jako grupa ideowo-polityczna, musi mieć nadzieję i musi oczekwać na uznanie swojego programu. PAX jest związany z historią Polski Ludowej i jest bazą katolików o poglądach społecznie postępowych, dla tego na nasze osiągnięcia i porażki trzeba patrzeć obiektywnie, gdyż w rachunku politycznym, który partia dokonuje co jakiś czas, mamy bilans dodatni. Musimy więc dbać o to, aby historia dała pozytywną ocenę naszej działalności.

XZ
16X

4. Zagadnienia merytoryczne - wewnętrzkatolickie; różna jest dzisiaj ocena przyczyn i siły katolicyzmu w Polsce w zestawieniu z innymi krajami Europy. Episkopat upatruje jej w tradycyjnym stosunku do ateizmu i we wzorcu historycznym wziętym z okresu zaborów: Polak - katolik. Episkopat również uważa, że najbardziej mobilizujące społeczeństwo wokół niego jest korygowanie społecznej polityki państwa. Episkopat mówi, że ponosi odpowiedzialność za losy i przyszłość narodu, uważając, że tylko z zewnątrz socjalizmu można nań wpływać. Jest to zasadniczo różna postawa od postawy PAX-u, gdyż PAX działa z pozycji wewnętrzsocjalistycznych, akceptując politykę partii i składając własne propozycje. Nie zmienia to faktu, że powinniśmy rozszerzać zakres działania na marksizm z pozycji wewnętrzsocjalistycznych i oczywiście chcemy do tego zadania zaangażować duchowieństwo a nawet episkopat. Aktualnie Watykan, a właściwie Paweł VI, jest sojusznikiem dla tej naszej linii. Oczywiście według własnej koncepcji. Socjalizm będzie wieloświatopoglądowym pod naciskiem własnych humanistów. Chodzi o to aby w tym układzie nie zabrakło chrześcijan i katolików, którzy winni widzieć ostateczny sens swojego działania w Polsce Ludowej.

5. Rozmowy z Watykanem - zachodzi niebezpieczeństwo, że rozmowom Polska-Watykan będzie towarzyszyła coraz lepsza oprawa dyplomatyczna, przy abstrakcyjnej treści. Trzeba jednak pamiętać, że zagadnienie stosunków PRL - Watykan nie jest tylko sprawą Polski. Porozumienie może mieć znaczenie w skali całego naszego obozu. Zadaniem w skali naszej małej możliwości jest przekonywanie członków kierownictwa partii, że fakt nawiązania stosunków może służyć sprawie całego obozu socjalistycznego. Trzeba podkreślić, że episkopat polski zajmuje stanowisko sceptyczne, natomiast Watykan i rząd PRL patrzy na to zagadnienie optymistycznie.

Dlatego do utrwalenia tego optymizmu powinna służyć nasza aktywność ideowo-polityczna.

6. Inne zagadnienia ideowo-polityczne. Wnioski z nowego układu partia a administracja państwo; PZPR zachowała sobie funkcje inspirujące i kontrolne. Tworząc nowy model władzy uwierzyła w ideowo-polityczne zaangażowanie narodu. Jest to realizacja naszych tez. Poza pozornym pragmatyzmem, partię cechuje głębo-ka ideowość. Sprawa zmian w modelu zarządzania państwem jest bardzo trudna z pozycji wewnętrzpartyjnych. Wywołuje wiele skomplikowanych problemów międzyludzkich. Dlatego położono wielki nacisk na szkolenie ideowo-polityczne, które przygotowuje członków partii do kierowania świadomością ideowo-polityczną społeczeństwa. Nie jest zadaniem partii być jedną ze stron dialogu ze społeczeństwem. Dialog może być prowadzony przez członków partii przygotowanych do kierowania nim. Partia realizuje podstawową zasadę społeczną: przez dobrą pracę do wzrostu konsumpcji, stąd trzeba doceniać to, co się dzieje w kraju, tj. dynamiczny rozwój gospodarki narodowej. Oczywiście istnieje ciągły problem wzrostu płacy realnej, ale przy zwiększonej wydajności pracy. Słuszny ruch cen i płac musi do tego doprowadzić. Problem do wyjaśnienia społeczeństwu niejednokrotnie trudny, ale po to między innymi mówię o potrzebie ruchu umysłowego w PAX-ie, żeby członkowie PAX-u ten problem rozumieli i potrafili go wyjaśniać.
7. Kierownictwo polityczne Polski musi również rozwiązywać trudności łączące nas z gospodarką międzynarodową, gdyż możliwość recesji w krajach kapitalistycznych może skomplikować niektóre odcinki naszego życia gospodarczego. W Polsce obowiązuje rozumny patriotyzm i trzeźwy internacjonalizm.

Trzeba w tym zakresie ustalić rolę PAX-u, gdyż nie wystarcza już operować pojęciami: patriotyzm, równa się socjalizm.

Trzeba umieć rozróżniać problemy integracji ideologicznej, kulturalnej i gospodarczej w ramach RWPG.

Jak dotychczas jest rozwijana tylko integracja gospodarcza. Natomiast dla każdego narodu istnieje problem zachowania całkowitej tożsamości narodowej niezależnie od integracji kulturalnej i ideologicznej. Dlatego istotnym jest problem zaangażowania młodzieży we współczesny patriotyzm przy wykazywaniu jej całkowitego anachronizmu lansowania tendencji wolnościowych i liberalnych, szkodzących integracji socjalistycznej.

Ważnym zagadnieniem jest nasz stosunek do rewizji poglądów na marzec 1968 r. Ta rewizja się dokonuje. Są głosy u nas /w PAX-ie/ pytające, czy postawa PAX-u w tym okresie nie była błędna. Chceę przypomnieć, że myśmy rozróżniali słuszne postulaty młodzieży od inspiratorów, którzy działały z pozycji zewnatrzsocjalistycznych i chcieli Polskę wprowadzić w taki zamełt, w jaki wprowadzono Czechosłowację. Partia w grudniu 1970 r. dała sama odpowiedź na krytykę poprzedniego kierownictwa jak i odpowiedziała na słuszne tezy wydarzeń marcowych. Stąd obecna sytuacja, w której partia mądrze rozwiązuje wszystkie sprawy społeczno-polityczne, każe stwierdzić, że rehabilitacja wydarzeń marcowych - która nastąpiła - to nie rehabilitacja postawy syjonistów i postawy antysocjalistycznej. Takie stanowisko trzeba jednoznacznie postawić w naszych środowiskach.

8. Problem aktualny - mówi się o krytycyzmie społeczeństwa wobec władz. Jest on jednak inny, niż poprzednio. Ludzie się zastanawiają, czy państwo wytrzyma podwyżki płac. Czuje się, że społeczeństwo chce pomóc władzy. Inicjatywa społeczna może się mieścić przede wszystkim w dobrej i wydajnej pracy.

Mo 700
XII

Jest słuszne, żeby nie powtórzyła się sytuacja po październiku 1956 roku, kiedy po okresie krytyki wszystkiego co poprzedzało październik, nastąpił całkowity zanik krytyki. Natomiast jest prawdą, że nie została przełamana fasadowość życia społecznego w ciałożach przedstawicielskich, gdzie większość spraw jest akceptowana bez większego udziału członków tych ciał. Można to wytlumaczyć początkiem nowej formy rządzenia.

9. Jest jeszcze jedno zjawisko ogólnosłowiatowe, które ma swoje odbicie również w sposobie rządzenia w krajach socjalistycznych. Cały postępowy świat idzie w kierunku nowoczesnego absolutyzmu oświeconego. W Polsce nie było nigdy absolutyzmu oświeconego, stąd nasza wrażliwość na autokratyczny sposób rządzenia.

Kierownictwo PZPR najlepiej to reprezentuje w skali pozytywnej. Nie wolno całkowicie wprowadzać władzy jednoosobowej, ale też nie wolno dopuszczać do rozprzężenia społecznego. Trzeba utrzymać partię w zaufaniu do społeczeństwa, a wtedy dialog jej ze społeczeństwem będzie coraz szerszy i postulaty społeczne będą słyszane i realizowane. Nie ma powrotu do dogmatyzmu, gdyż w samej partii wyrosły siły, które tego dogmatyzmu nie chcą.

10. Problem wieloświatopoglądowości - posuwa się w Polsce bardzo powoli, gdyż partia jest przekonana, że znaczenie kościoła będzie stale maleć. Nasz postulat będzie skuteczny, o ile teza o dwóch światopoglądach będzie stawiana z pozycji wewnętrz-socjalistycznej. Mogą być dwa warianty wieloświatopoglądrości socjalizmu: państwo i partyjny. Może być państwo wieloświatopoglądowe, ale może być i partia socjalistyczna wieloświatopoglądowa. Problem jest mocno dyskusyjny. Nam nie chodzi o własną partię katolicką.

- 120/101
K12
11. W Polsce aktualnie istnieją trzy systemy wartościowania rzeczywistości: chrześcijański, marksistowski i obcy. Definiując ten trzeci pogląd na świat - cechuje go pojęcie, że tylko za czyny się odpowiada, a nie za czynności wykonywane przez człowieka i stąd kąt patrzenia na sposób zarabiania pieniędzy, obyczaje i stosunki międzyludzkie. Trzeba zauważać, że rośnie oddziaływanie tego trzeciego systemu i dlatego na tym tle konieczny jest światopoglądowy ruch umysłowy w którym trzeba sprecyzować potrzebę moralnego rozwoju narodu i takiego wychowania młodzieży, by ją bronić przed tym trzecim, obcym światopoglądem.
12. Poza dotychczasowymi naszymi inicjatywami społeczno-gospodarczymi i społeczno-kulturalnymi, powinniśmy wystąpić do organizacji z poszerzonymi, poruszonymi w referacie problemami. Również trzeba wyrazić zdecydowany sprzeciw wszelkim głosom, które sytuację obecną porównują do okresu sprzed grudnia 1970. Porównania te są nieprawdziwe i szkodliwe. Wtedy była stagnacja, aktualnie jest dynamiczny rozwój kraju i związane z tym rozwojem trudności. Są szanse realizacji wszystkich mądrych postulatów, bez względu na to kto je zgłasza. Nieprawdą jest, że wracamy do okresu poprzedniego. W dalszym ciągu jest aktualny tytuł tez na VI Zjazd Partii o dalszy rozwój społeczno-gospodarczy kraju.

D Y S K U S J A :

Zabrakło głos 14 członków Zarządu, którzy ustosunkowując się do referatu, przedstawiali trudności na jakie napotykają na różnych odcinkach swojej pracy, nie wnosząc nowych elementów do wygłoszonego referatu.

PODSUMOWANIE DYSKUSJI:

- Sytuacja wewnętrzna w kraju jest bardzo dobra w ogólnym rozwoju gospodarczym i społecznym oraz w polityce zagranicznej;
- kontakt na odcinku władza - społeczeństwo jest niedostateczny i tu może wytworzyć się luka, ale te kontakty również my, jako świadoma grupa społeczna, powinniśmy inspirować, bowiem chodzi o to, aby obywatel miał poczucie, że uczestniczy w mądrych decyzjach kierownictwa naszego państwa;
- założenie naszego wpływu na partię może wydawać się egzotyczne, ale jest realne. Informujemy kierownictwo o naszych poglądach, są trudności w rozumieniu nas, ale wtedy kiedy dajemy przykład sensownej dyskusji, przekonujemy partię na temat znaczenia udziału bezpartyjnych w rozwiązywaniu problemów państwowych. Jest to wyraz naszego sojuszu z partią. Same memoriały składane przez nas nie załatwiają sprawy. Partia jest przekonana - i skutecznie - że daje z siebie wszystko i że rządzi mądrze;
- trzeba umieć znaleźć język do ludzi rządzących, w którym należy wykazać wielkie uznanie dla sukcesów, ale również umiejętnie stawiać postulaty korekt;
- społeczeństwo polskie nie można traktować jako przedszkolaków, ale nie można go traktować również jako całkowicie zaangażowanego w socjalizm, stąd obawa przed dialogiem, który w pewnych wypadkach przekształca się w demagogię. Trzeba stawać tezę, żeby ludzie mówili to samo na zebraniach, co mówią po zebraniach;

- w RWPG należy zwiększyć w sprawie integracji wysiłek intelektualny, celem ustalenia optimum integracji. Mało jasne mówienie na temat integracji, jej zakresu i skutków, powoduje nastroje antyradzieckie.
- Należy również rozszerzać kontakty z towarzyszami radzieckimi, którzy chętnie wysłuchują naszego stanowiska na temat sojuszu i integracji. Robić w kraju i przy okazji wszystkich wyjazdów. Towarzysze radzieccy uważają PAK za przedstawicieli społeczeństwa niezorganizowanego w partii i stąd głos PAX-u się nie liczy;
- trzeba rozwinać nasz pogląd: dwa światopoglądy /marksizm i chrześcijaństwo/ - jedna ideologia socjalistyczna. Teza postawiona dosyć dawno, dotychczas nie została przez nas rozwinięta w zakresie filozoficzno-intelektualnym;
- trzeba stwierdzić, że istnieje nadal autentyczny szacunek dla I Sekretarza Partii i to całego społeczeństwa, łącznie z episkopatem z tym, że episkopat uważa obecne kierownictwo i tzw. Gierka na jego czele, jako jedyne z możliwych rozwiązań;
- nasze stanowisko jest niezmienione. Kierownicza rola partii i sojusz ze Związkiem Radzieckim. Dopiero na tym tle może odbywać się dyskusja na temat humanizacji socjalizmu, wieloświatopoglądowości oraz integracji wewnątrz obozu. W oparciu o tę zasadę możemy ukazać nasze osiągnięcia na tle 30-lecia PRL;
- cieszymy się również z realizacji naszych postulatów, począwszy od umocnienia roli partii, aż do realizacji polityki społecznej państwa. Problem nie ujawniania pewnych naszych postulatów może budzić zastrzeżenia, ale cieszy to, że je się spełnia;

A23 104
115

- na pewno znak zapytania musimy postawić wobec ofensywy ideologicznej marksizmu. Jest to zrozumiałe;
- w bieżącym roku trzeba skoncentrować wszystkie nasze siły intelektualne zarówno w Centrali PAX jak i w terenie. To będzie postulowany przez mnie ruch umysłowy stowarzyszenia PAX;
- nasze spojrzenie na rzeczywistość polską: postulaty i przyrzeczenia z grudnia 1970 r., część już zrealizowano, a część będzie realizowana. Taką gwarancję dało kierownictwo społeczeństwu i na pewno ją dotrzyma.

W kulisach stwierdzono zgodnie, że takiego przemówienia B.Piaseckiego, nie było od stycznia 1971 roku.

DYREKTOR
Departamentu IV MSW
p.o. mgr Zenon Goroński

Wyk. w 3 egz.

Warszawa, dnia 19 marca 1974 r.
IPN BU 0639/223

Tajne
Egz.nr 1

KOŁ
ML
DZIĘKUJĘ
Polskiej

13 L. de

1101504/2m
tow. R. Jankiewicz

prokazuji do nadania
po odczyt uroczystej propozycji

Przy niniejszym przesyłam referat programowy PAX-u
pt. "Zadania ruchu społecznie postępowego PAX" - do wiadomości.

zam. PZ

Wykonano 2 egz.

egz. nr 1 - adresat
" " 2 - a/a

wyk. JS

/ ppik R. DURKA /

llg-01054/74

126 z 348

Wydział Szkolenia Kadra
Stowarzyszenia PAX

Referat na zebraniu
Zespołów Członkowsko-Kan-
dydackich

ZADANIA RUCHU SPOŁECZNEGO POSTĘPOWEGO PAX

W dniu 31 stycznia br. odbyło się zebranie Zarządu Stowarzyszenia PAX, na którym wprowadzający referat ideo-polityczny wygłosił Przewodniczący Bolesław Piasecki, odbyła się też dyskusja, której problemy zostały uwzględnione w głosie zamykającym, wygłoszonym przez Przewodniczącego. Niniejszy referat opracowano w oparciu o treść zebrania Zarządu. Chcemy przedstawić wnioski i wytyczne przyjęte przez Zarząd, co do zadań całego naszego ruchu w obecnym okresie, oraz uzasadnienie tych zadań.

Stowarzyszenie PAX, poszczególne organizacje terenowe i działacze - są zaangażowani, z własnych pozycji światopoglądowych i w stopniu nam dostępnym - w realizację państwowych zadań ogólnonarodowych. Szybki wzrost gospodarczy i dynamiczny rozwój polityki społecznej, choć dokonuje się nie bez trudności i napięć, stwarzają nową jakościowo sytuację, w której możliwe jest równoległe, skuteczne rozwiązywanie problemów społeczno-ekonomicznych i ideo-politycznych. Bodźcem działania dla nas wszystkich powinna być stale myśl przewodnia VI Zjazdu sformułowanej w tytule jego uchwały: "O dalszy, socjalistyczny rozwój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej". Podkreśla on zamiar wszechstronnego rozwoju i postępu, zarówno w sferze społeczno-gospodarczej jak i w sferze ideo-politycznej, nauce, oświatie czy kulturze. Szan-

- 2 -

se dalszego rozwoju wynikało z przesłanek wypracowanych przez cały naród polski w ciągu XX-lecia ludowego państwa. Organicznym składnikiem tego dorobku jest praca i współdziałanie wierzących i niewierzących Polaków w budowie socjalistycznego ustroju. Na tym tle widać stale aktualną i skuteczną rolę ruchu społeczeństwa postępowego PAŁ. Powinniśmy sobie uwiedomić postawy i zadania, jakie na tle obecnej sytuacji ideowo-politycznej należy reprezentować z naszych pozycji w życiu publicznym.

W największym skrócie sytuację wewnętrzną można określić tak: w dziedzinie rozwoju społeczno-gospodarczego, wzrostu potencjału techniczno-ekonomicznego, generalnych trędów polityki międzynarodowej - sytuacja charakteryzuje się ogromnym postępem, dynamiką, plany bieżące i perspektywiczne w tej dziedzinie są rzeczywiście ambitne i mimo występujących napięć są z powodzeniem realizowane. Wszystkich działaczy PAŁ-u obowiązuje znajomość tych planów państwowych, także terenowych, np. treści narydu aktywu gospodarczego w Urzędzie Rady Ministrów w dniu 4.II.^{sbr.} Natomiast równocześnie trzeba się troszczyć o to, aby dynamiczemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu towarzyszył jak najszerszy dialog między obywatelami i instytucjami państwowymi, między władzą różnego szczebla a społeczeństwem, tak, aby społeczeństwo rzeczywiście miało poczucie realnego uczestnictwa w biegu spraw państwowych. W tej dziedzinie nie może wytwarzać się luka. Ten dialog i to poczucie uczestnictwa staje się niezbędnym składnikiem ogólnonarodowej mobilizacji wsparcą jacy perspektywę wzrostu gospodarczego i społecznego. Przy czym trzeba sobie zda-

wać sprawę z pierwszeństwem zadań społeczno-gospodarczych. Dopiero pomyślne realizowanie tych zadań czyni możliwym wprowadzenie rozwojowych treści w innych dziedzinach. Podkreślamy ten element sytuacji po to, aby wskazać na podstawowy kierunek aktywności ideowo-politycznej Stowarzyszenia PAX. Polega on na uczestniczeniu w tych procesach, które zmierzają do rozwinięcia dialogu między władzami a społeczeństwem. Zadaniem PAX-u jest też organizować wzorcowa z punktu widzenia socjalistycznego, z punktu widzenia odpowiedzialności patriotycznej i państwowej, dyskusję, dialog władz ze społeczeństwem. - w zakresie dostępnych nam możliwości.

Uczyamy w tym miejscu refleksję natury wychowawczej skierowaną do szeregów PAX-u, do nas samych.

Otoż cechą charakterystyczną postawy członków i kandydatów, kadry PAX-u, szczególnie wyraźnie występującą w ostatnich latach, jest swojego rodzaju podwójny stan, tzn. z jednej strony stan aktywności, którą staramy się wzajemnie pobudzać i ukierunkowywać, a z drugiej strony stan oczekiwania. To jest swoista dialektyka postawy paxowej, charakteryzuje ona życie wewnętrzne organizacji w większym stopniu niż innych organizacji. Wynika to stąd, że reprezentujemy przyszłościowe zadania historyczne, którego realizację chcemy przyspieszyć i oczekujemy się za nie odpowiedzialni, ale równocześnie wiemy, że jego spełnienie zależy nie tylko od nas i że występują tu ogromne trudności i komplikacje. Oczywiście prostym wnioskiem będzie stwierdzenie, że oczekiwanie wtedy jest twórcze, gdy równocześnie przygotowuje sprawy, których rozwiązanie nie zależy od nas, gdy tworzy ono

przesłanki dla tych, od których zależy rozwiążanie, na które oczekujemy. Natomiast do nas samych trzeba skierować uwagę, że najbardziej demoralizujące byłoby oczekiwanie na własną aktywność powstrzymywanie się od przygotowywania tych przesłanek, które jednak leżą w granicach naszych możliwości, a których gromadzenie jest równie niezbędne do rozwiązania ostatecznego, które, jak powiedzieliśmy, zależy nie tylko od nas. I dlatego warto podkreślić, że wychowanie naszych szeregow, duch organizacji musi być ustawiony na aktywność w sprawach, które zależą od nas. Wywalczamy to pole do aktywności, jest ono elastyczne, zależy od określonej sytuacjiewnętrznej. Ta druga cecha naszej postawy, to jest oczekiwanie na rozwiązanie spraw niezależnych od nas, musi być stale połączona z przygotowaniem w zakresie nam dostępnym właściwych rozwiązań.

Stąd należy powtórzyć, że stałym zadaniem PAX-u, jest włączanie się w realizację programu państwowego, samodzielne znajdowanie miejsca i sposobów tego udziału oraz uzupełnianie aktualnego programu państwowego propozycjami, a gdzie można także przykładami, na skalę naszych możliwości. Twórcza, inicjująca rola PAX-u powinna się przejawiać w formułowaniu rzeczywistych a nie zaspakajonych przez program państwoły potrzeb społeczeństwa oraz w próbach przykładowego rozwiązywania tych problemów w skali naszych możliwości i społecznego oddziaływanie. Po to żeby sensownie organizować taką rolę PAX-u kadra Stowarzyszenia, członkowie i kandydaci muszą rzeczywiście zapoznawać się głęboko z problematyką państwową i terenową, z zadaniami programowanymi przez partię. Udział nasz w postulowanej dyskusji

128
AKT

z pozycji ogólników i generalnych przekonań, bez znajomości konkretnów i bieżących problemów, miałby oczywiście minimalną skuteczność.

Podkreślamy ten obowiązek dlatego, że jeśli chodzi o zadanie historyczne ruchu, tzn. rozwój wieloświatopoglądowości i socjalizmu – zadanie to trzeba realizować jednocześnie bezpośrednio i pośrednio. Pośrednie realizowanie – to nasz udział na rzecz aktualnego, trafnego programu patriotycznego i socjalistycznego. Bezpośrednie realizowanie – to uzupełnianie tego programu o zdania i postulaty w programie państwowym aktualnie nieprzewidziane, a dostrzegane i formułowane przez nas.

W tym ruku musimy wzmacnić, skoncentrować siły intelektualne w kierunku stworzenia ośrodka, który będzie zdolny na skale maksymalnych możliwości PAX-u wywoływać ruch umysłowy – proponować treści i tezy, które powinny być przedmiotem dialogu i dyskusji. Zadanie to należy wiązać z rolą naszej prasy, klubów, w tym klubu im. Wł. Pietrzaka w Warszawie. Sprzyjać temu powinno rzeczywiste rozwinięcie pracy w wielkich miastach. Stąd rozwój ilościowy organizacji należy skierować na aktywne środowiska katolickiej inteligencji i młodzieży.

Zadaniem naszym w stosunku do duchowieństwa jest doprowadzić w większym stopniu niż dotychczas do rozumienia przez duchowieństwo polskie tego, co określamy jako zadanie historyczne PAX-u, oraz do podmiotowego udziału księży w tym zadaniu.

W roku XXX-lecia Polski Ludowej należy zadbać o to, aby upowszechniła się w Stowarzyszeniu świadomość, jakie elementy

130
A27

programu PAX-u funkcjonują już w państwie i w świadomości narodowej. Istnieje konieczność uświadomienia sobie osiągnięć PAX-u w tym zakresie w sposób nie megalomański ale zgodny z prawdą o naszej skutecznej dotychczasowej roli i naszym wkładzie programowym, który w pewnych zakresach należy już do powszechnie aprobowanych elementów bądź w życiu państwowym, bądź w życiu wewnętrzno-katolickim. Należy zdawać sobie sprawę z tego, że realizacja naszych hasł, fragmentów programu nawet bez nas jest też elementem, który przy właściwej aktywności bieżącej PAX-u, wzmacnia autorytet społeczny organizacji i służy celom jakie sobie stawiamy.

Stowarzyszenie PAX jest niewątpliwie częścią historii Polski Ludowej. Odgrywamy zasadniczą rolę jako czynnik rozszerzający bazę społeczną wśród katolików na rzecz sojuszu ze Związkiem Radzieckim, na rzecz zaangażowania socjalistycznego. Ta rola nasza jest doceniana, widzina, bo ten wkład polityczny PAX-u niewątpliwie jest czynnikiem umacniającym państwo ludowe,

Natomiast równocześnie ~~w dotychczasowe osiągnięcia na nasze~~ trzeba patrzeć i w tej płaszczyźnie, że żadne osiągnięcia przeszłości nie przesądzają o przyszłości. Zjawisko wdzięczności subiektywnej jest uczuciem ludzkim, ale w działalności ideowo-politycznej nie przejawia się ono w sposób prosty. W tych kategoriach, ze względów naturalnych, występuje przede wszystkim rachunek polityczny. Wynikają stąd dwa wnioski dla samego PAX-u. Po pierwsze, że musimy jednak dbać o to, żeby historia dawała obiektywną ocenę naszej działalności i żeby korygowała niedocenianie, jeśli się z nim spotykamy, po drugie, że musimy bieżącą aktywnością stale aktualizować rolę ruchu społecznego

postępowego PAX, jako rolę niezbędną z punktu widzenia potrzeb społecznych.

W dyskusjach, które toczą się w PAX-ie, wielu kolegów uważa, że budziliśmy zbyt duże nadzieje na wzrost roli PAX-u w życiu państwowym, i w związku z tym występuje uczucie uawodu.

Zresztą trzeba stwierdzić, że uwaga ta dotyczy nie tylko ostatniego okresu ale odnieść ją można do wielu wcześniejszych okresów w historii PAX-u, kiedy to spodziewaliśmy się i oczekiwaliśmy od ówczesnych kierownictw partii, że będzie przyznana większa rola dla naszego ruchu w życiu politycznym państwa. Być może, że nasze nadzieje były subiektywnie zbyt wielkie, natomiast trzeba tu podkreślić rzecz, która powinna być dla wszystkich członków i kandydatów oczywista: w organizacji takiej jak PAX, która stawia sobie przyszłościowe zadanie historyczne i jest przekonana, że to zadanie wyraża ważną potrzebę narodową a także w pewnym sensie uniwersalną - stan oczekiwania na awans jest stanem naturalnym, i będzie trwał tak dugo, jak dugo to zadanie historyczne będzie aktualne. Toteż ten element oczekiwania winniśmy traktować jako istotny w klimacie wychowawczym, jaki wytwarzamy w naszych szeregach. Jako ludzie wierzący winniśmy też mieć świadomość metafizycznego sensu naszej historycznej obecności, tzn. że realizujemy określony proces, który mieści się w historii rozumianej w skali zamiaru Bożego.

II

Przechodzimy teraz do rozważania szeregu zagadnień merytorycznych, które powinny się przejawiać w działalności PAX-u w

najbliższym okresie. Wskazane tu kierunki aktywności ideowo-politycznej Stowarzyszenia powinny wystąpić w właściwy sposób, z wyraźnym nastawieniem praktycznym, w zespołach członkowsko-kandydackich, klubach, naszej prasie a przede wszystkim powinny się przejawiać jako inicjatywy ideowo-polityczne na różnych poziomach naszej działalności, inicjatywy charakterystyczne dla PAX-u, który uczestniczy w aktualnym generalnym programie państwowym.

Zagadnienia wewnętrzno-katolickie

Pierwszorzędnym powołaniem i rolą naszego ruchu jest aktywne uczestnictwo w tych wszystkich procesach i zjawiskach, których celem jest doprowadzenie z jednej strony do patriotycznego wykorzystania sił moralnych katolicyzmu polskiego dla rozwoju Polski, dla doskonalenia jakości naszego życia, z drugiej - do osiągnięcia pełnej normalizacji stosunków kościelno Państwowych, co warunkuje ów sens patriotyczny aktywności sił katolickich w rozwoju socjalizmu.

Uzupełniajco w stosunku do wcześniejszych naszych analiz chcemy tu krótko rozważyć dwa problemy.

Trzeba sobie zdawać sprawę, w jakich czynnikach Episkopat upatruje przyczyny siły Kościoła i Katolicyzmu w Polsce, w zestawieniu z innymi krajami Europy. Oczywiście myślimy tu o czynnikach doczesnych, poza treściemi religijnymi, nadprzyrodzonymi, które ze względów zrozumiałych są istotą dokumentów i wypowiedzi Episkopatu i są też zrozumiałe w ramach naszego światopoglądu. Otóż ocenę siły Kościoła Episkopat upatruje -

poza czynnikami nadprzyrodzonymi - w tradycyjnym stosunku do ateizmu i we wzorcu Polak-katolik. Są to dwie zasadnicze postawy, które z całą siłą podkreślane są w wypowiedziach Episkopatu, jako uzasadnienie siły Kościoła w płaszczyźnie doczesnej. Poza tym występują, już w formie łagodniejszej, akcenty oceniające politykę społeczną państwa na drodze publicznych wystąpień i listów Episkopatu. Syntetycznie można powiedzieć, że wobec społeczeństwa wierzącego podkreśla się w ten sposób, iż biskupi ponoszą specyficzną odpowiedzialność, zupełnie odrębna i samodzielna, także w pewnym stopniu polityczną, za los narodu polskiego. Stąd wykływa nicrealny wniosek, że tylko z zewnątrz socjalizmu można wpływać skutecznie na marksistów, na politykę państwa w stosunku do Kościoła i katolików.

I tu trzeba powiedzieć, że tak scharakteryzowana postawa jest postawą zupełnie inną niż linia PAX-u. Oczywiście jesteśmy ruchem ideowo-politycznym, i jako taki nie możemy swojej roli porównywać upraszczajaco z rolą władz kościelnych, mówimy tu jedynie o aspekcie politycznym. Otóż PAX, pojmując swoje zaangażowanie socjalistyczne konkretnie, co oznacza m.in. uznanie kierowniczej roli partii, angażowanie się na rzecz sojuszu Polsko-radzieckiego itd. - działa na rzecz socjalizmu rozwojowego z pozycji wewnętrzno-socjalistycznych. Są to więc dwie odrębne linie zachowania politycznego.

Ten opisowy obiektywizm nie może zmieniać ani pomniejszać stojącego przed nami zadania, a mianowicie, że musimy rozszerzać zakres tych sił katolickich, które zajmują pozycję wewnętrzno-socjalistyczną i wierzą, że z tych pozycji należy

dążyć do rozwoju doktryny socjalistycznej w sprawach światopoglądowych. Trzeba tu spostrzec, że stanowisko Watykanu i stanowisko Pawła VI wyrażające się w bardziej zdecydowanym rozwinieniu tzw. polityki wschodniej - obiektywnie sprzyja naszej koncepcji ideowo-politycznej, oczywiście w sposób pośredni.

Trzeba powiedzieć dosyć prosto, że niewątpliwie kierunek ku wieloświatopoglądowości socjalizmu rozwija się już i będzie się w przyszłości rozwijać pod naciskiem argumentacji humanistycznej. Równocześnie trzeba stwierdzić, że tym czynnikiem humanistycznie aktywnym we współczesnym świecie powinni być przede wszystkim katolicy, chrześcijanie. Chodzi tu o podkreślenie, że jeśli ma nastąpić proces rozwojowy w socjalizmie w dziedzinie światopoglądowej, to katolicy muszą się kontaktować z marksistami przez humanistyczne podejście do problemów dialogu, a nie przez podejście czysto religijne, które w innej płaszczyźnie oczywiście też jest konieczne i zrozumiałe. To podkreślenie postawy i argumentacji humanistycznej katolików a nie postawy czysto religijnej, w dialogu ze zwolennikami światopoglądu materialistycznego jest charakterystyczne dla postawy PAX-u i także podkreśla naszą odrobinę w stosunku do stanowiska Episkopatu.

W ramach ruchu umysłowego powinniśmy rozwijać problemy związane z tą kwestią. Potrzebny jest ruch intelektualny w odpowiedzi na pytanie o sens życia, o jakość życia w Polsce pod koniec XX wieku, o ów sens życia ostateczny. Ogromną rolę do odegrania ma tutaj nasza prasa, publicystyka, nasze kluby. Tylko pozornie temat ten może się wydawać abstrakcyjny, w

gruncie rzeczy jest tamatem bliskim rzeczywistym problemom człowieka i społeczności w Polsce wtedy, kiedy mówimy o piaszczyźnie zainteresowań światopoglądowych.

Donioslym wydarzeniem ostatnich dni był fakt wizyty sekretarza rady d/s publicznych Kościoła księdza arcybiskupa Casaroli w Polsce. Wizyta miała charakter oficjalny, nastąpiła na zaproszenie Ministra Spraw Zagranicznych i stanowiła dalszy etap dialogu i kontaktów między rządem PRL a Watykanem. Wraz z przyjęciem przez Papieża Ministra Olszowskiego i rozmowami, jakie miały miejsce w listopadzie ub.r. - kontakty te nabierają szczególnej doniosłości, wą wyrazem dążeń do pełnej normalizacji w stosunkach między państwem a Kościołem. Przebieg ostatniej wizyty jest znany z doniesień prasowych, "Słowo Powszechnie" relacjonowało ją na bieżąco, a z opublikowanych przemówień Ministra Olszowskiego i arcybiskupa Casaroli oraz końcowego komunikatu można się zorientować co do specyfiki podejścia wysokich stron do omawianych problemów,

Trzeba sobie zdawać sprawę, że zagadnienie stosunków Polski z Watykanem ma szersze aspekty, wykraczające poza stosunki dwustronne. Można powiedzieć, że nie jest to zagadnienie tylko polskie. Rozumie to i Watykan i rząd PRL i kraje obozu socjalistycznego. Niewątpliwie mawiączenie stosunków dyplomatycznych, przyjazd Papieża do Polski, jednym słowem realne stosunki polsko-watykańskie - niezależnie od swojej wymowy wewnętrzno-polskiej - która według powszechniej oceny jest traktowana jako pożądana perspektywa pozytywna - miałyby swoje konsekwencje w skali całego obozu socjalistycznego.

136
A28

Jest wielkim zadaniem, zarówno kierownictwa politycznego państwa, jak i wszystkich tych, którzy w mniejszej skali posiadają takie możliwości, a więc także PAX-u, wykazywanie, że w interesie obozu socjalistycznego i Związku Radzieckiego leży, żeby stosunki między Polską Ludową a Watykanem zostały nawiązane i że ten kontakt będzie służył sprawie socjalizmu i pokoju.

Polska jest krajem, który różni się tym od innych państw demokracji ludowych, że żyjemy w sferze wpływów dwóch uniwersalnych światopoglądów, chrześcijańskiego i marksistowskiego. Wyróżniamy się, jako społeczeństwo, wielkim zakresem realnego wpływu katolicyzmu i Kościoła katolickiego. Oba te światopoglądy i ich wyznawcy - co trzeba doceniać - są związani określonymi formami organizacyjnymi o charakterze międzynarodowym. Katolicy w wyniku istnienia Kościoła Powszechnego obywatele marxisci i katolicy - w wyniku istnienia wspólnoty państw socjalistycznych. To co się dzieje u nas ma odniesienie do całej wspólnoty chrześcijańskiej, katolickiej i do całej wspólnoty socjalistycznej. Cała aktywność w omawianej dziedzinie, złożoność problemów, trudności tych rozmów - muszą być zawsze rozumiane i oceniane z tych dwóch punktów widzenia. Pozytywnym jest to, że zarówno ze strony Watykanu, jak ze strony kierownictwa politycznego państwa - występuje szersze zaistniesowanie w osiągnięciu porozumienia, które niewątpliwie jest pożądane zarówno z punktu widzenia interesu państwa polskiego, dobra Kościoła, jak i z punktu widzenia odprężenia międzynarodowego, zwłaszcza w Europie.

Równoległe rozwiązywanie problemów społeczno-ekonomicznych i ideowo-politycznych

W związku z zadaniami i praktycznymi inicjatywami społeczno-gospodarczymi, jakie podejmujemy należy uwiedomić sobie szereg cech sytuacji, które winniśmy uwzględnić po to, aby prawidłowo ustawiać zadania własne.

Chodzi tu szczególnie o wyciągnięcie wniosków z nowego jakościowo układu między władzą partyjną a władzą administracyjną.

Nowy model zastrzega dla partii funkcje inspirujące, inspirujące nie w sensie jakichś ogólnych wskazówek ale inspirujące programowo konkretnie, oraz zastrzega dla partii funkcje kontrolne. Natomiast funkcje wykonawcze przesuwa na administrację państwową. Oznacza to, że partia zdecydowała się realizować rządzenie świadomością polityczną, świadomością ideowo-polityczną narodu.

Warto tu przypomnieć, że przed kilku laty linia ówczesnego kierownictwa państwowego charakteryzowała się nadmiernym pragmatyzmem, ekonomizmem - co krytykowaliśmy w naszych wystąpieniach - i równocześnie sugerowaliśmy potrzebę wzrostu zainteresowań problematyką ideologiczną. Wychodziliśmy przy tym z założenia, że ów wzrost zainteresowań ideologicznych partii, mimo przejęciowych dla nas trudności, w konsekwencji będzie sprzyjał rozwijowemu traktowaniu problematyki światopoglądowej.

Warto spostrzec dzisiaj, że nieścisłe, są opinie, z którymi można się spotkać zarówno w kraju jak i zagranicą, że cechą postępowania obecnego kierownictwa politycznego jest pragmatyzm i

praktyczym. W zamianie dokonuje się coś innego, a mianowicie przesuwanie kierowniczej roli partii przede wszystkim w dziedzinie

ideo-polityczną. Jest to w pewnym sensie nowa rola partii, stąd i przygotowanie działaczy partyjnych do tej roli jest małe, ponieważ praktyka historii Polski Ludowej nastawiała działaczy na zupełnie inny sposób rozumienia i wykonywania roli kierowniczej partii. W związku z tym w życiu wewnętrzno-partyjnym występuje w tej chwili wielki nacisk na szkolenie ideo-polityczne, na obowiązkowość tego szkolenia na różnych szczeblach. W ten sposób/partia przygotowuje się do wspomnianej roli rządzenia świadomością ideo-polityczną społeczeństwa.

Należy zauważyc jednak dialektyczną sprzeczność. Rządzenie świadomością ideo-polityczną społeczeństwa wymaga rozwinienia tego co ogólnie nazywa się dialogiem władzy ze społeczeństwem, wymaga dopuszczenia do kontrowersji i dyskusji oraz przyjęcia zasady, że po dyskusji następuje decyzja o tym, który z kierunków, jakie propozycje mają być realizowane. W tym zakresie występują jednak jeszcze braki. Gdyby te braki utrzymywały się dłużej musiałyby zagrozić realizacji programu społeczeństwo-gospodarczego.

Mówiąc o potrzebie dialogu, dyskusji, o potrzebie ruchu umysłowego trzeba wnieść tu pewną precyzję. Chodzi o to, że nie jest zadaniem kierownictwa politycznego, kierownictwa państwowego, które z tytułu swej nadzwędnej odpowiedzialności podejmuje ostateczne decyzje - być stroną w dialogu czy uprawiać przez osobiste zaangażowanie członków kierowniczego aktywu ów dialog. Otóż stąd wynika, że postulowanie ruchu umysłowego musijść w parze z wykształcaniem i wykształceniem przez partię ludzi zdolnych do uczestnictwa i sterowania tą dialogiem.

139
155

Wszyscy zainteresowani rozwojem ruchu umysłowego, rozwojem dialogu między władzą a społeczeństwem muszą doceniać ów dodatkowy aspekt zagadnienia.

Zasadniczym punktem wyjścia władz do społeczeństwa w chwili obecnej i w perspektywie roku jest hasło zwiększenia wydajności pracy, hasło dobrej roboty. Przy czym trzeba stwierdzić, że to nie nowe zadanie zostało ożywione przez to przede wszystkim, że poczynając od grudnia 1970 roku partia konsekwentnie realizuje zasadę, iż zwiększeniu wydajności pracy musi towarzyszyć świadome umożliwienie wzrostu konsumpcji, wzrostu stopy życiowej. Dw wzrost konsumpcji połączony z wielkim wysiłkiem dla zaspokojenia potrzeb rynku jest faktem powszechnieauważalnym. Trzeba z naciskiem podkreślić, że podnoszenie poziomu materialnego życia ludności, postęp technologiczny, ukierunkowane w tym celu instytucje - słusznie muszą być długie jeszcze pierwszorzędnym zadaniem w polityce państwa. Nie można tego zadania nie doceniać, tak jak nie można nie doceniać dokonanego już w ciągu ostatnich lat trzech rozwoju społeczno-gospodarczego. Dopiero skuteczne rozwiązywanie zadań na tym polu czyni możliwym i słusznym realizowanie postulatów typu ideowo-politycznego, humanistycznego, światopoglądowego. Nie można stać na pozycjach jakichś abstrakcyjnych humanistów, którzy by niedoceniali, iż warunkiem realności humanistycznych treści i postulatów jest właśnie sukces w dziedzinie społeczno-gospodarczej.

Należy przewidywać, że w niedługim czasie wejdzie w obieg pojęcie wzrostu płacy realnej, a to dlatego, że jesteśmy na początku okresu, który będzie się charakteryzował stałym ruchem

cen i płac. Stosowanie bodźców materialnych dla aktywizacji udziału w realizowaniu programu państwowego nie będzie się dokonywać za pomocą prostej reguły wzrostu płac przy cenach zamrożonych czy stałych, ale w warunkach wymagających daleko wyższego rozumienia społecznego i dającego trudniejszego dyskonta propagandowego, tzn. w warunkach stosowania wzrostu płacy realnej przy zmiennych cenach. Taka sytuacja jest zawsze bardziej dyskusyjna, w różnych kręgach społecznych różnie się odbija. I ten moment powinien być argumentem na rzecz potrzeby zwiększenia poczucia uczestnictwa obywateli w podejmowanych decyzjach na rzecz potrzeby dialogu, ruchu umysłowego. W takich warunkach można zwiększyć poczucie odpowiedzialności społecznej; w tych warunkach też staje się żywotne utrzymywanie kontaktu o charakterze ideowo-politycznym między władzą a społeczeństwem.

Państwo nasze stoi przed koniecznością rozwiązywania trudności wynikających z powiązania naszej gospodarki z gospodarką światową. Stabilizują nas możliwości jakie daje węgiel, miedź, jakie wypływają z udziału w RWPG, ale musimy się liczyć, że zaburzenia w gospodarce światowej, których jednym z przejawów jest kryzys energetyczny, mogą powodować szantaż surowcowy w stosunku do krajów socjalistycznych, oprócz tego, że ceny podstawowych surowców na rynkach światowych bardzo wzrosły i nadal rosną. Ponadto w tej chwili nic można wykluczać prawdopodobieństwa recesji gospodarczej w krajach kapitalistycznych, która musiałaby spowodować osłabienie zarówno skali naszego importu jak i eksportu. Szereg tych trudności zostało zasygnalizowanych w przemówieniu Premiera na wspomnianej naradzie ekonomiczno-gospodarczej w dniu 4 lutego br.

Problemy wynikające z tej skróto wej analizy powinny być elementem naszych dyskusji, naszych propozycji, naszego społecznego oddziaływanie w poczuciu współodpowiedzialności za program ogólnonarodowy.

W związku z pojęciem integracji

Można stwierdzić, że zagadnienie rozumnego patriotyzmu i trzeźwego internacjonalizmu zostało w życiu publicznym Polski właściwie postawione. W roku XXX-lecia PRL możemy też z satyfakcją stwierdzić duży i skuteczny udział naszego ruchu w stawianiu problematyki patriotycznego zaangażowania, w wydobywaniu argumentacji wskazującej na twórczy charakter motywacji patriotycznej w stosunku do socjalizmu. Przeciwstawialiśmy się w ten sposób, w swoim czasie bardzo silnej tendencji do kosmopolitycznej interpretacji socjalizmu i internacjonalizmu.

Ale co nowego w tej dziedzinie występuje i co nowego trzeba rozwiązywać również naszymi siłami intelektualnymi i politycznymi. Otóż nowe jest to, że oprócz pojęć dotychczasowych - patriotyzmu i internacjonalizmu - pojawiło się szeroko pojęcie integracji socjalistycznej, rozumianej bardziej wszechstronnie niż te elementy, które zawierały się w koncepcji od dawna istniejącej RWPG. W ten sposób mamy do czynienia z trójkątem pojęciowym patriotyzmu, internacjonalizmu, integracja. Operowanie wyłącznie pojęciem patriotyzmu i internacjonalizmu obecnie już nie wystarcza, ponieważ zjawił się wierzchołek trójkąta: integracja.

Niezbędny jest ruch umysłowy, intelektualny a zarazem polityczny, który ustawi w Polsce właściwie te trzy pojęcia. Powinniśmy i musimy w tej sprawie sami również wnieść wkład.

W tej chwili zauważamy tylko, że konieczne jest rozróżnienie celowości zakresów, oraz odmienności perspektyw integracji gospodarczej, kulturalnej, politycznej. Obecnie obiegowe pojęcie integracji obejmuje wszystkie trzy zakresy. Tymczasem jest oczywiste, że uwarunkowania i uzasadnienia moralne, a tak, że podejście realizacyjne w tych wszystkich zakresach muszą być inne. W tej chwili operuje się zbitką pojęciową. Jest to zjawisko bardzo niebezpieczne, może spowodować zamęt, może wywoływać napięcia zarówno w stosunku do patriotycznego zaangażowania jak i internacjonalistycznego.

Dotychczas najmniej wątpliwości w świadomości społecznej może budzić teza o integracji gospodarczej, wyrażająca zrozumieniem potrzeb międzynarodowego podziału pracy choć równocześnie należy stwierdzić, że jest ona jeszcze niedostatecznie wytłumaczona i uzasadniona patriotycznie w odbiorze społecznym.

Natomiast istnieje wielkie zadanie sprecyzowania na czym polegają wartości narodowe polskie, i jakie niezbędne warunki trzeba spełnić, aby zapewnić ich nośność w skali tych państw socjalistycznych, które zmierzają do integracji. Jest to konieczne, jeśli integracja nie ma budzić sprzeciwu z punktu widzenia zachowania tożsamości narodowej.

Równocześnie, jeśli chodzi o zaangażowanie patriotyczne młodzieży, zaangażowanie w nowoczesny patriotyzm, to bez rozumowania tym trójkątem pojęciowym na pewno nie można osiągnąć właściwej postawy. Groziłyby wówczas rozmaite zwichtnięcia i

143
435

nieporozumienia. Wiadomo, że współczesność cechuje się tendencją do integracji z przyczyn ogólnocywizacyjnych. Istnieje powiem anachroniczny typ ujęcia idei wolnościowych i demokratyczno-liberalnych, a na pytanie dlaczego jest on anachroniczny, trzeba stwierdzić, iż ów anachronizm polega na niespostrzeganiu tendencji integracyjnych współczesnego świata, współczesnej Europy a także krajów socjalistycznych. Zwłaszcza młode pokolenie, którego dojrzałość sięgnie w wiek XXI, musi wytworzyć nowy kształt zaangażowania patriotycznego, zaangażowania skutecznego, zachowującego tożsamość narodową polską, ale równocześnie uwzględniającego przyszłość procesów integracyjnych.

Perspektywa integracji każe przyspieszać osiągnięcia, ale nie tylko w dziedzinie gospodarki i technologii, ale także w dziedzinie szeroko rozumianej kultury i ruchu umysłowego. Ten ruch intelektualny musi być polski, rodzimy, musimy mieć własne oryginalne osiągnięcia w kulturze, nauce, sztuce. To jest kolosalna odpowiedzialność za przyszłość narodu, za jego indywidualność i tożsamość na tle procesów integracyjnych. Przy czym chodzi tutaj o twórczość, która może mieć siłę nośną, będzie szanowana przez inne narody, będzie służyć wymianie kulturalnej z innymi narodami. Jest to wielkie patriotyczne zadanie historyczne nie tylko dla FAX-u, ale dla wszystkich sił twórczych, zaangażowanych patriotycznie i socjalistycznie.

Wewnętrzno-socjalistyczny charakter krytyki

Istnieje potrzeba sprecyzowania stosunku ruchu społecznego postępowego do prób podejmowanych przez niektóre środowiska dokonania rewizji poglądów na marzec 1968 roku. Te próby

144
136

rewizji poglądów pojawiają się w określonych środowiskach inteligencji i młodzieży.

Trzeba tu przypomnieć, co twierdziliśmy wówczas. Otóż twierdziliśmy, że słuszny sprzeciw młodzieży przeciw drętwocie ówczesnego życia publicznego został wykolejony w tym znaczeniu, że siły antysocjalistyczne, przy dużym udziale syjonistów, usiłowały skierować ów słuszny w swoich intencjach sprzeciw młodzieży na tory wręcz antypaństwowe. Tym próbom wykolejenia protestu młodzieży przeciwstawiliśmy się zdecydowanie, starając się równocześnie krytycznie ukazać tło niedostatków życia politycznego, przeciwko którym protestowała młodzież. Warto przypomnieć, że tłumowi młodzieży akademickiej, protestującemu z побudek patriotycznych przeciwko drętwocie życia politycznego, usiłowano narzucić hasło m.in. takie: "Zembrowski do władzy".

Przypominamy dziś o tym dla tego, aby tym silniej podkreślić, że głos Pierwszego Sekretarza, nowego kierownictwa partii po wydarzeniach grudniowych 1970 roku i później znajdował tak olbrzymi pozytywny rezonans społeczny – nie tylko w klasie robotniczej ale w skali ogólnonarodowej – dla tego, że głos ten był trafną odpowiedzią zarówno na błędną politykę społeczno-gospodarczą poprzedniego kierownictwa, ukoronowaną zamierzoną podwyżką cen, jak też stanowił odpowiedź na słuszne postulaty młodzieży i inteligencji z okresu wydarzeń marcowych w 1968 roku, te postulaty, które zmierzały do przeciwstawienia się drętwocie politycznej paraliżującej energię społeczną. A więc linia nowego kierownictwa partii po grudniu 1970 roku stanowiła odpowiedź na dwa problemy: na problem błędnnej polityki społeczno-gospodarczej i na problem braków politycznych w życiu publicznym. Nowy program partii zakłada wszechstronny

145
137

rozwój i doskonalenie całości naszego życia państwowego.

Problem protestu przeciwko błędnej polityce społeczno-gospodarczej został rozwiązyany przez partię w programie ogólnonarodowym, który jest realizowany od trzech lat z dużym rozmachem i powodzeniem, i jest też rozwiązywany z perspektywą, mimo trudności, które zwłaszcza w ostatnim okresie dają o sobie znać a są skutkiem przede wszystkim kryzysu energetycznego i surowcowego w skali światowej. Powtórzy jeszcze raz, że realizacja tego programu ma skleźnie priorytet, znaczenie pierwszorzędne, i że do powodzenia w tej dziedzinie zależy możliwość realizacji innych elementów programu przyjętego przez nowe kierownictwo. Trzeba jednocześnie stwierdzić, że obecnie wchodzimy w okres, kiedy staje się widoczne, że dalszy postęp społeczno-gospodarczy w coraz większej mierze zależy od czynników i utrzymania dobrego klimatu ideowo-politycznego. Dlatego znaczenia nabiera zagadnienie odpowiedzi - w ramach dialogu, ruchu umysłowego, w ramach rozwoju dyskusji między obywatelami a instytucjami państwa - na szereg kwestii, które są pozostałością poprzedniego przedgrudniowego okresu rządzenia.

Dlatego przypomnieliśmy tu sens wydarzeń marcowych, aby jednocześnie przeciwstawić się tym tendencjom niektórych środowisk, które usiłują rehabilitować negatywną politycznie stronę tych wydarzeń i chciałyby rehabilitować również obecnie postawy w gruncie rzeczy antysocjalistyczne. W naszym oddziaływaniu w środowiskach młodzieżowych i inteligenckich należy tę sprawę otwarcie i ofensywnie stawać.

Nasuwa się tu inne jeszcze spostrzeżenie. Oceniając

charakter krytycyzmu społeczeństwa w chwili obecnej, trzeba stwierdzić, że ten krytycyzm na nową, inną w stosunku do poprzednich okresów, cechę jakościową. Dominuje mianowicie w krytycznych nastawieniach intencja pozytywna, tzn. że społeczeństwo chce pomagać władzy, zastanawia się nad trudnościami nie z pozycji biernej obserwacji, ale z troską, z poczuciem odpowiedzialności i chęcią konstruktywnego oddziaływania na bieg spraw państwowych. Nastawienia demagogiczne mają znaczenie marginalne, dominuje opinia pozytywna. Tym bardziej więc nie można dopuścić do tego, żeby społeczeństwo, a raczej pracownicy różnych instytucji i zawodów zaczynali wątpić czy ich rola, poza dobrą robotą w miejscu pracy, jest przewidziana jako rola pomocna. Warto tutaj sobie uzmysłowić, że w warunkach socjalistycznych miejsce dla inicjatywy społecznej istnieje przede wszystkim w ramach instytucji państwowych czy instytucji społecznych. W związku z tym trzeba szczególnie dbać o to, żeby instytucje życia zbiorowego posybyły się charakteru fasadowego, co charakteryzowała je w okresie poprzednim. Niestety tu jest jeszcze dużo do zrobienia. Nie może się powtórzyć złe doświadczenie po październiku 1956 roku, kiedy to ewolucja zapotrzebowania na krytykę ze strony opinii społecznej przeszła od fazy, że potrzebna jest kinda rozsądna krytyka - do fazy, kiedy każdą krytykę traktowano jako czarnowidztwo. Dostatecznie wcześnie trzeba przeciwidać takim tendencjom, takim nawykom przegrudniowego stylu. Równocześnie należy zapewniać charakter wewnętrzno-socjalistyczny każdej krytyki oraz dbać o jej obiektywizm, tzn. o widzenie rzeczy pozytywnych i negatywnych.

Mówimy o tym dlatego, że stąd powinny wypływać wnioski dla działalności naszej organizacji. Tak np. radni różnego szczebla, reprezentujący ruch społecznie postępowy, powinni dawać przykład na terenie organów przedstawicielskich przy organizacji społecznych takiego stylu pracy, który będzie przeciwdziałał złym skłonnościom fasadowości. Obowiązek ten wypływa nie tylko z poczucia naturalnej rzetelności pracy społecznej, ale jest zgodny przed wszystkim z intencją programu kierownictwa partii i państwa. Szczególnie trzeba przeciwdziałać ewentualności powrotu takiego stanu, kiedy co innego mówi się na zebraniach oficjalnych a co innego po zebraniach. Wymaga to przeciwdziałania skłonnościem do monologowania i niedoceniania potrzeby dialogu poczonego w duchu odpowiedzialności patriotycznej i socjalistycznej.

Naszemu życiu potrzebne jest równoległe aktywne działanie aparatu państwowego oraz uczestnictwo społeczeństwa. Jest to możliwe dlatego, że społeczeństwo osiągnęło taki stopień dojrzalości socjalistycznej i patriotycznej, taki stopień dojrzalości politycznej, że zagadnienie wroga wewnętrznego w państwie ludowym jest zagadnieniem marginesowym. W społeczeństwie naszym istnieją słuszne i niesłuszne poglądy społeczno-polityczne, czasem poglądy całkiem błędne, ale wszystkie one mają generalnie charakter socjalistyczny. Stąd możliwe jest coraz większe zaufanie do dojrzałości społeczeństwa, co w szczególności powinno znajdować wyraz w stylu propagandy.

O ruch umysłowy w dziedzinie kultury

W tej dziedzinie występuje oczywiście wiele problemów, które powinny być przedmiotem uwagi w ramach proponowanego przez nas ruchu umysłowego. W tym miejscu chcemy się zatrzymać krótko na jednym zagadnieniu.

Warto sobie zdać sprawę, że w tej chwili, mówiąc bardzo skrótnie, na społeczeństwo polskie oddziaływują trzy systemy wartości, trzy propozycje sensu życia. Oprócz systemu wartości chrześcijańskich oraz systemu wartości materializmu marksistowskiego - rozpowszechnia się trzecia propozycja, którą nieściśle nazywamy tu też systemem wartości. Jest to tzw. system XXI z wartościami w cudzojęsłowiu, system zastępujący wartości światopoglądowe. W gruncie rzeczy jest to propozycja obca nie tylko chrześcijaństwu ale także głębiej pojmowanemu marksizmowi.

Myślimy tu o tych przejawach występujących w życiu społecznym, które likwidują pojęcie czynów człowieka na rzecz czynności; rzeczywistych czynów godnych człowieka jest coraz mniej, a jednostka wykonuje soraz więcej czynności. Wiadomo, że za świadome czyny ponosi się odpowiedzialność moralną, intelektualną. W stosunku do czynów zawsze ma zastosowanie system wartości czy to chrześcijański czy marksistowski. Natomiast w stosunku do czynności - jedzenia, rosnienia itd., jeśli nie są one fragmentem jakiejś całościowej świadomej koncepcji życia osobowego - trudno dądniesć kryteria wartości. W tej chwili silnie w Polsce występuje, i ma tendencję do rozszerzania się, taka postawa, która zmniejsza zakres zagadnień, które podlegają i powinny podlegać kwalifikacji moralnej. Dotyczy to np. sposobów zarabiania pieniędzy, dotyczy zagadnień obyczajowo-

erotycznych, dotyczy wielu dziedzin, które odnoszą się do stosunków między ludzkich. Można spotkać takie koncepcje samotności człowieka, które polegają na odsunięciu jakiejkolwiek odpowiedzialności za los innych ludzi.

Zwykli my przeciwdawać się zjawisku indyferentyzmu światopoglądowego. To o czym mówimy w tej chwili jest oczywiście ścisłe związane z indyferentyzmem światopoglądowym, na gruncie indyferentyzmu się rozwija. Ale zauważmy równocześnie, że jest to zjawisko szersze, chodzi o pewien styl bycia, pewną izolację w stosunku do innych ludzi, o praktyczne zachowanie ograniczone do kategorii biologicznych połączone z wyciszaniem nastawienia uczuciowego i intelektualnego w stosunku do otaczających ludzi i świata. Jest to skutek schorzenia cywilizacyjnego, znany w Stanach Zjednoczonych i na zachodzie Europy.

Zjawisko to wiąże się ścisłe z zagadnieniem sensu życia. W sforze kultury, wychowania trzeba tworzyć ruch umysłowy związany silnie z problematyką światopoglądową, który przeciwstawi się nazwanemu tu umownie systemowi, likwidującemu bądź ograniczającemu znaczenie czynów na rzecz czynności. Nie tylko rozwij jednostek ale rozwój moralny całego narodu w perspektywie zależy w ogromnym stopniu od tego czy w ramach twórczości kulturalnej, w ramach upowszechnianych wartości kulturalnych, potrafimy w Polsce wytworzyć taki klimat, który nie będzie redukować światopoglądowych wartości nadających gębszy sens życiu.

x x x

Przedstawione tu problemy powinny się stać przedmiotem najszerzsze zainteresowania całej naszej cywilizacji. Jedne z nich powinny stanowić treść pracy intelektualno-publicystycznej w ramach ruchu umysłowego, który będziemy starali się w tym roku tworzyć; inne, w zależności od charakteru powinny stać się przedmiotem uwagi różnych naszych instytucji centralnych oraz organizacji terenowych. Należy przekładać tą problematykę na program konkretnych inicjatyw, konkretnych przedsięwzięć.

Na zakończenie należy przypomnieć, że w toku naszej działalności i przy wszystkich okazjach musimy specjalnie dbać o rozwijanie i uzasadnianie tezy, która mówi, że pojęcie ideologii socjalistycznej nie pokrywa się z pojęciem światopoglądu. W naszych polskich warunkach dwie motywacje światopoglądowe rozwijają zaangażowanie w jedną ideologię socjalistyczną. Jest oczywiste, że perspektywa rozwojowa naszej Ojczyzny, jedność narodu, szansa wykorzystania wszystkich sił społecznych na rzecz przyszłości, wiąże się integralnie z uzasadnionym patriotycznym i wewnętrzno-socjalistycznym postępem w kierunku wieloświatopoglądowości,

luty 1974 r.

SP

dz. Ug-0 1068 /74 /13

Ważniejsze informacje dnia
22.III.1974 r.

SYPOZJUM ORGANIZOWANE PRZEZ PAX NT. "TEATR STARY A TEATR NOWY".

Zgodnie z wytycznymi B.Piaseckiego o konieczności zorganizowania przy PAX-e tzw.ruchu umysłowego, w dniu 25.3.74 r. w Ojrzanowie Stowarzyszenie organizuje sympozjum nt. "Teatr stary a teatr nowy". Celem sympozjum jest chęć zorientowania się Kierownictwa PAX-u w problematyce teatru oraz tendencjach i kierunkach poszukiwania nowych form oddziaływanego na widza.

Ponadto sympozjum ma służyć bliższemu nawiązaniu współpracy przez PAX z przedstawicielami środowisk twórczych.

Na sympozjum to Stowarzyszenie PAX zaprosiło m.inn.:

- przedstawicieli Ministerstwa Kultury:
J.Sokołowskiego, B.Borkowską, M.Gdowską,
W.Stawieja;
- reżyserów: J.Antczaka, A.Bardini, J.Kreczmara, M.Bordowicza, Z.Hibnera;

- aktorki: E.Barszczewska, I.Byrska, I.Licherowne, G.Górecką, R.Hanin, B.Horowiankę, M.Komorowską, B.Kraftowne, Z.Kucowne, H.Mikołajska, Z.Mrozowską, S.Perzanowską, A.Słąską, K.Laniewską, Z.Rysiowne;
- aktorów: H.Borowskiego, J.Buriasza, J.Englera, E.Fettinga, T.Hańczę, L.Herdegena, J.Kamasa, Z.Kęstowicza, J.Kociniaka, W.Krasnowieckiego, G.Lutkiewicza, J.Nowaka, R.Pietruskiego, K.Rudzkiego, A.Szczepkowskiego, I.Smiałowskiego, J.Swiderskiego, C.Wojejkę, D.Olbrychskiego, F.Pieczkę, A.Seweryna;
- pisarzy, krytyków i redaktorów: J.Koprowskiego z "Literatury", E.Brylla, S.Grochowiaka, J.Dobraczyńskiego, prof.G.Sinko, prof.S.Swarczyńskiego, R.Szydłowskiego z "Trybuny Ludu", A.Grodzickiego z "Zycia Warszawy", W.Fillera, dr T.Kudlińskiego.

Uczestnikom sympozjum PAX zobowiązał się zapewnić dowóz oraz całodzienne wyżywienie.

/Inf.Wydz.II Dep.IV MSW
z dn.21.3.74 r.^{154 z 348}

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Zza Dyrektora
Departamentu IV

L. dz. UD-00772/74

W-wa, dnia 22.04.196... r.

74

Copy nie przesłana
N53 Ep. korespondencyjny
Tow. gen. bryg. B. Stańkiewicz
Wicepremier ds. Wewnętrznych

2 KROTH
ale
PAK

Zgromadzenie i rozwijanie
przedsiębiorstw oraz dokumenty
u zasad „Traballa” dotyczące
kulis finansowo-gospodarczych
PAK-a -

Otrzymali:

Józef Abramowicz

Emery

Warszawa, dnia 31 marca 1974r. IPN BU 0 639/223

TAJNE SPEC. ZNACZENIA

Egz. Nr 1

W6
154

I N F O R M A C J A

uzyskana ze źródła "Izabella" w dniu 19.III.74r.

Czesław Bednarczyk - w bazie gospodarczej PAX pojawił się około 1949/1950r. Sprowadził go tu Jan Szwylkowski, który już wtedy pozostawał z nim w wielkiej przyjaźni. Szwylkowski spowodował mianowanie Bednarczyka kierownikiem antykwiariatu podlegającego w strukturze ZZG, "Veritas"-owi.

Praktycznie mimo zależności służbowej, Bednarczyk wszelkie sprawy związane z działalnością antykwiariatu załatwiał tylko ze Szwylowskim, a nie ze swoim bezpośrednim przełożonym - dyrektorem "Veritas".

Prowadząc antykwiariat Bednarczyk wyspecjalizował się w skupywaniu obrazów i starej porcelany. Już wtedy - w wąskim gronie - krążyły pogłoski, że Bednarczyk wiele transakcji zawiera na własną rękę oraz że część skupionych dzieł sztuki wywozi za granicę.

Mówiono również, że wywóz prowadzony jest przy pomocy jakiejś ambasady. Jest faktem, że Bednarczyk żył wybitnie wystawnie i mieszkał w willi na Saskiej Kępie, bardzo luksusowo urządzonej. Bardzo bliskie kontakty miał wówczas również z Andrzejem Micewskim. Szwylkowski był w jego willi gościem na codzien. O tym, że Bednarczyk uprawia skup dzieł sztuki na własną rękę wiedział Szwylkowski. Nie jest wykluczone, aby nie czerpał z tego określonych korzyści.

S.V.B. 00238
V/1974
22 m 74

Z ówczesnych zwierzeń Szykowskiego wynikało niedwuznacznie, że działalność Bednarczyka, jak zresztą i jego samego, wysoko cenił /i ceni nadal/ B. Piasecki.

Mimo jednak tej wysokiej oceny Bednarczyk nie był zapraszany na oficjalne uroczystości - przyjęcia, do willi Piaseckich. Powodem tego miało być zbyt grubiańskie zachowanie się Bednarczyka po wypiciu kilku kieliszków alkoholu. Niektórzy jednak uważali wówczas, iż było to po prostu taktyczne posunięcie ze strony B. Piaseckiego. Mówiąło się bowiem po cichu, że Bednarczyk to Żyd, a B. Piasecki jeszcze nie tak dawno miał bardzo określony stosunek do ludzi tej narodowości. Niektórzy dziwili się dziwej sympatii B. Piaseckiego do Bednarczyka, ale uważały, że "skoro wódz tak postępuje, widocznie jest to potrzebne i na pewno ma rację" i dlatego lepiej w te sprawy nie wnikać.

Bednarczyk pracując w antykwariacie pozostawał w bliskich związkach z Lorensem z Muzeum Narodowego. W latach 1950-tych doszło między nimi do jakiegoś zatargu na tle - prawdopodobnie jakichś wycen. W kręgach związanych z kupnem i sprzedażą dzieł sztuki w tamtych latach głośno mówiono o tym incydencie.

Od tamtej pory przyjaźń między Lorensem a Bednarczykiem przerwała się, a ich drogi rozeszły. Na podkreślenie zasługuje fakt, że mimo upływu lat Bednarczyk jeszcze dziś ma pretensje do Lorenca. Nie może mu zapomnieć owego incydentu oraz faktu oczerniania go /Bednarczyka/ przez Lorenca i pomawiania o ciemne machinacje podczas skupowania dzieł sztuki, mimo - jak miał podkreślić Bednarczyk, że Lorenco sam w takich machinacjach brał udział.

Bednarczyk wyjeżdżając z Polski zabrał z sobą wiele wartościowych dzieł sztuki. Dzieła te wywiózł legalnie. Posiadał bowiem specjalne zezwolenie.

Bednarczyk obecnie mieszka w Wiedniu i tam w centralnym punkcie miasta prowadzi duży antykwariat. Wiele jeździ po Europie Zachodniej skupując cenne obrazy. Bierze również udział w międzynarodowych aukcjach.

Ostatnio /w okresie świąt grudniowych/ "Izabellę" odwiedziła jej bliska przyjaciółka od kilku lat zamieszkująca w Wiedniu. Zna osobiste Bednarczyka i utrzymuje z nim od czasu do czasu kontakt. Podczas rozmów z Bednarczykiem dowiedziała się od niego, iż:

- jest on systematycznie odwiedzany przez Szwylowskiego i nadal łączą ich bardzo serdeczne stosunki. Szwylowski miał być nawet ojcem chrzestnym syna Bednarczyka. Do chrztu nie doszło bo syn zmarł po kilku miesiącach życia. Szwylowski nie dawno przywiózł dla żony Bednarczyka suknię z Polski. W sumie Szwylowski jest oceniany prawie jako członek rodziny Bednarczyków. Bednarczyk zaopatruje również Szwylowskiego w potrzebne mu za granicą sumy pieniężne;
- podczas ostatniego wyjazdu do Włoch, B. Piasecki przez kilka dni mieszkał u Bednarczyka, będąc na jego wyjątkowym utrzymaniu. Bednarczyk zaopatrzył B. Piaseckiego w pieniądze potrzebne mu na dalszą drogę i pobyt za granicą;
- Bednarczyk był również odwiedzany przez żonę B. Piaseckiego – Barbarę, kiedy jechała ona do Anglii oraz syna ich Jarka. Oboje zostali zaopatrzeni w odpowiednie zagraniczne środki płatnicze;
- ostatnio Bednarczyk ubolewał, iż określone czynniki w Polsce skrywdziły go. Chciał bowiem przekazać bardzo cenne dzieło sztuki jako dar dla Zamku warszawskiego, lecz te "czynniki" nie przyjęły daru.

Według Bednarczyka powodem odmowy był jego warunek, aby fakt przekazania przez niego daru został opublikowany w polskiej prasie z ukazaniem nazwiska darodawcy. Bednarczyk podkreślał, iż dzieło sztuki, które on chciał przekazać już kiedyś, przed laty, było w Polsce i to na Zamku.

Charakteryzując sylwetkę Cz. Bednarczyka a zwłaszcza jego dawną działalność w antykwariacie PAX oraz kojarząc znane jej obecnie niektóre elementy z działań Szwylowskiego i aktualnych

związków niektórych czołowych działaczy PAX z B. Piaseckim włącznie, z Wiedniem /Cz. Bednarczykiem/, "Izabella" podkreśla, iż nie wyklucza:

- że fakty dokonywania przez Bednarczyka skupu na własną rękę różnych dzieł sztuki w antykwariacie PAX, dokonywane były za wiedzą i zgodą B. Piaseckiego, a uzyskane w ten sposób pieniądze szły na dofinansowanie politycznej działalności PAX przez tzw. "lewaną kasę", nad którą do dziś nadzór sprawuje Szwylkowski;
- że również o faktach nielegalnego wywozu z kraju różnych wartościowych dzieł sztuki wiedział i aprobował / B. Piasecki. Czyniono to w tym celu, aby PAX posiadał za granicą odpowiednie sumy zagranicznej waluty na potrzeby organizacyjne /pokrywanie kosztów pobytu za granicą różnych osób z PAX-u, zakup potrzebnych zakładom ZZG, maszyn, surowców itp./.

Wskazując na powyższe "Izabella" jednocześnie podkreśla, że znając Bednarczyka z okresu pracy w antykwariacie tzn. z okresu pobytu w Polsce, może zaryzykować stwierdzenie, iż nie robiłby on nic za darmo lub nie finansował paxowców z własnej kieszeni tylko dlatego, że kiedyś u nich pracował. Patrząc z kolei na Bednarczyka tylko z ludzkiej strony nie ma on też żadnych powodów do szczególnej wdzięczności dla PAX-u. Wdzięczność mogłaby się wyrazić w jakimś jednorazowym gościu, a nie stałym finansowaniem - jak to ma ~~decenie~~ miejsce.

Charakteryzując niektóre inne osoby pracujące dotychczas w PAX-ie, "Izabella" zwraca również uwagę na Leszka Kleinerta - bardzo blisko związanego z Janem Szwylowskim, który ostatnio również wyjeżdża do Wiednia. Kleinert jest najprawdopodobniej osobnikiem pochodzenia żydowskiego, wielce ustosunkowany, błyskotliwy, inteligentny i potrafiący wszystko załatwić. W PAX-ie pełni przy Szwylowskim funkcję naczelnego architekta PAX. Do niego należą m.in. "fachowe wyceny" wszelkich nieruchomości, które kupuje PAX. Cieszy się on absolutnym zaufaniem Szwylowskiego.

"Izabella" uważa, że również Kleinert odwiedza Bednarczyka. Do kręgu znajomych Bednarczyka zdaniem "Izabelli" należy zaliczyć również dr Rogera Szoenberga - osobistego lekarza B. Piaseckiego - wielkiego przyjaciela Szwylowskiego.

"Izabella" pamięta również, że jeszcze podczas pobytu Bednarczyka w Polsce, bliskie kontakty, w tym także charakteru "handlowego" - utrzymywała z nim rodzina Banasiewiczów. "Izabella" nie zna bliższych danych o tej rodzinie, słyszała natomiast, iż Banasiewicz niedawno został aresztowany. Powodem aresztowania: udział w aferze dwizowej. Banasiewiczowa /żona aresztowanego/ otrzymuje z zagranicy paczki z końcówkami do długopisów i na polecenie Szwylowskiego sprzedaje je w "Veritasie". Nie wykluczone jest, iż paczki przychodzą do niej na polecenie Bednarczyka.

U w a g a:

- "Izabella" osobiście zna Bednarczyka. Również w miarę serdecznych stosunkach pozostaje ze Szwylowskim, przez którego właśnie w swoim czasie poznała Bednarczyka.
- "Izabella" twierdzi, iż z B. nie łączyły ją żadne kontakty typu handlowego a jedynie towarzyskie.
Bednarczykowi po prostu imponowały kontakty z "Izabellą", z uwagi na jej pochodzenie;
- już mieszkając w Wiedniu, Bednarczyk przesyłał "Izabelli" przy różnych okazjach pozdrowienia. Ostatnio syn przyjaciółki "Izabelli" - zamieszczały w Wiedniu wracając do Warszawy, również przywiózł pozdrowienia od Bednarczyka;
- z uwagi na wieloletnią znajomość "Izabelli" z J. Szwylowskim i łączące ich poprawne, wzajemne stosunki towarzyskie, może ona realizować pewne nasze zadania w odniesieniu do wymienionego. Można również przez "Izabellę" podjąć szereg działań w stosunku do Bednarczyka, nie wykluczając - w razie potrzeby operacyjnej możliwości wyjazdu do Wiednia;

- t.w. "Izabella" jest jednostką sprawdzoną i prawdomówną. Na przestrzeni lat współpracy z nami realizowano przy jej pomocy szereg poważnych zadań i kombinacji operacyjnych, w tym również na rzecz Departamentu II MSW i grupy operacyjnej "Zagubiony" oraz za granicą. Zlecone zadania "Izabella" realizowała pomyślnie - nigdy nie dekonspirując się. Wykazywała przy tym wiele pomysłowości. Posiada zdolność właściwej analizy i oceny, jak również potrafi prawidłowo kojarzyć fakty i wydarzenia.

Z tych względów wydaje się za celowe rozważenie możliwości wprowadzenia "Izabelli" do sprawy wyjaśnienia jej sugestii odnośnie związków kierownictwa PAX-u z Czesławem Bednarczykiem.

Konieczność wszechstronnego wyjaśnienia lub rozpracowania tego problemu, wydaje się być sprawą ważną, tym bardziej, iż jest to pierwszy sygnał tego rodzaju /Bednarczyk "dysponentem funduszy PAX-u" za granicą/, a przesłanki na których "Izabella" opiera swoje sugestie, /czy z życzliwości Bednarczyk przekazywał by paxowcom znaczne sumy/ bardzo prawdopodobne.

Na podkreślenie zasługuje fakt /znajduje to potwierdzenie w innej informacji/, że sprawa związków PAX-u z Cz. Bednarczykiem jest znana w stowarzyszeniu tylko bardzo wąskiej grupie osób i to najwyższej upłasowanych w kierowniczej hierarchii PAX-u i utrzymywana przy tym w wyjątkowej tajemnicy.

Z uwagi na powyższe, proponuję b. ostrożne posługiwanie się materiałem.

/ PIK - R. JAGODZIŃSKI /

Wyk. w 2 egz.

Egz. nr 1 do sprawy

Egz. nr 2 do teczki pracy
t.w. "Izabella".

Warszawa, dnia 21 marca 1983 r. BRN BU 0639/223

TAJNE SPEC.ZNACZENIA

Egz.Nr 1

I N F O R M A C J A
=====

uzyskana ze źródła "Izabella" w dniu 20.III.74r.

Uzasadniając swoje sugestie odnośnie twierdzenia, iż B. Piasecki i Jan Szwikowski wiedzieli o nielegalnych transakcjach dokonywanych przez Czesława Bednarczyka w okresie, kiedy był on kierownikiem paxowskiego antykwariatu oraz o nielegalnym wywożeniu przez niego cennych dzieł sztuki za granicę, po to, aby PAX posiadał za granicą własne fundusze na cele organizacyjne stowarzyszenia, "Izabella" - prosząc o szczególną dyskrecję - poinformowała:

- ostatnio zgłosił się do jej rodzonego brata ktoś z PAX-u z propozycją, aby jako osoba podstawiona zgodził się firmować swoim nazwiskiem fikcyjne przyjęcie w darze od rodziny w USA /rodzina rzeczywiście tam mieszka/ jakiejś maszyny;
- po przybyciu maszyny do Polski i opłaceniu obowiązującego cła /byłoby niższe, ponieważ jest to dar od rodziny/ brat "Izabelli" oferuje Zjednoczonym Zakładom Gospodarczym PAX, sprzedaż fikcyjnie otrzymanej od rodziny maszyny dla jednego z zakładów produkcyjnych;
- ZZG ofertę przyjmują i płacą bratu "Izabelli" równowartość maszyny;
- faktycznie pieniądze tych brat. "Izabelli" nie otrzyma. Zostaną one odprowadzone do tzw. "lewej kasy".
Brat otrzyma za firmowanie transakcji 50 tys. złotych.

Może nasuwać się pytanie, dlaczego dotarto właśnie do brata "Izabelli" i jego chce się podstawić jako otrzymującego maszynę. Otóż wymieniony jest od lat znany B. Piaseckiemu i - mimo, iż nie jest członkiem PAK-u, darzony jest przez niego zaufaniem. Ponadto paxowcom zależy bardzo na tym, aby osoba "orzymująca dar z zagranicy", rzeczywiście taką rodzinę posiadała; aby w środowisku wiedziano, że taka rodzina istnieje, że jest odpowiednio bogata i że mogła zafundować swojemu krewnemu taki dar.

Kontynuując ten temat "Izabella" wyjaśnia, iż w rzeczywistości maszyna zostanie zakupiona przez kogoś za granicą /tu podejrzenia "Izabelli" idą w kierunku Bednarczyka/ za pieniądze paxowskie lub przez kogoś, kto chce mieć polskie pieniądze w kraju /tu znów "Izabella" łączy swoje podejrzenia z Bednarczykiem/ i jego otwartą kasą dla niektórych paxowców/.

"Izabella" prosząc o dyskrecję z mojej strony, prosiła jednocześnie o podpowiedzenie jej, co ma poradzić bratu, który "pali się do tej transakcji". Odpowiedziałem, że uważam, iż sprawa ta jest wyjątkowo niebezpieczna i że można w sposób niezupełnie zawiiniony wejść w konflikt z prawem. Dodałem, że "Izabella" powinna brata ostrzec, iż nie tylko siebie może narazić, ale i rodzinę w USA, ponieważ polskie władze podatkowe mogą od brata żądać oryginalnego rachunku na nazwisko któregoś z członków rodziny w USA. Stąd rodzina nie znajdująca kulis "transakcji" uzyska taki rachunek? A ponadto nie wiadomo, czy amerykańskie przepisy zezwalają na wysyłanie tego rodzaju prezentów, czy nie opodatkowują ich. "Izabellę" przekonała moja argumentacja i oświadczyła, że w posóbny sposób przekona brata dodając, iż informacje na ten temat otrzymała od prawnika wyspecjalizowanego w sprawach podatkowych.

U w a g a:

Z uwagi na wyjątkową poufność informacji /sprawę omawiano w cztery oczy/ zastrzega się ostrożne wykorzystanie materiału.

Grozi zdekonsipiowaniem źródła.

Wyk. w 2 egz.

Egz. nr 1 do sprawy

Egz. nr 2 do teczki
pracy t.w. "Izabella"

/ PLK - R. JAGODZIŃSKI /

Warszawa, dnia 4 IV

1974 r.

DEPARTAMENT IV

TAJNE

L. dz. Ug- 01295/74

INFORMACJA

dot.: zorganizowanego przez Stowarzyszenie PAX
sympozjum poświęconego perspektywom rozwoju
kultury w Polsce.

W dniu 25.III.1974r. Wydział Kultury Stowarzyszenia
PAX zorganizował sympozjum poświęcone perspektywom rozwoju
kultury w Polsce.

Zaproszenia do uczestnictwa w sympozjum zostały wystosowane
do znanych aktorek i aktorów, reżyserów, dyrektorów stołecz-
nych teatrów, przedstawicieli Ministerstwa Kultury i Sztuki
oraz krytyków teatralnych.

Spośród zaproszonych udział w sympozjum wzięło 33 osoby
/wykaz uczestników - w załączniu/.

Kierownik Wydziału Kultury Stowarzyszenia, Zygmunt
Lichniak poinformował uczestników o działalności i celach PAX-u.
Powiedział m.in., że Stowarzyszenie PAX ma własny obraz sfery
życia kulturalnego społeczeństwa polskiego oraz wypracowuje
perspektywiczny model rozwoju kultury. PAX chce zorientować
się, jakie drogi rozwoju kultury widzą przedstawiciele środo-
wisk naukowych i twórczych. Stwierdził, że polityka na odcinku
kultury należy do słabszych stron działalności państwa.
Zadaniem PAX-u jest wypełnianie tej luki poprzez przygotowanie
właściwych rozwiązań. Dezyderaty w sprawie kultury PAX zamie-
rza przekazywać odpowiednim instytucjom państwowym.

Kierownik Wydziału Nauki Stowarzyszenia PAX,
Mieczysław Kurzyna, poruszył zagadnienie interpretacji utwo-
rów literackich.

Jego zdaniem niedopuszczalne jest, aby utwory poetów i pisarzy, zwłaszcza narodowych były dowolnie interpretowane. Adaptacja sceniczna tych utworów powinna odzwierciedlać faktyczny sens zawarty w ich treści.

W dyskusji wzięło udział kilku uczestników sympozjum, ograniczając się w zasadzie do problemów związanych z warsztatem reżyserskim.

Jedynie redaktor naczelny "Poezji", Bogdan Drozdowski ustosunkował się do wystąpień przedstawicieli PAX. Jego zdaniem, sympozjum nie jest reprezentatywne i kompetentne do rozstrzygania tych podstawowych problemów. Postawił pod znakiem zapytania celowość organizowania tego typu spotkań.

1. Maja Komorowska
2. Grin Axer
3. Ewa Starowiejska
4. Ryszarda Hanin
5. Władysław Hańcza
6. Jerzy Zagórski
7. Zofia Rysiówna
8. Tadeusz Kudliński
9. Zdzisław Mrożewski
10. Jerzy Kreczmar
11. Halina Dobrowolska
12. Zygmunt Kęstowicz
13. Halina Auderska
14. Maria Bechcyc-Rudnicka
15. Bogdan Drozdowski
16. Jerzy Sito
17. Janusz Bęski
18. Andrzej Ziemiński
19. Kazimierz Korcelli
20. Janusz Teodor Dybowski
21. Aleksander Gąsowski
22. Barbara Borkowska - Min. Kultury i Sztuki
23. Zofia Sieradzka
24. Lech Ordon
25. Joanna Grabek
26. Antonina Gordon-Górecka
27. Marta Lipińska
28. Gustaw Lutkiewicz
29. Henryk Boukołkowski
30. Magda Wójcik
31. Jan Maciejowski

32. Wojciech Natanson

33. Stefan Treugutt

Stowarzyszenie PAX reprezentowali:

1. Mieczysław Kurzyna
2. Zygmunt Lichniak
3. Jerzy Lis
4. Stanisław Pacuła
5. Józef Szczawiński
6. Anna Kowalska
7. Zdzisław Łączkowski
8. Zdzisław Koryś
9. Stanisław Edward Bury

Biuro Uzbrojenia Dokumentów
i Archiwizacji

Projekt

IPN BU 0 639/223

Warszawa, dnia 13 maja 1974 r.

166

75

X Toruń W
X Drukarnia M

T A J N E
Egz. Nr ....

N O T A T K A
=====

dot. aktualnej działalności polityczno-organizacyjnej
i gospodarczej stowarzyszenia PAX

W 1972 roku kierownictwo polityczne rozpatrywało koncepcje funkcji jakie winien realizować PAX na odcinku wyznaniowym w Polsce.

Określono, że głównym kierunkiem działalności stowarzyszenia PAX powinno być kształtowanie pozytywnych postaw społeczno-politycznych duchowieństwa w stosunku do państwa. Temu celowi powinny być podporządkowane formy organizacyjne, dobór kadry, właściwe profilowanie prasy i wydawnictw PAX oraz zapewnienie odpowiednich środków działania.

Wyrażono również ocenę, że istniejący wówczas stan ilościowy PAX jest wystarczający i że nie ma uzasadnienia dla dalszego ilościowego i organizacyjnego rozwoju stowarzyszenia.

Kierownictwo PAX składało deklaracje, zobowiązujące ich do pracy z duchowieństwem oraz przestrzegania określonych dla stowarzyszenia wytycznych.

Działalność PAX w okresie 1972-74 dowiodła, że wbrew przyjętym postanowieniom kierownictwa politycznego rozwój stowarzyszenia przebiega nieprawidłowo, działalność odbiega od przyjętych postanowień, nastąpił niczym nie uzasadniony rozrost ilościowy i organizacyjny.

Ilustracją tego są następujące fakty:

1. Kierownictwo PAX-u i czołowy aktyw stowarzyszenia podejmuje coraz aktywniejsze działania na rzecz przekształcenia PAX-u

w stronnictwo polityczne. Coraz silniej jest demonstrowana teza, że PAX już teraz stanowi siłę polityczną w kraju, z którą należy się liczyć przy realizacji programu rozwoju społeczno-politycznego Polski.

Teza ta znajduje szczególny wyraz w tzw. wieloświatopoglądowości w socjalizmie, co kierownictwo PAX, zwłaszcza w ostatnich latach coraz wyraźniej realizuje tak w teorii jak i w praktyce, angażując do tych działań na tej linii wszelkie dostępne im siły i środki.

Ilustracją tych dążeń kierownictwa PAX-u są m.in. referaty B.Piaseckiego wygłasiane na posiedzeniach zarządu PAX w dn. 28.V.1973 r. i 31.I.1974 r., gdzie w sposób wysoce dyrektywny daje on wykładnię funkcjonowania wieloświatopoglądowości oraz wynikający z tych dyrektyw referat członka sekretariatu PAX J. Wójcika wygłoszony na II sympozjum międzynarodowym pn. "Pokój i sprawiedliwość", gdzie rozwinięty jest następujący pogląd PAX:

- socjalizm ma szanse prawidłowego rozwiązania problemu ocen moralnych pod warunkiem, że nastąpi docenienie zagadnień światopoglądowych i rozwiązanie ich w duchu postępowym.
- | Z tego punktu widzenia propozycja uznania w teorii i praktyce zasady pluralizmu światopoglądowych motywacji moralności - nie jest partykularnym żądaniem chrześcijan, lecz niezbywalną potrzebą samej rewolucji socjalistycznej;
- socjalizm jako ustrój nie może wytworzyć nowych źródeł moralności, ale jedynie może dążyć do praktycznego zastosowania norm, których źródłem jest chrześcijaństwo;
- | współtwórcami dorobku XXX-lecia Polski Ludowej są milionowe rzesze katolików i nikt nie może zakwestionować, że powstało to z inspiracji chrześcijańskiej;
- spostrzegamy granicę odrębności w atmosferze moralnej jaką tworzą chrześcijanie i marksści. Powoduje to

w pewnych sytuacjach konflikt a przede wszystkim tam, gdzie poświęcane jest dobro konkretnej osoby ludzkiej w imię błędnie rozumianego interesu wspólnego, bądź przy rozumowaniu, że to co aktualnie jest zwycięskie, jest zarazem moralne;

- W Polsce podstawowe nakazy moralności socjalistycznej inspirowane przez marksistów nie przekraczają zasadniczych założeń chrześcijaństwa. Polak wierzący liczy się nie tylko z sankcją ludzką tej moralności, ale jednocześnie docenia wartość sankcji boskiej;
- autorytet państwa nie powinien być wyciągany i używany jako strona w dyskusji i konfrontacji światopoglądowej. Dlatego państwo powinno być neutralne wobec różnic światopoglądowych a w polityce swej doceniać fakt posiadania przez człowieka w ogóle światopoglądu;
- postulat rozróżniania ideologii od światopoglądu jest koniecznym wymogiem socjalizmu rozwojowego. Jest to proces nieunikniony. Nieuchronną jest perspektywa przeniknięcia się humanistycznych wartości chrześcijaństwa i socjalizmu. Tę perspektywę zakłada Kościół katolicki w swojej misji w warunkach socjalistycznych, podejmując przedsięwzięcia w ramach tzw. "polityki wschodniej";
- szczególną nadzieję i satysfakcją napawa katolików propozycja delegacji Watykanu w toku prac nad stworzeniem europejskiego systemu bezpieczeństwa dot. obiegu informacji religijnej oraz jej usprawnienie. W pozycjach tych Watykan potwierdza także zasadę wartości religijnej, stawiając prawa swojej religii na płaszczyźnie swobód publicznych;
- siły postępowego chrześcijaństwa niewielkie oczekują na moment, kiedy marksizm rozwinię swoj stosunek do światopoglądu religijnego, zgodnie z analizą współczesnej rzeczywistości.

Partiom komunistycznym narzuca się już problem: co należy czynić, aby utrzymać jedność partii za pomocą wyłączności światopoglądu materialistycznego. Jest to doniosły problem praktyczno-polityczny, który musi zostać rozwiązany w sposób odpowiadający potrzebom postępu;

- wysuwany często, zwłaszcza w ostatnim okresie argument osiągnięć nauki, który usiłuje się kierować przeciw religii, wymaga krytycznej weryfikacji. Wraz ze z głębiem przez naukę poznania rzeczywistości świata budzą się dojrzałe potrzeby metafizyczne. W tych warunkach socjalizm, jako ustroj, musi stwarzać swobodę wyboru światopoglądowego, ponieważ - w przeciwnym wypadku - przeczyżby najgłębszym intencjom humanistycznym. Rozstrzygnięcie tego dylematu, to centralne powołanie dialogu.

O praktycznym rozwijaniu wspomnianej tezy świadczy również wystąpienie członka sekretariatu PAX M. Wrzeszcza, który m.in. powiedział:

- aktualna sytuacja w kraju jest groźna. Skok gospodarczy odbywa się kosztem zahamowania dyskusji nad wartościami humanistycznymi i światopoglądowymi. Nie ma klimatu ideologicznego.
- Jeżeli nie zostanie uwzględniony problem światopoglądowy, to realizacja planu gospodarczego może zostać zachwiana.

Również w tym kierunku szła ocena wyrażona przez redaktora naczelnego miesięcznika "Życie i Myśl" - A. Borowskiej określająca, że:

- zaangażowanie społeczne oraz realizacja doświadczeń na tym odcinku jest możliwa ale nie w warunkach monizmu ideologicznego;
- koncepcja wielosłowiatopoglądowości, którą reprezentuje PAX jest zasadniczym i podstawowym czynnikiem dialogu

tak w teorii jak i w praktyce. Mimo braku zrozumienia tego problemu przez marksistów, nie należy zrażać się trudnościami, gdyż istnieją szanse, że pluralizm światopoglądowy musi znaleźć swoje miejsce w obecnym systemie.

2. Równolegle do działań w sferze ideologiczno-politycznej, kierownictwo PAX-u przeprowadziło reorganizację strukturalno-kadrową stowarzyszenia wzorowaną na strukturze organizacji typu politycznego i uwzględniającej w swym zakresie całokształt życia politycznego, społeczno-ekonomicznego i kulturo-naukowego.

Działalność PAX charakteryzowała się również wzmożoną aktywnością w organizacyjnym rozwoju stowarzyszenia. Generalnym kryterium oceny pracy Wojewódzkich Oddziałów PAX stał się nabór nowych członków.

O ile w 1971 r. liczba członków i kandydatów PAX zorganizowanych w 18 Oddziałach Wojewódzkich i 116 Oddziałach Powiatowych wynosiła 11.500 osób, o tyle w 1973 r. ilość członków i kandydatów osiągnęła ilość 13.700 przy równoczesnym wzroście liczby Oddziałów Powiatowych do 121.

Wysiłki terenowych oddziałów PAX zmierzają do przekroczenia liczby tysiąca członków w każdym Wojewódzkim Oddziale. Aktualnie 5 Oddziałów Wojewódzkich przekroczyło cyfrę 1000 członków. Kierownictwo PAX-u, w celu osiągnięcia szybkiego wzrostu liczby członków wprowadziło odpowiedni system premii i nagród dla działaczy odpowiedzialnych za nabór.

Realizując przyjęte kierunki w aktywizowaniu stowarzyszenia i ukazaniu jego działalności na zewnątrz, kierownictwo PAX podjęło praktyczne czynności w organizowaniu tzw. "ruchu umysłowego wokół PAX". Ruch ten swym zakresem ma objąć środowiska intelektualno-naukowe i stać się płaszczyzną do:

- propagowania i wyjaśniania założeń ideowo-politycznych stowarzyszenia PAX ze specjalnym uwzględnieniem problemów światopoglądowych;

- PO
102
- pozyskiwania sympatyków dla ruchu społecznie postępowego;
  - wykazywania czynnikom politycznym o prężności działania stowarzyszenia;
  - uzyskiwania informacji co do perspektywicznych rozwiązań niektórych problemów życia społeczno-gospodarczego, politycznego i kulturalnego w ujęciu przedstawicieli środowisk naukowych i twórczych;
  - przedstawiania tych rozwiązań odpowiednim instytucjom państwowym oraz podczas wystąpień sejmowych w formie propozycji paxowskich. Ma to służyć jednocześnie ukazaniu czynnikom politycznym prężności w działaniu stowarzyszenia.

Działalnością na tym polu wyróżnia się Wydział Nauki, Kultury i Techniki, inicjujący szereg imprez z udziałem znanych naukowców, intelektualistów, pracowników kultury.

Potrzebę tych spotkań działacze PAX uzasadniają brakiem zainteresowania ze strony Partii problemami humanistyczno-światopoglądowymi podkreślając, że luka ta może zaważyć na realizacji programu ekonomicznego nakreślonego przez Partię.

Praktycznym przejawem tych działań było sympozjum, jakie zorganizował Wydział Kultury stowarzyszenia PAX w dniu 25.III.1974 r. poświęconego perspektywom rozwoju kultury w Polsce. Wzięli w nim udział znani aktorzy, reżyserzy i krytycy teatralni. Członek prezydium stowarzyszenia, Zygmunt Lichniak zapoznał uczestników sympozjum z działalnością i celami PAX. Podkreślił, że stowarzyszenie ma własny obraz sfery życia kulturalnego społeczeństwa polskiego i wypracowuje perspektywny model rozwoju kultury. Podobnemu celowi służyło zebranie zorganizowane przez Wydział Nauki stowarzyszenia w dniu 20.III. 1974 r. poświęcone problemom gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska.

W zebraniu uczestniczyli przedstawiciele tych dyscyplin z kilku ośrodków naukowych w kraju.

Równolegle z akcją naboru, wprowadzono osobistą decyzją B.Piaseckiego, nowe formy organizacyjne tzw. Zakładowe Zespoły Stowarzyszenia w Zjednoczonych Zakładach Gospodarczych PAX. Do zadań w/w zespołów należy:

- całość pracy ideowo-politycznej i społecznej w zakładzie ZZG w oparciu o dyrektywy stowarzyszenia PAX;
- współdziałanie z dyrekcją zakładu, komórką związkową i innymi organizacjami w realizacji zadań produkcyjnych, tworzenie warunków dla integracji załogi i coraz lepszego rozwiązywania spraw socjalno-bytowych;
- podejmowanie w porozumieniu z odpowiednimi oddziałami stowarzyszenia PAX i dyrekcją zakładu kontaktów z lokalnymi władzami politycznymi, instytucjami administracyjnymi oraz organizacjami /rady narodowe, Front Jedności Narodu, parafie itp./ dla współdziałania w rozwiązywaniu problemów miejscowości lub dzielnicy miasta.

Należy podkreślić, iż niektóre Komitety Powiatowe PZPR przedsięwzięły kroki w celu zorganizowania w większych zakładach produkcyjnych ZZG organizacji partyjnych. Plany KP PZPR spotkały się z dużymi oporami ze strony dyrekcji tych zakładów, natomiast kierownictwo PAX postanowiło przeciwstawić się tym planom uzasadniając postanowienie koniecznością objęcia członkostwem PAX robotników ZZG.

3. Działalność PAX na odcinku wewnętrznokatolickim w ostatnich latach charakteryzuje się wyciszaniem przez kierownictwo PAX-u problemów, które mogłyby wywołać lub w przeszłości wywoływały napięcia lub zadrażnienia w stosunkach stowarzyszenia z hierarchią kościelną.

Prasa paxowska eksponuje na swych łamach mnogość tematów religijnych i obrazujących życie Kościoła w Polsce, m.in.:

- opisy ilustrowane zdjęciami z masowych imprez kościelnych z udziałem hierarchów, szczególnie kard. Wyszyńskiego i Wojtyły;
- publikuje artykuły - nierzadko redakcyjne - propagujące idee powołań kapłańskich, naboru alumnów i święceń. Eksponowana jest pozycja społeczna kapłana.

Szczególnie "Słowo Powszechnie" i "Zorza" zamieszczają wiele materiału dewocyjnego. Unika się natomiast publikowania materiałów dot. ruchów kontestatorskich w kościołach krajów zachodnich oraz problematyki ekumenicznej.

PAX angażuje się udzielając pomocy Kościółowi w katechizacji, m.in. poprzez przygotowywanie pomocy uatrakcyjniających naukę religii /przeźrocza, rzutniki, obrazki i katechizmy/. Udzielają pomocy w wyposażeniu sal katechetycznych. Formy tej pomocy są konsultowane przez specjalnego przedstawiciela kurii warszawskiej, wydelegowanego przez bpa Miziołka.

Należy podkreślić, iż tego rodzaju działalność PAX jest doceniana przez hierarchię kościelną, czemu daje wyraz kard. Wyszyński zezwalając księżom na publikowanie swych prac w Instytucie Wydawniczym PAX. Kard. Wyszyński zalecił księżom zakładanie bibliotek parafialnych w oparciu o wydawnictwa Instytutu Wydawniczego PAX, bowiem wydawnictwa te - jak ocenił Wyszyński - spełniają pozytywną rolę dla Kościoła, podobnie miesięcznik "Życie i Myśl".

Zwraca uwagę fakt, iż kierownictwu PAX zależy na pozytywnej opinii hierarchii kościelnej, czego dowodem jest prowadzenie systematycznego rozpoznawania aktualnego stosunku biskupów, w tym również kard. Wyszyńskiego, do działalności stowarzyszenia. Notuje się, iż niektórzy działacze PAX posiadają dotarcie do pewnej liczby kurialistów z którymi prowadzą rozmowy, często charakteru sondażowego. Przeprowadzają konsultacje z przedstawicielami biura prasowego episkopatu na temat niektórych publikacji.

Znane są liczne fakty fundowania przez kierowniczych działaczy stowarzyszenia upominków w postaci zbiorów książek wydawanych przez Instytut Wydawniczy PAX, przyborów liturgicznych, różnych pamiątkowych medali itp.

Działalność PAX-u na odcinku współpracy z duchowieństwem sprowadza się w zasadzie do organizowania tzw. Katolickich Dni Społecznych. Przy czym - należy podkreślić - w ostatnim roku przebieg tzw. KDS jest nasycony treściami dotyczącymi pojmowania problematyki światopoglądowej w wydaniu paxowskim. Przykładem powyższego jest spotkanie księży z działaczami szczebla kierowniczego PAX - w ramach tzw. KDS w dniu 13.IV. 1974 r. Podczas spotkania członek sekretariatu stowarzyszenia M.Wrzeszcz relacjonując zebranym przebieg ostatniego sympozjum "Pokój i sprawiedliwość", szczególnie mocno uwypuklił tezy referatu J. Wójcika dotyczące wielosławopoglądowości w socjalizmie.

Trudno jest mówić o należytym wywiązywaniu się przez PAX z zadania lojalizacji kleru, skoro większość działaczy kierujących tym odcinkiem, znanych jest z autentycznego zaangażowania z pozycji katolickich i bardziej uznających słuszność i racje hierarchii kościelnej niż zalecenia kierownictwa PAX do realizacji zadań na tym odcinku.

4. Ostatnie lata zaznaczyły się wzmożonym działaniem stowarzyszenia na rzecz poszerzenia kontaktów zagranicznych, szczególnie ze środowiskami wyznaniowymi na Zachodzie.

Aktywność działań na tym odcinku ma na celu wyjście PAX z izolacji w kontaktach z zagranicą /przede wszystkim z Zachodem/, wykazanie roli politycznej stowarzyszenia na gruncie polskim a zarazem wzmacnienie swojej pozycji w strukturze polityczno-społecznej kraju.
W działalności tej PAX eksponował:

- zacieśnienie kontaktu z "Pax Christi" na terenie NRF i Belgii /wymiana wczasów rodzinnych, delegacji młodzieży-

żowych, organizacji międzynarodowych obozów młodzieżowych/;

- zorganizowanie w 1973 r. i 1974 r. międzynarodowego sympozjum "Pokój i sprawiedliwość" z udziałem szerokiego grona zaproszonych gości z państw zachodnich.

Imprezę tę stowarzyszenie PAX zamierza przekształcić w stały organ, corocznie obradujący pod patronatem stowarzyszenia. W perspektywie instytucja ta miałaby zmajoryzować Berlińską Konferencję Katolików i być jedynym organem grupującym świeckie środowiska katolickie Europy.

Aktywność w poszerzaniu kontaktów zagranicznych PAX nie zawsze zgodna jest z potrzebami organizacyjnymi stowarzyszenia i częstokroć nie uwzględnia w swych założeniach kontynuacji polityki zagranicznej państwa. Anonsowane przez PAX wyjazdy, przeradzają się w wyjazdy turystyczne, nie rzadko służące osiąganiu osobistych korzyści materialnych.

Poprzez organizowanie kontaktów zagranicznych /wyjazdy i zapraszanie do kraju, sympozja/, PAX dąży do zademonstrowania władzom politycznym, że posiada szerokie możliwości docierania do wielu środowisk polityczno-wyznaniowych na Zachodzie. PAX uważa, że kontaktów o takim znaczeniu nie posiadają Stronnictwo Demokratyczne i Zjednoczone Stronnictwo Ludowe.

5. W zakresie działalności wydawniczej PAX, można organizacyjnie wydzielić:

- wydawnictwa czasopism jak np. "Słowo Powszechnie" /nakład 85.000 egz. - niedzielny 150.000 egz./, Wrocławski Tygodnik Katolicki /nakład 47.000 egz./, "Zorza" /nakład 50.000 egz./, "Kierunki" /nakład 25.000 egz./, "Życie i Myśl" /nakład 5.000 egz./ oraz przegląd prasy katolickiej "Życie Katolickie w Polsce" /ogólny nakład 26.000 egz. wydawanych w pięciu wersjach językowych rocznie/.

Należy podkreślić, że prasa paxowska użycza swych żam b. działaczom podziemia reakcyjnego z okresu okupacji i po wyzwoleniu. Celuje w tym zwłaszcza WTK, który stał się trybuną do przekazywania /według założen J.Wagnera - red.naczelnego WTK/ młodzieży historii okupacyjnej działalności A.K. jako wzorca patriotycznej postawy. Równolegle wiele miejsca w prasie stowarzyszenia /"Kierunki", "Życie i Myśl"/ poświęca się na lansowanie teorii wieloświatopoglądowości w socjalizmie, reprezentowaniu bez interpretacji obcych myśli filozoficznych oraz prowadzenie krytycznych dyskusji dot. kwestii modelu społeczno-gospodarczego kraju;

- wydawnictwa książkowe. Pozycje książkowe dot. szerokiego kręgu problematyki społeczno-politycznej, moralnoetycznej, obyczajowej, religijnej i filozoficznej. Wspólną cechą charakterystyczną większości wydawanych pozycji książkowych jest to, że podejmowana w nich problematyka omawiana jest przez autorów z inspiracji światopoglądu katolickiego.

Dla przykładu w 1973 r. wydano 115 tytułów o łącznym nakładzie 1.300.000 egz.

PAX w swych założeniach wydawniczych sporo uwagi poświęca propagowaniu tematyki okupacyjnej, wydając m.in. książki, których treści gloryfikują działalność prołondyńskiego podziemia. Do czołowych pozycji w ub. roku należały: "Odłamki granatu", "Pozdrówcie Góry Świętokrzyskie", "Kedywiacy".

Temu samemu celowi służy Klub LOK przy WTK, gdzie środowisko kombatanckie /A.K./ organizuje publiczne dyskusje nad wspomnieniami uczestników sanacyjnego podziemia.

6. Baza gospodarcza PAX /Zjednoczone Zespoły Gospodarcze Spółka z ogr. odpowiedzialnością/.

W skład przedsiębiorstwa wchodzi 31 zakładów produkcyjnych, 62 zakłady handlowe i 1 zakład wydawniczy.

86
1973
108

W porównaniu do roku 1971 stan posiadania przedsiębiorstwa zwiększył się o 2 zakłady produkcyjne oraz 4 handlowe.

Przedsiębiorstwo dysponuje ponadto 3 stałymi ośrodkami wczasowymi, 6 ośrodkami sezonowymi oraz 2 ośrodkami szkoleniowymi z pełną bazą noclegową i zapleczem gospodarczym /hodowla trzody i drobiu/, będących jednak w gestii stowarzyszenia PAX.

Obecny stan zatrudnienia wynosi 10.760 osób, co w porównaniu z rokiem 1971 stanowi wzrost o ok. 2.000 osób.

W produkcji nakładecej liczba osób zatrudnionych wynosi 2.058 osób.

Działalność produkcyjna bazy gospodarczej ZZG cechują wyraźne tendencje rozrostowe. I tak np. o ile w roku 1971 wartość produkcji wynosiła 1 mld 800 mln., to w roku 1973 wartość ta osiągnęła cyfrę 2 mld. 900 mln. złotych.

Wartość sprzedaży ogółem wynosiła: w roku 1971 1 mld 957 mln, natomiast w roku 1973 wzrosła do 3 mld 106 mln złotych.

Należy podkreślić, że nadmierny wzrost bazy, zarówno pod względem zwiększania stanu zatrudnienia, jak i produkcji, pozostaje w poważnej sprzeczności z przepisami Uchwały Nr 446 Rady Ministrów z dnia 17.XI.1958 r., która zakłada, iż dochody z prowadzonej działalności gospodarczej nie powinny przekraczać sumy wydatków na realizację zadań statutowych organizacji społecznej.

Jak wynika z powyższego, poważny rozrost bazy gospodarczej postępuje wbrew Uchwale, przy całkowitym braku jakiekolwiek kontroli czynników odpowiedzialnych za jej przestrzeganie.

Nie respektowanie przez kierownictwo PAX Uchwały oraz brak nadzoru powołanych do tych czynności organów finansowo-administracyjnych, doprowadziło do samowolnych

8Z
1118
101

i bezprawnych decyzji władz stowarzyszenia w przedmiocie powstawania różnego rodzaju struktur organizacyjnych umożliwiających dokonywanie różnych transakcji, z których poważna część zysków odprowadzana jest, z pominięciem księgowości na tzw. pozabudżetową /niekontrolowaną/ działalność PAX.

Niezależnie od tego inną sferą uzyskiwania sum na działalność pozabudżetową są różnego rodzaju transakcje, jak np.:

- nabywanie surowców i maszyn sprowadzanych z krajów kapitalistycznych poprzez podstawione osoby i zawyżanie w celu uzyskania dodatkowych nadwyżek - ceny zakupu;
- uzyskiwanie dodatkowych sum z tzw. refakturowania gotowego produktu /Instytut Wydawniczy pośrednicząc w nabywaniu i odsprzedaży tzw. metek, uzyskuje w skali rocznej ok. 12 mln zł./;
- zawyżanie cen wszelkiego rodzaju kosztorysów remontów, nowych budów /w tym budowa liceum pw. św. Augustyna/ itp. inwestycji;
- pobieranie od autorów umownych sum z tytułu wydawania w Instytucie Wydawniczym książek;
- utrzymywanie transportu stowarzyszenia PAX z pozycji przeznaczonych na transport samochodowy ZZG;
- dość powszechnie stosowana forma zatrudniania na etatach ZZG kadrowych pracowników stowarzyszenia, względnie umieszczanie na listach płac ZZG tzw. "martwych dusz".

Istnieje uzasadnione podejrzenie, że przy tego typu machinacjach osoby włączone do takiej działalności przechwytyują poważne sumy na swój prywatny użytek.

Ponadto uprawianie podobnego procederu wytwarza klimat do korumpowania pewnych osób z różnych instytucji,

nie rzadko administracji państowej, przy pomocy których przedstawiciele ZZG lub PAX uzyskują określone świadczenia na rzecz bazy gospodarczej.

Należy podkreślić, iż w 1962 r. organa NIK dokonały szerokiej kontroli działalności gospodarczej ZZG, ujawniając i dokumentując szereg nadużyć, malwersacji i nieprawidłowości w działalności bazy gospodarczej PAX. Do dnia dzisiejszego wyniki kontroli nie spotkały się z żadną reakcją ze strony określonych czynników - co wytworzyło zarówno w PAX-ie jak i w bazie gospodarczej - poczucie bezkarności.

Ujawnianie w/w nieprawidłowości i nadużyć jest bardzo utrudnione, gdyż kluźowe stanowiska w bazie gospodarczej i handlowej PAX-u zajmują ludzie oddani B.Piaseckiemu i wykonujący bez zastrzeżeń jego polecenia, wierząc w bezkarność i osłonę szefa.

Konkluzje i wnioski:

- stowarzyszenie PAX obrasta w siłę formułując aktualnie cały szereg wniosków, mających uzasadnić ich znaczenie jako czynnika politycznego;
- ambicje polityczne są uwarunkowane i wspierane silną i prężnie rozwijającą się bazą gospodarczą oraz możliwościami finansowo-materialnymi tej bazy;
- obserwuje się coraz mniejsze angażowanie stowarzyszenia na odcinku pracy wśród kleru katolickiego. Działalność ta traktowana jest marginesowo i przynosi aktualnie bardzo mierne wyniki /mało efektywne/.

W związku z powyższym stan ten wymaga rozważenia i ustalenia przedsięwzięć dla przeciwstawienia się negatywnym zjawiskom i tendencjom w działalności stowarzyszenia.

Celowym wydaje się rozpatrzenie następujących wniosków:

1. Zakazać kierownictwu stowarzyszenia głoszenia przez PAX poglądów dot. neutralizacji światopoglądowej państwa oraz występowania ze szkodliwym hasłem o stosowaniu w Polsce dyskryminacji obywateli ze względu na światopoglądowych.
2. Ponownie szczegółowo określić zakres działalności społecznej stowarzyszenia PAX w sposób jednoznacznie wykluczający dążenia do przekształcenia stowarzyszenia w stronnictwo polityczne.
Głównym zadaniem PAX winno być działanie na tworzenie właściwych, obywatelskich postaw wśród kleru katolickiego w Polsce oraz wychowywanie w tym duchu członków stowarzyszenia.
3. Wnieść korekty do istniejących aktualnie struktur organizacyjnych stowarzyszenia, które winny być dostosowane do zadań PAX na odcinku pracy z duchowieństwem - jako zadania podstawowego w całokształcie działalności stowarzyszenia - oraz być pomocne w realizacji nakreślonych dla PAX działań społeczno-wychowawczych. Określić nieprzekraczalne limity ilości członków stowarzyszenia oraz ograniczyć powstawanie nowych agend w terenie. Na każdą nowopowstającą komórkę organizacyjną, stowarzyszenie musi uzyskać zezwolenie Urzędu ds. Wyznań.
4. Działalność propagandowa, publicystyczna i prasowo-wydawnicza nie może wzmacniać pozycji Kościoła katolickiego w Polsce i wspierać stosowanych przez Kościół form duszpasterstwa.
5. Zakazać kierownictwu PAX zamieszczania na łamach prasy i wydawnictw, publikowania materiałów propagujących i wyolbrzymiających czyn zbrojny prawicowych i reakcyjnych ugrupowań politycznych, działających podczas okupacji i po wyzwoleniu w Polsce.

2 B6w1D

Rozważyć odpowiednie formy kontroli dla realizacji postulowanego wniosku - przez jakiś czynnik administracyjno-państwowy lub przez odpowiedni system nominacji personalnych w Instytucie Wydawniczym i prasie paxowskiej bądź oba te czynniki łącznie.

6. Spowodować przez NIK kontrolę działalności gospodarczo-produkcyjnej i finansowej bazy gospodarczej. Kontrolą objąć funkcjonowanie bazy gospodarczej PAX na tle jego zadań statutowych w oparciu o obowiązujące w tej mierze przepisy państwowie oraz zasadność celowości świadczenia przez ZZG usług kooperacyjno-przemysłowych dla przemysłu kluczowego, zwracając szczególną uwagę na:
  - pozabudżetowe finansowanie działalności stowarzyszenia;
  - dokonywane niewłaściwości i nadużycia w działalności inwestycyjnej, handlowej /zakupy artykułów pochodzenia zagranicznego/ oraz transakcji dokonywanych przez podstawione osoby;
  - fikcyjne zatrudnianie oraz niewłaściwości w polityce płac, pożyczek bezzwrotnych, dotacji i tp.;
  - zasadność świadczenia usług bazy transportowej oraz bazy usług socjalnych ZZG na rzecz stowarzyszenia.
7. Podjąć decyzje prawno-organizacyjne oddzielające bezpośredni wpływ kierownictwa PAX na działalność bazy gospodarczej /ZZG/. Przeciąć istniejące pozabudżetowe wykorzystywanie środków finansowych i materialnych bazy gospodarczej świadczonych nielegalnie na rzecz PAX-u i określonych osób z kierownictwa stowarzyszenia.

T A J N E
Egz. Nr .2.

I N F O R M A C J A

dot. posiedzenia zarządu stowarzyszenia PAX
w dniach 16 - 17.V.1974 r.

Podczas posiedzenia zostały wygłoszone trzy referaty. Zasadniczym referatem było wystąpienie B.Piaseckiego, który m.in. omówił następujące zagadnienia:

- dokonał pozytywnej oceny dorobku gospodarczo-społecznego PRL na przestrzeni XXX-lecia, szczególnie podkreślając lata 1970-1974. Wskazując na znaczne zasługi kierownictwa Partii i Rządu w tej dziedzinie, krytycznie odniósł się do działalności propagandowej środków masowego przekazu, które jego zdaniem niedostatecznie informują i jednostronnie propagują osiągnięcia ekonomiczne PRL. Twierdził, iż niedostatek właściwej propagandy powoduje w społeczeństwie obawę o zagrożenie płac realnych wywołane ruchem cen oraz sceptyczny co do realności podwyżek płac. Jego zdaniem następstwem niedostatku propagandy jest nieuzasadniony wzrost żądań społeczeństwa w zakresie konsumpcyjnym, bez liczenia się z realnymi możliwościami finansowymi Państwa.
Podkreślił, iż powinien być przywrócony właściwy realizm propagandzie, wówczas będzie ona miała pozytywny wpływ na kształtowanie opinii społeczeństwa;
- ostatnie miesiące przyniosły korzystne wyciszenie konfliktu na odcinku Państwo-Kościół. Władze zrealizowały minimum żądań

68
174

Kościoła z przedstawionego przez episkopat maksymalnego planu potrzeb. Ostatnie wystąpienie kard. Wyszyńskiego / 12.V. 1974 r./ atakujące i pouczające władze jak mają postępować na odcinku ekonomicznym nie prowadzi do poprawy tych stosunków. Nie jest do przyjęcia i nic nie uprawnia episkopat do upominania władzy oraz pouczania jak ma rzadzić.

Episkopat ma tylko zasadniczy i nie podlegający dyskusji głos w sprawach moralnych i religijnych.

Krytyka ze strony episkopatu mógłaby mieć swoje uzasadnienie gdyby jednocześnie dostrzegał on i chwalił osiągnięcia PRL na przestrzeni XXX-lecia.

Wystąpienie kard. Wyszyńskiego ma nie tylko szkodliwy rezonans społeczny, ale zaostrasza również stosunki Kościół-Państwo tym bardziej, że zbiega się z innymi szkodliwymi wystąpieniami biskupów, jak np. demagogiczne wystąpienie kardynała Wojtyły na Skałce /dn. 8.V.br./.

PAX liczy się z autorytetem episkopatu, ale nie za cenę akceptacji jego niesłusznej postawy. Równocześnie stowarzyszenie stwierdza wyraźnie, że mimo odłożenia przez kierownictwo Partii realizacji paxowskich postulatów światopoglądowych, katolicy w Polsce nie aprobowają cenzur politycznych wystawianych władz przez episkopat polski. Episkopat powołując się w swoich wystąpieniach na swój patriotyzm, nie bierze pod uwagę faktu, że ten patriotyzm jest ciągle antypaństwowy. PAX jest potrzebny Kościółowi w Polsce, ale jako autentyczny, krytykujący Kościół i jego poglądy polityczne. PAX nie popiera formacji adoracyjno-pielgrzymkowej katolików w Polsce.

Nie opowiadając się przeciwko pielgrzymkom i adoracji stowarzyszenie uważa, iż jest to sprawa indywidualna każdego wierzącego. Stowarzyszenie PAX jako organizacja katolicka jest zgodne z episkopatem, iż nie należy tracić stanu posiadania ludzi wierzących.

W ZSRR w sprawach religii dzieją się rzeczy złe. Nie znaczy to jednak, że w Polsce musi być podobnie.

Suwerenność PZPR w tych sprawach - podobnie jak w sprawach rolnictwa - jest ogromna i konsekwentnie realizowana. Trzeba tylko pomóc Partii, aby mogła udowodnić kierownictwu ZSRR, że polska suwerenność ma dobry wpływ na socjalizm;

- PAX winien stać się ruchem intelektualno-moralnym, dowodząc swej użyteczności w stosunku do rozwijającej się rzeczywistości socjalistycznej. Bazą działania tego ruchu powinny zostać objęte wartościowe jednostki wierzących bezpartyjnych, którzy ze względów światopoglądowych nie wstąpią w szeregi PZPR. Spośród nich powinni się wywodzić przyszli członkowie stowarzyszenia PAX.

Stowarzyszenie nie zrezygnuje z teorii, że w Polsce istnieją i mogą istnieć dwa światopoglądy i jedna ideologia socjalistyczna. Polska następnego XXX-lecia będzie również budowana przez wierzących i niewierzących.

Hasło "stać nas na więcej" jest konsekwentnie realizowane w dziedzinie gospodarczej. PAX powinien pomóc w realizacji tego hasła, poprzez przekonywanie Partii, że stać nas na więcej również w dziedzinie zaufania do świadomości narodowej Polaków. W związku z tym PAX będzie inspirował ruch umysłowy w kierunku pozytywnej i krytycznej oceny życia społeczeństwa-gospodarczego kraju. Krytyka ta prowadzona przy pomocy środków masowego przekazu powinna z czasem przejąć funkcje cenzury, która obecnie w sposób administracyjny zawęża możliwości twórczej propagandy.

Kolejny referat wygłosił członek sekretariatu PAX, Maciej Wrzeszcz, podkreślając, że istnieje konieczność dalszego rozwoju paxowskiej myśli społeczno-politycznej na tle istniejącej

~~XO~~~~VH~~

ideologii socjalistycznej. Omówił wkład PAX-u w tzw. wieloświatopoglądowość socjalizmu podkreślając, że:

- PAX odegrał prekursorską rolę wobec rozwoju społecznej myśli Kościoła, czym wyprzedził społeczne encykliki ostatnich dwóch papieży, sobór watykański i synod biskupów. PAX-owskie tezy nt. "myślą społeczną" poprzedziły również stanowiska partii komunistycznych Francji i Włoch w dziedzinie współdziałania wierzących z komunistami;
- PAX przyczynił się do neutralizacji wzajemnej nieufności pomiędzy marksistami a katolikami w Polsce i na świecie. Odegrał również dużą rolę w pogodzeniu patriotyzmu z międzynarodizmem.
PAX opracował metodologię współpracy katolicy - marksiści, użyteczną nie tylko w Polsce.
PAX w minionym XXX-leciu podkreślał wierność doktrynie katolickiej mimo zajmowania w stosunku do linii episkopatu Polski innego stanowiska w sprawach społeczno-politycznych.

Trzeci referat wygłoszony przez Z. Komendera - członka sekretariatu PAX - dotyczył ekonomiczno-gospodarczego rozwoju Polski w okresie XXX-lecia i był ilustracją osiągnięć PRL, z uwypukleniem ostatnich czterech lat.

Z. Komender szczególnie mocno zaakcentował przeprowadzone w ostatnich latach osiągnięcia i reformy podkreślając, iż również PAX postulował przeprowadzenie tych reform.

Dyskusja:

W dyskusji zabrało głos 16 osób, przy czym do najciekawszych należy zaliczyć wystąpienie M. Kurzyny, który polemi-

XII
KTF

zując z referatem M.Wrzeszcza, podkreślił szkodliwe działanie paxowskiej megalomanii, która - tak jak osiągnięcia - towarzyszy PAX-owi w ciągu 30 lat i przyniosła wiele szkody. Megalomania spowodowała izolację stowarzyszenia od innych wartościowych środowisk katolickich i zraziła do PAX-u wielu ludzi. M.Kurzyna apelował o zachowanie skromności i pokory chrześcijańskiej, podkreślając, że w Polsce obok PAX-u liczy się i episkopat i inne grupy katolików. Mówiąc o istniejącym w Polsce niezadowoleniu społeczeństwa twierdził, że wobec braku oficjalnej krytyki niedociągnięć społeczno-gospodarczych państwa w naszej propagandzie, pozytywne znaczenie ma krytyka prowadzona przez kard. Wyszyńskiego, bo "jest jedynym publicznym zwróceniem uwagi na istniejące braki i błędy".

Zabierając z kolei głos W. Wnuk nawiązał do krytyki władzy, uprawianej przez hierarchię kościelną i wyraził pogląd, że podstawą sił episkopatu jest fakt, iż katolicy w Polsce stanowią większość w związku z czym znajduje on liczne grono słuchaczy. Dodał przy tym, że "im bardziej odważnie mówią biskupi o sprawach społecznych, tym bardziej zyskują sobie uznanie wiernych". Jego zdaniem episkopat nie jest opozycją polityczną, bowiem w chwilach trudnych dla państwa /1956, 1968 i 1970 r./ nie wykorzystywał trudności, ale wpływał uspokajająco.

Na zakończenie posiedzenia zarządu B.Piasecki poinformował, iż podczas następnego posiedzenia zarządu /prawdopodobnie w czerwcu br./ wygłosi referat nt. jedna ideologia dwa światopoglądy. Jego zdaniem będzie to temat trudny, ale realny.

DYREKTOR DEPARTAMENTU IV MSW

PŁK MGR Z. GORONSKI

PAX

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

DEPARTAMENT IV

L. dz. Ug. 02053/ 174

Warszawa, dnia 7 lipca 1974 r.

IPN BU 0 639/223
187 63 7974 r.

TAJNE

INFORMACJA

dot.: krajowej narady przewodniczących oddziałów wojewódzkich PAX.

W dniu 5 czerwca 1974r. odbyła się krajowa narada przewodniczących oddziałów wojewódzkich stowarzyszenia PAX poświęcona głównie wprowadzaniu w praktyczną działalność polityczno-organizacyjną stowarzyszenia tez referatu B. Piaseckiego wygłoszonego podczas posiedzenia zarządu w dniu 16 i 17.V. 1974r.

Prowadzący naradę członek sekretariatu PAX Ryszard Reiff z całą mocą podkreślił, iż referat z zarządu jest ważnym politycznym dokumentem udziału PAX-u w obchodach XXX-lecia PRL i musi stanowić przedmiot poważnych rozważań i przemyśleń w kwestii realizacji zawartych w nim tez. Musi stanowić element mobilizacji dla całej paxowskiej organizacji.

Wskazując przewodniczącym O.W. PAX na jakie tezy należy zwrócić szczególną uwagę Ryszard Reiff m.in. podkreślił:

- tekst referatu B. Piaseckiego jest podstawą naszej wewnętrzno-organizacyjnej działalności. Musimy sobiedzić, co to znaczy być wewnętrzną siłą socjalistyczną. Kiedyś wystarczało potrójne zaangażowanie. Dziś wewnętrzno-socjalizmu mogą znajdować się tylko bezpartyjni towarzysze partii. Bez tego stwierdzenia i takiej postawy nie ma żadnej wartości nasze twierdzenie o kierowniczej roli partii jak również nie wiele znaczy deklarowanie naszego stosunku do ZSRR;

- tę drogę wybraliśmy jako drogę do wieloświatopoglądowości. Wieloświatopoglądowość może reprezentować tylko ruch wewnętrzsocjalistyczny;
- nasza droga jest drogą naszego myślenia a nie jak nam się nie raz zarzuca nakazu czy przymusu. Z tego muszą wynikać nasze postulaty pod adresem władzy państwowej, opinii publicznej i kazań kardynała Wyszyńskiego;
- aktualnie w Polsce istnieją dwa nurtы: oficjalny optymizm reprezentowany przez ośrodki kierownicze władzy i czarnowidztwo opinii publicznej. Rozbieżność między tymi dwoma nurtami jest coraz większa. Nasze zadania: nie możemy się godzić z ocenami opinii publicznej. Udzielamy poparcia kierownictwu partii. Rozbieżności między dwoma nurtami wynikają z niewłaściwej propagandy.

W dalszym ciągu istnieje brak dialogu między rządzącymi a rządowanymi. Powoduje to brak przepływu inicjatywy społecznej. Nasze zadanie: iść zdecydowanie na lewo precyzując również wyraźnie stanowisko w stosunku do linii kardynała. Uważamy, że istnieje konieczność lepszego przenikania opinii społecznej do miarodajnych czynników.

Będziemy zwalczać złe skutki propagandy jak również wykazywać negatywy w braku zaufania do dojrzałości politycznej narodu. Takie stanowisko jest dla PAX-u rzeczą nieuchronną bo w przeciwnym wypadku PAX stałby się albo prawicowy, albo nacjonalistyczny. Może się zdarzyć, że po zajęciu takiego stanowiska PAX znajdzie się w obliczu niesprawiedliwej oceny mimo zasług w XXX-leciu. Nie mniej droga PAX-u nie może być wyłącznie deklaratywnością "za";

- dokument zarządu wystawia PAX na ataki mówiąc, że w zakresie zaufania do społeczeństwa "stać nas na więcej". PAX jednak będzie rzucał i realizował to hasło w imię wierności partii;

- PAX musi również "stać na więcej" w krytyce kazaní kardynała. Nie może być w Polsce głoszona prawda społeczna poza ruchem wewnętrzsocjalistycznym;
- z referatu B. Piaseckiego w ciągu 6-ciu tygodni PAX zrobi podstawowy dokument dla swego działania wewnętrz i zewnętrz organizacji. Jest to dokument polityczny udziału PAX w obchodach XXX-lecia PRL;
- osiągnięcia PRL w XXX-leciu są fenomenalne. Wyrównano okres zastoju. Na Zachodzie oceniają, że w ostatnich trzech latach staliśmy się krajem najszybciej rozwijającym się. Na Zachodzie nie mogą zrozumieć z czego wynikają u nas trudności społeczno-gospodarcze i pesymizm w opinií społeczeństwa. Musimy się zastanowić kto w Polsce sieje głupotę i propaguje złośliwości przeciwko kierownictwu partii. Nie można tego przypisać kardynałowi, ponieważ nie ma on zwyczaju tworzenia negatywnych nastrojów. Chętnie natomiast te nastroje wykorzystuje do swoich celów politycznych.
Negatywna opinia w społeczeństwie nie może się spotykać z aprobatą PAX-u, bo jest niesprawiedliwa dla kierownictwa partii. Władze jednak muszą o tej opinii znać całą prawdę i zdawać sobie sprawę z jej istnienia. PAX również musi o tej opinii mówić partii i władzom. To jest PAX-u obowiązek. Gdyby PAX o tym nie mówił prawdy straciłby swoje polityczno-ideoowe oblicze;
- przed 22 lipca br. PAX przystąpi do dużej ofensywy ideowo-politycznej wewnętrz organizacji i zewnętrz. Podczas tej ofensywy PAX musi odnaleźć swoją tożsamość;
- zadaniem oddziałów PAX na wrzesień jest przygotowanie memoriałów dla władz terenowych oraz kościelnych na szczeblach dekanatów;

- w październiku br. PAX ogłosi rok 1975 rokiem ruchu społecznie postępowego. Zadaniem PAX-u będzie przedstawienie kierownictwa partii osiągnięć ruchu społecznie postępowego. Z tych względów najbliższe zadanie: zbliżyć do PAX-u jak największą ilość sympatyków oraz nawiązać szerokie kontakty z duchowieństwem na obszarze kraju, wybierając szczególnie tych księży, którzy się w terenie liczą i tymi, z którymi dotychczas PAX nie miał kontaktu.

Do jednych z zadań należy pozarejestrowywanie wszystkich oddziałów dotychczas nie rejestrowanych.

Na zakończenie Ryszard Reiff poinformował o zmianie na stanowisku dyrektora Urzędu d/s Wyznań, podkreślając, że mianowanie min. Kazimierza Kąkola nie oznacza zmiany linii politycznej na odcinku Państwo-Kościół oraz, że kryteria zaspokojenia minimum potrzeb Kościoła będą nadal realizowane. Poinformował również, iż rozmowy na linii rząd PRL - Watykan będą nadal kontynuowane. Zdaniem Reiffa nie nastąpią zmiany na odcinku polityki lecz nabiorą tempa w działaniu oraz, że nadal istnieje problem dialogu z hierarchią i że min. Kazimierz Kąkol jest mistrzem dialogu, co udowodnił w 1968r. Dialog z hierarchią będzie prowadzony po to, aby Kościół przekonać i pozyskać.

D Y R E K T O R

PLK MGR Z. GORONSKI

dz. Ug-01204 /73/11

182
191

Ważniejsze informacje dnia

2.IV.1974 r.

MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM NT. "POKÓJ i SPRAWIEDLIWOŚĆ" W JABŁONNIE

W dniach 29-30.III.1974 r. w Jabłonnie odbyło się Międzynarodowe Sympozjum nt. "Pokój i Sprawiedliwość", zorganizowane przez Stowarzyszenie PAX. Uczestniczyło w nim około 100 działaczy chrześcijańskich z 19 krajów Europy.

Referaty wygłosili:

- J.Wójcik /członek PAX/ nt. "Chrześcijaństwo, socjalizm, pokój";
- J.P. Courtes /Francja/ nt. "Sacrum et profanum w życiu społeczeństw zachodnio-europejskich".

W dyskusji zabrało głos 48 osób. Szczególnie wyróżniała się grupa angielska. Anglicy zarzucali obradom schematyzm i brak kamerality. Podnosili również problemy polityczne, m.in.: ucisk językowy w republikach bałtyckich ZSRR; dyskryminacji narodowości żydowskiej w ZSRR; sprawę Solżenicyna; łamanie strajku górników angielskich przez dostarczanie polskiego węgla.

Odpowiedzi odpierające zarzuty grupy angielskiej udzieliła w swym wystąpieniu A.Borowska - redaktor naczelny "Życia i Myśli". Inni dyskutanci ustosunkowali się do treści wygłoszonych referatów.

W dniu 31.III.1974 r. około 60 gości zagranicznych udało się na 2-dniową wycieczkę do Krakowa, Oświęcimia i Lublina.

/W przygotowaniu jest szersza informacja na temat przebiegu sympozjum/.

ZEBRANIE W CENTRALNYM OSRODKU SZKOLENIA KADR STOWARZYSZENIA "PAX"

W Centralnym Ośrodku Szkolenia Kadra "PAX" odbyło się zebranie, w którym wzięli udział: B.Piasecki i około 70 studentów z terenu kraju.

B.Piasecki w referacie pt. "Zaangażowanie socjalistyczne w historii Stowarzyszenia PAX" wysunął tezy:

- wieloświatopoglądowość socjalizmu,
- socjalizmu rozwojowego,
- uznania przodującej roli Partii i sojuszu ze Związkiem Radzieckim jako wyrazu zaangażowania socjalistycznego,
- dwóch światopoglądów, jednej ideologii.

W dyskusji zabrało głos 20 osób. Podejmowano problemy:

- czym jest socjalizm - jak w pełni widzieć jakiś model socjalizmu skoro zmienia się on wraz z przyjściem nowego kierownictwa Partii;
- rozróżnienia między marksizmem teoretycznym a instytucjonalnym, skoro są duże rozbieżności między praktyką a teorią;
- sojusz ze Związkiem Radzieckim. Podkreślano bliskość psychiki narodu polskiego i radzieckiego. Wskazywano, że zła propaganda psuje robotę. Pokazywanie sojuszu tylko w superlatywach i w sposób sztuczny nie uwydatnia rzeczywistych problemów;

193/8K

- stosunek Partii do "PAK-u" - czy Partia chce mieć silnych sojuszników; czy mocna Partia pozwoli sobie na mocnych sojuszników.

Dyskutanci z Wrocławia i Warszawy oraz J. Szczęsny i Haborta z Lublina starali się wykazać, że tylko członkowie Partii mają szansę awansu społecznego; nie ma sprawiedliwości, która jest podstawą socjalizmu; istnieją rozbieżności między teorią a praktyką socjalizmu; brak ogólnych założeń; zmieniają się tylko przywódcy, rozwój socjalizmu nie następuje.

J. Szczęsny podkreślał ponadto, że historyczne uwarunkowania i złe doświadczenia w odniesieniu do ludzi radzieckich są pomakiem przewyciężane. W nawiązaniu do Partii powiedział, że nie ma ona jeszcze autorytetu w narodzie i dlatego boi się dopuścić sojuszników do rządzenia.

Dyskusję podsumował B. Piasecki. Ustosunkował się tylko do niektórych pytań nt. przyjaźni ze Związkiem Radzieckim i roli Partii w społeczeństwie. Wiele drażliwych pytań pominął milczeniem.

/Inf. Wydz. II Dep. IV MSW
i Wydz. IV KWM O Katowice
z dn. 11.6.74 r./

Yuf. 21 V 74

59

185

ZJAZD BYŁYCH CZŁONKOW "KONFEDERACJI NARODU"
ZORGANIZOWANY PRZEZ PAX W WARSZAWIE

Stowarzyszenie PAX zorganizowało w Warszawie zjazd b. członków "Konfederacji Narodu" partyzantów i działaczy z okresu II wojny. Ogółem w zjeździe wzięło udział ok. 100 osób.

Uczestnicy zjazdu wzięli udział w nabożeństwie odprawionym w kościele św. Michała przy ul. Puławskiej w Warszawie, podczas którego przemówienie wygłosił ks. Suwała /ps. "Oro"/. Skrytykował działalność Biura Historycznego PAX zarzucając, iż nie przejawia ono żadnych inicjatyw w zakresie zbierania i opracowywania materiałów na temat działalności "Konfederacji Narodu".

Po nabożeństwie uczestnicy zjazdu przewiezieni zostali autokarami do ośrodka wypoczynkowego PAX w Halinie k/Warszawy, gdzie odbyła się dyskusja na temat działalności "Konfederacji Narodu". Referat pod tym tytułem wygłosił J. Hagmaier. Powiedział m.in., że:

"Konfederacja Narodu" nie była przedłużeniem "Falangi" czy ONR, tak jak PAX nie jest dalszym ciągiem 'Konfederacji';

antykomunizm był jednym z głównych elementów ideologicznych "Konfederacji Narodu". PAX nie przyjął tych tendencji. PAX powstał po wykluszeniu ze środowiska b.działaczy "Konfederacji", którzy przeszli na pozycje WiN-u. PAX stał się organizacją całkowicie katolicką.

Mówiąc o działalności "Konfederacji" J. Hagmaier wyjaśnił sprawę zwolnienia B. Piaseckiego z więzienia, po aresztowaniu go przez "gestapo". Twierdził, że uwolnienie Piaseckiego było wynikiem usiłnych zabiegów jego żony - Haliny i pewnej Włoszki, która korzystając z protekcji Mussoliniego przebywała w Warszawie.

W dyskusji zabrały głos 2 osoby. Adolf Reutt scharakteryzował trudności w dokumentowaniu działalności "Konfederacji" /archiwa spłonęły w okresie powstania; brak jest relacji ustnych/. Szczypkowski - żołnierz plutonu "Mieczyki" omówił udział oddziałów "Konfederacji Narodu" w powstaniu warszawskim - plutonów: "Mieczyki", "Niedźwiedź", tzw. VII UBK i oddziałów Słowaków.

/Inf. Wydz. II Dep. IV i Wydz. IV KWMO
Warszawa z dnia 19.VI.74 r./

Wyk. 15 egz.

SPOTKANIE PRZEWODNICZACEGO "PAX" W DUCHOWNYMI
REPREZENTUJĄCYMI POSZCZEGÓLNE DIECEZJE

W dniu 25.VI.br. w Ojrzanowie odbyło się spotkanie B.Piaseckiego z duchownymi reprezentującymi prawie wszystkie diecezje w kraju. W spotkaniu uczestniczyło około 120 księży. Wygłoszony przez Piaseckiego półgodzinny referat na temat "Misji duszpasterskiej Kościoła w Polsce" zawierał następujące tezy:

- Kościół w Polsce winien razem ze świeckimi rozwiązywać problemy społeczno-wyznaniowe. Wzorce rozwiązań nie mogą być żywem przenoszone z Zachodu;
- Zarzuty ze strony Episkopatu dot. ateizacji są bezpodstawne - szkoła nie ateizuje, ale też i nie katechizuje;
- katechizacja jest w rękach duchowieństwa, w której w zasadzie Państwo nie ingeruje;
- ksiądz powinien być społecznie użyteczny i uznany, służyć temu winna teza, głoszona przez "Pax": - jedna ideologia i dwa światopoglądy;
- Kościół nie może być w opozycji do socjalizmu, który został zaakceptowany przez wierzących i niewierzących obywateli naszego kraju;

- należy wspólnie zastanawiać się nad tym, co winniśmy zrobić, aby misja duszpasterska Kościoła w socjalizmie spełniła swoje zadania.

Kończąc B.Piasecki oświadczył, że mimo, iż nie jest optimistą - to jednak jest przekonany, że walka Episkopatu przeciwko Stowarzyszeniu "Pax" będzie mała.

W dyskusji zabrało głos 18 księży, wyrażających pełną aprobatę dla tez wygłoszonych przez prelegenta. Jedynie dwóch dyskutantów, tezę o wieloswiątobliwości zdecydowanie odrzuciło, jako niemożliwą do przyjęcia przez Kościół.

/Inf.Wydz.II Dep.IV MSW
z dn.29.6.74 r./

Wyk. 15 egz.

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

DEPARTAMENT I
WYDZIAŁ INFORMACYJNY

L. dz. OCH, 02M 03 | 1,

WARSZAWA, data 13 lipca 1974
IPN-BU/0-639/223

T A J N E

138

INFORMACJA

Dotyczy: niektórych spraw kościelnych

/do ewentualnego wykorzystania przez Departament IV MSW/

1./ Według jednoźródłowej informacji, w maju br. przyjęta została na prywatnej audiencji u Pawła VI pani Luciana Gawrońska - Frassati. Wizyta ta miała związek z jej interwencjami w Watykanie na rzecz Stowarzyszenia PAX, które składane były na ręce kardynała Pignedoli, prefekta Sekretariatu d/s wyznań niechrześcijańskich.

Celem interwencji jest doprowadzenie do tzw. "małej normalizacji", czyli do uregulowania stosunków między Stolicą Apostolską a PAX-em, w związku z faktyczną rolą społeczną, odgrywaną przez tę organizację w PRL.

Według niepotwierdzonych informacji "Paweł VI jest za zlikwidowaniem dotychczasowego stanu rzeczy, objawiającym się w moralnym dyskredytowaniu PAX-u..

Zabiegami w tej sprawie i reakcjami watykańskimi zaniepokojony jest mocno Episkopat polski, albowiem wszystkie sprawy PAX-u leżą formalnie poza jego zasięgiem".

x

2./ Radca Sekretariatu d/s niewierzących, Montanaro Sante oświadczył, że "ostatnia zmiana na stanowisku kierownika Urzędu d/s Wyznań świadczy o możliwości zastrzeżenia się stosunków między

państwem a kościołem w Polsce. Sekretariat d/s niewierzących będzie pilnie śledzić posunięcia i działalność ministra K. Kąkola, który znany jest jako człowiek posiadający zdolność zdecydowanego rozwiązywania trudnych spraw"

Sekretariat d/s niewierzących jest w trakcie opracowywania dokumentu na synod biskupów. W tym zakresie współdziała ściśle z komórkami odpowiedzialnymi za pracę wśród niewierzących w episkopatach lokalnych.

Punktem wyjściowym dla opracowania dokumentu są tezy zawarte w encyklice "ECCLESIA M SUAM" i konstytucji soborowej "GADIUM ET SPES". Uważa się, że w tych opracowaniach znajdują się elementy, wyznaczające możliwości praktycznego przeciwstawienia się rosnącemu ateizmowi i sekularyzacji.

Przy opracowywaniu dokumentu Sekretariatu d/s niewierzących znajdują się także następujące tezy:

- konieczne jest wzmochnienie dialogu na płaszczyźnie kulturalnej z ateistami;
- kościół uniwersalny musi liczyć się z faktem, że obecnie marksizm jest ideologią przyjmowaną przez wielu chrześcijan;
- chrześcijanie stracili zaufanie do poszczególnych organizacji katolickich.

ⁿ Montazaro Sante stwierdził także, że większość członków Sekretariatu d/s niewierzących solidaryzuje się ze stanowiskiem Episkopatu polskiego, prezentującym tezę o niemożliwości dialogu między marksistami a chrześcijanami w krajach socjalistycznych.

W Sekretariacie, wg zdania Sante, panuje powszechna opinia, że we wszystkich krajach socjalistycznych działają grupy specjalistów, pracujących nad sposobami prowadzenia efektywnej propagandy ateistycznej. Zdaniem Sekretariatu specjalisci ci pracują w oparciu o następujące tezy:

200
101

- rola społeczna religii;
- prawidła wyznaczające oderwanie narodów od religii;
- ewolucja przekonań religijnych w społeczeństwach współczesnych.

x

3./ Rada d/s laikatu wystąpiła do Sekretariatu d/s synodu z propozycją o włączenie do tematyki obrad następujących tez:

- synod, w oparciu o ustalone trudności kościoła w pracy duszpasterskiej, winien ustalić środki dla zdynamizowania swej działalności;
- niepewność i kryzys wiary doprowadził do pozytywnego zerwania z konformizmem i samouspokojeniem, nieodpowiedającym dzisiejszym wymogom poszukiwania nowych form działalności duszpasterskiej. Kościół pracować winien nad wzmacnianiem wewnętrznej jedności strukturalnej, zwłaszcza w obecnej sytuacji na świecie, pełnej napięć i podziałów - brak bowiem jedności jest jednym z głównych elementów, utrudniających ewangelizację;
- synod winien doprowadzić do pogłębiania wiary i zwiększenia jej związku z życiem. Laikat i organizacje świeckie typu chrześcijańskiego mogą na tym odcinku wydatnie przyczynić się do zdynamizowania działalności duszpasterskiej, zwłaszcza w środowiskach robotniczo-chłopskich i młodzieżowych. Kościół winien stać się ośrodkiem społeczno-kulturalnym w świecie, szybko reagującym na wszelkiego typu zmiany w nim zachodzące;
- pogłębiać wymaga rola kościoła wobec rodziny i młodzieży, będącej podmiotem i przedmiotem ewangelizacji;
- decydującymi, z punktu widzenia ewangelizacji, są konsekwencje przekształcania się społeczeństw o charakterze rolniczym w uprzedysłownione; z tego względu należy dokonać radykalnej zmiany w pracy duszpasterskiej w ośrodkach urbanistycznych. Działalność ta winna koncentrować się wokół nowego proletariatu przemysłowego, młodzieży miejskiej, a zwłaszcza uniwersyteckiej.

x

4./ Załączone krótkie opracowanie na temat watykańskiej polityki wschodniej, rozsyłane jest ze Stanów Zjednoczonych i Ameryki Południowej na adresy w Europie, których dostarcza prezes Stowarzyszenia Lotników w São Paulo, Tomasz Rzyski. W ulotce mówi się m.in. o "współpracy" Wyszyńskiego z rządem polskim /zał. Nr 1/.

x

5./ Przesyłam także pismo opracowane na podstawie informacji J. Zabłockiego przez K. Sieniewicza. Rozsyłane ono jest poszczególnym politykom Europy zachodniej, w celu zainspirowania ich do wywierania nacisków na władze PRL /przy okazji różnego typu spotkań/, aby poszły na pewne ustępstwa wobec katolików.

Według autorów pisma, tego typu nacisk jest bardziej skuteczny, niż inne /zał. Nr 2/.

W miarę możliwości proszę o przesłanie nam oceny informacji zawartych punkcie pierwszym i piątym.

NACZELNIK WYDZ. INFOR. DEP. I MSW

Płk Stefan SZYMczykiewicz

GR/KD-1874/74

STANOWISKO IDEOWO-POLITYCZNE PAX-u
WYRAZEM POTRZEB SPOŁECZNYCH

Te trzy pojęcia: katolik, patriota, socjalista - traktowane przemiennie, tzn. z uwzględnieniem różnego stopnia świadomych powiązań między nimi - to określenie ogromnej części naszego narodu. Treść tych samych pojęć - katolika, patriota, socjalisty - traktowana jednocześnie i pryncypialnie, to z kolei syntetyczna charakterystyka postawy paxowca. W referacie tym chodzi o odpowiedź, co z relacji między tymi pojęciami specjalnie należy podkreślić w roku 1974. Jakie zjawiska i problemy wysuwają się tu na pierwszy plan? Ten sam temat rozważaliśmy także w poszczególnych wcześniejszych okresach działalności PAX-u i sprecyzowaliśmy w tej dziedzinie szerokie ideologiczne i polityczne zaplecze. W każdym okresie staramy się interpretować wynikające stąd potrzeby społeczne i w oparciu o te potrzeby społeczne - działać.

Otoż zauważmy tu ogólnie, że patriotyzm i socjalizm stopiły się w aliaż, zaangażowanie patriotyczne prowadzi do zaangażowania socjalistycznego, a praktyka postępowania Polaków wykazuje, że stoją oni na realistycznym stanowisku, iż Polskę trzeba budować nie uzależniając tego obowiązku od tempa rozwoju filozoficznego socjalizmu. Kiedy wypowiadamy słowo socjalizm, to chodzi o socjalizm konkretny, tzn. oparty o zasadę sojuszu ze Związkiem Radzieckim, o zasadę kierowniczej roli partii. Z kolei - kiedy mówimy słowo patriotyzm - to chodzi o patriotyzm wraz z zamiłowaniem Polaków do demokratycznych wolności, patriotyzm wynikający ze świadomości historycznej i głębokiego poczucia tożsamości narodowej. Łączność między tymi zaangażowaniami ma charakter dynamiczny, ale niemniej możemy ścisłe stwierdzić, że patriotyzm stapia się z zaangażowaniem socjalistycznym.

Z kolei ogromna większość katolików chodzi do kościoła, praktykuje, uczy dzieci religii, a jednocześnie w życiu publicznym, w życiu zawodowym praktycznie - z różnych powodów - zachowuje się tak, jakby nie odczuwała potrzeby swego zaangażowania światopoglądowego. Co więcej, część tych katolików nie ujawnia publicznie nawet swych zainteresowań światopoglądowych. Życie w kościele dużej części społeczności katolickiej przebiega przeważnie jak gdyby obok życia w państwie. A w państwie ci sami katolicy, tak charakteryzowani, swoją pracą budują Polskę.

Na podstawie tych zjawisk stwierdzmy więc na użytek analizy w roku 1974, że spokój społeczny w podejściu do zagadnień światopoglądowych, objawiający się w praktycznym nastawianiu do zadań bieżących - jest wynikiem mądrości narodu socjalistycznego. A na użytek własny dopowiedzmy też, że jest on w określonym stopniu także wynikiem aktywności naszej. W tej atmosferze często przypominaliśmy przecież, że rzeczy najważniejsze niekoniecznie są najpilniej szymi i że świadomość trudności dla katolików w jednej dziedzinie życia państwowego, społecznego - nie zwalnia od obowiązku wykorzystywania szans stojących przed narodem w innej dziedzinie.

Możemy z obiektywizmem odnotować trzy zasadnicze dziedziny osiągnięć, do których przyczyniła się atmosfera spokoju społecznego w Polsce. Pierwsza dziedzina - to wzrost gospodarczy połączony z rozwojem socjalnym; druga - to awans edukacyjny masy Polaków, zarówno w sensie powszechności wykształcenia, jak i w sensie elitarnego wykształcenia; trzeci zakres osiągnięć - to pozycja międzynarodowa Polski Ludowej, która jest nieporównywalnie korzystniejsza niż pozycja Polski międzywojennej.

Analizując więc obiektywnie, należy stwierdzić, że mądrość narodu polskiego wyrażała się i wyraża także w jego realizmie. W tym więc sensie PAX jest z narodem, że także w naszej działalności był i jest silnie rozwinięty nurt realizmu, którego zasadą jest przekonanie,

204
PFS

iż spokój społeczny jest potrzebny do wykorzystywania szans, które tworzy historia przy zdawaniu sobie sprawy z trudności, które ta sama historia tworzy w innych dziedzinach.

Jednakże mądrość narodu polskiego wyraża się nie tylko w owym realizmie. Wyraża się także w oczekiwaniu na rozwój socjalizmu, w oczekiwaniu na to, że w ramach tego rozwoju będą coraz wszechstronniej zaspokajane nie doceniane dotychczas potrzeby społeczne. I tu zjawia się ta druga rola ruchu społecznego postępowego PAX. Ta druga rola PAX-u związana jest bowiem ściśle z zaangażowaniem chrześcijańskim ogromnej części naszego społeczeństwa, polega ona na przyczynianiu się do zapewniania optymizmu co do perspektywy rozwoju teorii socjalizmu. Możemy więc mówić o pewnej dialektyce wymogów i przeciwieństw wynikających z tych dwóch рол naszego ruchu; stąd wypływa też często napięcie w postawie poszczególnego działacza PAX-u. Chodzi bowiem o to, aby udział nasz w zapewnianiu spokoju społecznego, udział w doniosłych zadaniach bieżących był połączony z aktywnością, która przyśpiesza rozwój teorii socjalizmu.

Aby uplastycznić pewne problemy przeprowadzimy tu kolejno analizę zaangażowania katolickiego, patriotycznego, socjalistycznego - w pewnym wyabstrahowaniu. Chodzi o to, że na użytek analizy tworzymy tu pewną fikcję "czystego" zaangażowania w tych dziedzinach wtedy, kiedy wiadomo, iż w praktyce życia indywidualnego i społecznego zaangażowania te występują zawsze w ścisłej relacji między sobą.

Zaangażowanie katolickie

Jeżeli spojrzymy w wymiarze społecznym na prawdę, że Bóg jest najważniejszą sprawą człowieka - katolika - to naszym zdaniem - rysuje się potrzeba aktywnej społecznej formacji katolickiej w naszym kraju. Patriotyzm współczesnego Polaka na pewne zobowiązuje go do aktywności, także socjalizm, z istoty swojej nawołuje do aktywności

D
205 196

społecznej. I z tych motywacji - patriotycznej i socjalistycznej - katolicy są aktywnie obecni w naszym państwie. Chodzi jednak o to, żeby byli obecni w tej aktywności również z motywacji światopoglądowej. Z punktu widzenia "czystego" zaangażowania katolickiego wynika, iż współczesna formacja katolicka winna być służebna w państwie także z własnych pozycji światopoglądowych. W Polsce toczy się spór o warunki wyboru światopoglądowego, o wolność funkcjonowania w życiu społecznym dwóch motywacji światopoglądowych. Jest oczywiste, że postęp w tej dziedzinie jest rzeczą ważną z punktu widzenia patriotycznego, z punktu widzenia dynamiki socjalistycznego społeczeństwa. Ale jest on ważny też z punktu widzenia czysto katolickiego. Otóż po to, żeby rozwiązać twórczo to zagadnienia z punktu widzenia właśnie czysto katolickiego - zarówno świeccy katolicy jak i duchowieństwo w swojej akcji duszpasterskiej winni znajdować coraz pełniejszy sposób włączania się we wszystkie rzeczy pozytywne, dobre, które dzieją się w Polsce.

Co tu przeszkadza? W dużej mierze przeszkadza obawa, silnie zakorzeniona w części hierarchii, także wśród części duchowieństwa, żeby Kościół w Polsce nie stał się "transmisją" władzy, żeby nie powstawało wrażenie utożsamiania się funkcji społecznej katolicyzmu z celami władzy politycznej. W gruncie rzeczy cały szereg postulatów, które partia kieruje do społeczeństwa mogłoby być wzmacnione aprobą Kościoła i jego funkcją duszpasterską, ponieważ są to postulaty w sposób oczywisty zgodne i nawet doceniane przez Kościół. Niemniej powstaje obawa, że takie aprobujące włączenie dodatkowej motywacji światopoglądowej w owe postulaty - które katolicy aprobują z punktu widzenia patriotycznego - stwarzają wrażenie owej "transmisi". Trzeba tutaj wniesć dodatkowe zastrzeżenia. Oczywiście nie chodzi o taką akceptację przez Kościół zadań państwa socjalistycznego, która nawiązywałaby do odrzuconej przez Sobór i zlej przecież tradycji politycznego klerykalizmu czy paternalizmu Kościoła w stosunku do państwa. Chodzi tu o wartościowanie zjawisk z punktu widzenia światopoglądu

54
206 197

katolickiego. Wydaje nam się, że w tej wielkiej sprawie, która jest tak zasadnicza z punktu widzenia zaangażowania katolickiego i tak zasadnicza w procesie rozstrzygania sporu o wolność wyboru światopoglądowego w ramach socjalizmu - należy zająć postawę jasną: jeśli państwo ludowe robi rzeczy słuszne to trzeba je też takimi nazywać z punktu widzenia inspiracji światopoglądu katolickiego. Sądzimy, że bez straty w posiadaniu Kościoła, a przeciwnie z korzyścią dla jego społecznego autorytetu spór o wolność wyboru światopoglądowego, o jak najlepsze warunki pracy duszpasterskiej Kościoła może być rozstrzygnięty w wyniku pełnego zanurzenia się akcji duszpasterskiej w świadomości patriotycznej narodu, nie po to - rzecz jasna - żeby akceptować deklaratywnie treści życia publicznego, ale żeby wspierać tam, gdzie występuje głęboka zgodność zadań społecznych z inspiracją chrześcijańską, i aby tkwić w tych procesach jako czynnik rzeczywiście wewnętrzny.

Jest to stara nasza teza, nabiera ona jednak obecnie specjalnej aktualności. Powinniśmy tej tezie nadać nową dynamikę i starać się wysunąć tutaj wiodące hasło. Tym hasłem, tą myślą wiodącą powinna być, motywowana przesłankami światopoglądowymi katolickimi, przesłankami teologicznymi - koncepcja pracy. Dawno już sformułowaliśmy tezę, że inspiracja światopoglądu katolickiego w swoim masowym wyrazie powinna przejawiać się przede wszystkim w miejscu pracy i w rodzinie, w nadawaniu tej pracy sensu i jakości. Podobnie też w naszym rozumieniu inspiracji światopoglądowej chrześcijańskiej od dawna kładziemy nacisk na obowiązek kontynuacji Dzieła Stworzenia - pracą i twórczością. Teologia Soboru Watykańskiego II kieruje pod adresem funkcji społecznej chrześcijanstwa jasne wymogi w tym zakresie. A więc zarówno dokonane już w chrześcijaństwie przemiany, jak i z kolei specjalnie charakterystyczne dla Polaków potrzeby - rysuje w tej dziedzinie obowiązek starań, także w ramach naszej działalności, o kształtowanie aktywnej społecznie formacji współczesnego katolicyzmu w

Polsce. Postawa aktywności wyraża się przede wszystkim w pracy. Oczywiście, że chrześcijańska aktywność wyraża się reakcjami na wiele wydarzeń i wiele zjawisk i sama zasada pracy tego pojęcia aktywności nie wyczerpuje. Zachowując wymogi i kryteria szersze wobec aktywności i obecności chrześcijanina w historii, trzeba jednak w tej chwili położyć nacisk specjalnie na zagadnienie wzmacniania inspiracji chrześcijańską obowiązkiem pracy, tej pracy codziennej, w której najczęściej i najpowszechniej wyraża się postawa aktywności.

Zaangażowanie patriotyczne

Co - niejako w odręwaniu od zaangażowania katolickiego i zaangażowania socjalistycznego - mówi z kolei współczesny patriotyzm?

Przede wszystkim chodzi o zapewnienie rozwoju tożsamości narodowej w integrującym się, zwłaszcza pod wpływem rewolucji naukowo-technicznej, świecie. Nie wystarczy tu jakąś defensywną wyłącznie postawą. Chodzi o zapewnienie dalszego rozwoju polskości i tożsamości kultury i cywilizacji polskiej we wspólnocie państw socjalistycznych, a także w palecie barw całej Europy.

Trzeba podkreślić, że wzrost gospodarczy, postęp socjalny są warunkiem zachowania i rozwoju tożsamości narodowej. Kierownictwa polityczne, nie tylko w Polsce Ludowej są skłonne traktować naród jak założę wielkiego przedsiębiorstwa produkcyjnego, a kraj jak wielki plac budowy. Mówiliśmy nieraz z własnych oryginalnych pozycji, dodając tu szerokie uzasadnienia, oraz powtarzaliśmy uzasadnienia, które dawało kierownictwo polityczne - jak dalece taka postawa przyspieszonego rozwoju gospodarczego jest uzasadniona i słuszna w kraju takim jak nasz, w kraju, który musiał odbudować kiedyś zniszczenia wojenne, w kraju,

który musi nadrabiać jeszcze zapóźnienia historyczne. Dodatkowo w Polsce jest to ważne z uwagi na konieczność wyrobienia cech gospodarności społeczeństwa wysoko rozwiniętego, co także jest niezbędnym warunkiem zachowania pozycji i tożsamości narodowej we współczesnym świecie. Z tym, że od grudnia 1970 roku z rozwoju gospodarczego usunięto dawną jednostronność i dziś rozwój ten charakteryzuje troska nie tylko o produkcję, nie tylko o plac budowy; równolegle występuje troska o pracownika, o postęp społeczny, co wyraża się w polityce płacowej i socjalnej. We wcześniejszych analizach, między innymi w referacie dyskutowanym na poprzednich zebraniach zespołów podkreślaliśmy, że w porównaniu z 27-mi latami poprzednimi, w dziedzinie społeczno-gospodarczej rzeczywiście realizujemy ambitne hasło "stać nas na więcej". Sukcesy w tej dziedzinie są doceniane w opinii całego społeczeństwa. Właśnie te sukcesy odniesione w płaszczyźnie - mówiąc przenośnie założgi "przedsiębiorstwa produkcyjnego" i w płaszczyźnie wielkiego "placu budowy" - są przedmiotem satysfakcji i słusznej nadziei na dalsze wzmacnianie pozycji naszego kraju. Rzecz jasna nie oznacza to nie widzenia przez opinię społeczną potrzeby przewidzienia trudności wzrostu w tej dziedzinie.

W tej chwili - w ramach odpowiedzialności za politykę gospodarczą i socjalną - toczy się dyskusja, jak opanować np. procesy inwestycyjne, które rozwijamy w dużym tempie, czy nie należy zahamować importu, aby ułatwić przybliżone bilansowanie handlu zagranicznego, czy nie należy powstrzymać wzrostu funduszu płac, aby przeciwdziałać tendencjom inflacyjnym, itd. W toku tej dyskusji wyunięto hasło "ucieczki do przodu" przed inflacją i przed innymi zagrożeniami. Wydaje się, że jest to niezwykle trafne hasło. Oczywiście, że trzeba racjonalizować i proces inwestycyjny i import i płace. Ale wkroczyliśmy na drogę przyspieszonego, intensywnego rozwoju gospodarczego, na której wszystkie wymienione wielkości muszą racjonalnie rosnąć. Wkroczyliśmy na drogę, która winna skończyć

się pełnym sukcesem, a nie połowicznym i dlatego wspomniane hasło "ucieczki do przodu" jest tak trafne. Z własnych pozycji, na miarę naszych możliwości, będziemy zawsze za mobilizowaniem postaw do przyspieszania rozwoju, oczywiście w ramach realnych możliwości.

Mówiliśmy też na poprzednich zebraniach, że rozwój tożsamości narodowej w przyszłym świecie wymaga nie tylko wzrostu gospodarczego i postępu socjalnego, ale wymaga także rozwoju nauki i kultury, i to rozwoju indywidualizowanego, odpowiadającego potrzebom i talentom narodu, a także zgodnego z jego duchową tradycją. Zauważmy jednak, że zwłaszcza postęp nauki we współczesnym świecie staje się realny tylko na bazie wzrostu społeczno-gospodarczego. Z pewnością rozwój kultury w sposób mniej bezpośredni zależy od wzrostu gospodarczego, ale z kolei we współczesnym świecie występuje wieloraka współprzeciwieństwo między nauką a kulturą.

Pozostając w tej płaszczyźnie rozważań, podkreślimy, że wspólnotą państw socjalistycznych wyobrażamy sobie jako jedność polityczną odrębnych państw, przy czym te odrębne państwa są gwarancją rozwoju indywidualnych kultur i cywilizacji narodowych, wzbogacając w ten sposób całość wspólnoty państw socjalistycznych. Wszyscy - i kierownictwo polityczne i obywatele - wiedzą, że naród to nie tylko załoga produkcyjna, ale żywy organizm, także duchowy, nie tylko materialny. Sądzimy, że w tej dziedzinie może i powinno być także realizowane hasło "stać nas na więcej", hasło odpowiadające społecznemu oczekiwaniu i zapotrzebowaniu. Jest rzeczą bardzo ważną zdawać sobie sprawę, że trzy fazy zakłócenia spokoju społecznego, jakie miały miejsce w historii Polski Ludowej, tzn. nieuchronna - bezpośrednio po wojnie, w październiku 1956 r. i w grudniu 1970 r. - wynikały nie tylko z nieporządków na placu budowy czy złej polityki wewnętrz tego "przedsiębiorstwa", jakim był kraj i naród traktowany jako - pozostały przy tych przenośnych wyrażeniach - "załoga produkcyjna", ale wynikały właśnie z roli imperiabilnych moralno-politycznych i patriotycznych.

Zaangażowanie socjalistyczne

Socjalizm jest rzeczywiście udziałem powszechniej świadomości społecznej, która przejęła szereg jego tematycznych programowych w sposób bardziej czy mniej świadomy, w sposób bardziej czy mniej głęboki. Jeśli w tej chwili pytamy o problemy, jakie nasuwa owo "czyste" zaangażowanie socjalistyczne w Polsce, w roku 1974 - to oczywiście nie myślimy o sprawach już przesądzonych, które decydują o socjalistycznym zaangażowaniu, jak - dla przykładu - uznanie społecznego charakteru środków produkcji, ale dajemy tu naszą interpretację tych potrzeb społecznych, które odzwierciedlają się w oczekiwaniach narodu na rozwój myśli socjalistycznej.

Partia, jako siła kierownicza całego narodu, utożsamiła się z narodem w dziedzinie jego ambicji patriotycznych i postępowo-klasowych. Ta część narodu, która posiada świadomość chrześcijańską, oczekuje swego miejsca - potwierdzonego rozwojem socjalizmu - w procesie utożsamiania się partii z narodem w naszym kraju.

W tym miejscu pojawia się sporny problem przewidywania przyszłości światopoglądu religijnego. No oczywiście przy założeniu, że światopogląd chrześcijański zniknie wraz z innymi alienacjami - zagadnienie utożsamiania się z narodem inaczej wygląda niż wtedy, kiedy przewiduje się trwałość wieloświatopoglądowego zaangażowania społeczeństwa. Jesteśmy przekonani, że społeczeństwo pozostałe wieloświatopoglądowe, gdyż podział klasowy nie jest podziałem światopoglądowym. O perspektywie światopoglądowego zaangażowania narodu zadecyduje układ sił społecznych, nie zadecyduje o tym nikt poza tym. Postępowa władza wyciąga zawsze konsekwencje z potrzeb społecznych.

Sprawa jest niezmiernie istotna także z punktu widzenia kondycji działacza PAX-u. Przez cały okres Polski Ludowej, PAX swoją działalnością likwiduje problem politycznej opozycji katolickiej w Polsce i w ten sposób przyczynia

się do wytwarzania swego spokoju społecznego, o którym mówiliśmy wcześniej. Ale tę rolę spełniamy w ten sposób, iż równolegle przygotowujemy i głosimy optymistyczną perspektywę dla katolików w ramach przewidywanych procesów rozwojowych socjalizmu. Twierdzimy, że ta perspektywa jest realna, że dokona się pod wpływem określonych procesów wewnętrz społeczności katolickiej, wewnętrz Polski Ludowej, jak i pod wpływem tych procesów, które leżą w potrzebach Związku Radzieckiego jako siły przewodniej wspólnoty państw socjalistycznych i światowego ruchu komunistycznego.

Dla kondycji ideowo-politycznej każdego działacza ideowo-politycznego potrzebne jest uznanie. Jest też naturalne, że takiego uznania potrzebuje i oczekuje również PAX. Musimy sobie jasno zdawać sprawę, że opinia społeczeństwa, a specjalnie opinia części wierzącej społeczeństwa, staje w stosunku do PAX-u i paxowców zaostrozone wymagania.

Zbliżający się rok XXX-lecia PAX-u będzie okazją do udokumentowania, że - w skali naszych możliwości - wniesliśmy dużo do rozwoju żywotności myśli patriotycznej i socjalistycznej w Polsce Ludowej. Społecznie znaczące i doceniane są też osiągnięcia PAX-u w zakresie upowszechnienie postępowej społecznie myśli chrześcijańskiej. Zaostrenie wymogów opinii w stosunku do PAX-u i paxowców polega na tym, że spostrzeganiu naszych osiągnięć zawsze towarzyszy pytanie o perspektywę nowoczesnej formacji katolickiej w Kościele i w Polsce Ludowej.

Uznanie ze strony Kościoła wiąże się ściśle z naszym udziałem w sporze z częścią Hierarchii o formację katolicką, o czym mówiliśmy, tzn. o to, czy katolicy świeccy i duchowieństwo - dla zapewnienia warunków misji Kościoła i dla wytwarzania miejsca w życiu publicznym dla katolików świeckich - mają działać z pozycji wewnętrzno-socjalistycznych czy też zagadnienie sporu o wolność wyboru światopoglądu ma izolować od problemów socjalistycznego zaangażowania. Z tego punktu widzenia zdobywamy systematycznie uznanie wśród dużej części inteligencji katolickiej i wśród

dużej części duchowieństwa. Duch Soboru Watykańskiego II, wypływające stąd zobowiązanie do poszukiwania nowych dróg dla inspiracji chrześcijańskiej w świecie i dla udziału chrześcijan w rozwiązywaniu zadań doczesnych - jest tutaj ogromną pomocą. Rzecznik jasna, uznanie, jakie posiadamy w tych środowiskach nie zawsze może być w pełni widoczne i ujawniane, właśnie ze względu na to, że występuje ono w warunkach wspomnianego sporu.

Dla wszystkich z kolei jest widoczne, że działacze partyjni cenią nas przede wszystkim jako czynnik spokoju społecznego, jako środowisko mobilizujące do budownictwa społeczno-gospodarczego. Natomiast równocześnie uważają oni, że nasza ideologia, a więc ta część programu, w której dajemy wyraz społecznym oczekiwaniom na rozwój socjalizmu w sprawach światopoglądowych ma adresata tylko w elicie katolickiej, wśród inteligencji katolickiej i wśród duchowieństwa. Po prostu spotykamy się tu z poglądem, że głoszony przez nas optymizm co do rozwoju socjalizmu w sprawach światopoglądowych interesuje wysoko wykwalifikowaną inteligencję katolicką świecką i duchowieństwo, natomiast mniej interesuje masę katolików.

Z przeprowadzonego rozumowania jasno wynika, że we własnych szeregach musimy wytworzyć taki klimat wykładowczy, który będzie traktował, jako naturalne, stałe napięcie między działaniem - wśród ogromnej wierzącej części społeczeństwa - na rzecz spokoju społecznego w podejściu do zagadnień światopoglądowych z naszą aktywnością zapewniającą optymistyczną perspektywę chrześcijaństwu. W tym punkcie występują bardzo konkretne oczekiwania wierzącej części narodu socjalistycznego. Oczekiwania te interpretujemy, uzasadniamy jako potrzebę społeczną, oraz staramy się ją zaspokajać. Z jednej strony jesteśmy czynnikiem, który mobilizuje do maksymalnego wykorzystywania aktualnych szans narodowych, a powinniśmy to robić jak najlepiej, z drugiej strony chcemy być też czynnikiem rozwoju, bo wskazujemy na zadania dotychczas nie rozwiązane, na potrzebę społeczną dotychczas nie zaspokojoną.

INSPIRACJA CHRZEŚCIJAŃSKA A PRACA

Ruch społeczno postępowy PAX jest także ruchem intelektualnym. Jest więc rzeczą słuszną i uzasadnioną, aby organizacja nasza zajmowała się od czasu do czasu także zagadnieniami z pogranicza teorii i praktyki. Do takich zagadnień należy problem teologii pracy oraz pracy rozumianej bardzo szeroko jako przejaw aktywności człowieka.

Jaki jest cel, sens i wartość, z chrześcijańskiego punktu widzenia, aktywności ludzkiej, pracy - w świetle Objawienia Bożego i Ewangelii.

1. Aktywność ludzka i praca w świetle dogmatu o stworzeniu i o odkupieniu

Aktywność ludzką należy tu rozumieć bardzo szeroko jako zwrócenie się człowieka ku światu zewnętrznemu, jako całość aktywności ziemskiej człowieka dotyczącej jego życia na ziemi. Należy pod tym pojęciem rozumieć działalność dotyczącą opanowywania przyrody, tworzenie historii, rozwój nauki, techniki i wszelkich form aktywności społecznej człowieka. Praca natomiast w ujęciu najbardziej szerokim jest nie tylko zwykłym wytwarzaniem bogactwa, ale działaniem, poprzez które człowiek kształtuje środowisko, jest podstawowym czynnikiem przetwarzającym dobra przyrody, i dlatego jest ona po prostu koniecznością, jest jednym z podstawowych wymiarów i aspektów egzystencji ludzkiej. Sobór Watykański II stwierdza "Dla wierzących jest pewne, że aktywność ludzka, indywidualna i

zbiorowa, czyli ów ogromny wysiłek przez który ludzie starają się w ciągu wieków poprawić warunki swego bytowania, wzięty sam w sobie, odpowiada zamierzeniu Bożemu". /G.S. 34,1/. Zasada ogólna jest ujęta jasno i jednoznacznie. Chrześcijanin to nie człowiek, który spokojnie i cierpliwie przyjmuje rzeczywistość zastaną, ale ktoś kto indywidualnie bądź zespołowo ma obowiązek przekształcania i ulepszania swoich warunków życia, otoczenia, wytwarzania dóbr ekonomicznych poprzez ciągły wysiłek czyli pracę. "Tymczasem wzrasta przekonanie, że ród ludzki nie tylko może, i powinien coraz bardziej umacniać swoje panowanie nad rzeczami stworzonymi" /G.S. 9,1/. Dlaczego Sobór głosi taką naukę? Jakie jest uzasadnienie teologiczne tego stanowiska? Znajdujemy je w nauce oraz konsekwencjach teologicznych wynikających z dwóch wielkich dogmatów chrześcijaństwa: dogmatu o stworzeniu oraz dogmatu o odkupieniu.

W nauce chrześcijańskiej człowiek otrzymał od Boga zlecenie panowania nad światem, nad całą rzeczywistością.

"Człowiek bowiem stworzony na obraz Boga otrzymał zlecenie, żeby rządził światem sprawiedliwości i świętości, podporządkowując sobie ziemię ze wszystkim co w niej jest" /Gaudium et spes, 34,1/.

W Ksiedze Rodzaju czytamy zaś:

"A wreszcie rzekł Bóg, uczyńmy człowieka na nasz obraz, podobnego nam, aby panował nad rybami morskimi, nad ptactwem powietrznym, nad bydłem, nad całą ziemią i nad wszelkim pławcem pełzającym po ziemi. Tak stworzył Bóg człowieka na swoje wyobrażenie, na wyczerpanie Boga go stworzył, stworzył mężczyznę i niewiadomę" /Rozdz.1, 26-27/¹.

Mamy tu wyraźny nakaz Boga "panowania nad stworzeniem" czy według innego wyrażenia "nad całą ziemią". Jest to nakaz, którego wypełnienie wymaga od człowieka pełnego używania intelektu w szczególności zaś doskonalenia środków opanowywania przyrody czyli tworzenia techniki oraz

26
206

doskonalenia form społecznego organizowania się ludzi, czyli całej sfery stosunków między ludźmi. Innymi słowy nakaz panowania nad ziemią jest równoznaczny z nakazem tworzenia kultury i cywilizacji. Życie człowieka bowiem zawsze zależało od umiejętności uporania się z problemami technicznego i technologicznego podporządkowania sobie materii. Dlatego też według Objawienia Biblijnego nic bardziej zgodnego z powołaniem człowieka jak praca, poprzez którą człowiek wypełnia pierwsze przykazanie, jakie mu zostało dane przez Boga, czynienia sobie ziemi poddaną.

Jednym z podstawowych nakazów zawartych w Biblii jest wezwanie, aby człowiek upodabniał się do Boga, aby naśladował go, wypełniał jego wolę i przykazania. Człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boga. Bóg zaś jest stworzycielem, jest samym aktem, jak definiuje Go filozofia tomistyczna. Czyli człowiek ma moralny obowiązek naśladowania Boga jako stworzyciela poprzez własny akt twórczy, poprzez aktywność i pracę, czyli ma kształtować w sobie czynną postawę wobec otaczającego go świata.

Są to argumenty bazujące na bezpośrednich stwierdzeniach objawienia biblijnego. Należy jednak także uwzględnić argumentację pośrednią wypływającą z nauki o stworzeniu. Człowiek jest istotą cielesno-duchową istniejącą w świecie materii. Jeżeli człowiek, jak naucza nas wiara, jest w wymiarze przestrzeni i czasu na mocy aktu stworzenia, to pozytywny stosunek do Boga dokonuje się między innymi poprzez wywiązywanie się z faktu bycia w świecie materialnym. Ten zaś zakłada czynny, operatywny, dokonujący się poprzez pracę stosunek do materii, do świata. Wynika to z wewnętrznej logiki i koherencji /zgodności/ stosunków. Człowiek jest istotą, która budując świat, wchodząc w stosunki operatywne z otaczającą go rzeczywistością, rośnie duchowo, czyli wypełnia rację swojego istnienia daną mu przez Boga. Samo nasze istnienie jest nierozerwalnie związane z realizowaniem jego pełni, która wynika zarówno z faktu istnienia jak i z faktu istnienia w świecie materialnym. Teologia wskazująca na człowieka, jako na obraz Boży, zawiera naukę o misji panowania człowieka nad światem. Człowiek został powołany

do współuczestniczenia w stwórczym działaniu Boga samego, tj. panowania nad światem przyrody. Zadaniem opanowywania przyrody, czyli wchodzenia z nią w relację poprzez pracę stanowi podstawowy wymiar człowieka. Panowanie to dokonuje się oczywiście poprzez naukę, wiedzę, rozwój techniki i technologii. Dzieło stworzenia, które wyszło z rąk Boga, jest rzec można w stanie elementarnym, niewykończonym - Bóg stworzył naturę a człowiek tworzy kulturę. Wszystko co związane jest z dziejami człowieka, cywilizacja i kultura, tak w swoim wyrazie intelektualnym jak i w wymiarze materialnym, stworzył człowiek. Można więc śmiało powiedzieć, że dzieje człowieka to historia tworzenia, to dzieje pracy. Bóg bowiem nie stworzył świata w stanie doskonałym i wykończonym, w którym człowiek byłby beztroskim użytkownikiem, ale stworzył go w takim stanie, aby człowiek dzięki swojemu rozumowi, woli i miłości oraz działaniu, jako wypadkowej tych trzech sił, był współpracownikiem Boga samego w dalszym tworzeniu, "doskonaleniu świata".

Sobór Watykański II stwierdza wyraźnie:

"Mężczyźni i kobiety, którzy zdobywając środki na utrzymanie własnej rodziny tak wykonują swoje przedsięwzięcia, by należycie służyć społeczeństwu, mogą słusznie uważać, że swoją pracą rozwijają dzieło Stwórcy, zaradzają potrzebom swoich braci i osobistym wkładem przyczyniają się do tego by w historii spełniał się zamysł Boży" /G.S.34,2/.

Wiara nie jest więc, jak widzimy, motywem do manifestowania postawy wrogiej czy niechętnej wobec postępu i aktywności ludzkiej. Sobór wyraźnie mówi, że człowiek "swoją pracą rozwija dzieło Stwórcy i przyczynia się do tego, że w historii spełnia się zamysł Boży". Poprzez dogmat o stworzeniu chrześcijaństwo jest systemem optymistycznym w stosunku do rzeczywistości ziemskiej. Reasumując ten punkt można stwierdzić, że religijny i teologiczny wymiar pracy płynie z uczestniczenia człowieka w kontynuacji boskiego dzieła stworzenia. Jest to zasadnicza prawda teologii pracy.

Objawienie biblijne przekazuje nam prawdę następną o dobroci wszystkiego co zostało stworzone. "I widział Bóg że było dobre", "Widział Bóg że wszystko co uczynił było hardzo dobre" /Rodz.1, 31/.

Cała rzeczywistość, jako stworzona przez Boga, jest ontologicznie rzecz ujmując dobra. Ale w wierze naszej istnieje problem grzechu, problem materii skażonej. Grzech pierworodny wprowadził element nieładu i odwrócenia się człowieka od celów wyznaczonych mu przez Boga. Ale jednocześnie chrześcijanin nie może zapominać o drugiej prawdzie. W historii świętej, w historii stosunku Boga do człowieka zaistniał także fakt odkupienia całej rzeczywistości przez Jezusa Chrystusa i przywrócenia pierwotnej łączności łaski między stworzeniem a Stwórcą. W Jezusie Chrystusie została przywrócona pierwotna dobroć stworzenia, utracona na skutek grzechu a Jego łaska ma moc odnawiania wszystkich wartości. Z tego właśnie wynika optymizm chrześcijański w stosunku do natury i świata. Zło moralne, grzech jest zasadniczo związany z wolnością człowieka, z jego świadomością i wolną wolą, a konsekwentnie ze sposobem w jaki człowiek korzysta z rzeczy. Dlatego, choć w aspekcie ontologicznym cała rzeczywistość jest dobra, jako stworzona przez Boga, a następnie odkupiona przez Jezusa Chrystusa – to jednak w kontekście rzeczywistości ludzkiej dobroć ta może być i bardzo często bywa zachwiana i jak gdyby zniweczona.

2. Praca a grzech i odkupienie

W powszechnej świadomości wiernych rozpowszechnione jest przekonanie, że praca jest następstwem grzechu pierworodnego człowieka. Czy jest to przekonanie słuszne i czy znajdzie ono potwierdzenie w objawieniu biblijnym?

Biblia poucza nas, że praca jako taka, nie zastąpiła na świecie w wyniku grzechu. Słowa pisma świętego mówiące "o ostach i cierniach", o "chlebie spożywanym w pocie czoła" /Rodz.3,19/ słowa, przy pomocy których wyrażano często stosunek do pracy wymagają szerszej interpretacji. Otóż praca jest dana i zadana człowiekowi wraz z jego egzystencją. Praca jako taka nie jest w żadnym wypadku owocem grzechu, ponieważ już przed grzechem człowiek miał pracować, "uprawiać ziemię".

"Jahwe Bóg wziął zatem człowieka i umieścił go w ogrodzie Eden, aby uprawiał go i doglądał" /Rodz.2,15/.

Przed grzechem praca była działalnością spontaniczną i radosną. Grzech dodaje do tego podstawowego wymiaru człowieka jakim jest praca, nowy charakter, nową cechę - odtąd praca staje się trudna, bolesna, przykra, towarzyszy jej wysiłek, przy jakże częstym braku sukcesów; towarzyszy jej znużenie przy braku owocu. Człowiek popełniając grzech chciał odrzucić suwerenność Boga nad sobą, stąd praca stała się formą poddania człowieka prawu, które go przekracza.

Można powiedzieć, że z faktem grzechu, to co było w sposób naturalny podporządkowane człowiekowi, odtąd "buntuje się" przeciwko niemu, człowiek stracił jakby panowanie nad naturą i odzyskuje je tylko przez trud i wysiłek. Zmieniła się też osobista postawa człowieka wobec pracy, zwłaszcza pracy "zadanej", "koniecznej" jako podstawy utrzymania się przy życiu. Lenistwo, absentowanie się od trudu zostało głęboko zaszczepione w postawę człowieka. Tylko poprzez wolę, świadomość i zrozumienie konieczności oraz w świetle wiary praca może przybrać charakter "trudu połączonego z radością i przyjemnością".

Tym niemniej zawsze od chwili grzechu istnieje ambiwalencja/dwuznaczność sensu/ pracy, trudów i wysiłków ludzkich, która ujawnia się najpełniej w obliczu śmierci. "Cóż bowiem ma człowiek z wszelkiego swego trudu i pracy

ducha swego, którą mozoli się pod słońcem" /Koh. 2,22/. W Nowym Testamencie czytamy zaś: "Cóż bowiem za korzyść odniesie człowiek, choćby cały świat zyskał, a na swojej duszy szkodę poniosł? Albo co da człowiek w zamian za swoją duszę" /Mt 16,26/. Jest to wątpliwość - problem, który towarzyszy człowiekowi poprzez jego dzieje, a której pełne rozwiązanie i odpowiedź znajdujemy w chrześcijańskiej prawdzie o zbawieniu człowieka. Wobec ambiwalencji pracy na skutek grzechu należy zapytać jaką jest relacja między pracą a ostatecznym wypełnieniem się egzystencji człowiecej czyli zbawieniem? Stwierdzmy już tutaj krótko, że praca celowa, tzn. obiektywnie i intencjonalnie przyczyniająca się do doskonalenia rzeczywistości ziemskiej - jest drogą do zbawienia.

Chrześcijanin jasno uświadamia sobie fakt, że tylko wówczas praca i angażowanie się w tworzeniu historii nie wydaje się być złudzeniem, gdy przyszłe życie nie pozbawia naszych ziemskich dokonań znaczenia i wartości. Innymi słowy, jeżeli praca, trud budowania miasta ziemskiego pozostają w pozytywnej relacji do tego co jest ostatecznym celem człowieka - Królestwo Boże, zbawienie czyli życie wieczne. Odpowiedź teologiczna na tak postawione pytanie jest złożona. Nie wchodząc tutaj w analizę całości problemu należy stwierdzić, że przyszły świat będzie w pewnym sensie dopełnieniem świata aktualnego, dopełnieniem, które pozostaje dla nas tajemnicą. Człowiek uczestniczy w nim poprzez pracę rozumianą jako humanizację świata.

Istnieje ciągłość i ścisły związek między odkupioną pracą a światem przyszłym. Już obecnie uczestniczymy w stawaniu się eschatologicznym. Po śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa - jedna rzecz jest pewna - nie ma nieciągłości absolutnej pomiędzy światem aktualnym a tym, który ma przyjść. Poprzez ten fakt rzeczywistość ziemską nabiera wartości nie tylko w aspekcie moralnym czy intencjonalnym do Boga, ale ma wartość samą w sobie, ponieważ staje się częścią przyszłego Królestwa Bożego. "Ziemia Nowa" dokonuje się w miarę stawania się historii czyli poprzez aktywność i pracę w świecie doczesnym. W ekonomii zbawienia całość rzeczywistości ziemskiej, z racji odkupienia przez Chrystusa,

jest powołana do życia w łasce, uczestniczy wewnętrznie, a nie tylko intencjonalnie w tajemnicy wieczności. Dlatego można powiedzieć, że jest coś "z wieczności" w przedsięwzięciach i dokonaniach ziemskich człowieka. W tej perspektywie cała rzeczywistość człowieka, praca jako taka, a nie tylko jej aspekt moralny i intencjonalny ma sens i wartość w stawaniu się, w realizowaniu naszego zbawienia. Dzięki tajemnicy Wcieleńia na całą sferę dokonań ziemskich człowieka należy patrzeć w perspektywie jednej historii, bo odtąd w historii ludzkiej dokonuje się Królestwo Boże. Dlatego też wszelka praca ma odtąd sens i wartość w aspekcie ontologicznym, jako czynność poprzez którą dokonuje się to, co ma istotowy związek z wiecznością.

Niezależnie od teologicznej interpretacji dogmatu o stworzeniu i odkupieniu - w objawieniu biblijnym mamy wyraźny pozytywny nakaz pracy i ostre potępienie życia bezczynnego /lenistwo/. Błogosławieństwo Boże w piśmie świętym jest zawsze połączone ze stanem rozwoju i sukcesu, które są wynikiem wysiłków i pracy człowieka.²

Zwłaszcza w Starym Testamencie występuje zachęta do aktywności, działalności, pochwała określonej ekspansji życiowej człowieka i umiejętności przynoszenia rezultatów poprzez wykorzystywanie własnych talentów i umiejętności. Jest tu rzeczą zupełnie naturalną, że ze wschodem słońca "człowiek wychodzi do swej pracy, do trudu swojego aż do wieczora" /P.S. 104, 23/, ponieważ praca ujmowana jest w Biblii jako konieczność życiowa, zrozumiała sama przez sieć, jako coś wewnętrznie związanego z ludzką egzystencją. Dlatego człowiek nie powinien wzbraniać się przed pracą nawet najbardziej trudną i uciążliwą, ale winien brać przykład z mrówki /patrz: Przysł. 6, 6-11/. Pismo święte zawiera wiele ostrych słów potępiających lenistwo. /"Trochę snu i trochę drzemania, trochę założenia rąk, aby zasnąć, a przyjdzie na ciebie nędza jak włóczęga i bieda jak człowiek z orężem" - przysł. 6, 6-11/ ³. Ideał pracowitości, ma wysokie miejsce w hierarchii cnót i zalet

człowieka. Praca, jakakolwiek by ona była, umysłowa czy fizyczna, jest uważana za moralne zadanie człowieka. Ostateczne wytłumaczenie konieczności pracy to wola Boża⁴. Poprzez pracę człowiek osiąga poważanie u ludzi, szczęście osobiste, określony poziom bogactwa.

"Bo z pracy rąk swoich będziesz pozywał, szczęście osiągniesz i dobrze ci będzie" /Ps. 128, 2/.

Lenistwo jest powszechnie uważane jako bezpośrednia i podstawowa przyczyna nędzy; prowadzi ono także do grzechu /syr. 33, 27/. Człowiek zaś, który nie lęka się trudu pracy, wyuczył się zawodu, jest niezależny od innych i zdobędzie sławę i szacunek u ludzi. "Widzisz biegłego w swoim zawodzie? Będzie on stał przed obliczem królów, a nie przed ludźmi prostymi" /Przysł. 22, 29/. Zaś "robotnik pijak nie wzbogaci się" /Syr. 19, 1/.

Niezależnie od pochwały pracowitości, mamy w objawieniu biblijnym wyraźny nakaz pracy. Pełny tekst przykazań dekalogu zawiera wyraźny nakaz pracy przez sześć dni tygodnia. Przykazanie dotyczące szabatu, świętowania dnia siódmego zakłada trud i pracę w pozostałe dni tygodnia.

"Sześć dni będziesz pracować i wykonywać wszystkie swe zajęcia. Dzień zaś siódmy jest szabatem ku czci twoego Boga Jahwe" /Wyj. 20, 9-10/⁵.

Widzimy więc, że pełny tekst dekalogu zawiera wezwanie aby człowiek pracował usilnie przez sześć dni, dopiero wówczas należy mu się odpoczynek na wzór Boga samego, w dniu siódmym.

A jak kształtuje się stosunek do pracy w Nowym Testamencie, w Ewangeliach? Analiza stosunku do pracy w Nowym Testamencie jest bardziej złożona. Występuje tu potępienie bogactwa /Por. Łk 12, 16; Mt 6, 25-35, M5 6, 24; Mr 10, 24/. Na pierwszy rzut oka wydaje się, że nie kładzie się tu zbytniego akcentu na pracę. Jezus zachęca do wyrzeczenia się dóbr materialnych, do zabiegania o zbawienie, o budowanie Królestwa Bożego, a wszystko inne będzie wówczas człowiekowi dodane. Należy jednak dostrzec głębsze warstwy posłannictwa ewangelicznego, wskazujące

na uwzględnienie w nauczaniu Jezusowym człowieka w jego aspekcie zadań doczesnych. I tak np. stosunek do działalności ekonomicznej, a więc i do pracy wyrażony jest w przypowieści o talentach /Mt 25, 14-30; Łk 19, 12-27/. Zostały tu podniesione do wartości cenionej takie cechy jak zapobiegliwość, troska o wykorzystanie posiadanych możliwości, racjonalność ekonomiczna. Człowiek posiada potencjalne możliwości jako osoba lub członek określonych społeczności szerszych, i ich wykorzystanie, należyte użytkowanie jest obowiązkiem człowieka.

W nauczaniu ewangelicznym nadzwyczaj silny akcent został położony na miłość. Miłość Boga i miłość bliźniego to podstawowe i najwyższe przykazanie w nauczaniu Chrystusa. W ewangelicznym opisie sądu ostatecznego /Mt 25, 31-46/ mamy wyraźne stwierdzenie, że człowiek będzie sądzony z miłością względem innych ludzi i to miłości skutecznej. Człowiek winien przyjść z pomocą drugiemu w podstawowych potrzebach materialnych /pożywienie, ubranie itp./. W naszej epoce zakres zaspokajania tych potrzeb wymaga z konieczności odpowiednich środków technicznych, ekonomicznych czy politycznych - poprzez które realizowanie ewangelicznego prawa miłości staje się realne i możliwe. Zakłada to dostrzeżenie i zaangażowanie się w zagadnienia wzrostu gospodarczego, rynkowego rozwoju i postępu. W tym właśnie należy dostrzec wymiar religijny pracy poprzez którą zaspokajanie podstawowych potrzeb człowieka jest możliwe. Chrystus ustanowił bowiem zasadniczy związek między człowiekiem a Bogiem w wymiarze czynnej i skutecznej miłości bliźniego. "Kto bowiem miłuje bliźniego wypełni prawo" /Rzym 13, 8/ mówi św. Paweł. Należy więc twierdzić, że miłość chrześcijańska przechodzi przez struktury rozwoju i wzrostu - których rozwój możliwy jest poprzez pracę - i tu właśnie mamy teologiczną podstawę do chrześcijańskiej afirmacji pracy. Oczywiście miłość bliźniego jest zróżnicowana i przybiera wielorakie formy. Miłość człowieka w

ogółe, miłość ludzkości, narodu, najbliższych, własnej rodziny. Sam Chrystus naucza nas, że miłość najbliższych nam osób jest podstawą miłości innych. Troska o ich dobra materialne, realizowane poprzez pracę, to konkretny wyraz ich miłości "gdy którego z was syn prosi o chleb czy jest taki który poda mu kamień albo gdy prosi o rybę, czy poda mu węza?" /Mt 7, 9-30/. Troska o podstawowe dobra materialne w formie prośby o udzielenie nam chleba naszego powszedniego weszła do podstawowej modlitwy chrześcijaństwa, którą nauczył nas Chrystus. Prośba, modlitwa zakłada przypisanie wysokiego waloru rzeczy o którą prosimy. Oczywiście słowo "chleb powszedni" należy tu rozumieć szeroko jako wszelkie rzeczy niezbędne do utrzymania życia, do zaspokojenia podstawowych potrzeb, jak pożywienie, zdrowie, mieszkanie itp.

Poprzez pracę człowiek osiąga pewien poziom dobrobytu, czyli normalny, godny osoby ludzkiej standard życia. Człowiek został bowiem stworzony przez Boga aby żyć i rozwijać się. Życie w Biblii jest zasadniczą wartością /śmierć jest bowiem konsekwencją grzechu /Rzym 5/. A Bóg jest Bogiem żyjących a nie umarłych /Mt 22, 32/. Troska więc o życie, tak własne jak i bliźnich, jest jednym z podstawowych wymogów płynących z nauczania biblijnego.

Widzimy więc, że posłannictwo Chrystusowe nie odciąga chrześcijan od pracy i zadań ziemskich, jak sądzą niektórzy niechrześcijanie. Dzisiaj wiemy też, że niesłuszne i niepełne były te interpretacje, spotykane w historii myśli chrześcijańskiej, które nie docenialiły wagi inspiracji chrześcijańskiej na rzecz obowiązku pracy i aktywności człowieka. Natomiast całą koncepcję rozwoju rzeczywistości doczesnej - co należy szczególnie podkreślić - chrześcijaństwo buduje na bazie poszanowania osoby ludzkiej czyli na prawie miłości bliźniego.

I wreszcie dla teologicznego uzasadnienia chrześcijańskiej wartości pracy nie bez znaczenia jest fakt, szczególnie podkreślany w duszpasterskiej działalności Kościoła, że Bóg-Człowiek Jezus Chrystus pracuje i trudzi się. Chrystus żyje tak jak każdy z synów tej ziemii. ^{Trud} ~~Tekst~~ i znów pracy nie jest mu obcy. Pracuje jako robotnik fizyczny a następnie jako nauczyciel /rabbi/ ,

zmęczony zasypia w Łodzi /Kł 4,38/, utrudzony drogą prosi o wodę /J 4, 6/. Kościół poprzez całe stulecia w swoim nauczaniu stawał Chrystusa jako wzór do naśladowania pod względem stosunku do pracy.

Podobnie jak Jezus, ciężką i wyczerpującą pracę trudnili się Apostołowie. Najbardziej znany pod tym względem jest przykład św. Pawła Apostoła narodów. Św. Paweł, już jako Apostoł, pracuje fizycznie trudniąc się wyrabianiem namiotów./Dz. ap. 18,2/. Nauczanie św. Pawła odnośnie stosunku do pracy jest znamienne i zasługiwalooby na obszerne omówienie. To właśnie u niego znajduje się znane powiedzenie "Kto nie pracuje niechaj też i nie je", uważa on bowiem, że praca fizyczna bądź umysłowa jest podstawą do utrzymania życia. Pisze On: "Sami bowiem wiecie, jak należy nas naśladować, bo nie wzbudzaliśmy wśród was niepokoju, ani u nikogo nie jedliśmy za darmo chleba, ale pracowaliśmy w trudzie i zmęczeniu, we dni i w nocy, aby dla nikogo z was nie być ciężarem... albowiem gdy byliśmy u was nakazywaliśmy wam tak: Kto nie pracuje niech też i nie je. Słyszymy bowiem, że niektórzy wśród was postępują wbrew porządkowi, wcale nie pracując lecz zajmują się niepotrzebnymi rzeczami. Tym przeto nakazujemy i napominamy ich w Panu Jezusie Chrystusie, aby pracując ze spokojem własny chleb jedli" /2 Tez. 2, 7-12/⁶.

Kościół czerpiąc swoje natchnienie z Pisma świętego, z przykładu Chrystusa i Apostołów, wysoko cenił pracę, nadawał jej rangę i wartość. Zwłaszcza wobec głębszej pogardy pracy fizycznej w świecie grecko-rzymskim im niewątpliwą zasługą Kościoła jest wysiłek rehabilitacji pracy fizycznej. Szczególnie mnisi i opactwa przyczyniły się do nadania wysokiej rangi pracy fizycznej w kulturze europejskiej. Praca fizyczna była bowiem uprawiana i wysoko ceniona przez mnichów. I tak np. mnisi Egiptu trudnili się wyrobem przedmiotów codziennego użytku - oprócz troski o modlitwę. Św. Benedykt ojciec życia klasztornego na Zachodzie nałożył na mnichów obowiązek pracy fizycznej obok pracy umysłowej i modlitwy. Jest rzeczą powszechnienaną jak wielką rolę odegrali mnisi w przekazie rzemiosł,

uprawy roli i kultury w okresie chrystianizowania narodów Europy. Podobnie w wiekach średnich klasztory /oczywiście przed okresem upadku życia klasztornego w późnym średniowieczu/ bardzo często są oazą życia ekonomicznego. Wszyscy zakonnicy są zobowiązani do pracy umysłowej bądź fizycznej. Dla przykładu można podać, że opactwo św. Riqiera skupiało w czasie swojego rozkwitu 14 tysięcy członków, stanowiąc wielkie centrum życia gospodarczego. Ideałem życia w tym okresie jest praca cicha i spokojna na wzór pracy w Nazarecie, ale też praca wytrwała i pozostawiająca wielkie osiągnięcia. Wielkie dzieła budownictwa sakralnego i świeckiego, katedry gotyckie, wielkie summy teologiczne - to trwały element kultury bazującej na pracy ujmowanej w duchu optymizmu chrześcijańskiego. Podobnie współczesne chrześcijaństwo podkreślało wysoką wartość pracy zawodowej związaną z utrzymaniem rodziny. W nauczaniu moralno-asetycznym praca zawodowa traktowana była jako powołanie dane człowiekowi od Boga. W tym ujęciu niewłaściwe wykonywanie obowiązków związanych z pracą zawodową stanowiło i stanowi przekroczenie tak wobec bliźniego jak i podpada pod odpowiedzialność człowieka wobec Boga. Nauczanie Soboru Watykańskiego II w tym zakresie jest bardzo znamienne. "Sobór upomina chrześcijan obywateli obydwu społeczności, aby przykładali się do wiernego wypełniania swych obowiązków ziemskich, kierując się tym duchem Ewangelii. Odstępują od prawdy ci, którzy wierząc, że nie mamy tu trwałego państwa, lecz poszukujemy przyszłego, mniemają, iż mogą wobec tego zaniedbywać swoje obowiązki ziemskie, nie bacząc na to, że na mocy samej wiary bardziej są zobowiązani wypełniać je według powołania jakie każdemu jest dane". "Chrześcijanin zaniedbujący swoje obowiązki doczesne, zaniedbuje swoje obowiązki wobec bliźniego, co więcej wobec samego Boga i naraża na niebezpieczeństwo swoje zbawienie wieczne" /G.S. 43/.

3. Praca u Marks'a

Po krótkim zasygnalizowaniu stosunku do pracy wynikającego z Objawienia biblijnego i nauczania Kościoła zatrzymajmy się jeszcze na chwilę nad zagadniением pracy we współczesnej filozofii, a zwłaszcza w marksizmie.

Właściwie do czasów Kanta Europa żyła pod wpływem idei i koncepcji odnośnie pracy stworzonych przez Platona i Arystotelesa. Wysokim uznaniem cieszyła się praca umysłowa, natomiast praca fizyczna była traktowana jako coś gorszego, a często godnego pogardy. W historii myśli europejskiej dopiero wraz z filozofią Kanta idea aktywności, problem działalności produkcyjnej nabiera właściwego znaczenia. Kant zapoczątkowuje wielki ruch, który pogłębia się i znajduje pełnię swojego rozwoju w filozofii Hegla i Marks'a. W filozofii Kanta dokonuje się przejście od "Ja" receptywnego, kontemplacyjnego do "Ja" ujmowanego czynnie - jako twórca, konstruktor. Świat który ma sens, to nie świat dany człowiekowi uprzednio, ale stworzony, uczyniony aktywnością rozumu ludzkiego. Mamy tu koncepcję człowieka, który nie zadowala się kontemplowaniem rzeczywistości zastanąej, danej jego jaźni, ale człowieka, który poznaje i przetwarza rzeczywistość aktywnością swojego rozumu.

Natomiast Hegel idzie o krok dalej i w pracy widzi podstawowy element przeznaczenia człowieka. Praca u niego jest nieroziłączna od egzystencji człowieka, a jej wartość wynika stąd, że pozwala ona człowiekowi realizować siebie samego. Praca jest bowiem czynnością, w której człowiek ujawnia swoje możliwości, dokonuje ekspresji swych myśli, obiektywizuje je w wytworach, i w ten sposób kształtuje siebie samego jak również swoje otoczenie. Poprzez pracę człowiek rozumie, że cała rzeczywistość polega na jego działaniu czyli przekształcaniu świata natury. Przekształcając naturę człowiek tworzy świat kultury. Kultura zakłada zawsze pracę, wysiłek, twórczość. Człowiek tworząc kulturę przewyścięża sam siebie, realizuje to co jest od niego różne. Dlatego też jednostka, człowiek indywidualny winien mieć świadomość konieczności

pracy i musi ją umieścić w hierarchii swoich celów. Celem pracy jest zrealizowanie królestwa wolności tj. porządku, w którym wszyscy ludzie znajdą satysfakcję. Wartość pracy u Hegla wynika stąd, że jest ona skutecznym instrumentem osiągnięcia królestwa wolności. Tworząc kulturę i cywilizację człowieek nniezależnia się od natury, a w ten sposób staje się wolny i realizuje się sens historii. Zarówno jednostka jak i społeczeństwo realizują swoje potencjalne możliwości poprzez aktywność i pracę. Przed działaniem człowiek jest jakby niebytem. Tylko poprzez działanie, pracę i aktywność, które są obiektywizowaniem się jego myśli, ujawnia się on jako byt, jako osoba. Stąd u Hegla praca, zwłaszcza w swej intelektualnej postaci, jest wartością wyznaczającą sens indywidualnego życia i najwyższy cel rozwoju ludzkości /pozwala bowiem budować królestwo wolności/.

Marks w swojej filozofii pracy jest zasadniczo heglisław, chociaż przeprowadził zasadniczą krytykę koncepcji Hegla. Marksowskie ujęcie pracy zrodziło się ze spotkania między filozofią Hegla a klasyczną ekonomią angielską. Marksowska krytyka kapitalizmu wychodzi od analizy pracy i miejsca człowieka w procesie pracy. W kapitalizmie występują dwa zasadnicze czynniki produkcji, kapitał i praca. Praca jest uważana jako towar występujący w procesie produkcji i jest ujmowana niezależnie od swego ludzkiego znaczenia. W systemie kapitalistycznym w procesie pracy następuje podstawowa alienacja. Robotnik jest wyalienowany w stosunku do produktu pracy, który nie należy do niego, co więcej, efekt jego pracy /produkt/ natychmiast przekształca się w kapitał, a więc staje się instrumentem dalszej eksploatacji jego sił. Alienacja ta może być zniesiona tylko poprzez wprowadzenie takiego systemu społecznego, w którym efekt pracy będzie należał do robotnika, czyli wówczas, gdy nastąpi zniesienie prywatnej własności środków produkcji. Ma to miejsce w systemie socjalistycznym. U Marksza człowiek nie zdobywa swej prawdziwej godności jak tylko w pracy i poprzez pracę.

Ale w systemie kapitalistycznym niemożliwe jest osiągnięcie godności związanej z pracą, ponieważ robotnik jest sprowadzony do roli przedmiotu w procesie produkcji, a sama praca do roli towaru. Dlatego tylko socjalizm poprzez zniesienie przyczyny pracy wyalienowanej, jaką jest własność prywatna, może oznaczać afirmację pracy jako wartości poprzez którą następuje rozwój i samorealizacja jednostki. Marks przypisuje pracy podstawową rolę w powstaniu człowieka ze świata istot niższych. Poprzez pracę człowiek wyodrębnił się ze świata zwierząt i dlatego praca to specyficzny dla człowieka sposób bytowania, czyli forma kontaktu z przyrodą i środowiskiem. Stąd praca jest wartością, która wyraża afirmację ludzkiego życia, wartością godną upowszechnienia i realizacji. Marks wychodząc z krytyki heglowskiej koncepcji pracy, jako najwyższej wartości wyznaczającej sens indywidualnego życia i cel rozwoju ludzkości, odkrył "zmysłową" stronę pracy jako czynności przeobrażania przyrody. Marks definiuje pracę jako relacje między człowiekiem a przyrodą, procesem, w którym człowiek poprzez swoją działalność realizuje, reguluje i kontroluje wymianę materii z przyrodą... oddziałując na przyrodę zewnętrzną i zmieniającą się, człowiek zmienia zarazem swoją własną naturę". Marks nie traktuje czynności pracowania, w jakichkolwiek warunkach odbywałaby się ona i komukolwiek by służyła, jako zasadniczy ideał stawiany przed społeczeństwem i jednostką. Traktuje ją natomiast jako aspekt rzeczywistości charakterystyczny dla wszelkich form ludzkiego istnienia, tak społecznego jak i indywidualnego, jako powszechny warunek ludzkiej egzystencji. Niezależnie od rozważań nad rolą pracy w procesie antropogenezy /powstania człowieka/, Marks głównie rozważa pracę z punktu widzenia ekonomicznego. W tym aspekcie zagadnienia - praca staje się wartością, ponieważ wytwarza ona produkt, który zamienia się w wartość użytkową. W tym ujęciu praca jest koniecznym warunkiem ludzkiej egzystencji, niezależnie od systemów społecznych. Wszyscy ludzie nawet nie biorący udziału bezpośredniego w procesie pracy, egzystują dzięki temu, że w społeczeństwie ma miejsce praca, dzięki której wytwarzane

39
220

są niezbędne wartości użytkowe. Natomiast praca, jako akt, nabiera wartości w zależności od tego czym jest dla rozwoju osobowości pracownika. Stąd marksowskie stanowisko wobec pracy było uzależnione od wartości zasadniczej, jaką jest zasada wszechstronnego rozwoju jednostki i społeczeństwa. U Marks'a w przeciwieństwie do Hegla nie każda praca prowadzi do "królestwa wolności". Przejście do "królestwa wolności" dokona się wówczas gdy praca zostanie wyzwolona z przymusu ekonomicznego, gdy stanie się pracą spontaniczną. Dopóki to nie nastąpi, nie tylko w pracy i poprzez pracę realizuje się pełnia człowieczeństwa.

Wszechstronny rozwój jednostki wymaga dostrzeżenia takich wartości jak miłość, wartości artystyczne, zabawa itp. Nie należy też zapominać, że Marks bardzo wysoko cenił dokonane przez ekonomię angielską /Smitha, Ricarda/ odkrycie roli pracy w tworzeniu bogactwa narodowego. Oczywiście dostrzeganie pracy jako źródła społecznego dobrobytu nie doprowadziło Marks'a do jej idealizacji. Wyraźnie zrywa on z mieszczańskim ujmowaniem pracy jako wartości ze względu na jej efekty produkcyjne, i jako środka do zdobycia majątku. Jeśli można mówić u Marks'a o kulcie pracy, to tylko i wyłącznie ze względu na jej skutki dla samego twórcy, ujmowanej jako akt tworzenia siebie jako człowieka, a nie ze względu na kult posiadania rzeczy.

Reasumując ten punkt należy podkreślić zbieżność ale i różnice między chrześcijańską a marksistowską koncepcją pracy. Humanizm marksistowski tworząc własną prometejską koncepcję człowieka i przypisując pracy zasadniczą wartość w humanizowaniu natury dostarcza podstawowych przesłanek teoretycznych do dynamicznej koncepcji człowieka, w której człowiek ujmowany jest jako twórca. Chrześcijaństwo zgadzając się z tymi ujęciami, daje, po pierwsze inne uzasadnienie genetyczne takiej koncepcji, a następnie, zakłada transcendentną /poza czasową/ wartość pracy jak i całego człowieka.

Nie wchodząc tu w róznorakie interpretacje filozofii marksistowskiej należy stwierdzić, że chociaż praca stanowi jedną z zasadniczych wartości w życiu człowieka, to jednak w żadnym wypadku nie można przyjąć interpretacji, że wyczuje ona całość ludzkiej egzystencji. A następnie, nie tylko w pracy następuje samorealizowanie się człowieka. Praca o tyle jest wartością o ile stwarza przesłanki mierzowe do zaistnienia innych wartości konstytuujących człowieka jako osobę.

Niezaprzecjalną zasługą Marksа było nie poprzesanie na ekonomicznej analizie problemu pracy, ale ścisłe jej powiązanie z problemem sprawiedliwości; tego powiązania nie dostrzegała w tym okresie myśl chrześcijańska, która przecież zawsze tak wysoko stawiała ideał sprawiedliwości. Niestety, w czasie kiedy tworzył Marks, funkcja społeczna chrześcijaństwa pozostawała w zbyt dużej zależności od interesów ówczesnych klas posiadających. Tu leży geneza tzw. historycznego argumentu marksistowskiego przeciw chrześcijaństwu, argumentu, który dziś nie może już przekonywać, bo inny jest obraz współczesnego chrześcijaństwa.

4. Cywilizacja pracy

Człowiek zawsze pracował. Praca towarzyszy człowiekowi poprzez jego dzieje i historię. Ale w poszczególnych epokach historycznych różnie kształtuje się sam proces pracy i stosunki międzyludzkie w których odbywa się praca. Praca niewolnika z punktu widzenia ludzkiego jest czymś innym niż praca człowieka wolnego. Podobnie praca w epoce maszyny, w rewolucji technicznej i przemysłowej, stała się jakościowo nową rzeczywistością w stosunku do tego czym była poprzez tysiąclecia. Dlatego przyjęło się określać epokę współczesną - cywilizacją pracy.

Cywiliizacja pracy zaczyna się wraz z rewolucją przemysłową, czyli wówczas, gdy powszechnym stało się przekonanie, że praca jest czymś innym aniżeli tylko środkiem do zapewnienia życia, gdy odrzucona została idea, że należy pracować tylko tyle, aby przeżyć. Oczywiście w szerskim ujęciu można powiedzieć, że wszystkie cywilizacje

były cywilizacjami pracy, ponieważ zawsze wyrastały na pracy ludzkiej, na wysiłku i trudzie człowieka. Cywilizacje i kultury wyrastają na bazie warunków ekonomicznych, na określonym rozwoju techniki, tj. ze spotkania się między przyrodą, jej siłami a aktywnością człowieka, czyli na bazie pracy. Ale żadna z wielkich dotechczasowych cywilizacji nie można uznać za cywilizację pracy w swym ideoowym wyrazie ze względu na uświadomioną i celową funkcję pracy w rozwoju danej epoki. Aktualnie praca ludzka określa i jest zasadniczym czynnikiem determinującym całokształt warunków życia człowieka i społeczeństwa.

Niemal powszechnym stało się przekonanie, że opanowanie sił przyrody, rozwój sił wytwórczych dokonuje się poprzez pracę, a stosunek do pracy u poszczególnych narodów jest jednym z zasadniczych czynników determinujących ich miejsce w świecie, czynnikiem postępu kulturalnego i materialnego. Ponieważ poszczególne społeczeństwa nierównomiernie wchodziły w okres rewolucji przemysłowej, industrializacji i urbanizacji, w związku z tym nasilenie procesów związanych z cywilizacją pracy, zarówno w jej aspekcie dodatnim jak i ujemnym, przebiegało różnorodnie. Społeczeństwa najbardziej aktualnie uprzemysłowione przeszły okres, w którym pracowitość była pierwszą i podstawową cnotą sankcjonowaną przez moralność i obowiązujący system wartości. Cywilizacja pracy w okresie pierwotnej akumulacji kapitału tworzyła określony model osobowości w którym praca, skromność, oszczędność, wytrwałość są cechami powszechnie obowiązującymi. Aktualnie cywilizacja pracy stawia przed społeczeństwami nowe problemy. Następuje depersonalizacja w procesie pracy, praca taśmowa często odbiera pracownikowi poczucie wolności, inicjatywę, a nierzadko i możliwości rozwoju własnej osobowości w procesie pracy. Są to zagadnienia, którymi zajmuje się prawo pracy, psychologia pracy czy wreszcie filozofia pracy. Problemem dla współczesnego człowieka jest aby praca w możliwie najszerszym zakresie była pracą

4c
273

dobrowolną, spontaniczną, nie połączoną z występującym w wielorakiej formie przymusem /ekonomicznym, psychologicznym itp./. Należy założyć, że zakres pracy traktowany jako przymusowa będzie się zmniejszał na rzecz pracy dobrowolnej pod wpływem czynników związanych z przemianami socjalistycznymi oraz z procesami narastającymi we współczesnej cywilizacji pracy. Wraz ze wzrostem stopnia uspołecznienia się człowieka, zmniejszaniem się przeciwnieństw między celami jednostkowymi a społecznymi, zrozumieniem humanistycznych celów pracy - będzie się poszerzał zakres pracy dobrowolnej. W ramach przemian cywilizacyjnych wzrastać będzie zakres pracy dobrowolnej wraz ze zmniejszaniem się zakresu pracy fizycznej, czyli wraz z rozwojem techniki, wzrostem czasu wolnego i poszerzeniem się zakresu odpowiedzialności w procesie pracy. Ponieważ zakres odczuwania pracy jako przymusowej na rzecz pracy jako dobrowolnej zmienia się wraz ze zrozumieniem jej celu i sensu, dlatego z chrześcijańskiego punktu widzenia pojmovanie pracy jako formy i wyrazu praktycznej miłości najbliższych i swojego narodu ma pierwszorzędne znaczenie.

Sumując należy stwierdzić, że zarówno z procesem przemian socjalistycznych jak i ze zjawiskiem cywilizacji pracy łączone są nadzieję, że praca w coraz większym stopniu będzie się stawała elementem wyzwalania człowieka, przechodzenia z "królestwa konieczności do królestwa wolności".

5. Zagadnienie etyki pracy

Polska po osiągnięciu znacznego postępu na drodze nowoczesnego rozwoju stoi aktualnie przed nowym programem rozwoju, często określany jako konieczność wejścia w rewolucję naukowo-techniczną. Wejście Polski w stadium szybkiego rozwoju gospodarczego i kulturalnego, podniesienie poziomu życia obywateli - wobec procesów dokonujących się w Europie - jest podstawową koniecznością narodową. Albowiem nie nadążanie naszego kraju za poziomem rozwojowym innych państw stanowić może potencjalne zagrożenie dla naszej niezależności kulturalnej i

duchowej, dla niezależnego bytu narodowego i państwowego. Dlatego, aby zadaniu temu sprostać należy uruchomić wszystkie dostępne czynniki rozwoju i postępu cywilizacji. Wiadomo, że tkwią one w określonych przemianach struktur ekonomicznych. Przemiany te zostały w Polsce dokonane w procesie budownictwa socjalistycznego. Czynniki te tkwią w zakresie problemów politycznych, jak również w całej sferze organizacji procesów produkcyjnych i technologicznych. Na problemy te zwracano w Polsce szczególną uwagę. Wydaje się jednak, że dotychczas niedostateczną uwagę zwracano na czynniki rozwoju tkwiące w samym człowieku w jego sferze motywacyjnej i świadomościowej. W związku z tym coraz wyraźniejsza staje się teza, że aby Polska mogła na trwałe wejść w zapoczątkowany w okresie pogrudniowym proces przyspieszonego rozwoju - nie może być utrzymana kontynuacja procesów, form i metod z okresu jakościowo różnego od tego, w jaki aktualnie wchodzimy.

I druga teza komplementarna. Aktualny etap dynamicznego rozwoju naszego kraju wymaga modelu człowieka dostosowanego do epoki społeczeństwa przemysłowego. Właściwy, wysoce pozytywny stosunek do pracy winien wejść do powstającego aktualnie stylu życia, postaw, do przyjmowanej i postulowanej hierarchii wartości. W nowym rozwinięciu tym społeczeństwie epoki przemysłowej niezbędne są takie cechy osobowości jak: pracowitość, przedsiębiorczość, racjonalność, duch inicjatywy. Poważną rolę w tym długotrwałym i złożonym procesie kształtowania cech i postaw właściwych człowiekowi nowej epoki może odegrać światopogląd chrześcijański i jego wartości. Nasz udział w tym procesie z pozycji wewnętrzno-katolickiej wynika między innymi z konieczności udowodnienia, w aktualnym ostrym sporze światopoglądowym, roli i znaczenia motywacji światopoglądowej w rozwiązywaniu ważnych dla człowieka i całego społeczeństwa zagadeń etyczno-społecznych, zwłaszcza w kształtowaniu modelu człowieka o bogatej i pełnej osobowości, o wysokim stopniu uspołecznienia. Ponieważ istnieją daleko idące wewnętrzne i zewnętrzne powiązania między systemem wartości, postulatami etycznymi danego światopoglądu a typem aktywności gospodarczej jego wy-

znawców /patrz zwłaszcza praca M. Webera/, stąd umieszczenie stosunku do pracy, pracy samej, na wysokim miejscu w hierarchii wartości akceptowanych i obdarzonych wysokim prestiżem w ramach danego światopoglądu - ma daleko idące konsekwencje dla życia społeczno-gospodarczego. Szczególną wagę należałoby też zwrócić na wyświetlenie całego zespołu czynników historycznych, które nie sprzyjały wytwarzaniu się właściwego stosunku do pracy w polskiej rzeczywistości. /Zabory, przedłużający się okres feudalizmu, rozwój kapitalizmu na bazie obcego kapitału, słaby rozwój miast i mieszczaństwa, wpływ tzw. kultury szlacheckiej/.

Obok przesłanek społecznych należy podkreślić, z chrześcijańskiego punktu widzenia rolę pracy w kształcaniu dojrzałej i pełnej osobowości, a pracowitość jako podstawowy warunek rozwoju własnej osoby. Praca w chrześcijaństwie ma wysoką wartość, ponieważ wchodzi do ekonomii łaski jako dzieło człowieka, stwarza przesłankę pod budowę "Nowej ziemi i Nieba nowego". W chrześcijaństwie praca jest powołaniem, ponieważ poprzez nią staje się możliwe wypełnienie podstawowego przykazania chrześcijaństwa, przykazania miłości.

6. Końcowe uwagi

1. Rozwój ekonomiczny kraju, wzrost bogactwa narodowego, rozwój cywilizacyjny i kulturalny należy nie-rozłącznie wiązać z rozwojem człowieka jako osoby. Winno wzrastać w naszym społeczeństwie przekonanie, że tylko poprzez pracę, oczywiście rozumianą bardzo szeroko, jako przejaw intelektualnej i fizycznej aktywności człowieka, mogą się bardziej aniżeli dotychczas realizować w dziejach naszego narodu pewne wartości i dobra zawsze pożądane i oczekiwane przez człowieka jak: uwalnianie się od ciężarów natury fizycznej, od głodu, nędzy, wyzwalanie się od uciążliwości biologicznych /zmniejszanie zakresu panowania choroby nad organizmem/ czy wreszcie uzyskiwanie wielokich możliwości dla rozwoju duchowego.

2. Należy dostrzec, że wielkość pracy, jej godność i znaczenie w życiu jednostki i społeczeństwa zostają zachowane tylko wówczas gdy praca występuje łącznie i nie jest oddzielona od innych podstawowych wymiarów egzystencji człowieka, jak wolność, miłość, przeszycia estetyczne, kontemplacja, zabawa itp. Praca winna ograniczać pozostałe wymiary egzystencji człowieka, ale i sama z kolei winna być przez nie ograniczana. W przeciwnym wypadku powstaje człowiek jednowymiarowy, zatracia swoje podstawowe cechy jako osoba /persona/.

3. Należy dostrzec niebezpieczeństw w zakresie kształtowania modelu człowieka, związane z cywilizacją pracy. Trzeba się przeciwstawić tworzeniu człowieka jednostronnie pragmatycznego, zafascynowanego tylko sukcesem technicznym, produkcją, posiadaniem rzeczy i produktów. Dlatego należałoby zwrócić uwagę na wzrastające znaczenie dialektyki pracy i słowa /działania i słowa/. Zadaniem naszym, jako ruchu intelektualnego, jest zwracanie uwagi, że w cywilizacji pracy - pogłębienie i dowartościowanie funkcji krytycznej i funkcji poetyckiej słowa, w kontekście funkcji pragmatyczno- użytecznej pracy, jest zasadniczym elementem wewnętrznym treści naszej cywilizacji. W przeciwnym wypadku cywilizacja nasza skazana byłaby na stagnację, stworzonoby "nowy wspaniały świat" ludźmi jako termitemi, robotami,

4. Należy wreszcie zwrócić uwagę na fakt, że cywilizacja pracy stwarza nowe formy i nowe więzi solidarności i uspołecznienia. Miejsce pracy i sam proces pracy wytwarza więzi interesów i solidarności równie silne, jak więzi zrodzone na bazie wspólnej kultury i elementu geograficznego czyli równe więzi narodowej. Nie należy więc solidarności stworzonej na bazie pracy stawiać ponad więź narodową. Na tym tle bowiem niekiedy rodziły się tendencje kosmopolityczne, negujące rolę i znaczenie narodu.

5. Nie usiłując wprowadzać sztucznego podziału między religią a etyką, wydaje się, że sprawą nadzwyczaj ważną, która wynika z analizy katolicyzmu polskiego, jest zwrócenie - większej niż to ma miejsce dotychczas - uwagi na etyczne zorientowanie akcji duszpasterskiej Kościoła w Polsce. W przeciwnym wypadku istnieje uzasadnione ryzyko, że przekonania religijne pozostaną bez większego wpływu na życie. Zagadnienia etyczne to szczególne pole spotkania i dialogu z marksizmem ze względu na zasadniczą marksistowską tezę o konieczności przekształcania rzeczywistości, a nie tylko jej opisywania.

6. Postęp wymaga, aby pozytywny stosunek do pracy oraz inne cechy niezbędne dla społeczeństwa epoki przemysłowej były głęboko wkomponowane w kategorie i treści narodowej kultury i systemu wartości. Szczególnej wagi nabiera postulowanie i kształtowanie modelu człowieka o osobowości twórczej, z takimi cechami jak odpowiedzialność, inicjatywa, przedsiębiorczość. Są to cechy osobowości niezbędne w każdej formacji ekonomiczno-społecznej. Szczególnego znaczenia mogą one jednak nabrać w ustroju socjalistycznym, w którym zorganizowane społeczeństwo, państwo, grupa społeczna, kolektyw - zastępują w wielu istotnych i życiowych zagadnieniach jednostkę.

Przepisy

- 1 "Boże Ojców i Panie miłosierdzia, któryś wszystko uczynił swym słowem i w mądrości swojej stworzyłeś człowieka, by panował stworzeniom.. by władał światem w świętości i sprawiedliwości" /Mądr. 9, 2-3/.
- 2 "Spłyną na ciebie i przyjdą wszystkie te błogosławieństa, jeśli będziesz słuchał głosu Boga swego Jahwe. Będziesz błogosławiony w mieście, błogosławiony w polu. Błogosławiony będzie owoc twoego żona, plonowej roli, przychówek twych zwierząt" /Por. praw. 28, 2-5/.
/Porównaj: Ps. 8, 6-7; Syr 17, 1-4, Mądr. 9, 2-3/.
- 3 oraz analogicznie: Przysł. 10, 26; 13, 4; 15, 9; 18, 9; 19, 24; 20, 4; 21, 25; 22, 13; 24, 30-34; Przyp. 26, 13-16; 31, 10-31; Syr 22, 1; 22, 2.
- 4 /Iz 28, 24-26; Wyj. 31, 1-6; Syr 38, 27; 38, 31-32; 39, 1-11; 7; 15/.
- 5 /Patrz: Wyj. 31, 15; Kapł. 25, 3/. "Sześć dni będziesz pracował i wykonywał wszelką pracę lecz w siódmym dniu jest szabat twoego Boga Jahwe. Nie będziesz wykonywał żadnej pracy ani ty, ani twój syn, ani twoja córka, ani twój sługa, ani twoja służąca, ani twój osiołek, ani twój wózek, ani twoje zwierzę ani obcy który przebywa w twoich bramach; aby wypoczęał twój niewolnik i twoja niewolnica, jak i ty. Pamiętaj że byłes niewolnikiem w ziemi egipskiej... przeto ci nakazał twój Bóg Jahwe strzec dnia szabatu" /Pow. praw. 5, 13-14/.
- 6 /Porównaj także: 1 Tym 5, 16; I Kor 9, 6-7; 1 Kor 4, 11-12; Dz.ap. 18, 3; 1 Tez 2, 9; Dz. ap. 20, 34; 1 Tez 4, 11-12; 2 Kor 11, 7; F 4, 28/.

T A J N E
Egz. Nr ....

238 229

N O T A T K A
=====

dot. aktualnych kierunków działalności oraz wprowadzanej nowej struktury organizacyjnej PAX

Wytyczone ostatnio przez przewodniczącego PAX,
B.Piaseckiego kierunki działalności stowarzyszenia oraz wprowadzanie w tym celu nowej struktury organizacyjnej wskazuje jednoznacznie na dalsze aktywizowanie i dynamizowanie działalności PAX.
Rozbudowa zadań na odcinku pracy ideowo-politycznej oraz rozwój organizacyjny przy równoczesnym dostosowaniu form strukturalnych dla jego realizacji jest potwierdzeniem dążności kierownictwa PAX do odgrywania coraz większej roli politycznej w kraju.

Interpretacja założeń programowych i organizacyjnych wskazuje, iż kierownictwo PAX zmierza do takiego uprofilowania stowarzyszenia, które w rzeczywistości spełnić może wszystkie funkcje stronnictwa politycznego.

Deklarując formułę potrójnego zaangażowania, to jest zaangażowania katolickiego, patriotycznego i socjalistycznego, PAX głosi równocześnie tezy budzące wątpliwości natury politycznej. Mianowicie tezę o konieczności przyjęcia przez Państwo i Partię zasady wieloświatopoglądowości, co praktycznie miałoby oznaczać konieczność rewizji marksizmu.

W referacie z dnia 23.09.br. pt. "Stanowisko ideowo-polityczne PAX-u wyrazem potrzeb społecznych", kierownictwo

stowarzyszenia wyraziło pogląd, że Partia nie ma racji dowodząc o niesłuszności paxowskiej tezy o wieloświatopoglądrości w socjalizmie. Jeśli Partia - dowodzi referat - utożsamia się z narodem, który - jak podkreśla PAX - jest wieloświatopoglądowy, powinna dla postawienia znaku równania między sobą a narodem - być również wieloświatopoglądowa.

Konkludując - kierownictwo PAX wyraża przekonanie, że wieloświatopoglądrość musi w perspektywie zwyciężyć, tzn. że oczekiwania wierzącej części narodu występujące w konkretnych wymiarach muszą być - jako potrzeby społeczne - zaspokajane.

W takim rozumowaniu upatruje się szczególnej roli dla stowarzyszenia PAX w PRL.

Szczegółowe interpretacje do powyższych sformułowanych Piaseckiego wypowiadane są przez czołowych działaczy stowarzyszenia podczas różnych spotkań i zebran wewnętrznoorganizacyjnych.

x   x

W nowej strukturze PAX na uwagę zasługuje wyeksponowanie następujących kierunków działalności, które mają być realizowane za pośrednictwem nowotworzonych komórek organizacyjnych i tak:

- programowanie pracy politycznej stowarzyszenia mają realizować w terenie Referaty Dokumentacji Programowej. Zadaniem tych komórek ma być stworzenie warunków do włączania się stowarzyszenia PAX do działalności państwej /!, głównie poprzez przekazywanie władzom państwowo-administracyjnym krytycznych opracowań i wniosków dot. problematyki społeczno-gospodarczej i innej - istotnej dla administracji państwowej;

- podejmowanie inicjatyw w sprawie dalszego rozwoju bazy ekonomicznej PAX oraz włączania stowarzyszenia w większym niż dotychczas stopniu w uczestnictwo w życiu społeczno-gospodarcze - realizować mają nowe Referaty Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych;
- obok dotychczasowych form pracy PAX wśród kleru /która traktowano bardzo marginesowo/, zamierza się prowadzić szersze działania dla tworzenia aktywnej formacji katolickiej.

Dla realizacji tych zamierzeń tworzy się Referaty Inicjatyw Społeczno-Wychowawczych, które realizować mają także pracę wśród kleru katolickiego.

W nowej strukturze organizacyjnej szczególną uwagę przywiązuje się do rozpowszechniania działalności oddziałów terenowych PAX. Wyznacza się im zadania objęcia wpływami środowisk naukowych i fachowych, preferując na tym odcinku pracę ideowo-wychowawczą. Zaleca się rozwój liczbowy oraz przypomina o konieczności egzekwowania obowiązków statutowych.

W ocenie celów i zadań oddziałów terenowych PAX zwraca uwagę wyeksponowanie działalności oddziałów miejskich /względnie organizacji miejskich - które funkcjonować mogą bez dopełniania formalności rejestracyjnych/, wyznaczając im rolę wiodącą wśród inteligencji katolickiej, naukowców, środowisk twórczych i uniwersyteckich, traktując ich jako bazę społeczną dla Centrali stowarzyszenia, dostarczającej komórkom programowym kwalifikowanych kadr naukowców. Oddziały powiatowe otrzymały pełniejszą niż dotychczas autonomię oraz samodzielność w działaniu w oparciu o znajomość środowiska i regionu.

DYREKTOR
Departamentu IV MSW
Z. Gorolewski
 p.k. mgr Zenon Gorolewski

L. dz. OE - I-0517/74

T A J N E

241

INFORMACJA

dot. pracownika PAX - Adolfa Reutta

Otrzymuje:

T. Fenicki

budżet
akcyz

Biuro
Archiwum

Mg-03957/74

1. Uzyskano informację, że kierownik biura historycznego PAX, b. członek Konfederacji Narodu, Adolf Reutt w prywatnych rozmowach w sposób tendencyjny interpretuje niektóre sformułowania nowego statutu Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej.
1. 1. Podkreśla wprowadzenie do nowego statutu TPPR określenia stwierdzającego istnienie jednego narodu radzieckiego;
1. 2. W aspekcie tego sformułowania twierdzi, że w ZSRR wzrosło poczucie narodowościowe wśród poszczególnych narodów wchodzących w skład tego państwa. Jednym z przejawów tych tendencji jest stale rosnąca niechęć do Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej;
1. 3. Niechęć ta - jego zdaniem - ogarnęła wiele republik radzieckich, szczególnie te, które uważają, że ich kultura jest starsza i z tych względów mają większe predyspozycje do pełnienia roli wiodącej. Takie poglądy rozwijają się szczególnie wśród Ukraińców, Ormian, Gruzinów i Łotyszy
1. 4. W prowadzonych rozmowach stwierdza ponadto, że Rosjanie pragnąc zahamować rosnące tendencje nacjonalistyczne, przystąpili do lansowania teorii o jednym narodzie radzieckim. Wyrazem tego są użycie w nowym statucie TPP-R określenia stwierdzające jednolitość narodową ZSRR.

1. 5. Zwraca uwagę fakt, że Adolf Reutt był członkiem Zarządu Głównego TPP-R w poprzedniej kadencji oraz delegatem na ostatni Zjazd Towarzystwa.

NACZELNIK WYDZIAŁU I DEP. III

/ ppłk S. R A P A L O /

Wyk. w 2 egz.

Egz. Nr 1 - adresat

Egz. Nr 2 - a/a

Mg. 04139/74

IPN BU 0 639/223

IF
Bd

Warszawa, dnia 28 listopada 1974 r.

T A J N E

Egz. Nr ...

243

INFORMACJA

=====

uzyskana ze źródła "Artur" w dniu 27.XI.1974 r.

Dotyczy: przebiegu posiedzenia Zarządu Stowarzyszenia PAX
w dniu 24 i 25 listopada 1974 r.

Podczas posiedzenia jako pierwszy referat nt. 30-lecia ruchu społecznie-postępowego wygłosił członek zarządu L. Brodowski. Powiadamiając na wstępie o przygotowywaniu nowych "Wytycznych PAX", L.Brodowski scharakteryzował działalność stowarzyszenia w minionym okresie podkreślając głównie pierwsze 10 lat jego działalności jako okres szczególnego rozwoju i zaangażowania się ruchu społecznie postępowego na odcinku normowania stosunków Państwo-Kościół. L.Brodowski duży akcent położył na podkreśleniu osobistego wkładu B.Piaseckiego w dzieło tworzenia PAX-u.

W dyskusji jaka się wywiązała po referacie padało wiele uwag krytycznych pod adresem metody opracowywania historii PAX oraz formy konstruowania poszczególnych okresów. M.innymi J.Hagmajer twierdzi, że historia PAX musi być rzetelną oceną osiągnięć i błędów i nie powinna być odrywana od ludzi, którzy ją tworzyli. Jego zdaniem historia powinna ukazać, że ludzie ci byli w przeszłości członkami ONR-Falanga i Konfederacji Narodu oraz że ci sami ludzie pod wpływem socjalistycznego ustroju ulegli pozytywnym przeobrażeniom.

Podobnie krytycznie wyraził się o referacie M.Kurzyna twierdząc, iż wystąpienie L.Brodowskiego jest oceną subiektywną i podkreśla tylko osiągnięcia, nie mówiąc nic o błędach. Jako przykład podał odejście z PAX-u tzw. frondy oraz tzw. secesję spowodowaną nie tylko złą wolą odeszłych, ale również niewłaściwą oceną ich postaw przez kierownictwo PAX.

Podsumowując dyskusję nad referatem L. Brodowskiego i wnosząc własne uwagi, B.Piasecki stwierdził m.innymi, że:

- istnieje potrzeba opracowania historii PAX, celem ujednolicenia poglądów całej organizacji na powstanie i działalność ruchu społeczno-postępowego. Jest to szczególnie ważne dla wychowywania nowej kadry organizacyjnej;
- w przeszłości PAX był realizatorem potrzeby społecznej i jednocześnie czynnikiem budzącym te potrzeby. Obecnie zadaniem PAX-u jest uświadadlanie społeczeństwu konieczności wyznawania konkretnego światopoglądu. Wartości społeczne przedstawiają tylko ci, którzy reprezentują określony światopogląd;
- nie istnieją błędy PAX-u, lecz ludzi którzy PAX organizowali i działały. Tylko taka ocena PAX-u może być słuszna. PAX miał sukcesy i porażki jak każdy ruch polityczny. Jak Partia. Nie można mówić o błędach partii, ponieważ popekinali je ludzie;
- prymas i PAX ma te same intencje docelowe - dobro Polski i miejsce Kościoła w naszym kraju. Wychodzimy jednak z innych założeń. Intencją PAX-u była zawsze pomoc prymasowi w rozwiązywaniu trudnych spraw dla Kościoła. Intencja prymasa było zniszczyć PAX;

- fronda nie była żadnym błędem kierownictwa PAX. Ludzie frondy na własną rękę nawiązali kontakty z Partią i M.S.W., aby stworzyć własną formację polityczną. Dlatego musieli odejść z PAX-u;
- historia PAX-u powinna ująć zarówno dokonania ideowo-polityczne jak i społeczno-wychowawcze;
- osiągnięcia ruchu społecznego postępowego są dwojakiego rodzaju; ze stemplem i bez stempla PAX-u. Osiągnięcia bez stempla to te, którymi przyczyniliśmy się do spraw narodowych i katolickich;
- PAX potrzebuje wprawdzie dla swojej działalności autorytetu Kościoła, ale w sprawach narodu i państwa uznaje kierowniczą rolę Partii;
- PAX miał i ma jeszcze kłopoty z władzą kościelną. Ma również kłopoty z władzą państwową. Kłopoty te to brak uznania dla tezy o wieloświatopoglądowości socjalizmu. Brak tego uznania ma różne powody;
- sojusz ze Związkiem Radzieckim jest jednym z elementów naszej ideologii. Historia PAX-u musi uwypuklić nasze stanowisko z 1956 roku, kiedy tylko PAX mówił publicznie, że nie wolno dyskutować tego sojuszu. Hasło: im silniejszy ZSRR tym lepiej dla Polski i im silniejsza Polska tym lepiej dla ZSRR zrodziło się także u nas. Istnieje konieczność rozszerzenia kontaktów Polacy - ludzie radzieccy. Program ten będzie realizowany i PAX będzie w nim uczestniczyć;
- nie należy wiązać PAX-u z ONR-Falanga i z Konfederacją Narodu. Ten element można wiązać z Piaseckim i niektórymi

ludźmi z PAX-u, ale nie z PAX-em. Mówiąc o tradycjach, można podkreślić, że możemy być spadkobiercami myśli narodowej. Myśl narodowa uznawała sojusz z Rosją, my uznamy za podstawę sojusz z ZSRR.

W tym zakresie i Partia jest spadkobiercą myśli narodowej.

W drugim dniu obrad z referatem, który - jak podkreślił będzie uzupełnieniem referatu z posiedzenia zarządu PAX w dniu 24.09.br. wystąpił B.Piasecki. Wystąpienie to sprowadza się do następujących tez:

- zwycięska polityka Partii trwająca 4 lata postawiła w korzystnym świetle gospodarkę Polski. Mimo jednak znaczących osiągnięć, właściwego i dobrego kierownictwa oraz celów, istnieją nadal trudności i dlatego muszą następować zmiany jakościowe warunków gospodarki;
- zakończenie podstawowego inwestowania przewiduje się za parę lat, dlatego efekty na które czeka społeczeństwo nie mogą następować zaraz. Musimy produkować więcej i nieproporcjonalnie dużo musimy inwestować i o tym świadomą część społeczeństwa musi wiedzieć;
- konieczność modernizowania zakładów i wprowadzanie nowych rozwiązań technologicznych własnych i z importu spowoduje że w 1975 r. połowa przedsiębiorstw będzie musiała działać według nowego modelu. Wymaga to olbrzymiego wysiłku i może spowodować przejściowe napięcia;
- konieczność importu, zwłaszcza obecnie przy zwykłach cen na Zachodzie, spowoduje mimo woli również do nas import inflacji;
- brak rąk do pracy coraz bardziej odczuwalny powoduje, że jedynym czynnikiem wydajności pracy staje się postęp techniczny;

- zespół zagadnień związanych z ochroną środowiska, nie uwzględniany w poprzednich 25 latach, powoduje konieczność uruchomienia nowych kosztów i opóźnienia inwestycji;
  - doniosły problem wyżywienia narodu stwarza konieczność skierowania olbrzymich nakładów na mechanizację wsi i zmniejszenie zatrudnienia w tej dziedzinie z 6 mln na 3 mln. Są to problemy wzrostu gospodarki kraju i rozwiązania podstawowych problemów społecznych. Jest to taktyczna ucieczka do przodu przed groźbą inflacji. Są to trudności, ale jesteśmy już w fazie kontynuacji i wiele zagadnień wykonywane jest coraz doskonalej.
- W związku z tym kierownictwo Partii i Rządu ma trudności. Nie należy zatem tworzyć dodatkowych trudności przez popieranie niewłaściwej postawy społecznej. Trzeba mobilizować gotowość społeczną do wykonywania tych zadań;
- nie zawsze sprawy najważniejsze są najpilniejsze. Gdybyśmy jutro powiedzieli Partii: jedynym rozwiązaniem perspektywy Polski jest wieloświatopoglądowość, zaszkodziłybyśmy sprawie. My powinniśmy wiedzieć, że realizacja obecnej polityki państwa jest realizacją ideologii socjalistycznej. W skali światowej poparciem tej tezy jest stosunek ZSRR do USA. W tych stosunkach pokój jest sprawą najpilniejszą, ale błędem byłoby stwierdzenie, że dla ZSRR ideologia przestała być sprawą najważniejszą. Dlatego złą rzeczą jest mówienie o zaniku ideologii w komunizmie;
  - sytuację wyznaniową można określić następująco: władza ludowa nie ma żadnych kłopotów z obywatelami wierzącymi. Wspólnie z marksystami budują wytyczone przez Partię lepsze jutro. Są jednak przypadki, że w niektórych sprawach i miejscowościach wierzący mają kłopoty z władzą. W sumie

jednak uczciwa i dobra praca katolików jest przez partię oceniana;

- teza PAX-u, że rzeczy najważniejsze nie są najpilniejsze jest również przyjmowana przez wierzących, z tym jednak, że oportunistycznie, ponieważ nawet episkopat akceptuje katolika podzielonego pomiędzy Partię a Kościół jako tymczasowość. Również państwo rozdzielając wyraźnie politykę wyznaniową od polityki światopoglądowej i przez to lepiej niż poprzednio zaspakajając potrzeby wierzących, stawia na przejściowe zaspokajanie tych potrzeb.

W sprawach tych stanowisko PAX jest inne: stowarzyszenie uważa, że zarówno stawianie przez episkopat na przejściowość zagadnienia, jak i państwa na zanikanie potrzeb ludzi wierzących jest warunkiem pozornym, mogącym mieć szkodliwe następstwa w procesie zaangażowania w wykonywaną pracę;

- wyjściem ofensywnym zmierzającym do zaktywizowania wierzących w pracę, jest wprzegnięcie światopoglądu katolickiego w walkę o właściwe pojmowanie tej pracy na rzecz budowy socjalizmu, a zwłaszcza w walkę o jakość pracy.

W stosunku do pracy katolicyzm musi być zaangażowany z uwagi na to, że partia realizuje wielką sprawę. Argumentacja:

stać nas na więcej zobowiązuje również wierzących.

Wynikające zadania z wielkiego programu narodowego, PAX będzie realizował przez: rozwój ruchu umysłowego, dialog władzy ze społeczeństwem i uczestnictwo w pracy gwarantującej sukcesy;

- o zaangażowaniu w pracę ludzi wierzących powinien mówić nie tylko PAX. Cała akcja duszpasterska powinna to wiernym uświadamiać. Trzeba skłonić duchowieństwo polskie do tej akcji motywując, że nastąpił okres spokoju dla instytucji

- 7 -

kościelnych, że szereg spraw dla Kościoła, Państwo załatwia pozytywnie;

- problem wychowania młodzieży w duchu patriotyzmu jest zadaniem zarówno najpilniejszym, jak i najważniejszym. Tego problemu nie wolno odkładać również i w PAX-ie. Partia ma również problemy w wychowaniu materialistycznym swojej kadry, z uwagi na silne naciski Kościoła na społeczeństwo. Nie powoduje to jednak większych napięć;
- nastroje w społeczeństwie nie są entuzjastyczne, ale są lepsze w listopadzie br. niż były w lutym czy marcu br. PAX musi pomóc w zapewnieniu gotowości społecznej dla pokonania trudności. Optymizm i właściwe widzenie polskiej rzeczywistości to program pracy PAX-u na 1975 rok. Optymizm ten wynika z naszej ideologii.

Z-ca Naczelnika Wydziału II
Departamentu IV MSW

plk R. Jagodziński

Biuro Archiwizacyjne

Yut. z dn. 5 XII 74.

105
252
253
254

POSIEDZENIE SEKRETARIATU KOORDYNACJI
DZIAŁALNOŚCI WEWNATRZKATOLICKIEJ "PAX"

W listopadzie br. odbyło się posiedzenie Sekretariatu Koordynacji Działalności Wewnętrzkatolickiej "PAX". Przewodniczył M. Wrzeszcz, który w swym wystąpieniu podkreślił potrzebę:

- pełnej mobilizacji wszystkich komórek organizacyjnych w terenowych oddziałach "PAX", w związku z dokonaną reorganizacją struktury tego Stowarzyszenia;
- weryfikacji materiałów publikowanych w miesięczniku "Życie i Myśl", bowiem artykuły ostatnich numerów tego czasopisma przeznaczone są jedynie dla wybranego grona inteligentji i nie spełniają funkcji dyskusyjnej, angażującej szersze kręgi społeczeństwa; pismo powinno pomagać Stowarzyszeniu w wypracowaniu koncepcji na odcinku społeczno-gospodarczym;
- sprecyzowania dla Rady Programowej konkretnych zadań, które byłyby pomocne dla terenu.

W czasie dyskusji padło stwierdzenie, że na regionalnej konferencji nauczycieli w Warszawie, jeden ze znanych publicystów miał wyrazić opinię, iż przez 20 lat odbieraliśmy młodzieży katolicyzm, nie dając w zamian nic, oprócz gitar. Obecnie należy dać młodzieży dwa światopoglądy: religijny i materialistyczny, a młodzież niech sama dokona wyboru.

t

tajne
nr 129
16.01.75 r godz. 16,00

bydgoszcz
przesyły do Warszawy

PAX

IPN BU 0 639/223/1

16. STYCZ 1975
(data rozmowy)

ROZSZYFROWANO	16. STYCZ 1975
Kielce	16.01.75

naczelnik wydziału iv departamentu iv msw w warszawie

m e t d u n e k

w dniu 12.01.1975 r. w oddziale wojewódzkim pax (pax) w kielcach
odbyło się walne zebranie, w którym wziął udział przedstawiciel
centrali pax marek kabat (kabat) oraz dyrektor zespołu iii zzg
(zzg) ludwik dżwonnik (dzwonnik).

po zebraniu, w wolnej dyskusji członkowie zarządu oraz delegaci wyka-
zywali zainteresowania przeprowadzoną rozmową przez i-szego sekre-
tara ko pzpr e. gierka z postem łubienskim (łubienskim).

kabat oświadczył, że nie zna tracji rozmowy ale uważa, iż mogła
dotyczyć obsadzenia stanowiska metropolity wrocławskiego. dodat przy
tym, że w kierownictwie centrali pax panuje opinia iż e.gierek

w rozmowie z łubienskim sugerował by metropolitą wrocławskim został
rektor atk (atk) ks. stępien (stępien). -

naczelnik wydziału iv kwmo w kielcach ppłk st. nowak

zaszyfrował staszowski dn. 16.1.75 r godz. 17,00

rozszyfrował:++ boczkowski godz. 17.00 17.30 ++

PAX

Kiermo Olsztyn
X-05 N/75

5.II.75

IPN BU 0 639/223

4

Napisy z notatki inf. dot. działalności
kutu biskupiej w Olsztynie ze dnia
7.I.20.II.75.

743

252

- W dniu 10.I.75r. bp Drzazga przyjął na rozmowę Przewodniczącego Oddziału Wojewódzkiego Pax w Olsztynie ob. Chłostę i rozmawiał z nim przyjaźnie. W związku z tym ob. Chłosta udał się ponownie do bp. Drzazgi w dniu 20.I.75r. i usiłował wyjednać od niego zgodę na opublikowanie jego wywiadu na łamach "Słowa Powszechnego" na temat historii diecezji, a przede wszystkim jej końcowego etapu. Drzazga nie wyraził na to zgody, a to dlatego jak tłumaczył się, że może z tego powodu mieć kłopoty w Episkopacie, że mogą posądzić go iż on i diecezja są zaangażowani politycznie po stronie określonych ugrupowań politycznych w tym przypadku po linii Pax. Tego rodzaju zaangażowanie - powiedział Drzazga - nie jest dobrze widziane w Episkopacie i Stolicy Apostolskiej. Prosił więc ob. Chłostę aby nie publikowano w prasie paxowskiej jakichkolwiek wywiadów pod jego firmą, ani też nie umieszczano jego zdjęć, gdyż zrobionoby mu w ten sposób - jak powiedział - bardzo wielką krzywdę tak w Episkopacie jak i wobec części społeczeństwa, które jest jeszcze zdeorientowane w stosunkach Państwo - Kościół. Zgodził się jedynie na ogólny i ogólny artykuł w prasie paxowskiej, /lecz nie w jego imieniu/ na temat polskości Gietrzwałdu w okresie rozbiorów Polski. Artykuł taki - według Drzazgi - jest niezbędny i stanowił będzie wstęp do obchodów 100 rocznicy objawień M.B. Gietrzwałdzkiej. Udzielił nawet materiałów w tym przedmiocie.

Poza tym w wymienionym okresie bp Drzazga przyjął i przeprowadził rozmowy: z Przewodniczącym Zarządu Głównego Ch.S.S. Morawskim /9.I.75r./, Dziarmagą-Działyńskim, działaczem Pax i AK Brygady Wileńskiej /9.I.75r./, z Przewodniczącym Oddziału Woj. Pax w Olsztynie ob. Chłostą /10.I.75r./ i z młodzieżą akademicką z okazji opłatka /11.I.75r./. Informacje z przebiegu przeprowadzonych rozmów przesłane zostały na ręce Dyrektora Dep. IV MSW.

Wykonano 4 egz.

Egz. Nr 1 Dyr. Dep. IV MSW

" " 2i3 Gr. I W. IV w/m

" " 4 teczka informacji

pAX.
 List Zarządu Stowarzyszenia PAX
 do Bolesława Piaseckiego

241
 253

Kolega
 Bolesław PIASECKI
 Przewodniczący Stowarzyszenia PAX

Mystan do
 + Stadny
 Uz-0641/75
 26.II.75

Drogi Kolego Przewodniczącego,

W siedemdziesiątą rocznicę Twoich urodzin, Zarząd Stowarzyszenia PAX kieruje pod Twoim adwesem, Drogi Kolego Przewodniczącemu, serdeczne słowa, które przyjmuję jako świadectwo uczciwych nam przyjaźni i szacunku.

Życzymy Ci obfitych lat z domów Bożych, zdrowia, pokoju w życiu rodzinnym oraz szczęścia, szczęścia, o którego kiedyś powiedziałek, że bywa darmu. Opatrznością ale winno być szczególnie założonym. Dzielko, jakie Twoim życiem otworzyłeś, egzemplarz, jaką szerszawę ofiarowałeś polkiemu społeczeństwu - daje Ci tyle, do poszerzania dzisiejszego dnia w poszukiwaniu szczególnej sprawiedliwości i uszczęścia i uzasadnionej satysfakcji, jaka typy są dla Ciebie z pewnością dobrze pełnionej służby. Dlatego chętnie powiem, iż niech danej na przyszłość moimy dziś wreszcie Tебя и делами Тебя, przesypaną radość z dziecka już dokonanego. Życzymy Ci, Kolego Przewodniczący, aby tak rozumiane szczęście mógł nadal po istnieniu połytkowi Ojrzyśny, Kościoła Katolickiego i postępu społeczeństwa.

- 2 -

Jubileusz Twoich urodzin przypada w roku XXX-lecia ruchu społecznego postępowego PAK, który stworzył i kierował przewodnią n. Dlatego jest to wielki stosowny moment dla podkreślenia naszej Zręczności ideowo-politycznej z celami, ideami i zadaniami, jakie wyznaczył swojemu życiu. Zapowiadamy Cię o naszej skojarzeniowej woli pracy i służby w imię tych ideaków. Zrobimy na mocy naszych sił wszystko, aby dorastać do powagi i skali zadania historycznego, które tworzą sprzeciwiałość w programie naszej organizacji.

Drogi Kolego Przewodniczącym,

Skazując Ci dzisie gratulacje powietrany, że dałeś ideowo-polityczną myśl przewodnią naszemu życiu i wielu Polakom, znany i nieznany, którzy podzielią przekonanie i dążenia naszego ruchu. Podjęliśmy te sprawy. Z celów organizacji Stowarzyszenia PAK mają promować ideowe wartości i przemianować dany. Mały to bowiem wartości partkularne ale wartości nieskazitelne dla całego społeczeństwa.

Świadomi trudnych zadań, jakie stoją przed nami, patrzymy w przyszłość z optimizmem. Optimistyczny jest bowiem ze swojej istoty chrześcijaństwo i optimistyczny jest ze swojej natury patriotyzm. Czerpiąc z tych źródeł - optimistycznie patrząc też na realizację podstawowych celów naszego ruchu.

Swoją postawą i twórczością nawiązujesz do wielkiej, pierwotnej tradycji myślicieli i reformatorów polskich, którzy mieli odwagę być mądrymi, uczyli niezgody na przeciędność, bierność i egoizm. Swoją rolę wychowawczą swoją działalnością publiczną,

- 3 -

wnioskość ogromny wkład w tworzenie kultury, która kształceniem w klimacie polskiej szkoły myślenia patriotycznego jest unikatowe warunkiem duchowej siły i odporności narodu i uosy:

- że żaden styl życia nie dało większego zadowolenia niż ideowa, bezinteresowna służba własnego społeczeństwu i Państwa;
- że trzeba być tolerancjonalnością, przeszłością i przynależością Polski i tylko takie głębokie umiowanie i przewiązanie daje silę przewidywania, odwagi dokonywania trudnego wyboru, a jeśli trzeba - zgody na cierpienie i ofiarę;
- że świadomość historyczna i szacunek dla przeszłości w połączeniu z rozumem i sprawiedliwym krytycznem - to wartości w naszych czasach żywo i niespełdne dla pomyślnej przyszłości narodu, tak jak niezbędne są też nowe wszechświatowe wartości, jakie te transakcje dodają czasom nowego wszechświatu;
- że należy wzmacniać i rozwijać istniejące także wśród ludzi wiernych siły złożenia na rzecz bieżących i przepokoleniowych potomków socjalizmu, na rzecz autorytetu sojuszu i przyjaźni Polski Ludowej ze Związkiem Radzieckim.

Drogi Kolego Przewodniczący,

Stowarzyszenie PAK pod Twoim kierownictwem potrafili oprocentować zastosowaną wszechświatową głęboką radikalną obojętność ewangelickiego i pojmowania pracy i twórczości, jako udziału w kontynuacji Boskiego Dzieła Stworzenia. Katolicy, kierując się inspiracją swojego światopoglądu, powinni być zawsze tam, gdzie pulsują prawdziwe życie narodu i tworzy się jego dobro. Razem

- 4 -

Światopoglądu w życiu osobistym i publicznym daje szansę konieczne-
tego stosowania wymogów moralnych w polityce, w stosunkach mię-
dzyc ludzmi.

Zaczynać działalność w Polsce Ludowej przed trzydziestu laty w momencie niezwykle trudnym dla narodu polskiego, i boko wotwaśnienia w swych podstawach biologicznych i historycznych. Wnioskość ważki składa w przywrócenie i wznowienie odpowiedzi won- nętrznej i tożsamości polskiej na nowa zakazy historyczne. Dzisiaj za teraźniejszość i przyszłość Polaków odpowiada - w wyniku rozwijania się świadomości patriotycznej - cały naród i nowe, młode jego pokolenie. W sile tego narodu tkwi najpotężniejsza gwarancja przyszłości. Jest to ono źakże i Twój przesy. W wyniku wysiłku naszego narodu - najmłody dzisiaj, jako kraj, czerpie życie miejsce wśród innych narodów. Dokonane, na drodze wytyczonej przez partię klaszty robotniczej, socjalistyczne przeobrażenia won- nętrzne i praca całego społeczeństwa nabierały znaczenia unikalnego. Jest jednak nadal przed nami zadanie o wymiarach historycz- nych, od którego rozwijanie siły pomyślna przyszłość, a w konse- quencji wyraża się jednoznaczność odpowiedzialności zarówno na obecny Polski, za wspólnego socjalistycznych krajów jak i przyszłą kulturę chrześcijańskiej w socjalizmie. Chrześcijański kohenugaj- stycia i jej realistyczny punkt widzenia na rzeczywistość człowie- ka i rzeczywistość potrzeb zbiornikowych ludzi - podziela ogólną większość Polaków. Dotychczasowa droga rozwoju socjalizmu, na której realizujemy interesy narodowe i państwowo, wynika przede wszystkim zaspokojenia humanistycznych potrzeb tworzącego państwo narodowe.

- 5 -

programu wieloświatopoglądowej socjalizmu.

Chtoczy Cię zapewnić, że wraz z Tobą będziemy konsekwentnie odpowiadać na to wezwanie historyczne i skonieć na jego rzecz siły świątynnych Polaków.

Drogi Kolego Przewodniczącemu,

Wiemy, że wartości i ideały, o których tużże wspominaliśmy wymagają świadomego zaangażowania ludzi, tak jak Juliusz Wyrzykowski byłego świadomego wysiłku urzeczywistniania wartości. Podjomyliśmy w swojej postawie to wyzwanie w sposób przykładowy, podnosząc je do rangi zgodnej z wymogami naszego czasu. Swoim przykładem zaprzeczasz zaścielankowości i prywatności, które niszące są przed nami i niszczące dla siebie twórczych narodu. Życzymy Ci, aby ta postawa, która jest dla nas wzorem, przemieniła długie, długie formy innych ludzi, a przede nich, aby zmieniały się rzeczywistości na rzecz lepszą.

Zarząd Stowarzyszenia PAK

Warszawa, 10 lutego 1975 r.

IPN
Inf. z dnia 12 IV 1975.

- 2 -

IPN BU 0 639/223

108

ZALECENIA D. PIASECKIEGO dot. DZIAŁALNOŚCI
PUBLICYSTYCZNEJ STOWARZYSZENIA PAX

Poszczególne zespoły sekretariatom Stowarzyszenia PAX otrzymały polecenie opracowania tematów dot. problemów wewnętrzkościelnych, zagadnień społeczno-gospodarczych i kulturalnych, które sukcesywnie będą umieszczane w sprawie PAX-owskiej. Z problemów wewnętrzkościelnych opracowane będą takie tematy, jak:

- Rozwój i znaczenie polityki wschodniej Watykanu - analiza zasadniczego kierunku dążeń i celów Stolicy Apostolskiej w krajach socjalistycznych;
- Reprezentowanie poglądów i norm wynikających ze światopoglądu katolickiego, jako ważny obowiązek katolika świeckiego w jego codziennym życiu społecznym;
- Współczesne pojęcie Boga również jako przedmiot kultu u duchowieństwa i wiernych;
- O czym rozmawiają dziś ze sobą ksiądz i człowiek świecki; jak przeciwstawić się izolacji i negacji Kościoła i wiary.

B. Piasecki, omawiając powyższe zagadnienia z zespołem pionu wewnętrzkatolickiego powiedział, że należy w sposób pryncypialny podejść do rozplanowania ważnych tematów, nie patrząc czy treści będą się podobały hierarchii. Należy odważnie podjąć tematykę odnowy soborowej i wykazać konserwatyzm w działaniu polskiego episkopatu, łącząc umiejętnie tradycje Kościoła w naszym kraju z realną rzeczywistością i pracą społeczną.

/Inf.Wydz.II Dep.IV z 10.04.1975/

260 z 348

T A J N E
Egz.Nr 3

N O T A T K A

dot.: ocen kierownictwa Stowarzyszenia PAX
na odcinku sytuacji rynkowej w kraju.

Kierownictwo Stowarzyszenia PAX /B.Piasecki, Z. Przeta-kiewicz/ uważa, że aktualne trudności na odcinku zaopatrzenia rynku w niektóre artykuły żywnościowe winny być społeczeństwu w sposób właściwy wyjaśnione przez kierownictwo polityczne.

Społeczeństwo polskie na obecnym etapie rozwoju jego politycznej świadomości należy uważać za dojrzałe i potrafiące zrozumieć szereg obiektywnych trudności wynikających z przyspieszonego tempa rozwoju gospodarczego Polski.

Poinformowanie społeczeństwa przez kierownictwo polityczne odpowiednio wcześniej o mających nastąpić trudnościach w zaopatrzeniu rynku w niektóre artykuły żywnościowe i wyjaśnienie faktycznego podłożu tych trudności, pozwoliłoby uniknąć niepotrzebnych napięć społecznych.

W środkach masowego przekazu istotne dla społeczeństwa problemy winny być wyjaśniane przez ludzi bezpośrednio kierujących polityką Państwa. Omawianie tych spraw przez komentatorów prasowych lub telewizyjnych nie daje społeczeństwu poczucia autentyczności i jest przez nie odczuwane jako brak partnerstwa na linii władza-obywatel.

Zdaniem działaczy Stowarzyszenia PAX niepoinformowanie społeczeństwa o spodziewanych trudnościach na rynku wewnętrznym ma podłożę w bardziej ogólnym zjawisku, jakim jest brak dialogu władzy ze społeczeństwem.

Z-CA DYREKTORA DEPARTAMENTU IV MSW

R. Wojeicki
PLK DR - R. WOJEICKI

Wyk. w 3 eoz.

Graf. z dlu - 23⁴ IV. 25.

IPN BU 0 639/223

26/XXXI

SPOTKANIE PRZEDSTAWICIELI ZG PAX Z GRUPA KSIEŻY W KATOWICACH

Zarząd Wojewódzki PAX w Katowicach zorganizował w ośrodku PTTK w Chorzowie spotkanie w którym wzięli udział: Ryszard Reiff - członek ZG PAX, 100 osób, w tym 50 księży. W czasie spotkania R. Reiff wygłosił referat nt. "PAX w 30-leciu." Omówił rozwój PAX-u i wskazał na jego rolę w obecnym układzie społeczno-politycznym. Powiedział m.in.:

- PAX na swojej drodze rozwojowej napotykał wiele trudności. Było dużo nieufności z dwóch stron, dwie siły starały się rozerwać PAX - Państwo i Kościół. Jedni nie wierzyli w socjalistyczne zaangażowanie z inspiracji światopoglądu katolickiego; drudzy - zarzucali, że PAX zdradza Kościół;
- realizm rzeczywistości każe docenić ofiarność i rolę k. się ży w sukcesach PAX. Dlatego jubileusz obchodzony jest wspólnie z duchowieństwem;
- PAX od początku swego istnienia głosi tezę współpracy między humanizmami inspirowanymi różnymi światopoglądami. We współczesnym świecie jest olbrzymie zapotrzebowanie na wartości humanistyczne; ambicją jest dogonić świat w tej dziedzinie;

- żeby tworzyć wspólne dobro Ojczyzny trzeba na boku pozostawić sprawy kontrowersyjne i osobiste przekonania filozoficzne;
- socjalizm nie może ograniczać się tylko do ludzi niewierzących. Wyrządza to podwójną krzywdę. Trzeba odróżnić podział światopoglądowy od podziału politycznego narodu;
- chcemy spokoju, swobodnej atmosfery działania, bez konfliktów i wewnętrznego rozdarcia. Pokój wewnętrzny jest nieodzownym warunkiem postępu i dobrobytu kraju. Rozwój Polski - wizja doścignięcia najwyższych standartów cywilizacyjnych wymaga wielkiego wysiłku wszystkich obywateli.

R. Reiff rozwinał również tezę o zmianach w RFN. Wskazał na potrzebę pilnego śledzenia procesów zachodzących w tym kraju. Podkreślił, że należy dążyć do podniesienia świadomości społecznej całego narodu polskiego w celu uodpornienia go na wrogie oddziaływanie ośrodków dywersyjnych na Zachodzie Europy, które wciąż atakują Polskę. Uzasadnił także potrzebę sojuszu ze Związkiem Radzieckim i innymi państwami socjalistycznymi, wskazując na płynące z tego tytułu korzyści.

Wyk. 15 egz.

/ Inf. Wydz. IV KWMO Katowice
z dn. 22.4.75r. /

PAK

KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILICJI OBYWATELSKIEJ
w Warszawie

13 L. dz.

11 IV 01583 ps

Warszawa, dnia 12 kwietnia 1975 r.
IPN BU 0 639/223

Tajne

Egz. nr 1

5

263

tow. Kacprzak Zatorow

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEPARTAMENTU IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

pr. o propozycjach ustaw

15 IV 75

Przy niniejszym przesyłam informację nr 76/75
dot. aktualnej sytuacji w Oddziale Wojewódzkim Stowarzyszenia
PAK w Warszawie - do wiadomości.-

lwk. 2 egz.

1 egz. adresat

1 " a/a

Oprac. JG/TJ

nr dz. masz. 311

Z-OS NACZELNIKA
WYDZIAŁU IV

KWMO w Warszawie

kpt. Z. JABŁOŃSKI

Mg-01248/45

265 z 348

z dnia 12.IV.75

Warszawa, dnia 11 kwietnia 1975 r.

Tajne

Egz. nr 1

264

INFORMACJA NR 76/75

dot. aktualnej sytuacji w Oddziale Wojewódzkim Stowarzyszenia PAX w Warszawie.

W działalności Oddziału Wojewódzkiego PAX w Warszawie, tak jak zresztą w całym Stowarzyszeniu, dominującą rolę zaczynają odgrywać młodzi wiekiem działacze. 37-letni Przewodniczący Zarządu OW - Antoni KAPLIŃSKI dobrał sobie ekipę, składającą się w dużej mierze z jego rówieśników, bądź nawet osób młodszych /Roman DRECKI, Maria KOTKOWSKA, Marek PŁOTKA, Jerzy AUGUSTYNIAK/, które starszych działaczy i funkcjonariuszy OW zepchnęły na pozycje marginesowe. Stan ten pogłębiły przeprowadzone w dniu 16.II.1975 r. wybory do Zarządu OW, kiedy to do władz wprowadzono kolejną grupę działaczy w wieku 20 - 30 lat.

Podobnie sytuacja przedstawia się w istniejących 9 Oddziałach Powiatowych /Otwock, Płock, Piaseczno, Pułtusk, Wyszków, Mińsk Maz., Pruszków, Ryki, Siedlce/, gdzie na stanowiska przewodniczących wysunięto ludzi młodych lub nawet bardzo młodych, starszym wiekiem działaczy eliminując z funkcji, mających kluczowe znaczenie.

265 26

Antoni KAPLIŃSKI i jego nieformalny zastępca - Roman DRECKI, typowi przedstawiciele "nowej fali" w PAX-ie, cieszą się szczególną sympatią B.PIASECKIEGO, są np. uprawnieni do odwiedzania go bez konieczności wcześniejszych uzgodnień.

Zarówno KAPLIŃSKI jak i DRECKI usiłują szeroko reorganizować strukturę wojewódzką PAX - czyniąc to z dużym powodzeniem. Oddziaływują oni również na zmianę mentalności działaczy stowarzyszenia, podkreślając "poważną rolę PAX w życiu kraju". Odzwierciedla się to zarówno w głoszonych przez tych działaczy ideach, wg których PAX jest predystynowany do odegrania poważnej roli politycznej w kraju /jako współrządząca partia/, jak też praktycznych działaniach w terenie, które prowadzone są w następujących płaszczyznach :

- ingerencja w gospodarcze i społeczne problemy poszczególnych powiatów, np. niedawna akcja "Zorza", polegająca na ewidencjonowaniu postulatów poszczególnych środowisk wiejskich i wypracowywaniu na tej podstawie wniosków dla władz, jak też próba "gospodarczej opieki" nad gminą Dębe Wielkie pow. Mińsk Maz.;
- poprzez organizację klubów młodzieżowych, rywalizacja o wpływ na młode pokolenie z organizacjami młodzieżowymi i kulturalnymi, powołanymi do tych celów /np. w Mińsku Maz., Górze Kalwarii i Karczewie/ ;
- współdziałanie z klerem określonych dekanów w "pracy wychowawczej" /antyalkoholizm, opieka społeczna, krzewienie wiedzy powszechniej/. W tym celu eksperymentalnie wytypowano dekanaty Wyszków i Pruszków, usiłując, zresztą bezskutecznie, nawiązać instytucjonalną współpracę z tamtejszą strukturą kościelną.

Poza tym Przewodniczący A. KAPLIŃSKI stosuje taktykę "dowartościowywanie" Stowarzyszenia na terenie województwa poprzez jak najszerze angażowanie działaczy do takich funkcji jak kuratorzy sądowi, ławnicy, działacze FJN.itp.

Aranżowane są też spotkania na tematy gospodarczo-rozwojowe województwa, z odpowiedzialnymi pracownikami aparatu administracyjnego /np. w dn. 1.III.75 r. spotkanie z z-cą przewodniczącego komisji planowania - mgr A. GŁOCZYŃSKIM/, które są następnie propagowane, jako "współudział PAX-u w kształtowaniu sytuacji w województwie".

O zdecydowanym preferowaniu pracy z młodzieżą, świadczyć może fakt, iż tzw. WOSK /Wojewódzki Ośrodek Szkolenia Kadra/, nastawiony został wyłącznie na formowanie ideologiczne młodych działaczy PAX. By działalność tę uczynić atrakcyjną dla kursantów, szkolenia lokalizują się w takich miejscowościach, jak Zakopane /kurs dla "zespołu młodych" na przełomie lutego i marca 1975/.

Uzmacniając strukturę organizacyjną stowarzyszenia na terenie województwa, Zarząd OW utworzył prócz wspomnianych 9 oddziałów powiatowych, 3 tzw. "środowiska" /Węgrów, Łosice, Ostrów Maz./, które w dogodnej sytuacji mogą być przekształcone w formalne oddziały. Natomiast we wszystkich 7 istniejących na terenie woj. warszawskiego zakładów ZZG /INCO i VERITAS/, utworzono tzw. "Zakładowe Zespoły", mające na celu reprezentowanie interesów PAX-u na terenie wspomnianych zakładów. Z praktyki wiadomo, że istnienie tego typu zespołów, wywiera niekorzystny wpływ na ogólną sytuację w danym zakładzie /nieuzasadnione preferowanie płacowe czł. PAX, pomniejszenie roli POP PZFR i Rady Zakładowej - najostrej występuje to w zakładzie VERITAS w Dębem Wielkim/.

8
267 288

Od poprzedniego Walnego Zebrania zanotowano poważny wzrost ilościowy członków i kandydatów PAX - o 100 osób. Wstąpiło w tym okresie do PAX-u 200 osób, zaś 100 skreślono z ewidencji jako mało aktywne. Była to tzw. akcja weryfikacji, która miała na celu, oprócz pozbycia się faktycznych "martwych dusz", stworzenie korzystnej sytuacji do uzyskania dominacji przez "młodych".

Praca wśród kleru, co jest jedną z podstawowych płaszczyzn działalności PAX-u, od pewnego czasu charakteryzuje się wyraźną stagnacją. Przewodniczący A.KAPLIŃSKI usiłował co prawda docierać nawet do niektórych biskupów /MAZUR z Siedlec, MODZELEWSKI z Warszawy/, lecz do rozmów nie dochodziło /MODZELEWSKI/, bądź były one zdawkowe /MAZUR/, nie czyniące żadnego postępu.

Nieuudane były też próby zdyskontowania przez PAX występujących lokalnie konfliktów pomiędzy klerem a władzami administracyjnymi /niewłaściwe budownictwo w Zbroszy pow. Grójec i Dzielewach pow. Siedlce/. Z inicjatywy A.KAPLIŃSKIEGO, Oddział Wojewódzki pragnął wystąpić w pozycji mediatora, zaś w wypadku Zbroszy chciano zasilić uzyskania zezwolenia przypisać PAX-owi /osobiście B.PIASECKIEMU/. Nie przyniosło to jednak spodziewanych efektów w postaci uzyskania wdzięczności szerszych grup kleru.

W wyniku wspomnianych wyżej niepowodzeń, w działalności wśród kleru, ograniczono się do organizowania okazjonalnych imprez dla grupy księży, od dawna związanych z PAX-em. Poza tzw. KDS-ami /Klubowe Dni Społeczne/, posiedzeniami klubów mieszanych /kler i świeccy działacze/, organizowano różnego rodzaju narady /pod którą to nazwą kryły się często wystawne przyjęcia/, wycieczki, tzw. opłatki i jajka wielkanocne. Część z tych imprez organizowana była lokalnie, w miejscowościach,

268 259

gdzie istnieją zakłady ZZG. Podczas tego typu imprez obdarowywano księży prezentami /długopisy, kalendarze, cenne publikacje/, hojnie dokonując tzw. zwrotów kosztów - nie zawsze umotywowanych.

Niektóre parafie /szczególnie tam, gdzie proboszcz od dawna jest sympatykiem PAX/, odwiedzali prelegenci, opłacani przez Stowarzyszenie. W licznych wypadkach udzielano księżom dość nawet znacznych pożyczek /np. ks. POLISIEWICZOWI z Chociszewa - 50 tys. zł/ lub zapomóg bezwrotnych.

Mimo tych zabiegów, grono księży, związanych z PAX-em nie powiększa się, wokół Stowarzyszenia oscyluje wciąż ta sama grupa kapłanów, nie posiadających z reguły zbyt dużego autorytetu wśród kleru diecezjalnego.

Niekorzystnym jest fakt, iż duża część księży, wokół których PAX czyni zabiegi dla zbliżenia ich do swej idei, należy już od dawna do "Caritasu", co powoduje niezdrową i niepotrzebną konkurencję o te same osoby, nie posuwając jednocześnie procesu lojalizacji kleru naprzód.

Widząc niepowodzenia na tym odcinku, zbyt wielu działaczy OW PAX mocno preferuje taką płaszczyznę działania, jak rozwój ponad gospodarczo i politycznie uzasadnioną potrzebę zakładów ZZG, interwencje na rzecz społeczeństwa /dublowanie działalności Komisji Rad Narodowych/, kolportowanie hasz "ideologii socjalistycznej a światopoglądu idealistycznego" zwanych inaczej dualizmem postaw.-

Wykonano 4 egz.

egz. nr 1 - N-k Wydz.IV Dep.IV MSW
 " " 2 - Kier.Wydz.Adm. WKW PZPR
 " " 3 - 4 a/a
 Oprac. JG druk. TJ
 nr dz. masz. 310

PP+

KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILICJI OBEYWAŁEJKI
we Wrocławiu
22 L. dz. 2-0828/75

Wrocław, dnia 5. czerwca 1975 r.
T A J N E
Egz. Nr ...
IPN BU 0 639/223
10

bysk. 1 lip. 75
Dmowski
10.4.75

a/a
Naczelnik Wydziału IV Departamentu IV
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

w Warszawie

INFORMACJA

*1. zawiadomienie o aktualnej sytuacji w Oddziale Wojewódzkim PAX
we Wrocławiu.*

Na przełomie kwietnia i maja br. główny temat narad kierownictwa ZW PAX i aktywu oddziałów powiatowych stanowił problem poszerzenia kontaktów z duchowieństwem. Podstawą dyskusji i wytyczania zamierzeń na najbliższy okres stanowiły materiały z Centrali PAX-u /dokument zatytułowany "W dialogu wewnętrzno-katolickim"/. Z posiadanej rozpoznania wynika, że Zarząd Główny PAX zainicjował tę akcję w skali ogólnokrajowej. Pierwsza narada poświęcona tej problematyce na którą przybyli przedstawiciele Centrali: M. Wrzeszcz, A. Rożtworowski, A. Borowska, Z. Tyszka i Z. Przetakiewicz - odbyła się w ZW PAX w dniu 9.04.75r.. Z. Przetakiewicz przebywał ponownie we Wrocławiu w dniu 27.04.75r. i w spotkaniu z kierownictwem Zarządu Wojewódzkiego podkreślił, że problem zwiększenia kontaktów z duchowieństwem jest pierwszo-planowym zadaniem wytyczonym na rok 1975.

Z posiadanej rozpoznania wynika, że jedynym efektem tych narad jest "uterenowienie" wytycznych i zaleceń. Dotychczas nie zostały podjęte konkretniejsze działania ze strony osób odpowiedzialnych za ten odcinek /zarówno na terenie m. Wrocławia jak i w terenie/. W sprawozdaniach i dyskusjach - na zebraniach zwoływanych w celu omówienia tej tematyki - wskazywano na trudności rozwijania tej akcji /niechętny stosunek hierarchii i księży do PAX-u/, a równocześnie prezentowano wyraźne zawyżone osiągnięcia w kontaktach z duchowieństwem. Ostatnia narada na ten temat odbyła się w Zarządzie Wojewódzkim PAX w dniu 6 maja br, a przewodniczył jej S. Knahe, który - przypominając rangę akcji nawiązywania kontaktów z duchowieństwem - zalecał umiar i ostrożność oraz przestrzegał przed nieprzymyślaną

Mj. 01858/75

masonością akcji. Zaakcentował także obowiązek sporządzania dokumentów z każdego przeprowadzanego sondażu z księdzem /wzór tych dokumentów opracowany przez redakcję "Życie i Myśl" - w załączniku/.

Nowy podział administracyjny kraju i związane z tym zmiany w strukturze terenowej PAX-u spowodowały niemal całkowity zastój w pracy Zarządu Wojewódzkiego. Jedynym tematem rozważań i dyskusji jakim żyje środowisko jest obecnie problem olsaty nowych delegatur w obszarze dotychczasowego województwa. Rozstrzygnięcie personalnych spodziewano się już w dniu 27 maja br. podczas pobytu u Zarządu Wojewódzkim delegata Centrali Koźmińskiego, lecz ten ograniczył się tylko do przeprowadzenia kolejnego instruktazu o zadaniach związanych z poszerzeniem kontaktów z klerem. Decyduje w tym względzie - zdaniem t.w. "Jurek" - zapadły w Centrali w dniu 30-31.05. br. Funkcje przewodniczących powierzone:

- Michałowi Łoś Tynowskemu - w Jeleniej Górze,
- Adamowi Konopackiemu - w Legnicy,
- Markowi Chomiczowi - w Wałbrzychu.

Nominacje, które przekazywał R. Kabat, zostały przez nich przejęte z zadowoleniem, tym bardziej, że Centrala zagwarantowała atrakcyjne warunki finansowe i mieszkaniowe. Według oceny t.w. "Jurek" nominanci swym zachowaniem po powrocie z Warszawy przejawiają zapał do pracy na powierzonych im placówkach.

Centrala zatrudnia, że każdy Zarząd Wojewódzki składał się będzie z 8 pracowników organizacyjnych - rekrutujących się z aktywu dotychczasowych oddziałów powiatowych - oraz stosownej ilości pracowników pomocniczych, wykonujących pracę biurowo-administracyjną, natomiast finansowanie nowopowstałych zarządów wojewódzkich odbywać się będzie - w okresie przejściowym - za pośrednictwem Zarządu Wojewódzkiego we Wrocławiu. Aktualnie przygotowywane są wnioski o rejestrację oddziałów wojewódzkich w nowopowstałych województwach.

Uprzejmie proszę o zapoznanie z treścią informacji Naczelnika Wydziału II Departamentu IV.

Wyk. 3 szz.

Szcz.Nr 1 - adr.
Szcz.Nr 2 - W."C"
Szcz.Nr 3 - a/a
Oprac: JK

WZ

NACZELNIK WYDZIAŁU IV

KWMO we Wrocławiu

Nr kpt. mgr. Ryszard Chodubski

16
269
271

Zestaw problemów do sohdażu opinii
w związku z XXX-leciem Stow. PAX

1. Ocena przydatności naszej prasy /"Życie i Myśl", "Słowo Powstańcze", "Kierunki", "WTK" i książki Instytutu Wyd. PAX/ dla prowadzenia i pogłębienia pracy wewnętrzno-katolickiej /katecheza, społeczno-wychowawczej - oraz wszelkie postulaty w tym zakresie.
2. Ocena produkcji "Veritasu" z punktu widzenia potrzech życia katolickiego - postulaty w tym zakresie. Ocena lub postulaty w zakresie działania naszej służby ochrony zabytków sakralnych /ekspertyzy mykologiczne ZZG/.
3. Ocena sytuacji na danym terenie jeśli chodzi o występowanie i możliwości zwalczania plag społecznych: alkoholizm, rozkładu rodziny, chuligaństwo, ziego stosunku wobec nas o pomoc w tym zakresie /prelekcje, wystawy, materiały prasowe itp./.
4. Ocena postępów w normalizacji stosunków Kościół - Państwo w naszym kraju /w tym Watykan/ - PRL/ i na tym tle ocena przydatności ideologii Ruchu Społecznego Postępowego dla stworzenia trwalej perspektywy i miejsca ludzi wierzących w socjalizmie.

Biuro Współpracy
i Archiwizacji

Redakcja "Życie i Myśl"
XXX-lecie PAX - Sondaż opinii

13

263

272

OCENA SONDAŻU OPINIIT

1. ..... /imię, nazwisko, funkcja respondenta/
2. ..... /województwo/ /diecezja/ ..... /parafia lub inna instytucja/
3. Czy dialog nawiązano tak/niet
4. Ocena wyrażonego w rozmowie stanowiska: pozytywna /negatywna/
 bierna
5. Konkretnie konsekwencje kontaktu: ..... /np. prenumerata, plkt kolportażu,
inicjatywa prelegencka itp/
6. Inne wnioski z objętej rozmowy: .....
7. Imię i nazwisko przedstawiciela redakcji prowadzącego rozmowę.....
- x/ niepotrzebne skreślić ..... /podpis/

tajne
nr. 1666
dnia 27.06.1975r. godz. 1430
naczelnik wydz. ii dep.iv msw
w warszawie

16
Lip 264
OIV

SZYFROPROGRAM OTRZYMANY NR.		1281
z		<u>Bydgoszcz</u>
ROZSZYFROWANO	27. CZER. 1975	
(Data odczytana)		

• 19/1138/75

posiadamy jednozrodłowa informacje operacyjna /zrodło sprawdzone/
ze ks.dzięgiel tadeusz /dzięgiel /ze zgromadzenia misjonarzy
wincentego a paulo w bydgoszczy opracował memorial pt.
"o mozliwości współpracy chrześcijaństwa z socjalizmem"
w memoriale autor zamiescił pięć aneksów ,z których jeden dotyczy
ma rolnictwa sugerując oddawanie podupadłych gospodarstw w ajencje
tresc pozostałych czterech aneksow w chwili obecnej nie jest
nam znana.całosc memorialu opracowana jest na ponad stu stronach
maszynopisu .ks.dzięgiel dokument ten zamierza doreczyc tow.
e.gierkowi. w tym celu zwrócił sie w dniu 23.06.b.r.do etatowego
pracownika stowarzyszenia pax w bydgoszczy ob. marchlika,by ten
wyjezdając dnia 27.06.b.r.do warszawy zabrał go ze sobą i wreczył
szefowi sekretariatu działu wewnętrzkatolickiego pax w warszawie
ob.wrzeszczowi dla nadania mu biegu .wybranie przez ks.dzięgiela
posrednictwa pax -u miało na celu umikniecie ewentualnego
zaginiecia dokumentu.posiadamy mozliwość uzyzkania tekstu
memorialu.przy ewentualnym wykorzystywaniu powyższej informacji
uprzejmie proszę o konsultacje z tut.wydz.iyciem niedopuszczenia
do dekonspiracji naszego zrodła..

naczelnik wydz. iv kwmo
w bydgoszczy
mjr. m. łowicki

zaszyfrował wrzeszcz dnia 27.06.1975 godz. 16,15
rozszysfrwał+mlynarski ++

PAX
Działu Delsu
Kierka przedsiębiorstwa
23.09.75 Seria

Aero - aktewy krytyk usługi - wykonywane
IPN BU 0 639/223 18

Tow. Januszewie
23.09.75

TAJNE SPEC.ZNACZENIA
Egz. Nr 1...

265
294

INFORMACJA
=====
uzyskana ze źródła "Artur" w dniu 8.09.1975 r.

- II. Niepokojące zjawisko pojawiło się ostatnio wśród księży współpracujących z PAX-em na terenie województwa kieleckiego. Zjawiskiem tym są coraz bardziej narastające nastroje antyradzieckie. Nastroje te stopniowo przechodzą na młodzież i dorosłych, przybierając na sile. Zjawisko to jest o tyle groźne, że w tak znaczących wymiarach nigdy jeszcze nie istniało, że nastroje te objęły grupy księży i świeckich, którzy do niedawna byli nastawieni nawet proradziecko oraz że wypowiedzi antyradzieckie są coraz bardziej natarczywe i głośno wypowiadane. Wypowiedzi antyradzieckie sprowadzają się głównie do twierdzeń, że dlatego w Polsce brak jest mięsa i innych produktów żywnościowych, ponieważ wszystko wywozi się do Związku Radzieckiego. Związek Radziecki ogala polski rynek itp. Coraz częściej mówi się również, że Polska musi budować statki morskie dla Związku Radzieckiego zamiast je sprzedawać na Zachodzie za dewizy.
- dla W.W.D. IV
Januszewie

Pavy

Katowice, dnia 19.09.

1975 r.

IPN BU O 639/223

19

KOMENDA
MILICJI OBYWATELSKIEJ
Woj. Katowickiego

L. dZ. CV-02538145 V

L. dz. CU-02538/45 ✓
a/a 95. X. 75 Nowy Dziedzic 11 Dep. 95. X. 75 Nowy Dziedzic 11 Dep. 95. X. 75 Nowy Dziedzic 11 Dep. 95. X. 75 Nowy Dziedzic 11 Dep.

T A T N E

Egz. Nr 1

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEP. IV
MINISTERSTWA SPROW. WEWNĘTRZNYCH

WARSZAWIE

Figure 1. A gel electrophoresis image showing the results of the PCR amplification of the *luciferase* gene.

四百九

Wyde II posiedz. W załączniku przesyłam informację dot. przebiegu narady poszerzonego Zarządu Oddziału Wojew. Stowarzyszenia "PAX" w Katowicach, odbytej w dniach 13 - 14 września 1975 roku w Wiśle - do wiadomości.

Zak. A/3 ark.

Wykonano w 2 egz.

Egz. Nr 1 - adresat

Egz. Nr 2 - a/a

Opr. JCh/wyk. GK

NACZELNIK WYDZIAŁU IV

KWM w Katowicach

PPLK L E T K U 和 A

Mo-03036175 Mol-1195175

Katowice, dnia 19.09. 1975r.
IPN BU 0 639/223

T A J N E
Egz. Nr 1

100

267

276

INFORMACJA

=====

dot. przebiegu narady poszerzonego Zarządu Oddziału
Wojew. Stowarzyszenia "PAX" w Katowicach, odbytej
w dniach 13 - 14 września 1975r. w Wiśle.

W dniach 13 - 14 września 1975r. odbyła się w ośrodku szkoleniowo-wypoczynkowym w Wiśle, narada kierowników Zespołów Kadrowych oraz niektórych pracowników Oddz. Wojewódzkiego Stow. "PAX" w Katowicach.

W naradzie, w której uczestniczyło ok. 40 osób wziął udział członek Prezydium Stowarzyszenia, kierownik szkolenia - ob. Piotr Gołębiowski.

Referat oceniający przebieg i tematykę zebrań zespołów i omawiający elementy świadomości ideowo-politycznej Oddziału wygłosił p.o. kierownika szkolenia Sekretariatu Wojewódzkiego - Jan Jaśniak.

Na ocenę stanu świadomości organizacji wojewódzkiej złożyły się takie elementy jak : społeczno-polityczne zaangażowanie członków, umiejętność oceny faktów i zdarzeń oraz ich analiza, propozycje dot. zmian i uzupełnienia wytycznych na VII Zjazd Partii oraz odpowiedzialność dyskusji, jej szczerość i praktyczne zastosowanie.

Referat dotyczył również podstawowych form szkolenia i roli kierowników zespołów w pracy ideowo-wychowawczej.

Dyskusja podczas narady, w której wypowiedziało się 19 osób, była poszerzeniem myśli wystąpienia wprowadzającego i uzupełnieniem rzutującym na właściwą ocenę atmosfery w poszczególnych zespołach i ideowego zaangażowania jego członków.

W niedzielę dnia 14.IX.1975r. przed poszerzonym Zarządem Wojewódzkim wystąpił poseł Zenon Komander. Wysuchało jego przemówienie ok. 60 osób, w tym przewodniczący oddziałów "PAX", kadra gospodarcza Zjednoczonych Zespołów Gospodarczych, członkowie Zarządu Wojewódzkiego.

Poseł Komander dokonał analizy wytycznych na VII Zjazd Partii, które w najbliższej przyszłości staną się przedmiotem ogólnopaxowskiej dyskusji.

W ten sposób Oddz.Wojewódzki "PAX" w Katowicach zapoczątkował dyskutowanie opublikowanych tez przedzjazdowych.

W swoim obszernym wystąpieniu poseł Komander zaakcentował niektóre sprawy jako szczególnie problemy do podjęcia w środowisku "PAX" jako zasadnicze kierunki w przedzjazdowej dyskusji:

- przełomowy charakter wytycznych, ich znaczenie i zasięg wykraczający daleko poza przyszłą 5-cio latkę. Widoczne różnice w konfrontacji z tezami na poprzedni VI Zjazd;
- szybszy wzrost dochodu narodowego - tej części do podziału niż dochodu wytworzonego.
Jest to skutkiem dalszego zadłużenia za granicą.
W tej sytuacji musi ulec zmianie proporcja import - eksport;
- kontynuacja polityki przyrostu dochodów ludności. Wzrost średniej płacy nie przebiegał równomiernie we wszystkich grupach zawodowych;
- potrzeba społecznej kontroli wzrostu cen. Utrzymanie zamrożenia cen na dalszą metę jest nierealne, sprawa ukrytych podwyżek, spirala płac i cen. Płaca - elementem prestiżu społecznego przy braku innych elementów tego prestiżu, użyteczność społeczna pracy;
- zaopatrzenie rynku, racjonalizacja struktury spożycia.
Zmniejsza się asortyment określonych towarów, giną wyroby tańsze. Potrzeba jasnego określenia społecznego kosztu wytwarzania. Musi być znany koszt wytworzenia wyrobu i to powinno kształtować cenę;

- model konsumpcji i model spożycia.
Problemy konsumpcji zbiorowej - infrastruktura : budownictwo mieszkaniowe, służba zdrowia, odpoczynek itp.
- określenie zakresu budownictwa mieszkaniowego : w Wytycznych przyjmuje się mniejsze cyfry niż to określiły wytyczne planistyczne Komisji Sejmowej. Socjalistyczny model mieszkaniowy - problem rodziny. Potrzeba szukania dróg przyspieszonego rozwoju budownictwa mieszkaniowego, nawiązania do budownictwa zakładowego.
Zależność kultury pracy od warunków mieszkaniowych.
- szkolnictwo i wychowanie, postawa młodego pokolenia. Pokolenie to reprezentuje może wiedzę, ale brak mu społecznie mocnych konstrukcji psychicznych ;
- sprawa opieki zdrowotnej nad rodzinami. Przedmiotem profilaktyki i obserwacji powinna być rodzina. Socjalistyczny system wartości powinien bronić wartości nadzędnych - dobra ludzkiego ;
- wypoczynek i turystyka - przerzucanie ciężaru na indywidualny fundusz spożycia. Konstrukcja budżetu rodzinnego - do niedawna najwyższe zdobycze socjalizmu teraz obciążają środki indywidualne ludności :
- jakość człowieka - dewartościowanie i prymat kryteriów jakościowych. Jedność ideowo - moralna społeczeństwa. Moralność społeczna - warunkiem sukcesu;
- Państwo - Kościół - różnice między tezami VI i VII Zjazdu. Trzeba dostrzegać zarówno różnice w niektórych sformułowaniach jak też pewne przemilczenia. Wymóg lojalności Kościoła wobec polityki wewnętrznej. Kościół nie może akceptować programowej laicyzacji. Postulat neutralności Państwa w walce światopoglądowej.

Po wystąpieniu posła Komandera toczyła się dyskusja na temat Wytycznych VII Zjazdu, w której głos zabrało 9 osób. Do ważniejszych problemów przedstawionych przez niżej wymienionych dyskutantów zaliczyć można wypowiedzi dotyczące następujących kwestii :

- ob. Balicki - użyte w Wytycznych na Zjazd słowo "tolerancja" ma wydawnik współzależności i podporządkowania. Stąd postulat zmiany jego znaczenia na "równouprawnienie",
- ob. Witold Wasiutyński - problem kadra dla nowo budowanych zakładów. Istnieje dyskryminacja światopoglądowa : najgorszy marksista jest lepszy od najlepszego wierzącego. Dotyczy to także kariery naukowej - na uczelniach zostają najgorsi, nieprzystosowani do życia - zajmują się badaniami podstawowymi ;
- Ob. Adam Dawidowicz - czy w Wytycznych założono i jaki wzrost inflacyjny przy planowanym wzroście płac ? Przerzucenie jakichkolwiek kosztów ze społecznego funduszu spożycia na fundusz indywidualny bije najniżej zarabiających;
- ob. Podoska - występujące zjawisko wymuszania modelu konsumpcji wbrew życzeniom społecznym. Niepewność - brak rejonizacji - grzech dystrybucji;
- ob. Różycski - w Wytycznych nic się nie mówi na temat organizacji wolnych sobót. Partia traci autorytet jeżeli zaniecha się funkcjonowania informacji - kiedyś było to prakseologią działania Partii ;
- ob. Wojchenig - wykorzystania funduszu płac do wzrostu wydajności pracy. W wielu gałęziach gospodarki średnia płaca nie została osiągana, w innych zaś rosły kominy płacowe;
- Ob. Jerzy Staneczek - optymalne działanie : inwestycje oraz korzyści indywidualne, wówczas model gospodarczy staje się atrakcyjny.

~~20~~16
228

Wystąpienie posła Komandera i dyskusja stanowią materiał wyjściowy dyskusji w Oddziałach i do uzupełnienia w postaci wniosków i propozycji.

Oddziały Wojewódzkie zobowiązane są złożyć takie uzupełnienia - przełożenie Wytycznych na język realizacji w odniesieniu do problematyki poszczególnych rejonów, w terminie do dnia 1 listopada 1975r. do władz politycznych województwa.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWWO w Katowicach

ppłk L. PIKULA

Biuro Udoskonalenia i Archiwizacji Dokumentów

Warszawa, dnia 19 września 1975 r.

118

278

TAJNE SPEC.ZNACZENIA

Egz. Nr ....

INFORMACJA

uzyskana ze źródła "Artur" w dniu 18.09.1975 r.

Dot. narady przewodniczących oddziałów wojewódzkich PAX i delegatów zarządu PAX dla nowych województw, odbytej w dniu 17 września 1975 r.

W nadaniu uczestniczyli również B.Piasecki, R.Reiff, J. Wójcik, M.Wrzeszcz i Z. Komender.

Z zasadniczym referatem określającym program najbliższej działalności stowarzyszenia i oddziałów terenowych wystąpił Z. Komender, zalecając że:

- tematem najbliższych zebran zespołów PAX mają być memoriały złożone przez OW PAX do poszczególnych KW PZPR oraz "Wytyczne PZPR na VII Zjazd". Należy również uwzględnić materiały z lokalnych plenarnych posiedzeń poszczególnych KW PZPR;

zebrania poszerzonych zarządów, ewent. aktywu, odbyć w każdym z 49 województw. Nie robić oddzielnego zebrania międzywojewódzkich z uwagi na to, że memoriały przekazane do poszczególnych KW PZPR dotyczyły ściśle tylko określonego województwa i jego problemów. W dyskusjach wychwycić wnioski uzupełniające i nawiązujące do "Wytycznych";

- 119
277
280
- z przebiegu dyskusji i uzupełniających wniosków opracować konsultując z centralą PAX, uzupełniające dokumenty i w pierwszej dekadzie listopada br. złożyć w KW PZPR.

W krótkiej dyskusji jaka się wywiązała po wystąpieniu Z. Komendera i posiadała charakter użalania się na władze wojewódzkie, podnoszono następujące tematy:

- do 1 sierpnia br. delegaci zarządu PAX mieli bardzo dobre rozmowy z politycznymi i administracyjnymi władzami szczebla wojewódzkiego. Po tym terminie rozmowcy usztywnili się kierując rozmowy na Wydziały d/s Wyznań. W tej chwili kontakty z I Sekretarzami KW nie mają prawie miejsca;
- ✓ - w województwie legnickim miejscowe władze w ogóle zakwestionowały działalność PAX w związku z czym zawieszono nawet zebrania zespołów;
- ✓ - w części województw władze zaleciły zdjęcie szyldów z nazwami oddziałów PAX;
- ✓ - w Radomiu zażądano od delegata zarządu PAX przedłożenia listy nazwisk przyszłego zarządu podkreślając, że dopiero po zaakceptowaniu tej listy może się odbyć walne zgromadzenie. Zalecono również przeprowadzenie likwidacji oddziału miejskiego stowarzyszenia PAX;
- ✓ - w szeregu OW PAX notuje się narastanie negatywnych nastrojów antyradzieckich.

Po dyskusji zabrał głos B.Piasecki, który m.innymi poruszył następujące tematy:

- najbliższe posiedzenie zarządu stow. PAX odbędzie się około 1 października br. Podczas posiedzenia członkowie

110
272
281

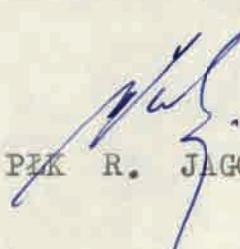
zarządu zostaną zapoznani z instrukcją nt. walnych zebran oddziałów wojewódzkich i miejskich PAX oraz nt. sposobu wyboru delegatów na walne zgromadzenia stow. PAX, które odbędzie się w dn. 24 lub 25 listopada br. Rozkład zajęć przedwyborczych i wyborczych zostanie zakomunikowany kierownictwu partii. Podobnie mają postąpić terenowe oddziały w stosunku do kierownictw wojewódzkich;

- "...muszę szczerze powiedzieć, że jeszcze nie wiem, ile powstanie nowych oddziałów wojewódzkich. Wiem tylko, że wszystkie oddziały powiatowe będą oddziałami miejskimi. W sprawach legalizacji PAX należy rozmawiać z Partią, a nie z przedstawicielami administracji, ponieważ partia kieruje, a rząd rządzi realizując wytyczne Partii. Może nastąpi taka sytuacja, że w kilku województwach nie będzie OW PAX. Będą to jakieś 3 - 4 województwa. Mimo trudności w załatwianiu spraw rejestracyjnych i innego od naszego stanowiska administracji, nie należy zadzierać z dyrektorami Wydziałów d/s Wyznań, bo oni na tych stanowiskach zostaną i nawet w przypadku załatwienia sprawy rejestracji oddziału wojewódzkiego centralnie - wam przypadnie z nimi współpracować. Nie chodzi o ich negowanie. Chodzi o przekonanie partii i administracji, że tylko PAX suwerenny może być użytecznym sojusznikiem partii. Ja, jak nikt w Polsce z bezpartyjnych uznaję kierowniczą rolę partii i dlatego żeby być użytecznym dla Polski, walczę o suwerenny PAX. Bardziej precyzyjny obraz naszej sytuacji przedstawię na początku października br. na posiedzeniu zarządu...";
- należy przywiązywać dużą wagę dyskusjom nad memoriałami PAX-u w połączeniu z Wytycznymi na VII Zjazd. Zadanie to jest trudne. Wielu ludzi nie chce widzieć PAX-u w problematyce gospodarczej. Niektórzy członkowie partii uważają,

282 ABA
242

że zadaniem PAX-u jest wyłącznie praca wśród duchowieństwa i w konserwatywnych środowiskach katolickich. Przedstawiciele duchowieństwa i prawicowej inteligencji katolickiej zarzucają PAX-owi, że utrzymała system socjalistyczny w PRL i zajmując się problematyką gospodarczą musi odpowiadać za błędy w tej dziedzinie popełniane. Nasze stanowisko zostanie przedstawione na najbliższym zarządzie. W dyskusji nad "Wytycznymi" należy przedstawić to nasze stanowisko bardzo odpowiedzialnie. PAX musi wziąć udział w dyskusji nad programem gospodarczym i społecznym Polski;

- problem zmian statutowych. PAX konieczne zmiany wynikające z nowego podziału administracyjnego zaproponuje. Partia je zaakceptuje przed walnym zgromadzeniem PAX.
"...Chcemy np. zaproponować, aby do oddziałów miejskich należeli członkowie PAX spoza terenu danego miasta";
- należy zwrócić uwagę na problem krytycznego stosunku do ZSRR. O ile prawdą jest, że stosunek ten się pogarsza, starać się członków i kandydatów PAX przekonywać. O ile nie da się przekonać - skreślić z listy.

PZK R. JAGODZIŃSKI

Wyk. w 2 egz.

23
183

KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILICJI OCHRONY KATOLICKIEJ
we Wrocławiu

22 L. dz. 2-01334/75

Wrocław, dnia "22" września 1975 r.

T a j n e
egz.nr....

*Wysz. II
03.IX.75
Piotr Dolewski
25.IX.75. Warszawa*

*Ten załącznik jest
tym najnowszym wypisem
z archiwum 2009/75*

Naczelnik Wydziału IV Dep. IV
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

w/ Warszawie

Uprzejmie informuję, że w dniu 23 września 1975 r. odbędzie się we Wrocławiu, zorganizowane przez Zarząd Wojewódzki Stowarzyszenia PAX - Sympozjum poświęcone XXX-leciu pracy kościoła katolickiego na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Sympozjum ma na celu wykazanie pozytywnej roli kościoła katolickiego w integracji Ziemi Zachodnich i Północnych.

W Sympozjum weźmie udział prawdopodobnie około 150 osób, w tym 35 księży, aktyw kierowniczy Stowarzyszenia PAX z województw: opolskiego, b. wrocławskiego, zielonogórskiego i szczecińskiego oraz naukowcy inteligencji katolickiej nie zrzeszeni w tym Stowarzyszeniu.

Program Sympozjum przedstawia się następująco:

godz. 11,00 - otwarcie Sympozjum

godz. 11,15 - referat dr doc.hab. Edwarda Serwańskiego n.t.
"Rola Kościoła Katolickiego w integracji Ziemi Zachodnich i Północnych"

godz. 12,00 - referat dr doc.hab. Mieczysława Patera n.t.
"Polskie duchowieństwo katolickie wobec sprawy Ziemi Zachodnich i Północnych"

godz. 12,45 - referat red. Zdzisława Szuby n.t. "Kościół katolicki na Dolnym Śląsku w XXX-leciu PRL"

godz. 14,00 - Dyskusja

godz. 14,50 - Zamknięcie obrad

godz. 15,00 - Wspólny obiad.

Mg-03075/75

- 2 -

Sympozjum zostanie operacyjnie zabezpieczone przez tw.ps. "Jurek", "Kapelan" oraz kontakt operacyjny "S".

Z powyższą informacją prosimy zapoznać Kierownictwo Wydziału II Departamentu IV.-

wyk. 3 egz.

egz.nr 1 - adresat

egz.nr 2 - Wydz."C"

egz.nr 3 - a/a

opr. JK/JW

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWW wrocławski

mjr mgr Marian B E D K A

W Y K O N A N O
K S E R O K G E F I I

2

29.07.1975

DEPARTAMENT IV nr 256

Katowice, dnia 15.10.1975 r. IPN BU 0 639/223

GKMS Katowice
CW-02877/PS
16.X.75

T A J N E
Egz. Nr 1

I N F O R M A C J A

dot. przeprowadzonego wywiadu przez korespondenta
"Zweites Deutsches Fernschen" / RFN / H. Lange
z b-pem H. Bednorzem.

W dniu 14.X.br. o godz. 15,00 w willi biskupiej przy
ul. Francuskiej w Katowicach, został przeprowadzony wywiad
/utrwalony na taśmie i sfilmowany/ z ks. bpem Bednorzem
przez stałego korespondenta "Zweites Deutsches Fernsehen"
/Drugi niemiecki program telewizyjny/ H. Lange.

Przeprowadzony wywiad dotyczył dwóch zasadniczych
problemów:

- rozwoju ruchu laickiego w diecezji katowickiej; ✓
- stosunku władz diecezjalnych do ruchu laickiego
reprezentowanego przez "PAX".

Bp Bednorz udzielając odpowiedzi zajął w tych kwestiach
następujące stanowisko: "Sprawami ruchu PAX-owskiego zajmowałem
się bardzo mało, dlatego, że kościół katolicki w Polsce nie
interesuje się życiem politycznym, a przecież "PAX" prowadzi
działalność polityczną. Sytuacja zmieniła się przed Synodem
Diecezjalnym, kiedy przedstawiciel "PAX-u" zgłosił się do mnie,
proszę o wyrażenie zgody na udział w obradach Synodu
Diecezjalnego.

Na to oczywiście nie mogłem się zgodzić, ponieważ Synod
nie mógł pozostawać pod wpływem jakichkolwiek tendencji
politycznych. Jest to oczywiste.

W czasie obrad Synodu wiele mówców dyskutowało na temat ruchu laickiego. Jeden z mówców ^{zwracał się do kogoś mówiąc} poruszył również sprawę ruchu Stowarzyszenia "PAX". W swojej wypowiedzi mówca podkreślił brak znaczenia ^{mówiąc o tym samym} "PAX-u" na życie religijne diecezji.

W naszej diecezji ruch "PAX-owski" nie ma znaczenia, gdyż jest to diecezja na wskroś robotnicza. Wprawdzie w ostatnich latach utworzono tu uniwersytet a także powstały inne wyższe uczelnie, ale to nie zmienia faktu, że diecezja jest robotnicza. Dowodem małego znaczenia "PAX-u" w naszej diecezji jest smutny udział tylko jednego księdza, jawnego udział w aktywnym życiu Stowarzyszenia "PAX".

Podczas kameralnej dyskusji przy kawie bp Bednorz poruszył emigrację ludności ze Śląska do Republiki Federalnej Niemiec. Jednoznacznie stwierdził, że władze RFN działają niezgodnie z "moralnością chrześcijańską" prowadząc agitację i zachęcając ludzi na stałe wyjazdy do Niemiec. Władze niemieckie nie przedstawiają rzeczywistych warunków, w jakich osobom osiedlającym się na stałe przyjdzie żyć i pracować.

Kościół w Polsce przeciwstawia się emigracji, gdyż osoby starające się na stały wyjazd mają na względzie wyłącznie poprawę sytuacji materialnej.

Bp Bednorz zaznaczył, że zajmowane przez niego stanowisko w tej kwestii nie ma nic wspólnego z polityką władz państwowych.

Zarówno bp Bednorz i redaktor Lange wyrazili przekonanie, że ostatnia wizyta w Polsce ministra RFN Genschera przyczyni się do układniejszych stosunków między obu państwami.

Bp Bednorz wobec przedstawiciela "interpressu" wyraził życzenie umożliwienia zwiedzenia kopalni "Jan" w Katowicach przez wyższych zagranicznych dostojeników kościelnych.

- 3 -

W czasie wywiadu obecni byli kierownik referatu duszpasterskiego kurii katowickiej ks. Woźnica, ob. Gwizdż /nieetatowy pracownik kurii - plastyk/ oraz przedstawiciel "interpressu" red. Barteczko.

O godz. 16.00 redaktor Lange opuścił Katowice.

Wykonano w 3 egz.

rozeszaneo wg. rozdz.

Opr. EP/wyk. GK Nr 074

Z-CA NACZELNIKA
WYDZIAŁU IV
KWMO w Katowicach

MJR E. PEREK

do Kacprzak №
do evenut. wyk.
Przyj.
20-75

Poznań, dnia 18 października 1975 r.

KOMIĘTA WOJEWÓDZKA
DZIAŁU GOSPODARKI
w Poznaniu

SL. XZ-002647/75

Tajne spec. znaczenia
egz. nr ..

Naczelnik Wydziału IV Departamentu IV
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

WARSZAWA

Informacja

dot. aktualnych problemów występujących w kontrolowanych
przez Wydział IV środowiskach.

W dniu 6.10.1975 r. odbyło się poszerzone posiedzenie Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia PAŃ w Poznaniu. Udział w nim brało 30 osób na 45 zaproszonych. Tematykę posiedzenia były wytyczone na VII Zjazd Partii. Referat wprowadzający wygłosił przedstawiciel Zarządu Głównego ob. Chlebowski. Uzupełnienie z ramienia Oddziału Wojewódzkiego przedstawił ob. Langner. Poruszył w nim problematykę budownictwa mieszkaniowego, usług, i rozwoju produkcji rolnej. W dyskusji padały konkretne wnioski w sprawie poprawy życia w naszym kraju, z uwzględnieniem spraw człowieka o których jak stwierdzono stosunkowo mało mówi się w wytycznych. Jeden z dyskutantów rozważał problem cen artykułów żywnościowych i udowadniał, że lepiej byłoby gdyby ceny te zostały podniesione a obniżono ceny artykułów przemysłowych codziennego użytku. Skrytykowano również wypowiedź jednego z ministrów, który na Plenum KC przedstawił nasz przemysł elektroniczny jako postawiony w czołówce światowej. Ob. Nowak /członek Sekretariatu Oddziału Wojewódzkiego/ stwierdził, iż elektronika w kraju znajduje się na poziomie roku 1963/65 w porównaniu z innymi państwami i nie mamy się czym chwalić.

DODATKOWA
KS ROK 2011 9. Październik 1975

PAX

288

27

KOMENDA WOJEWÓDZKA
WILICJI OBYWATELSKIEJ
w Przemyślu
03 L B.B.-0458/75

+40 Cz 000
Przemysł, dnia 23 X 1975
Jasny
T A J N E
Egz. Nr ...
279

Quedtus S. Szulcaw.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
DEPARTAMENTU IV MSW

w WARSZAWIE

Foto 75-

Tow. ppa. ? Płatel
przebywa z przezwiskiem
Bryantka

INFORMACJA

z przebiegu kongregacji rejonowej
20.X.75 w Przemyślu

n n Foto 75

Następny komunikat dotyczył spraw wyjazdu za granicę.

Ordynariusz ubolewał, że niektórzy księża wyjeżdżają bez jego zezwolenia, a ostatnio do Rzymu dwóch księży wyjechało z "inną" pielgrzymką / według księży chodzi tu o pielgrzymkę organizowaną przez PAX/. Wobec księży wykłaniających się spod tego obowiązku ordynariusz zapowiedział wyciąganie konsekwencji. Ponadto stwierdził, że księża wyjeżdżając za granicę często kompromitują siebie i osoby pomagające im w wyjazdach. Tacy księża również będą surowo karani. Prośby o wyjazd należą składać w kurii już na trzy lata przed zamierzonym wyjazdem.

DODATKOWA
KS. ROKOPIA - nr 2589
4 110700 777

zając

293 z 348

31 280
289

PAT
 KOMENDA WOJEWÓDZKA
 WŁASCIWI OBYWATELSTWA
 w Poznaniu

XZ 002702/75

E_S Xero Job 202.
 Poznań, dnia 24 października 1975 r.Tajne spec. znaczenia

egz. nr 2.

tuż nacisnąćdo zapoczątkowania Naczelnik Wydziału IV Departamentu IV
 dy, event wyp. uchylony Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

frequentator slot opisywania Warszawa

nytuacji. Oto dalsza informacja

dot. aktualnych problemów występujących w kontrolowanych
 przez Wydział IV środowiskach.

W środowisku PAK-u dyskutuje się ostatnio nad problemem Rumunii, która wg. rozmów na temat zamierza wystąpić z Układu Warszawskiego. Sprawa ta wzbudza pozytywne opinie wśród członków stowarzyszenia, gdyż jak sami twierdzą, jednym z ich celów jest zwalczanie wszelkich bloków militarnych.

Wyk. w 3 egz.

egz. nr 1 - Kier. SB

egz. nr 2 - Dep. IV

egz. nr 3 - a/a

opr. St.B./druk. MG

NACZELNIK WYDZ. IV
 KWMO w Poznaniu

Druk. mgr H. Kamiński

2837
 1.11.1975
 1.9. LISTOPAD 1975

33

28
1280

KOMENDA WOJEWÓDZKA
WILCJI OBYWATELSEJ
w Poznaniu

• L 6 XZ 002702/45

✓
Poznań, dnia 24 października 1975 r.

Tajne spec. znaczenia
egz. nr 2.

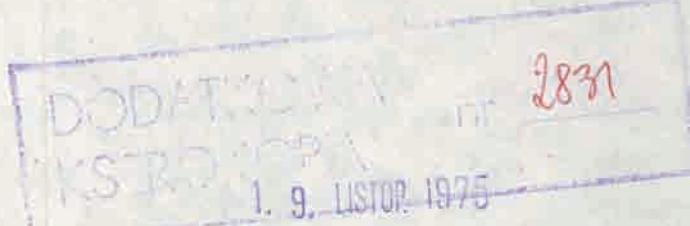
to klasfikat.

do zapoznania
oś, event wyl. celekow
frequentu slot occy
mytuagi. Qiaa
Naczelnik Wydziału IV Departamentu IV
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
W A R S Z A W A

Informacja
dot. aktualnych problemów występujących w kontrolowanych
przez Wydział IV środowiskach.

Województwo PAX-u koncentruje się w ostatnim okresie na problematyce reorganizacji Stowarzyszenie i przystosowania go do aktualnego podziału administracyjnego kraju. Po odprawie jaka odbyła się w Warszawie nastroje są raczej pesymistyczne, co do nowej struktury PAX-u. Dotychczasowe Oddziały Powiatowe zostaną przemianowane na Oddziały Miejskie. Tylko Kalisz otrzymał zgodę na utworzenie Oddziału Wojewódzkiego. Na prewodniczącego desygnowano Andrzeja Zielińskiego dotychczasowego kierownika referatu ds. duchowieństwa Oddziału Wojewódzkiego w Poznaniu.

Zdaniem księdza Zimnego, u którego odbywało się przyjęcie rzad powinien egzekwować od ludzi wykształconych sumienne wykonywanie swoich obowiązków pracy zawodowej, a cały naród polski powinien zdawać sobie sprawę, że pracuje u siebie i dla siebie.

8AT
t a j n e
nr.1117
dnia 11.11.1975 godz.15.00

IPN-BU 0 639/223
SZYFROGRAN CZEŁGOWANY Nr 259-18 28
z Torunia 282
ROZSZYFROWANO 12. LISTOPAD 1975 (data godzina) 291

naczelnik wydziału ii dep.iv msw warszawa

i n f o r m a c j a

dnia 8.11.1975 / 8.11.1975 /w urzedzie wojewodzkim odbylo sie spotkanie przedstawiciela stowarzyszenia pax / pax /w warszawie mgr.a.radajewskiego i przewodniczacego oddzialu wojewodzkiego grzegorza potarzynskiego z wojewoda torunskim,oraz dyrektora d/s wyznan mgr. j. markowskim .

po powitaniu przez wojewode glos zabral ob. radajewski, ktory oswiadczył, iz pragnie poinformowac wladze administracyjne wojewodztwa o odbytych wyborach zarzadu wojewodzkiego pax w toruniu. na prezesa tego zarzadu desygnowano obecnego tutaj ob. potarzynskiego mowiac o potarzynskim, ob. radajewski stwierdzil-ze jest to czlowiek prezny o duzej wiedzy spoleczno-politycznej oraz posiadajacy powazne doświadczenie w pracy z klerem i inteligencja katolicka. podkreslil rowniez, ze organizacja torunska pax nalezy do jednych z najprezniejszych w kraju o czym swiadczy powazna ilosc czlonkow zorganizowanych w kolach srodowiskowych,konkretnych danych nie przytaczal.

pod koniec swoich wywodow ob. radajewski zabiegal by przedstawiciele wladz a szczegolnie wojewoda byl taskaw od czasu do czasu spotykac sie z aktywem wojewodzkim pax, jak to ma miejsce w innych wojewodztwach. wojewodztw tych jednak nie przytaczal . nastepnie glos zabral ob. potarzynski stwierzdajac, ze organizacja ich dazy do wniesienia wkladu w ozywienie gospodarcze wojewodztwa. w tym celu, w miesiacu wrzesniu br. opracował on program zawierajacy określone propozycje z roznych dziedzin gospodarki . np. w zakresie rolnictwa proponuje aby rzekomo nie wykorzystana serwata w mleczarniach, przerabiac na koncentrat jako pasze dla trzody chlewnej i bydla.

z innych propozycji to np. zachowanie na terenie miasta torunia reliefow wydmowych.

wszystkie te propozycje zostaly zlozone w wydziale organizacyjnym kw pzpr i w wojewodzkim komitecie fjn / fjn /.

19
283
292

- czesc druga szyfrogramu nr.1117 -

ponadto ob. potarzynski stwierdzi , ze mimo tak krotkiego czasu swojej dzialalnosci ma pelne rozeznanie wsrod kleru wojewodztwa torunskego, twierdzac np. , ze 24 mlodych wiekiem ksiezycy przeciwstawilo sie bp ordynariuszowi nie przyjmujac do wiadomosci przeniesien na inne parafie.

w odpowiedzi dyr. wydzialu d/s wyznan tow. janusz markowski oswiadcyl, ze jesli chodzi o przedstawiony program to nie zawiera on nowych propozycji , ktore nie bylyby uwzgledniane w planach rozwojowych woj. torunskego inspirowanych przez kierownictwo kw pzpr i opracowanych juz przez wladze administracyjne.

jesli natomiast chodzi o wspomniane rozeznania wsrod kleru,to jest ono mylne gdyz wszystkie zmiany personalne na stanowiskach administratorow parafii, proponowanych przez kurie, zostały dokonane w uzgodnieniu z wydzialem d/s wyznan urzedu wojewodzkiego w toruniu. po tych stwierdzeniach przez dyrektora markowskiego dalo sie wyczuc pewne zakłopotanie i dezorientacje u przedstawicieli pax, którzy dalszej dyskusji nie podjeli.

na zakonczenie tow. wojewoda podziekował przedstawicielom za złożona informacje podkreslajac jednoczesnie, ze nie bedzie mial w najbliższym czasie mozliwosci spotkania sie z aktywem wojewodzkim pax.

wszelkie problemy rozwoju spoleczno-gospodarczego woj. torunskego podejmowane przez kierownictwo kw pzpr i wladze administracyjne sa szeroko publikowane w prasie, radio i telewizji zatem docieraja rowniez do aktywu pax.

ostatnio np. podkreslil to wojewoda, przed wojewodzka konferencja partyjna, publikowano w gazecie torunskiej wystapienie i-szego sekretarza kw pzpr tow. najdowskiego oraz wojewody tow. jana przytarskiego .

z postawy i wypowiedzi przedstawicieli pax mozna wnioskowac, ze przybyli oni na spotkanie bez jakiegokolwiek przygotowania, prezentowane problemy byly ogolnikowe i malo konkretne .-

z-ca naczelnika wydz. iv kw mo w toruniu
/-/ kpt mgr. wl. bajenski

zaszyfrowal : baranowski dnia 12.11.1975 godz. 1.45
rozszyfrowal ++ magalski godz. 1.45++

3 Xe | struktura kujawsko-
woj. katowice
PAK

t a j n e
nr. 1671
z dnia 13.11.1975r godz. 15,10
Ldz. g-01112/75

283

SZYFrogram OTE SZYMANY Nr. 26063	
z Kiele	
ROZSZYFROWANO	13. Listopad 1975
(data - godzina)	

naczelnik wydziału iv-go departamentu iv-go msw
w Warszawie

m e l d u n e k

w dniu 12 listopada 1975 roku przedstawiciele oddziału wojewódzkiego stowarzyszenia „pax” /pax/ w kielcach zostali przyjęci przez biskupa jana jaroszewicza /jaroszewicza/ z okazji 50-lecia kapitanatu, któremu złożyli życzenia.

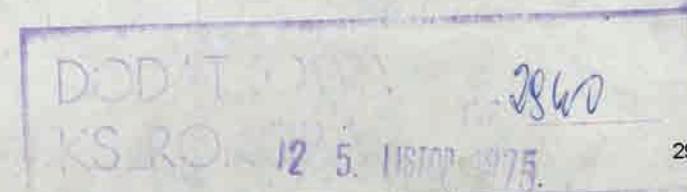
w czasie rozmowy biskup jaroszewicz pozytywnie ocenia aktualne stosunki między nim a władzami wojewódzkimi w kielcach, nadmieniąc przy tym, że stosunki te nie układają mu się z władzami wojewódzkimi w katowicach.

ponadto poinformować przedstawicieli stowarzyszenia „pax”,
że aktualnie w ep

skopacie polski rozpatrywany jest projekt zmian granic diecezji i utworzenia nowych, dostosowany do granic administracyjnych państwa.-

naczelnik wydziału iv-go kwmo w kielcach
/-pptk st.nowak

zaszyfrować: gula dnia 13.11.1975r godz. 15,15
rozszycrować:++ chudy godz 15.30++

KOMENDA WILGOTOWSKA
WIELKIEGO GŁĘBOKA
w Poznaniu

do L. ds. XZ-009917/25

Wyrob. I
Wydr. II

posł. o zw. 17.XI.75 Nauczelnik Wydziału IV Departamentu IV
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

17.XI.75 Warszawa

W A R S Z A W A

Poznań, dnia 15 listopada 1975 r.

Tajne spec. znaczenia
egz. nr. 11

Informacja
dot. aktualnych problemów występujących w kontrolowanych
przez Wydział IV środowiskach.

W dniu 5 bm. w Kielcach odbyło się spotkanie
etatowych pracowników PAX-u z całej Polski, odpowiedzialnych
za pracę z duchowieństwem. Łącznie brało udział 60 osób.
Spotkanie odbyło się pod przewodnictwem Macieja Wrzeszcza
i posła Kabata z centrali PAX-u. Nie wypracowano żadnych
dokumentów, jedynie określono zalecenia co do dalszej pracy
PAX-u na odcinku współdziałania z duchowieństwem. Stwierdzono,
że obecnie istnieje niezwykle sprzyjający klimat do pozyskiwania
kleru i że lojalizacja duchowieństwa jest ogromna.

DODATKOWA
KSEROKOPIA 30/16
29. LISTOPAD 1975

Uw MS Legnica
L - 05100/45
28.XI.75.

6.

Sytuacja w środowisku PAX.

+ PAX

IPN BU 0 639/223

W dalszym ciągu notujemy tendencje działaczy PAX do rozwoju tej organizacji w woj. legnickim. Pełnomocnik Zarządu Głównego PAX Ob. Norbert Rekowski wykazuje dużą aktywność w dążeniu do zorganizowania nowych miejskich kół PAX w Jaworze, Lubinie i Złotoryji, /dostępnie działyają tylko 2 koła w Głogowie i Legnicy/, by na tej bazie utworzyć oddział Wojewódzki w Legnicy.

Celem przygotowania kadra do prowadzenia przyszłych kół, zorganizowany został roczny kurs dla aktywu tego stowarzyszenia. Zajęcia na kursie prowadzą prelegencj z Zarządu GŁ. PAX. Ostatnie zajęcia obsługiwał Ob. Zbigniew Lipiński, który miał referat na temat "Stosunki państwo - kościół". Zasługującym na uwagę z tego referatu, jest wypowiedź, iż za małe efekty dotychczas prowadzonych rozmów na szczeblu PRL-Watykan, jest Kościół rzymsko-katolicki w RFN, który błędnie informuje papieża o stosunkach pomiędzy państwem a kościołem w Polsce. Według niego Episkopat polski jest pozytywnie ustosunkowany do tych rozmów, a tylko Wyszyński nie potrafi pewnych spraw "przeformować" w Watykanie.

Wyk. w 3 egz.

Egz. nr 1 adresat

Egz. nr 2 Wydział IV Wrocław

Egz. nr 3 a/a

NACZELNIK WYDZIAŁU IV KWMO

W L E G N I C Y

Mjr mgr I. W D Y C I K

tajne
nr. 1260
dnia 29.11.1975 godz. 11.30
Ldz. d-01222/75

+ do załatwienia

IPN BU 0 639/223

286 35 287

SZYFrogram OTRZYMANY Nr. 17-287	
z	Tomasz 29.11.1975
ROZSTYPIEŃ	

naczelnik wydziału iv dep. iv msw warszawa

dot konferencji obiektowej
informacja "Gniezno" d. 27 XI 75

Karol Wyszyński

natychmiast informowac kurie. podal również do wiadomosci, ze pan frankowski / frankowski / został zdjęty ze stanowiska w pax -sie a na jego miejsce mianowano niejakiego pana morawskiego / morawski / , którego należy sie wystrzegac poniewaz jezdzi po ksiezach i bada sytuacje w parafiach.

przetakiewicz / przetakiewicz / z pax-u ubiega sie o wizyte u prymasa ktory jednak nie zostanie przyjety. w poprzednim okresie czasu przyjal na wizyte prymas bolesława piseckiego i do dzisiaj bardzo załuje poniewaz rozmowa ta została opisana w prasie a niektore sprawy wyolbrzymiono.

pax - stwierdził wyszynski „szyje” nam buty a szczególnie w prasie francuskiej. podobnie ks. owczarek / owczarek / z „caritasu” napisal artykuł niezgodny z prawda a dot. sytuacji kościoła w polsce .

Biuro Archiwizacji

DOD T KS.RO	3061
3	polityka

36
298 288

tajne
nr 7031
dnia 9.12.1975r godz. 16.00

l.dz. ja-04765/75

naczelnik wydziału iv departamentu iv msw

Dw 21/02/1975 Warsaw

SZYFR OGROM OTRZYMANY NR. 29323	
ROZSZYFROWANO	09. GRUD 1975
(data, godzina)	

Mg. 2361/11

wypowiedzi i postawy kleru katolickiego oraz szeregu środowisk świeckich na terenie warszawy i województwa stołecznego po referacie 1-go sekretarza kcs pzp w pierwszym dniu obrad vii zjazdu partii - środowisko "pax-u" komentuje, ze zmniejszy się pozycja stowarzyszenia. a/ gospodarcza z powodu podniesienia podatku obrotowego w przedsiębiorstwach,

b/ polityczna, gdyz. miejsce piaseckiego w radzie państwa zajmie łubienski,

miejsce pax przestaje byc uprzywilejowane i koło "znak" zacznie odgrywac rolę pierwszoplanową.

- sprawy personalne:

a/ nie wyraza się uprzednich wątpliwości czy tow. gierek ponownie zostanie wybrany i sekretarzem kcs pzp. jest to pewne, bo nie ma następcy, i w ogóle jest niemożliwa zmiana. generałka ss. zmartwychstanek modliła się za tow. gierka.

b/ Piotr jaroszewicz i henryk

PAX

Katowice, dnia 18.01.1976r.

298

T A J N E
=====

38

Egz.Nr 1

284

KOMISARIAT
POLICJI GOSPODARCZEJ
Woj. Katowickiego

L.dz. CN-0541/76

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEP.IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

w WARSZAWIE

25.02.76

Wydział IV tut. Komendy jest w posiadaniu następującej informacji :

W czasie obecnej wizyty arcybiskupa Poggi w Warszawie, zostało mu wręczone przemówienie / w tłumaczeniu francuskim/ B.Piaseckiego, które wygłosił w dniu 26.01.1976r. z okazji jubileuszu związanego z 30-leciem istnienia Stowarzyszenia PAX.

W środowisku działaczy PAX-u istnieje przekonanie, że Episkopat Polski obecną wizytę Poggi chce sprowadzić do roli rozmów o zabytkach, a jest rzeczą wiadomą, że ma on również inną misję do spełnienia w Polsce.

Redakcja "Słowa Powszechnego" usilnie zabiega o wywiad z arcybiskupem Poggi.

DODATKOWA
KSEROKOPIA nr 683
17. MARZ 1976

Wykonano w 3 egz.

Egz.Nr 1 - adresat

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWMW w Katowicach

Egz.Nr 2 - a/a

PPEK L. PIKULA

Egz.Nr 3 - sekcja analit.

Opr.JZ/Wyk.KS Nr 0291

Kraków, dnia 24.02.1976 r.

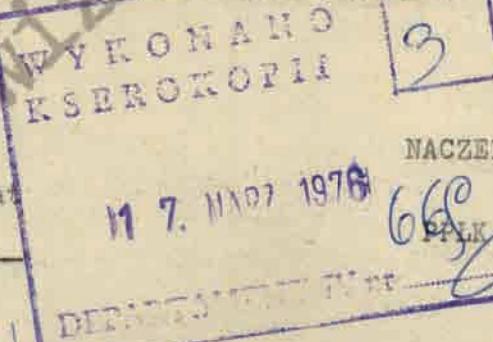
T A J N E :

Egz. Nr ...

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEPARTAMENTU IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

W WARSZAWIE

W załączniu przesyłam kopię informacji tw.ps."Franek",
 dot. spotkania przedstawicieli PAX z księżmi w dniach 24-25.02.1976 r.
 w Halinie.

Zał. : 1/2 ark.Odb. w 2 egz.Egz. Nr 1 - adresatEgz. Nr 2 - a/aOpr. ST/Druk: EW

NACZELNIK WYDZIAŁU IV

MILIK WŁADYSŁAW ZYLA

Zródło : TW "Franek"
 Przyjazd : T. Sułkowski
 Dnia : 26.02.1976 r.
 Miejsce : LK "Hala"

Kraków, dn. 26.02.1976 r.
T a j n e.
 Egz. nr....
 2

Notatka informacyjna

ze spotkania z TW "Franek" odbytego w dniu 26 lutego 1976 roku.

- W dniach 24-25 luty w Halinie koło Kamieńczyka nad Bugiem, odbyła się konferencja i spotkanie z księżmi stowarzyszonymi w "caritasie" oraz zbliżonymi do "PAX-su", zorganizowana przez "PAX".

Wzięło w niej udział ok. 80 księży z całej Polski, zaproszonych przez okręgowe zarządy "Pax-su", w dużej mierze bez imiennych zaproszeń a także jeden ksiądz drugiego uprzedzał aby nie roznoszono o tym fakcie. Z krakowskiego chyba nie było żadnego z księży.

Z ramienia "PAX" brali udział :

poseł na Sejm Komender /lub podobnie/- który miał wykład pt.

"Zadania ruchu "PAX" na tle sytuacji wewnętrznej w Polsce" - mówiąc o mających nastąpić zmianach w konstytucji, zatrzymał się dłużej nad artykułami 1 i 2, oraz nad artykułami mówiącymi o wolności sumienia i wyznania. Podkreślił iż w Konstytucji wcale nie mówi się o walce z kościołem, że istniejące obok siebie dwie ideologie mają swoje zadania, dodał przy tym aby one walczyły między sobą o "wyznawców" ale bez stosowania środków przemocy.

Drugim referującym był redaktor Stefanowicz - "Omówienie wybranych problemów z dziedziny międzynarodowej" - w którym m.in. poruszył sprawy związane z kontaktami i rozmowami na linii Polska-Wytykan uznając je za bardzo pozytyczne jednak znajdujące się jeszcze we wstępny stadium.

Następnie odbyła się dość ożywiona dyskusja, gdzie księża, w większości starsi, zadawali wiele pytań.

242

301

- Najciekawsze odpowiedzi dawał red. Stefanowicz, który powiedział :
- iż rząd Polski uznał memoriał Episkopatu za bardzo rzeczową krytykę i sugestie jeżeli chodzi o miany w konstytucji i wiele postułtów uwzględniono. Było jeszcze wiele memoriałów czy petycji ale w porównaniu z listem Episkopatu były prymitywne.
  - Mosignore Poggi, który był w Polsce a który w Watykanie jest w Kości do spraw zabytków sakralnych w istocie jest jednym z przedstawicieli papieskich do poruszenia w rozmowach z Polską spraw natury porozumienia, dodał humorystycznie iż "wcześniej nie musi się znać na zabytkach".
  - Nie wie na ile jest prawda iż RFN wyrażając zgodę na wielomilionową pożyczkę dla Polski chce mieć gwaranta zwrotu tej pożyczki i że Watykan wyraził zgodę iż będzie tym gwarantem. Nie dał na takie pytanie jasnej odpowiedzi choć stwierdził iż występując w Telewizji jest krępowany przez nagrywanie pełnymi odpowiedziami a tu znajdują się w bliższym gronie gdzie może podzielić się szerszymi wiadomościami.
  - Jeszcze raz podkreślił iż państwo wprowadzając zmiany w Konstytucji nie ma zamieru stosować przemocy w dziedzinie ideologicznej ani też prześladowania ludzi wierzących.

Oceniając całość tej konferencji należy podkreślić iż była bardzo pozytywna i pożyteczna dla księży. Wielu księży mieszkało w Halinie oraz tam się stoczyły lecz w drugim dniu było ich mniej z tego powodu iż w dniu 25 lutego miał odbywać się zjazd księży "caritasowców".

Odb. w 3 egz.

Egz.Nr 1 - t.pracy tw.

Egz.Nr 2 - Wydz.IV Dep.IV MSW

Egz.Nr 3 - teczka obiekt.

ppor. Tadeusz SULKOWSKI

PPT
komenda wojewódzka
milicji cywilnej
w Gorzowie Wlkp.

20 L. dz. GB-0200/76

IPN BU 0 639/223
Gorzów Wlkp., dn. 2 marca 1976 r.

T A J N E
Egz. Nr 1

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEPART. IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

w Warszawie

INFORMACJA

dot. Stowarzyszenia "PAX"

W dn. 11.02.76r. w siedzibie Stowarzyszenia Pax w Gorzowie Wlkp. odbyło się posiedzenie poszerzonego Zarządu Wojewódzkiego Pax, w którym uczestniczyli członkowie Zarządu Wojewódzkiego oraz Zarządów Miejskich z Gorzowa, Międzyrzecza, Myśliborza i Dębna.

Szczepanowski W. - przewodniczący Oddziału Wojewódzkiego poinformował zebranych, że środki finansowe na działalność Stowarzyszenia czerpane są z przedsiębiorstw znajdujących się m.in. w Gdańsku, Łodzi i na Śląsku, będących własnością "Pax". Podkreślił, że 60% dochodów tych przedsiębiorstw przekazywane jest do skarbu państwa, natomiast pozostałą częścią finansuje się działalność Pax. Informację tę pozostawił bez komentarza.

W dalszej części swego wystąpienia poinformował również uczestników, że działacze Pax-u domagają się w dalszym ciągu wyjaśnienia sprawy śmierci syna B. Piaseckiego, nadmieniąc, że władze państwowe prawdopodobnie znają prawdę, lecz nie chcą jej ujawnić. Zaznaczył, że Pax jest zainteresowany wyświetleniem tej sprawy i będzie do tego dążył.

Na m-c marzec Szczepanowski zapowiedział zwołanie specjalnego zebrania członków Stowarzyszenia z terenu woj. gorzowskiego, którego tematem ma być dyskusja nad zmianami Konstytucji PR

Mg-0848/46

- 2 -

Obecnie w oddziałach Pax prowadzone są prelekcje na temat 30-lecia Stowarzyszenia. Prelegenci przedstawiają członkom i sympatykom historię tego Stowarzyszenia na podstawie materiałów opracowanych przez Zarząd Centralny "PAK" w Warszawie.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWMO w Gorzowie Wlkp.

/ PPLK. R. PRUSIMSKI /

Biuro Udaostępniania Dokumentów i Archiwizacji

Bydgoszcz

IPN BU 0/639/223

304
Maj 1976/76/46

~~Wydruk do~~
naczelnik wydziału ii departamentu iv msw w warszawie
meldunek

DODATKOWA
KS. ROKCIA

nr 860

30 MARZ 1976

Wojciech
uprzejmie informuje, ze ob. marchlik tadeusz (marchlik) - przewodniczący oddziału wojewódzkiego stowarzyszenia pax w bydgoszczy kandydat na radnego wrn w okresie kampanii wyborczej odbył około 15 rozmów z księżmi parafialnymi diecezji gnieźnieńskiej (i chełmińskiej). wszyscy rozmowcy w zasadzie wypowiadały się pozytywnie na temat wyborów i deklarowali swój udział w głosowaniu. wyrazili jednak zaniepokojenie negatywnymi nastrojami wśród mieszkańców wsi, z powodu braku pasz, nawozów sztucznych i węgla, co może wpływać na zahamowanie hodowli zwierząt. ob. marchlik wśród pracowników oddz. woj. pax kilkakrotnie komentował obecna sytuację ekonomiczną w kraju i stwierdził, że jest ona bardzo niekorzystna. wskazywał na różne nieprawidłowości występujące w naszej gospodarce, przytaczał szereg cyfr porównawczych oraz przewidywał możliwość dewaluacji pieniądza, uzasadniając to brakiem równowagi rynkowej. ponadto wyrażał pogląd, że pracownicy wydziału d/s wydziału urzędu wojewódzkiego w bydgoszczy są na etatach służby bezpieczeństwa. informuje również, że ob. marchlik utrzymuje osobisty kontakt z ks. dziegilem Tadeuszem z parafii świętego a paula w bydgoszczy, prezentującym negatywną postawę wobec ustroju prl. na jego prośbie ob. marchlik stara się o uzyskanie powielacza dla oddz. woj. pax, z którego ks. dziegiel mógłby korzystać do powielania materiałów dot. poradnictwa rodzinnego, które prowadzi na terenie parafii. w dniu 8.05.1976r. w halinie k/ warszawy ma się odbyć narada niektórych pracowników stowarzyszenia pax, podczas której planuje się prelekcje ks. dziegla związana tematycznie z poradnictwem rodzinnym. jednym z akcentów jego wystąpienia mają być '' obowiązki pokolenia w latach 1980-98 na odcinku zwiększenia urodzin, ponieważ zaistnieje wówczas potrzeba nadrobienia zaległości w tym względzie z lat ubiegłych '' /jest to powtórzenie tezy wyszynskiego, że ludność w polsce powinna wynosić -80 milionów/.

naczelnik wydziału iv kwmo w bydgoszczy
mjr mgr m. towicki

zaszyfrował wrzeszcz 19.03.1976 godz. 1620
rozszyciował++ kowalczyk

Oddział Wydziału IV
w Bydgoszczy
Kierowane z Włocławka

KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILICJI OCHRONY CYWILNEJ
w Toruniu

12 L. dz. 0-00-1120/76

Meld. II - d. Lechowski, zapewniać f.s.

12. Dolej.
29.V.76/long

IPN BU 0 639/223

Toruń, dnia 25.05.1976 r.

T a j n e - spec.znaczenia

egz.nr.!

Polski

menażer

zad. cywilny

probl. menażer PAX
sytuacji sytuacji
dr.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
DEPARTAMENTU IV MSW
W WARSZAWIE

I N F O R M A C J A

W dniu 21 bm. o godz. 17,00 w lokalu PAX w Toruniu odbyło się zebranie Poszerzonego Zarządu Oddziału Wojewódzkiego, w którym uczestniczyło 25 osób. Zebraniu przewodniczył w zastępstwie Potarzyńskiego mgr Jabłoński. Wprowadzenia do dyskusji dokonał mgr Radajewski przekazaniem materiałów z ostatniego posiedzenia Zarządu Stowarzyszenia PAX w Warszawie.

Piasecki w referacie swoim w oparciu o który opracowane było wystąpienie Radajewskiego dokonał analizy aktualnej sytuacji w zakresie polityki międzynarodowej i wewnętrznej, która będzie miała wpływ na najbliższy okres czasu.

Materiały z Zarządu Stowarzyszenia PAX w Warszawie mają służyć dla aktywu Stowarzyszenia PAX jako podstawa do głębszej analizy zachodzących zjawisk polityczno-gospodarczych i zachodzących przemian w kraju. Radajewski stwierdził, że żyjemy w czasach kiedy wyścig gospodarczy porównać można do wyścigu militarnego. Stąd integracja gospodarcza krajów RWPG musi następować szybciej ale w warunkach korzystnych dla Polski z zachowaniem jej niezawisłości.

W warunkach tych nie uregulowana jest sprawa potencjału NRD i RFN, które to kraje mają najwyższy potencjał gospodarczy, NRD w krajach socjalistycznych, RFN w krajach Europy Zachodniej. W warunkach tych należy spodziewać się, że kiedyś potencjał jednego i drugiego kraju ulegnie połączeniu. Polska musi być przygotowana na taką sytuację bezwzględna kiedy proces ten nastąpi. Europa Zach. po Helsinkach przechodzi proces kryzysu nie tylko politycznego ale też gospodarczego / problem wyborów w RFN/. Na sytuację tą ciąży problem rozbrojenia / nie znaleziono takiego modelu rozbrojenia, który nie zachwiałby równowagę sił/. Okres ubiegłego roku jest okresem eskalacji zbrojeń.

W okresie tym nakłady zbrojeniowe były najwyższe a w USA wyniosły one 114 miliardów dolarów. Nie ulega wątpliwości, że przewaga militarna w tym okresie należy do ZSRR. W sytuacji tej nie rozwiązany jest problem III świata /narodów głodnych/ Afryka. Problem Chin i polityki tego kraju, problem międzynarodowego syjonizmu. Chiny i Izrael prowadzą politykę zbierzaną- zimnowojenną. Oświadczenia Chińskie Europa Zach. przyjmowała z powściągliwością.

- Problem Partii Chrz.Demokr.i Komunistycznych Włoch, W.Brytanii, Hiszpanii, Portugalii ma swoje oddziaływanie na kryzys na Zachodzie. Partie Chrz.Demokr. nie posługują się argumentem światopoglądowym/ /inspiracją chrześcijańską/ a na pierwszy plan stawiają pluralizm polityczny. Nie ma kraju socjalistycznego bez demokracji światopoglądowej.
- Duże znaczenie dla marksistów w Polsce i na Zachodzie ma problem kościoła na Zachodzie. Kościół tam nie odnosi sukcesów na polu duszpasterskim ani statystycznym.
- Sprawy wewnętrzne PAX-u.

Ostatni okres czasu potwierdził słuszność ideologii PAX-u i wysuwnych założeń programowych. Cały szereg tez głoszonych przez PAX znajduje podobieństwo z tezami III Plenum. Dotyczą one:

- jakości duchowej życia,
- państwa ogólnonarodowego,
- jedności wierzących i marksistów / partyjnych i bezpartyjnych/.
- Stwarza to możliwości prowadzenia dialogu pomiędzy wierzącymi i niewierzącymi.
- Problematyka światopoglądowa.

Zarówno ze strony kościoła jak też państwa w Polsce na tym odcinku istnieje umiarkowana powściągliwość w normalizacji. Kościół uważa, że daje sobie radę bez tej współpracy, a w minionym okresie różna sytuacja się układała stąd wychodzi z założenia, że okres ten należy przeczekać. Państwo natomiast uważa, że problem światopoglądu jest drugorzędny. Stan ten ciąży nad obecną sytuacją narodową.

- obojętność ludzi na problematykę światopoglądową,
- nasilają się plagi społeczne/ kryzys moralności społecznej/, zła jakość pracy, alkoholizm, klikomania, żapownictwo. Stan ten ma wpływ na napięcia w aktualnej sytuacji.

- Członkowie PAX nie mogą być na to obojętni. Problematyka ta znajduje się w wytycznych do działalności PAX.
- Nasila się krytycyzm społeczeństwa, jest to wynikiem spłykania sprawy, patrzenia na problemy rozwoju kraju i pewne trudności przez pryzmat własnego podwórka.

Dynamiczny rozwój kraju na każdym kroku potwierdza słuszność polityki władz zarówno, w sferze polityki zagranicznej jak też wewnętrz krajowej. Wprawdzie w tej chwili niepokojący jest ujemny bilans płatniczy zamkający się zadłużeniem 6 milionów dolarów wobec Zachodu / w przypadku konieczności przyspieszonego spłacenia tego zadłużenia moglibyśmy tego dokonać po 3-ch latach/.

- Problem zaopatrzenia rynku w żywność.

Problematyka rolnictwa, a co za tym idzie sytuacja żywnościowa na całym świecie jest kryzysowa. Nasz kraj ma ogromne trudności z importem żywności/pszenica, pasza/. Żywność staje się w świecie artykułem strategicznym i decyduje o niezawisłości krajów. Stąd wysiłki zmierzające do utrzymania poziomu produkcji rolnej. Rolnictwo nasze w związku z przekazywaniem gruntów za rentę / często małych gospodarstw/ nie zawsze zagospodarowywanych przez sektor społeczeństwa ma trudności w utrzymaniu tego poziomu.

Zagadnienie oceny tego co nazywamy stanem oceny opinii publicznej. PAX ma na tym odcinku możliwość oddziaływanie. Ważne jest abyśmy nie odbijali w sposób lustrzany, propagandy oficjalnej a także opinii publicznej. Powinniśmy również kształtować tę opinię.

Wymaga to wysiłku intelektualnego w oddziaływaniu na opinię publiczną. Przy tym ważne jest abyśmy nie przeszli na pozycje oficjalne propagandy. W związku z tym musimy mieć szerokie rozeznanie sytuacji.

Stan obecny jest w stadium budzącym daleko idące wątpliwości oceniane negatywnie. Nie mamy do czynienia z opozycją społeczeństwa, ale nasilanie хаосu i napięć wprawdzie nie jest groźne dla władz ale tego co jest w programie rozwoju naszego kraju. Wynikają stąd zadania dla nas.

- Skupić się na problematyce rodziny i moralości. Przedmiotem dyskusji z duchowieństwem i episkopatem powinien stać się problem rodziny a także praktyczny udział wierzących i pomoc na rzecz parafii. Problematykę moralo-społeczną kształtują trzy czynniki odpowiedzialne za stan tego zagadnienia, są to:

308 249

- rodzina,
- kościół,
- państwo przez szkołę.

W kształtowaniu tym musimy aktywnie uczestniczyć. Musimy sobie zdawać sprawę, że problematyka kościoła i roli kościoła nie będzie zanikła w naszym kraju.

Istnieje potrzeba przyjmowania i zgłaszania przez PAX postulatów społeczeństwa i przekazywania ich władzom bez względu na to jak będą one przyjmowane do praktycznej realizacji.

Powyższe przesyłamy do wiadomości.

Wyk.w 2-ch egz.

egz.nr.1 - adresat
egz.nr.2 - a/a

Opr.BS druk CM.
poz.m. 310/76

NACZELNIK WŁOZIAŁU IV
KWMO w Toruniu

/PPEK E. MOLENDA /

Biuro Archiwizacji

Legnica, dnia 2.06.1976 r.

T A J N E

EGZ. NR 1

308

do red.

prz. E. Józwiakier

Brak dat
w/ 4/VII

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEP. IV
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

WARSZAWA

I N F O R M A C J A

15.06.1976

4

1588

W dniu 28.05.1976 r. w Legnicy odbyło się posze-
rzone posiedzenie Zarządu PAX, na którym między innymi był
również przedstawiciel z Warszawy. Na posiedzeniu tym zapoznano
zebranych z referatem Piaseckiego na temat - sytuacji gospo-
darczej i politycznej w Polsce i na świecie.

Przedstawiając sytuację polityczną w świecie,
krytykuje Piasecki politykę Chin oraz sjonizm. Podkreślił
marginesowo kwestię zjednoczenia Niemiec. Według niego, ZSRR
byłby za zjednoczeniem Niemiec o ile miał by wpływ na
powstałe państwo. Z referatu tego wynikało, że polska dyploma-
cja obawia się takiego zjednoczenia. Stwierdza się dalej,
że polityka pokojowa ZSRR nie jest fikcją.

Odnoszenie spraw wewnętrznych w naszym kraju,
stwierdza się w referacie, że podwyżki cen na niejedne
artykuły są nieuniknione, i żeby w związku z tym cała kadra
PAX o ile ma możliwości wpływu na społeczeństwo informowała je,
że są to procesy nieuniknione, by przeciwdziałać panice
i dezinformacji. Jest pewna grupa ludzi, którzy aczkolwiek
nie są w opozycji do obecnej rzeczywistości w kraju, to
szerzą oni różnego rodzaju plotki, sieją panikę, wskazują na
braki, ale Ci ludzie nie potrafią i nie mówią co zrobić by
było inaczej. Tych należy się najbardziej wystrzegać.

Wg-02170/46

Ponadto stwierdza się, że uchwały III Plenum KC na temat rozwoju gospodarczego kraju są uznawane przez PAX, ale nie są ślepo akceptowane. PAX będzie śledził jak te założenia będą faktycznie realizowane.

Końcowa część referatu dotyczyła oddziaływanego PAX na duchowieństwo w celu przekonania go o jego możliwościach jeśli chodzi o oddziaływanie na społeczeństwo w celach wspólnej budowy Ojczyzny.

W dyskusji głos zabrała Ob. Rekowska, która zapytywała czy faktycznie ZSRR prowadzi politykę pokojową, bo przecież popiera niektóre wystąpienia zbrojne w różnych krajach np. w Angoli. Przedstawiciel z Warszawy oświadczył, że według niego tak, co było przedstawione w referacie, a on sam nie jest ekspertem w tych sprawach.

Jakiś starszy człowiek pytał o uchwałę odnośnie zabierania ziemi chłopom przez państwo. Wytlumaczono mu to, że to będzie z korzyścią dla kraju, a ziemia będzie wykupywana przymusowo od tych co ją w nienależyty sposób wykorzystują.

- CZELNIK WYDZIAŁU IV
KWMOW Legnica

mjr mgr I. Wójcik

Wyk. w 3 egz.

Egz. nr 1 adresat

Egz. nr 2 Kierownictwo SB KWMO

Egz. nr 3 a/a

PAT
 KOMENDA WOJSKOWEJ
 MIAŁCJI OBYWATELSKIEJ
 w Poznaniu

3M
 34 302
 Poznań, dnia 19 czerwca 1976 r.

~~WYDZIAŁ GŁOSU RÓWNOCZESNEGO~~

Tajne spec. znaozenia
 egz. nr 2.

Naczelnik Wydziału IV Departamentu IV
 Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

w Warszawie

Informacja

Ostatnia wizyta arcybiskupa L. Poggi w Polsce

Posytywnie oceniana jest niedawna wizyta
 tow. E. Gierka w Republice Federalnej Niemiec w poznańskim
 środowisku PAK-u. Głosy pochwałny padają przede wszystkim
 w kontekście zawartych porozumień gospodarczych, które według
 dyskutantów powinny przyczynić się do wyjścia z impasu naszej
 gospodarki. Ozyły w tym środowisku dyskusje na temat regulacji
 cen artykułów importowanych. Nielubiany pracowników przedsię-
 biorstwa "INCO" w Poznaniu wyrażają przekonanie, że opozycja-
 stwo jest przygotowane do podwyżek cen, a regulacja taryfy
 odpowiedni model konsumpcji. Tym bardziej, że za regulacją
 cen społeczeństwo są podwyżki płac. Jeden z dyrektorów Centrali
 "INCO" oceniając nasz system średniokształcenia opinii
 publicznej stwierdził, że najmniej najważniejszymi opiniadawanymi
 są telewizja i emisja. Działając one jednak, według w/w.,
 nadalnie. Wyszyński i biskupi wykorzystują emisję do jasnej
 opozycji, natomiast w telewizji zbyt wielu komentatorów ma
 jeszcze powiązania z żydami.

WYK. KIER. D. WYJ. J.
55
B12
303

KOMISJA WOJEWÓDZKA
MILITARNA
Poznań
X2-0094u/76

IPN BU 0 639/223
Poznań, dnia 15 czerwca 1976 roku

Tajne spec. znaczenia
egz. nr 1.

Naczelnik Wydziału IV Departamentu IV
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

w Warszawie

4/22/76

Księża dekanatu rogozińskiego oceniając w prywatnych rozmowach niedawną wizytę tow. Gierka w RFN wyszukali w jednym z przemówień kanclerza Schmidta zdanie, w którym szef rządu zachodnioniemieckiego stwierdził, iż okresu II wojny światowej nie można zapomnieć, można w tym kontekście mówić tylko o przebaczeniu. Słowo przebaczenie komentowane jest jako powtórzenie z listu biskupów polskich sprzed 10 laty.

Wizyta tow. E.Gierka w RFN jest dość szeroko komentowana przez członków Oddziału Wojewódzkiego PAX-u w Poznaniu.

Jan Moczyński /członek Zarz.Oddz.Woj./ oceniąc ją pod kątem zainteresowania środków masowego przekazu stwierdził, iż w Polsce, w przeciwieństwie do prasy zachodnioniemieckiej, pisze się i mówi o wizycie stosunkowo mało.

J.Moczyński wyraził także pogląd, iż spotkanie przywódców PRL i RFN jest z pewną powściągliwością obserwowane przez naszych sąsiadów z ZSRR i NRD. Poparł to stwierdzeniem, iż ambasador NRD podczas niedawnego spotkania z tow. E.Gierkiem prosił o uwzględnienie w rozmowach z kanclerzem Schmidtem korzystnych układów politycznych dla swego kraju.

A dla poparcia swej prośby ambasador NRD złożył dary na wyposażenie Zamku Królewskiego w Warszawie. Wizyta została także oceniona w kontekście korzyści gospodarczych dla Polski jakie mogą nastąpić w przypadku uzyskania przez tow. Gierka kredytów i zawarcia transakcji eksportowych. Pozwoliłoby to - według Moszyńskiego - na rezygnację z ewentualnych ~~przykazek~~ podwyżek cen w kraju.

W poznańskim środowisku PAX-u dużo mówi się ostatnio o wzrastającej częstotliwości wizyt hierarchów kościelnych z Zachodu w Polsce. Na szczególną uwagę - według w.w. środowiska - zasługuje także zaproszenie biskupów polskich na Kongres Eucharystyczny, który odbędzie się w sierpniu w Stanach Zjednoczonych. PAX-owcy dostrzegają tu oprócz wydźwięku religijno-politycznego, także aspekt finansowy czyli możliwość uzyskania dotacji finansowych od Polonii Amerykańskiej dla Kościoła w Polsce.

Z informacji Wydziału III tut. Komendy wynika, że w dalszym ciągu prowadzone są dyskusje na temat przewidywanej regulacji cen. I tak np. w kręgach prawniczych i ekonomicznych Poznania twierdzi się, że podwyżka cen podstawowych artykułów nastąpi po zakończeniu MTP, a jej wysokość uzależniona będzie od wyniku rozmów z RFN. W środowisku tym zanotowano wypowiedzi, że udzielenie pożyczki przez RFN wymagało poręczenia ze strony Watykanu, który na to się zgodził w zamian za zezwolenie polskiego rządu na wybudowanie w Polsce 1000 obiektów sakralnych.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWMO w Poznaniu
mjr mgr E. GIERA

wyk. w 2-ch egz.

egz. nr 1 - adresat

egz. nr 2 - a.a.

oprac. WW, wyk. KB.

KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILICJI OBEWATERSkiej
w Toruniu

12 L.cz. 0-00.1901/76

Toruń, dnia 12.07.1976 r. IPN BU 0 639/223

T a j n e - spec.znaczenia
egz.nr.1.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
DEPARTAMENTU IV MSW
w W A R S Z A W I E

I N F O R M A C J A

W dniu 9 bm. odbyło się zebranie w Oddziale Wojewódzkim "PAX" zwołane w trybie natychmiastowym - mimo przerwy wakacyjnej. Udział w zebraniu wzięło 29 osób. Przewodniczącym Oddziału Wojewódzkiego G.Potarzyński podkreślił iż frekwencja świadczy o bardzo dużym zainteresowaniu w środowisku "PAX" sprawami najbardziej istotnymi dla społeczeństwa. Zebranie - a właściwie dyskusja nad reformą cen oraz wydarzeniami jakie miały miejsce w związku z tym miała dostarczyć materiałów, które zostaną przesłane do Centrali dla Piaseckiego w związku ze zwołanym posiedzeniem Sejmu w bm. Wprowadzenia do dyskusji dokonał Potarzyński w oparciu o materiały posiedzenia Zarządu Centrali. Podobne posiedzenie Zarządu Centrali odbędzie się 13 lipca z udziałem przewodniczących Oddziałów Wojewódzkich. Tematem posiedzenia ma być:

- sytuacja społeczno polityczna - referat wygłosi Piasecki,
- konferencja partii komunistycznych - referat wygłosi Stefanowicz,
- sytuacja ekonomiczna kraju - referat wygłosi Komender.

Przewodniczący Oddziałów Wojewódzkich na posiedzeniu tym przedstawią zebrane materiały z zebran Oddziałów Wojewódzkich - opinie i nastroje społeczeństwa.

30 czerwca br. odbyła się konferencja w Ojżanowie na której Piasecki wygłosił referat o sytuacji gospodarczej w kraju. Potarzyński dokonując wprowadzenia posługiwał się materiałami z tej konferencji.

Piasecki w referacie swym zwracał uwagę na rozbieżności pomiędzy postępem gospodarczym kraju, a kondycją moralną społeczeństwa. Trudności jakie nastąpiły w kraju przewidywane były i 3792548

002157

przez "PAX" / Potarzyński przytaczał szereg sytuacji z referatów Piaseckiego z roku 1974 i 1975 jako potwierdzenie, że występujące nieprawidłowości ostro już wtedy widzieli przywódcy "PAX"-u/.

Podawane przez Potarzyńskiego problemy poruszane w referacie Piaseckiego były bardzo skrótowe ze względu na czas przeznaczony na dyskusję oraz fakt, że Potarzyński nie był na tym spotkaniu z Piaseckim. Sygnalizowano następujące problemy:

- przemiany na wsi stworzyły obecnie sytuację niesprzyjającą stabilizacji,
- zagadnienie stosunków społecznego dialogu władzy i społeczeństwa / wzrost wykształcenia Polaków oraz wzrost świadomości politycznej społeczeństwa/ na tym tle obserwujemy element walki o rolę rodziny / model wychowawczy/,
- istnieje groźba indyferencji nasilającego się / wzrost nerwowości/ brak szacunku dla wspólnego dobra,
- wypełnianie wolnego czasu / zabawa i rozrywka Polaka to przewaga sportu nad głębszymi przeżyciami/,
- duszchowieństwo nie może ponosić odpowiedzialności za skutki tego co się dzieje / zostało wyizolowane i oderwane od społeczeństwa/,
- kościół nie może być tylko miejscem schronienia dla skrywdzonego Polaka,
- walka o rząd dusz w Polsce nie może być konfliktem politycznym.

W dyskusji głos zabrali:

Pawelczuk z Oddziału Chełmno

- potępił chuligańskie ekscesy zwracając uwagę, że uznawanie swego protestu w taki sposób jak to miało miejsce w Radomiu jest uznawaniem nie tylko postawy chuligańskiej, ale wrogiej wobec Polski i narodu,
- ogłoszenie projektu regulacji cen w takim rozmiarze jak miało to miejsce, określił jako pociągnięcie infantylne - nieprzemysłane,
- obywatel nie był przygotowany i przekonany o konieczności takich posunięć. Został zaskoczony przedłożonym projektem - o jakiej więc dyskusji nad projektem zmiany cen mówi się teraz ,
- klasa robotnicza zachowała się z godnością. Swój protest wyraziła zwolnionym tempem pracy. Swiadczy to, że jest dojrzała politycznie,

316
60
207

- zwrócił uwagę na niewłaściwy podział rekompesaty, którą w najwyższym wymiarze otrzymać mieli najlepiej zarabiający,
- podkreślił, że brak jakichkolwiek uzasadnień podwyżki, którą otrzymali pracownicy resortu MSW przed ogłoszeniem regulacji cen. "Czyżby dano im dlatego, że będą potrzebni",
- obywatel dojrzał do roli obywatela i powinien być doinformowywany.

Swoński z Oddziału Chełmno.

- stwierdził, że historia się powtarza, ale z historii należy umieć wyciągać wnioski i uczyć się. W grudniu 1970 r. podwyżka wyniosła 17% a ile wyrządzono szkody. Zachwiana została więź i zaufanie do partii. Po tym nastąpił zwrot ku lepszemu. Sekretarz Gierek postawił na odbudowę tej więzi i zaufania. Obiecał stały dialog i konsultacje ze społeczeństwem. Tymczasem trąbi się w prasie, jak to wspaniale przebiega realizacja zadań produkcji dodatkowej -
- istny raj na ziemi, po to aby w momencie kiedy wali się mit w tchórzliwy sposób przez zaskoczenie wprowadzać do porządku dziennego obrad Sejmu projekt zmiany cen. Społeczeństwa się nie informuje, brak odwagi cywilnej aby publicznie dokonywać konsultacji w sprawach trudnych. Dzisiaj twierdzi się, że to był tylko projekt do dyskusji. Kogo chciano oszukać. Co można było i kiedy dyskutować, kiedy komisje inwentaryzacyjne były przygotowane listy płac w zakładach przeliczone. Zblamowało się tą blagą w oczach całego świata. Sposób w jaki chciano przeprowadzić regulację urąga demokracji socjalistycznej, którą teraz tak się szermuje. Źle ustalono podział rekompesaty. Dano najwięcej tym, którzy najlepiej zarabiają - wiadomo bo to sami swoi.

Odczytał dalej w swoim wystąpieniu wniosek propozycji dot. regulacji cen. W propozycjach tych postulował:

- malejąca wartość złotego powinna pociągnąć za sobą reformę walutową,
- zlikwidowanie tą drogą nadmiernie nagromadzonego bogactwa w sektorze prywatnym,
- zapewnienie rzeczywistej - pełnej rekompesaty dla najmniej zarabiających.

Zaprzestać propagandy przejaszkrawiającej rzeczywistość.

30X61
208

W dalszym wystąpieniu złożył sprawozdanie z narady aktywu politycznego poświęconej obecnej sytuacji. Powiedział, że w najbliższym czasie nastąpić ma ocena działalności POP w zakładach oraz Związków Zawodowych. Wiadomo, że organizacje te nie mają największego autorytetu wśród załóg, nie potrafią panować w zakładzie, wyizolowały się przez wygodnictwo kierownictwa tych organizacji, z dyrekcjami a nie z załogą.

Pokora z Oddziału Grudziądz.

Poparł wypowiedzi Pawelczuka. Zwrócił uwagę "jaka to władza, która zlikwidowała analfabetyzm a nie dostrzega, że w Polsce już nie ma analfabetów i operuje argumentacją prymitywną".

W Polsce istnieje wolność ograniczona - dowodem tego są wybory informacja przeznaczona dla społeczeństwa, podział dóbr itp.

Przez 30-lat wychowywano nas na koni dorożkarskich z klapkami na oczach, jak teraz można wymagać odpowiedzialności społecznej.
Popełnia się teraz kardynalny błąd karząc tych, którzy wyrazili swój sprzeciw, albo odmówili uczestniczenia w wiecach z zorganizowaną kliką. Ludzi tych zwalnia się z pracy, nie wpuszczając ich na teren zakładu, wręcza im się na portierni wypowiedzenia.

Daszkiewicz z Oddziału Chełmno.

Władza po grudniu doprowadziła do tego, że zaczeliśmy ich słowom - a ścisłej sloganom wierzyć, przykład poprawki do Konstytucji/.
- Jaroszewicz zamiast apelować do ekspedientów o utrzymanie dyscypliny przy sprzedaży artykułów na które miała wzrosnąć cena, powinien zorganizować obozy pracy na wielkich budowach dla marginesu społecznego, który stanowi zaledwie 5% stanu społeczeństwa, a którego tak się wszyscy boją i nie potrafią sobie z nim poradzić,
- po ogłoszeniu propozycji przez Jaroszewicza rozpoczęto dyskusję z kliką, czego przykładem może być zachowanie się posłów po przedstawieniu propozycji w Sejmie. Popierali wniosek nie znając szczegółów, materiały doręczono im później,
- zwrócił uwagę na konieczność utworzenia w Polsce renty socjalnej dla ludzi, którzy przyczynili się swoją pracą do rozwoju społecznego chodź nie spełniają w świetle przepisów wymogów uprawniających do renty. Np. matka wychowała pięcioro dzieci, które zostały wykształcone, pracowała tylko w domu, dzisiaj jest sama bez środków do życia, alimentacja przez dzieci nie zawsze jest taka

318
62
389

jak mówi prawo.

Przedstawiciel Oddziału "PAX" z Nowego Miasta.

Wnioskował zrównanie rent Milicji, wojska z pozostałymi. Dlaczego złotówka milicjanta ma mieć większą wartość niż robotnika czy rolnika który właśnie ją wypracował.

Potarzyński przytoczył w podsumowaniu szereg cytatów z wystąpieniem Piaseckiego, który zwracał już dawno uwagę na nieprawidłowości i dysproporcje w naszej gospodarce. Dysproporcje te narastają a dysproporcje socjalne jeszcze długo trwać będą w czasie. Przykład: Jeżeli przyjąć wynagrodzenie matematyka po studiach za 100 jednostek, to wynagrodzenie technika górnika wynosi 320 jednostek.

Występuje u nas tzw. pełzająca inflacja. Mamy dobrobyt z przymusu. Musimy kupować rzeczy i artykuły drogie, bo takie wprowadza się na rynek. Nie dając nic w zamian/ artykułów tańszych , zastępczych/. Występuje nierównomierny podział inwestycji na terenie kraju. 50% całych nakładów przypada dla czterech województw. Tam też buduje się mieszkania. W pozostałojej zaś części kraju wydłuża się okres oczekiwania.

Proponowana reforma cen mogła by się obejść bez konsultacji, ale tam gdzie zaczynają się pieniądze kończy się zabawa.

Ostatnich wydarzeń nie można porównywać do grudnia, bo dzisiaj jest do kogo mówić, jest rząd, władza i tow. Gierek.

Po raz pierwszy władza wycofała się publicznie. Milicja nie była wyposażona w broń, nie użyto wojska. Jest to wyraz dojrzałości władzy /porządkowanie może odbywać się nie tylko siłą/. Są to nowe elementy, które powinniśmy dostrzegać i działać aby one się rozwijały. Do autorytetu władzy dorosły autorytet społeczeństwa i od dialogu nie ma odwrotu.

Powyższe podajemy do wiadomości.

Wyk.w 2-ch egz.

egz.nr.1 - adresat
egz.nr.2 -a/a

Opr.BŚ druk CM.

poz.m. /76

NACZELNIK WYDZIAŁU
KWMÓ w Toruniu

/PPLK E. MOLENDA /

PAX
Toruń, dnia 21.07.1976 r. IPN BU 0-639/223

3/19
63
3/10

KOMENDA WOJEWÓDZKA
MILICJI OBYWATELSKIEJ
w Toruniu

12 L dz. 0-00-1973/76

Tajne - spec.znaczenia
egz.nr...
Jan Lewandowski

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
DEPARTAMENTU IV MSW
W WARSZAWIE

I N F O R M A C J A

a/af 20/76
W dniu 16 bm. odbyło się w lokalu "PAX" w Toruniu zebranie aktywu wojewódzkiego na którym przekazano informację z ostatniego posiedzenia Zarządu Stowarzyszenia "PAX" w Warszawie / dnia 13 bm/.

Udział w zebraniu wzięło około 40 osób. Obecnym był również kierownik referatu szkolenia centralnego "PAX" - Wójcik.

Sprawozdanie z wygłoszonych w Warszawie trzech referatów przedstawił Grzegorz Potarzynski - Przewodniczący Oddziału Wojewódzkiego "PAX" w Toruniu. Wystąpienie Potarzynskiego zawierało skróty z notatek robionych przez niego w Warszawie. Z tematyki trzech referatów wygłoszonych w Warszawie Potarzynski podkreślił następujące problemy:

- Konieczność przekształcenia konsultacji kierownictwa władz ze społeczeństwem w trwałym obyczaj narodowy,
- zwrócił uwagę, że na Konferencji Partii Komunistycznych Europy w Berlinie położono nacisk na współpracę z wierzącymi. Eksponował wystąpienie Sekretarza KP Francji, który powiedział, że antyklerykalizm mógł istnieć w okresie dzieciństwa komunizmu,
- podkreślił wypowiedź tow. Gierka, który wniósł najcenniejszy wkład spośród przedstawicieli krajów socjalistycznych. Przytoczył wypowiedź, że socjalizm jest formacją młodą, która nie wypowiedziła w każdej dziedzinie ostatniego słowa.

Potarzynski stwierdził również, że w Polsce problem katolików nigdy nie doprowadził do zaburzeń, ale to nie znaczy,

32069
311

że problem ten jest mniej ważny. Jest to przykładowy sposób rozwiązywania pokojową formą problemów społecznych.

W Berlinie po raz pierwszy mówiło się nie tylko o kościele, ale o chrześcijanach i katolikach- ludziach żywych uczestniczących w życiu społeczeństwa i narodu. Ta atmosfera stwarza przed misją duszpasterską nowe zadania, które muszą uwzględnić postulaty "PAXu". W stosunkach między władzami a społeczeństwem musi obowiązywać mądrość bilansu.

Władza musi posiadać wieloźródłową informację o nastrojach społeczeństwa, ale nie może być tak, że informacja krytyczna jest przeciwko sprawie a informujący krytycznie - to wróg.

Zbyt płytka i chaotycznie wyjaśniono opinii publicznej konieczność regulacji cen. Nie potrafiono przedstawić zależności pomiędzy wzrostem cen artykułów spożywczych, wzrostem cen skupu, a realnym wzrostem płac. Aby takie przedsięwzięcie powiodło się muszą być zachowane elementarne zasady:

- projekt do konsultacji musi być uprzednio przedstawiony z wyprzedzeniem takim, aby dyskusja nad nim wyczerpała się,
- musi być miejsce do prowadzenia konsultacji,
- muszą być kadry publicystów i polityków przygotowanych do rzetelnego przedstawienia problemów społeczeństwu,
- konsultacja musi być przed podjęciem decyzji, poprzedzona musi być formą oświaty.

Tych elementów zabrakło ostatnio. Może to zapobiegać sprzeciwowi i niechęci. Każda niechęć i sprzeciw odkłada się w psychice i to są też straty, za które się płaci.

Następnie podczas dyskusji poruszono następujące problemy :

- do konsultacji o których mowa jest brak aury wolnościowej w kraju. W okresie minionego pięciolecia żyliśmy w atmosferze wzmożonych hasiół i sloganów,
- istnieje zasadnicza różnica w znaczeniu słowa dialog i konsultacja. Jeżeli sprawa cen jest w sferze konsultacji, to dobrze, ale jeśli to ma być dialog to już jest niedobrze,
- podwyżka cen skupu jest korzystna dla grupy rolników, których jeszcze niedawno nazywały władze kułakami.

Po kieszeni dostaną ci, których przez 25-lat uważano za najważniejszą grupę rolnictwa indywidualnego. Polityka ta zmierza do przyspieszenia likwidacji gospodarstw chłopo-robotników i gospodarstw małych oraz przyjęcie tych ziem przez państwo,

- obecny okres jest najbardziej korzystny, aby "PAX" podjął konkretną pracę w terenie, a szczególnie w rolnictwie poprzez swoje specjalistyczne zakłady. Nie należy działalności "PAX"-u ograniczać do referatu i dyskusji,
- 35% podwyżka cen mięsa nie zlikwiduje kolejek. Należy wprowadzić racjonowanie artykułów mięsnych bez żadnych wstydliwości,
- winna nastąpić wymiana pieniędzy, których wartość spada z dnia na dzień. Spowoduje to wzmacnienie złotego i stabilność pieniądza. Zwrócone Polsce dwie tony złota nie załatwia inflacji pieniądza w Polsce. Nikt nie wierzy, że ceny będą ustabilizowane. Pieniądz nie ma wartości,
- czym tłumaczyć, że kilka tygodni temu decyzje ogłoszone przez premiera oparte były o argumentację warunkującą rozwój kraju - a po kilku tygodniach podnosi się tylko cenę na mięso i znów nic się nie wyjaśnia, czy to nie załatwia rozwoju kraju. Może społeczeństwo wiedząc o tym zgodziłoby się na podwyżkę proponowaną przez władze aby nie załatwiać rozwoju kraju,
- transmitowane, wyreżyserowane a nie autentyczne wiece oraz artykuły w prasie pełne entuzjazmu, poparcia dla każdej decyzji głosowanej przez rząd powodują, że ludzie tracą przekonanie do naszej propagandy. Społeczeństwo w takim okresie jest wyczulone na każde słowo i gest, potrafi odróżnić prymitywną propagandę od autentycznej atmosfery panującej rzeczywiście w społeczeństwie,
- błędy tkwią również w przeprowadzanych ciągle reorganizacjach / w administracji, przemyśle, handlu, gminach/. Przeprowadzanie tych zmian chaotycznie/likwidacja obecnie 115 gmin niedawno utworzonych w pośpiechu/ stwarza stan tymczasowości i zamieszania
- w ostatnim czasie daje się zauważać, że konsultowanie zastępuje się wizytowaniem / metoda mało efektywna/,
- rząd musi zapracować na zaufanie społeczeństwa. Nie da się jednak tego załatwiać, kiedy na codzień występują braki na rynku od smoczka, papieru toaletowego do samochodów, które miały być dla wszystkich- a których cena po wyjeździe za bramę fabryki wzrasta

32266

313

o 70 tys. złotych. Ogół zdaje sobie sprawę, że wiele zależy od społeczeństwa, ale społeczeństwo od 30 lat wychowywane jest przez rząd,

- obecnie toczy się batalia o świadomość społeczeństwa, ale wiadomym jest kto wypowiedział słowa "byt kształtuje świadomość",
- większość wielkość rekompensaty proponowanej przez rząd w czerwcu nie była uzależniona od wzrostu cen a od wielkości zarobków.

W trakcie dyskusji głos zabrał przedstawiciel Zarządu Głównego "PAX" w Warszawie obyw. Wójcik, który m.in. stwierdził:

- jesienią możemy spodziewać się włączenia do konsultacji dalszych środowisk- studenci, inteligencja. Uruchomi się w dyskusji ta część społeczeństwa, która w czerwcu była poza miejscem pracy lub uczelni,
- w Polsce mamy infalcję zaawansowaną,
- tempo spożycia u nas jest mniejsze, niż rozwoju przemysłu i dlatego Zachód nas szanuje i chętnie wchodzi w kooperację wiedząc, że kredytów nieprzejadamy a inwestujemy,
- od wzrostu gospodarczego naszego kraju i poziomu patriotycznego społeczeństwa zależy suwerenność naszego kraju. Jest to sprawa którą się przemilcza,
- skutki socjalne napięć i błędów odbijają się trwale w świadomości społeczeństwa,
- posiadamy nierównomierne rozmieszczenie inwestycji w kraju / 81 miliardów poszło do woj. katowickiego/. Każda zainwestowana złotówka do 48 groszy na płać tam gdzie inwestycja powstaje. Tworzy się regiony kraju zamożne, gdzie łatwo o mieszkanie / powstają dysproporcje w życiu ludności różnych rejonów kraju/,
- musi być efektywność gospodarcza, ale również społeczna. Brak równowagi powoduje załamania,
- optymalizacja wymaga, aby opracować program bezpieczny, nie tylko ekonomicznie ale również politycznie,
- potrzebna jest ofiarność społeczna. Niepopularność decyzji czerwcowych polega na tym, że korzyści podane były wprost, a mało mówiło się, że potrzebne będą ograniczenia, wyrzeczenia.

Problem ten potraktowano wstydliwie,

- rząd posiadał złą ocenę sytuacji na skutek złej informacji o nastrojach społeczeństwa. Nikt by nie podjął takich decyzji, gdyby była prawidłowa informacja. Ale jaka propaganda taka informacja w odwrotnym kierunku,
- społeczeństwo musi wiedzieć coś więcej o sytuacji, niż samo może wydedukować pomiędzy propagandą a rzeczywistością. Niedoinformowane społeczeństwo może działać na błędnych przesłankach na szkodę kraju i narodu,
- złe samopoczucie społeczeństwa wynika ze sfery ekonomicznej i duchowej. Zdjęto dialog marksistów z katolikami jako nieistotne. Jest on jednak konieczny dla załatwienia spraw społecznych. Społeczeństwo nasze w przeważającej części to katolicy / znaczenie takiego dialogu podkreślano na konferencji w Berlinie/,
- w realizacji programu kraju konieczne jest zaangażowanie patriotyczne. Patriotyzm Polaków dał wiele przykładów na jakie nie mógł zdobyć się żaden inny naród w minionej wojnie. Tymczasem popełnia się kardynalny błąd przez zahamowanie programu polonistycznego i historycznego dla dziesięciolatki. Szkolna lektura na której wychowywały się pokolenia stała by się sprawą nielegalną.
W Polsce patriotyczne zaangażowanie ma kolosalne znaczenie,
- odczuwa się w społeczeństwie indyferencja. Zdjęcie dialogu światopoglądowego ocenia się, że państwo nie docenia moralnego wychowania przez kościół- nie docenia świadopoglądu chrześcijańskiego. Na konferencji berlińskiej podniesiono apel o konieczność nowego spojrzenia na te sprawy,
- dyskusji jest za mało. Dyskutować powinno się nie w trakcie decyzji i po decyzji, a przed. Słuszne są słowa tow. Gierka "więcej dyskusji przed podjęciem decyzji, więcej dyscypliny po decyzji",
- wykorzystać te formy demokracji, które zostały stworzone. I tak: w prasie; Front Jedności Narodu niech będzie autentyczny; sojusznicy SD i ZSL niech będą autentycznymi sojusznikami, niech coś wnoszą do programu i jego realizacji, nie tylko poparcie na spotkaniach,
- rolnictwo i ceny mogą budzić wątpliwość, czy to jest ten element, który będzie stymulował poprawę. Strumień ubytku rąk ze wsi

musi być zastąpiony strumieniem maszyn i sprzętu. Powinno nas
być stać na to, aby dać rolnictwu rzeczywistą pomoc. Ludzi na
wsi jest za dużo, jeśli chcemy cywilizacyjnie awansować.

Powyższe podajemy do wiadomości.

Wyk. w 2-ch egz.

egz.nr.1 - adresat
egz.nr.2 - a/a

Opr. BS druk CM.

poz.m.345/76

NACZELNIK WIZYDZARU IV
KWMO w Toruniu

/PPLK E. MOLENDY /

32468
317

tajne
nr 2144
15.09.76 r godz. 13.30
Ldz o-02379/76

15.09.76 325

SZYFrogram OTRZYMANY N	
z	Towarzyskie
ROZSZYFRO - 110 15. WRZE 1976	

Ug 02763/76

naczelnik wydziału iv departamentu iv msw
w warszawie

informacja

uprzejmie informuje, iz drogą operacyjną uzyskalismy dane z których wynika, ze w srodowisku pax-u lubelskiego komentowane sa w następujacy sposob wypowiedzi dot. sytuacji spoleczno-politycznej i gospodarczej kraju :

- w m - cu czerwcu br pax przezywał trudności i prawdopodobnie stowarzyszenie to było bliskie rozwiązania. zdaniem komentujących na takie posuniecie nie mogły sobie pozwolić tow. gierek, gdyż wiazałoby się to globalnie z problemem katolicyzmu w polsce. podjęcie takiej decyzji poważnie zachwiałoby pozycje i sekretarza k. pzpr.
- kolportowana jest wiadomość, iz władze prł poprzez swych przedstawicieli stolicy apostolskiej czyniły starania by przedłużyć sprawowanie funkcji prymasa polski przez kardynała wyszynskiego - mimo osiągnięcia przez wymienionego wieku emerytalnego. zajecie takiego stanowiska przez władze prł podykowane jest tym, iz wyszynski uważany jest przez naród polski jako przywódca religijny i może być w trudnych chwilach wykorzystany jako konsolidator narodu.
- w sposób powszechny aktualnie w srodowisku pax-u dyskutowana jest możliwość przekształcenia tegoż stowarzyszenia w partię polityczną - sytuacja taka może zaistnieć w ciągu najbliższych pięciu lat.
- notowany jest pewien rodzaj niezadowolen - wzburzenie wśród studentów z powodu zmiany nazwy ich zrzeszenia, poprzez dodanie słowa ''socjalistyczne''. zdaniem niektórych studentów związek ten winien mieć charakter apolityczny do którego mogłyby należeć osoby bez względu na swe zapatrzywanie. prawdopodobnie powyższa sprawa omawiana ma być podczas ogólnopolskiej konferencji studentów, która odbędzie się w m - cu października br w Lublinie lub w Warszawie.

ponadto wsrod studentow notuje sie glosy stwierdzajace, iz
zostali oni oszukani przez wladze, poniewaz podwyzke cen ogloszono
w okresie wakacyjnym.

326

- kolportowane sa rowniez wiadomosci, iz gornicy oraz kolejarze na slasku rozkrecaja tory kolejowa w celu niedopuszczenia do wywozu z kraju artykułów żywnościovych do zsrr.
- sa rowniez przypadki gdzie rolnicy - plantatorzy burakow cukrowych zaoruja swoje plantacje by państwu nie dostarczyc potrzebnego surowca do wyrobu cukru. w ten sposob wyrazaja swoj bunt przeciwko polityce rolnej państwa.

powyzsze informacje rozpowszechnial na terenie miasta gru-
dziadza wladzimierz janikowski - student teologii kul-u w lublinie.--

naczelnik wydziału iv kw mo w toruniu
pplk e. molenda

zaszyfrował głomski dnia 15.09.76 r godz.. 14.40
rozszyszyfrował+++ jarosz ++

Poznań, dnia 1 października 1976 r.

15 kw. 1976

XZ-00844/76

Tajne s pec. znaczenia

egz. nr 1.

F. Pib. Janukiewicz
do wiadomości
5.X.76

Naczelnik Wydziału IV Departamentu IV
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

W A R S Z A W A

I N F O R M A C J A

Członkowie Poznańskiego Oddziału PAX uważają, że nastąpiło polepszenie stosunków między Państwem a Episkopatem Polski i fakt ten napawa ich niepokojem. Niektórzy członkowie PAX-u twierdzą, że w takich sytuacjach PAX zawsze traci. Episkopat Polski zawsze dążył do pomniejszenia roli PAX-u i w przypadku całkowitej normalizacji stosunków między Państwem a Episkopatem Polski PAX może stracić dużo swoich członków. Część członków PAX-u jest przekonana, że władze państowe w obecnej trudnej sytuacji ekonomicznej w kraju będą skłonne uwzględnić żądania kardynała Stefana Wyszyńskiego co do amnestii dla skazanych za udział w wypadkach czerwcowych w Radomiu i Ursusie.

W Gnieźnie wśród pracowników Kombinatu Budowlanego przy ul. Dalkowskiej wywiązała się dyskusja na temat odczytanego z ambon w niedzielę dnia 26 września 1976 r. listu duszpasterskiego "Na XXXII Tydzień Miłosierdzia Słowo Pasterskie Prymasa Polski". W dyskusji brali udział zarówno

Mg - 003705/46.

pracownicy fizyczni jak i umysłowi. Wszyscy dyskutanci byli zgodni co do tego, że kardynał Stefan Wyszyński bardzo słusznie postąpił, że poruszył te sprawy. Twierdzili oni nawet, że w Polsce jedynie episkopat ośmiela się publicznie poruszać sprawy nurtujące społeczeństwo, na które nasze władze państwowe są nieczułe. Następnie podawano szereg przykładów marnotrawnej gospodarki dobrymi gruntami rolnymi.

NACZELNIK KOMISJI DO ZWIĄZKU IV
EWIĘTWA
ppłk mgr E. Giera

Wyk. w 2 egz.

egz. nr 1 - adresat

egz. nr 2 - a/a

opr. Z.J./druk.MG

nr dz. masz. 1307/76

KOMISJA WYSZUKIWANIA
MATERIAŁÓW Zbrodni
w Toruniu

12 L.C. 0-00-2410/76

Aleks. Syt. akt - wfh
Dr. Doh. 26. X. 76 Toruń
Toruń, dnia 22. X. 1976 r.

IPN BU 0 639/223

T a j n e - spec. znaczenia
nr. 1.

W. II
do wiadomości
23. X. 76 Toruń
T. P. K. 26. X. 76 Toruń

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
DEPARTAMENTU IV MSW
W W A R S Z A W I E

I N F O R M A C J A

Oryg.
Informuję, że w dniu 7.10. br. odbyło się w Toruniu zebranie poszerzonego Zarządu OW.PAX w którym uczestniczył Radajewski z Warszawy. Zebranie poświęcone było wystąpieniu B.Piaseckiego podczas ostatniego zebrania w centrali.

Radajewski jako uczestnik zebrania Zarządu w Warszawie przekazał swoje wrażenia dot. wystąpienia B.Piaseckiego. Zwrócił uwagę na trudną sytuację gospodarczą i polityczną kraju oraz omówił rolę jaka w tej sytuacji przypada PAXowi:

- Należy oddziaływać na duchowieństwo i członków Stowarzyszenia uświadamiając im istniejący stan,
- Dynamiczny rozwój kraju ma charakter nieharmonijny i dlatego trzeba zmienić na harmonijny. W sytuacji tej istotny jest problem spokoju i zaufania społeczeństwa do władzy,
- Trzeba cierpliwości, aby trwać przy świadomości, że żądania społeczeństwa nie zostały zrealizowane. Odwoływanie się do tej cierpliwości w obecnej sytuacji może być tylko odwoływaniem się do instynktu państwowego - a odwoływanie się do tego co jest instynktem państwowym jest odwoływaniem się do odpowiedzialności państwowej i narodowej. Jeżeli takie odwoływanie się nie będzie skuteczne, to może dojść do sytuacji przymusu i stanu wyjątkowego. Społeczeństwo w szerokich kręgach nie zdaje sobie z tego sprawy i nie doceni powagi sytuacji politycznej. W kraju powstaje taki stan wówczas gdy już wszystkie apele są nieskuteczne. W związku z tym należy podać społeczeństwu program wyjścia z tej sytuacji i opracować metody skutecznego działania. Tego dotychczas nie dokonano.

Mg. 004006/76

Społeczeństwo nie jest przekonane, że władza program taki posiada.

Przed PAX-em stoi zatem praca długoterminowa. Trzeba jak najszybciej wznowić to co się nazywa polską szkołą myślenia. Odwoływanie się do historii oraz wskazywanie na to co stanowi treści narodowe i ogólnoludzkie nie zawsze zdaje egzamin. Zwrócić trzeba szczególną uwagę na wychowanie młodzieży.

- W dalszym ciągu istnieje problem niemiecki w kraju. Trzeba oddziaływać na ludzi pochodzenia niemieckiego, którzy w dalszym ciągu nie zaasymilowali się i przyznają się do narodowości niemieckiej a nie polskiej / Śląsk, woj. olsztyńskie/.
- Zwracać należy uwagę, że preferowana polityka przez ZSRR jest bezpośrednio związana z problemem bezpieczeństwa Polski.
- W okresie integracji społeczeństwa polskiego, problem odrębności kultury polskiej jest ważny i trzeba go podkreślić.
- Ważnym zagadnieniem jest problem misji duszpasterskiej. Kościół pełnił dużą rolę na przestrzeni wieków nie tylko duszpasterską, ale był zawsze ośrodkiem walki o niepodległość.
- Piasecki w swym wystąpieniu zwracał uwagę, że trudnościami gospodarczymi w kraju towarzyszy brak ruchu umysłowego. Dotyczy to takich chociażby zagadnień jak: demokracji socjalistycznej, ogólnonarodowych dyskusji. Nie udało się ruchu takiego zorganizować w okresie ostatnich pięciu m-cy po czerwcu. Pokutuje zjawisko że podejście polemiki z polityką władzy rozumie się jako postawę wrogą. Dotyczy to nie tylko społeczeństwa ale również ludzi którzy sprawują władze i są w aparcie władzy - niedopuszczalne byłoby wykorzystanie obecnego stanu dla próby anarchii, próby wywołania zmian dla samych zmian / stworzyłoby to sytuację zabójczą/.
- Wystąpienie Tow. Gierka w Mielcu oraz Orędzie Episkopatu są to dwa dokumenty świadczące o trosce o losy narodu. Przestrzegając one, aby nie pójść na propagandę antyradziecką.

Wynikające z tego zadania to:

- Rozwój równowagi rynkowej Państwa ,
- Program dla rolnictwa - nie może być poparcia wyłącznie dla sektora Państwowego i spółdzielczego ale również dla indywidualnego,

- Problem cen - ceny muszą uwzględniać to, co jest społecznym kosztem wytwarzania,
- Musi dokonać się zmiana w stosunku do produkcji na rynek wewnętrzny,
- Walczyć z sytuacjami absurdum,
- Ożywić proces demokratyzacji, wykorzystać te formy które istnieją a nie są wykorzystywane / radni/,
- Wziąć udział w dyskusji nad programem szkoły średniej/ próbuje się przemycić do tego programu treści antypatriotyczne/,
- Nie istnieje problem antyustrojowy w kraju. Władza nie musi iść z tym do społeczeństwa, społeczeństwo z tym nie wychodzi również,
- Jeżeli ma być odbudowane zaufanie do władzy to muszą nastąpić zmiany kadrowe na najwyższym szczeblu / poza I Sekretarzem/,
- Cały naród musi zostać włączony dla wyjścia z trudności w jakich się znalazły - przy wykorzystaniu tego co posiada,
- Za powstałą sytuację nie mogą być odpowiedzialne dwa nazwiska
  - I Sekretarza KC PZPR i Premiera PRL Piotra Jaroszewicza,
- Społeczeństwo zadaje sobie pytanie, gdzie jest granica cierpliwości oczekuje zmiany- ale zmiana wtedy jest tylko usprawiedliwiana kiedy powoduje zmiany na lepsze a nie tylko zmianę dla zmiany,

W dyskusji podkreślano sprawę integracji społeczeństwa. Na przykładzie woj. olsztyńskiegowskazywano że osoby zamieszkujące te tereny - autochtoni posługują się jeszcze językiem niemieckim, odmawiają posyłanie dzieci do szkoły polskiej itp. Poruszono również sprawę niezagospodarowanych w okolicach Grudziądza terenów uprawnych.

Wyk. w 2-ch egz.

egz.nr.1 - adresat
egz.nr.2 - a/a

Opr.BS druk CM.
poz.m. /76

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWMO w Toruniu

/PPLK E. MOLENDA /

Bydgoszcz, dnia 28.10.1976r.

T A J N E
Egz. nr. 1.

NACZELNIK WYDZIAŁU II DEPARTAMENTU IV
MINISTERSTWA SPRAW WENETRZNYCH

w W A R S Z A W I E

I N F O R M A C J A

Uprzejmie informuję, że w b.m. odbyła się rozmowa pomiędzy przedstawicielem Oddziału Wojewódzkiego Stowarzyszenia PAX a biskupem ordynariuszem diecezji chełmińskiej Bernardem Czaplińskim.

W rozmowie bp Czapliński z dużym uznaniem wyrażał się o komunikacie ze 154 Konferencji Plenarnej Episkopatu, a szczególnie o fragmencie wydrukowanym na łamach pism lokalnych. Stwierdził, że stanowiło to dla niego zaskoczenie, ponieważ nie spodziewał się, że Episkopat wyda dokument o tak głęboko patriotycznej treści nacechowanej troską o dobro kraju. Uważa, że wydanie tego komunikatu i opublikowanie go w prasie jest ogromnym wkładem na drodze dalszej normalizacji stosunków Kościół-Państwo.

Mówiąc na temat działalności wydawniczej PAX, biskup wyraził opinię, że prasa PAX-u powinna zamieszczać więcej informacji z życia Kościoła w Polsce, zastrzegając jednak, aby nie publikowano zdjęć księży.

Biskup Czapliński wyraził zgodę na odbycie spotkania z przewodniczącymi Oddziałów Wojewódzkich Stowarzyszenia PAX, których siedziby znajdują się na terenie diecezji chełmińskiej.

Jednocześnie informuję, że w dniu 25.10.1976r. odbyło się zebranie Klubu "Życia i Myśli" przy Oddziale Wojewódzkim Stowarzyszenia PAX w Bydgoszczy. W zebraniu uczestniczyło 39 osób w tym 13 księży z woj. bydgoskiego.

Podeczas zebrania ks. Tadeusz Dzięgiel wygłosił referat pod tytułem "Wybrane zagadnienia demograficzne w Polsce". Prelegent opierał się na swoim artykule na ten temat zamieszczonym przez "Życie Warszawy" w dniu 9.09.1976r. Myślą przewodnią referatu było propagowanie modelu rodziny "2 + 4".

- 2 -

W trakcie dyskusji mówiono na temat laicyzacji życia małżeńskiego. Podkreślano, że współczesne małżeństwa dbają o wysoki standart materialny odsuwając posiadanie dziecka na dalszy plan. Na trwałość więzów rodzinnych niekorzystnie odbija się słabnięcie więzi religijnych między małżonkami.

Dyskutanci zwracali uwagę, że istnieje potrzeba współdziałania czynników państwowych i kościelnych w kształtowaniu właściwego modelu rodziny.

Postulowano też potrzebę zmiany ustawy o przerywaniu ciąży, a mianowicie:

- zabiegi przerywania ciąży powinny odbywać się tylko w szpitalu;
- decyzję o zabiegu winno podejmować konsylium lekarskie;
- lekarze ginekolodzy powinni być kontrolowani przez czynniki społeczne /w tym księży i ludzi świeckich/.

Wykonano w 2 egz.

Egz. nr 1 adresat

Egz. nr 2a/a

Oprac. HG.

Druk CzT. poz. 805/76

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWMO w Bydgoszczy
kpt. mgr Cz. Dmytrzak

Warszawa, dnia 6 grudnia 1976 roku

T A J N E
Egz. Nr 4DYREKTOR DEPARTAMENTU IV MSW
GEN. BRYG. K. STRASZEWSKI

Pr. U. W. W. M. S.

Informujemy, iż środowiska syjonistyczne wykazują rosnące zainteresowanie dialogiem z kołami katolickimi i wykorzystaniem tego forum dla swych celów propagandowych. Jedną z platform oddziaływanego na środowisko katolickie jest Międzynarodowa Rada Katolików i Żydów, która co jakiś czas organizuje konferencje poświęcone dyskusjom na tematy interesujące syjonizm.

*Lec wad. D
pr. Z. Galanek
np. R. Kuczyński
Hedwig
P.M.W.
dr. A. Cieślak
F. 13.12.76*

W dniach 20-30.6.76 r. odbyła się w Jerozolimie konferencja Rady a jej głównym tematem był "Izrael - jego znaczenie i jego rzeczywistość". Głównym referentem był P. Marcel DUBOIS. Szczegółów obrad nie znamy. Celem konferencji i wystąpień była pomoc propagandowa dla Izraela, w sensie przedstawienia tego państwa w pozytywnym świetle w kołach katolickich. Delegatami Austrii na konferencji byli ; dr Hedwig WAHLE - wiceprezes krajowego Komitetu Walki z Antysemityzmem i Ulrich TRINKS - sekretarz generalny tego Komitetu.

*BIU
RCC
i ABC*

Międzynarodowa Rada Katolików i Żydów /Internationaler Rat für Christen und Juden/ zawiadomiła ostatnio, że w dniach 28.XII.br. - 6.I.77 r. odbędzie się w Walii /Wlk.Brytania/ Międzynarodowa Konferencja Młodzieży. Tematem tej Konferencji będzie problem "Przemoc i agresja, ich socjalne, polityczne i etyczne aspekty". Konferencja ta ze strony środowisk syjonistycznych ma być zabezpieczona udziałem przedstawicieli Komitetu Walki z Antysemityzmem /Aktion gegen den Antisemitismus/. Z Austrii przybędzie delegacja Komitetu w składzie ; dyr. PODRIES Kurt - wiceprezes Komitetu i dr Hedwig WAHLE.

W Austrii aktualnym prezesem Komitetu jest dr PICK, a sekretarzem generalnym Ulrich TRINKS. Danych o tych osobach nie posiadamy.

Komitet Walki z Antysemityzmem jest od 20 lat członkiem Międzynarodowej Rady Katolików i Żydów i na tej zasadzie bierze aktywny udział w jej pracach. Daje to jednocześnie możliwość zabezpieczenia właściwego kierunku działań Rady, w sposób uwzględniający interesy syjonistyczne. Udział przedstawicieli Komitetu w imprezach Rady zabezpiecza omijanie tematów nie-wygodnych.

Mo-04638/76

Ma-1943/76

326
325

Podjęliśmy starania uzyskania dalszych informacji o aktywności syjonistów na forum Międzynarodowej Rady Katolików i Żydów.

DYREKTOR DEPARTAMENTU I MSW

GEN. BRYG. J. SŁOWIKOWSKI

Odb. w 2 egz. WD
adresat egz. nr 1
a/a " " 2
Oprac. S.B.
nr ks. 3492

Biuro udostępniania Dokumentów
i Archiwizacji

16 L.dz ...Z-0150/76

Legnica, dnia 17.XII.1976r.

T A J N E

Egz. nr 1

NACZELNIK WYDZIAŁU IV.DEP. IV.
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

W W A R S Z A W I E

I N F O R M A C J A

dot. wystąpienia Ob.RADAJEWSKIEGO na zebraniu
zarządów Kół PAX w Legnicy.

W dniu 11.XII.br. w Legnicy odbyło się posiedzenie
kół PAX z Głogowa i Legnicy, na którym prelekcję na temat
sytuacji polityczno-ekonomicznej w kraju wygłosił Ob.RADAJEWSKI
z centrali PAX z Warszawy.

W swoim wystąpieniu między innymi stwierdził, iż
przesunięcia jakie nastąpiły w Partii i Rządzie po V Plenum KC,
to faktycznie odsunięcie niektórych osób od dotychczas zajmo-
wanych stanowisk, gdzie mieli coś do powiedzenia i mogli
decydować o pewnych sprawach.

Kryzys ekonomiczny jaki zaznaczył się w naszym kraju powoli
ustępuje, ale społeczeństwo nie zostało uspokojone. Podjęcie
teraz jakichś nie przemyślanych decyzji może wywołać jeszcze
rozruchy w kraju. Jest to spowodowane m.in. tym, że społ-
eczeństwu naszemu stworzyło się szanse społeczeństwa konsum-
cyjnego, coś na wzór zachodni, a obecna sytuacja w kraju znowu
powróciła do dawnych lat. Ludzie nie są informowani co spow-
dowało ten kryzys.

Wg. RADAJEWSKIEGO, społeczeństwo traktuje się w ten sposób:
"ma pracować, a poza tym nic nie powinno go obchodzić".

Mot-1461/6
Llo-04445/76

Podał także, iż duchowieństwo nasze, przez wydanie szeregu listów, które były czytane w kościołach przyczyniło się do uspokojenia społeczeństwa w najbardziej trudnym okresie. Ale dodał także, iż niektórzy biskupi jak, Wojtyła, niesłusznie uważają, że dzięki ich działalności "uratowali Ojczyznę od zagłady". Tutaj wspomniał także, że PAX w związku z prowadzoną przez państwo szeroką akcję ateizacji społeczeństwa, wystosował memorial do Rządu, w którym sprzeciwia się tej akcji.

W dalszej części swego wystąpienia, Radajewski nawiązał do sprawy zmiany cen na artykuły spożywcze stwierdzając, że podniesienie tych cen jest w obecnej chwili niemożliwe. Wynika to m.in. z tego, że w ostatnim okresie zostały podwyższone ceny szeregu różnych artykułów. Zmiany tych cen dokonywały same przedsiębiorstwa czy zakłady, które te artykuły wytwarzają. Były to podwyżki niejednokrotnie podyktowane tylko zmianą nazwy artykułu czy zmianą opakowania. Władze państwowe nie potrafiły jakoś ingerować w te sprawy. Te ceny nadwyrężyły już mocno budżet poszczególnych rodzin.

Poinformował także zebranych, iż w kraju nasilają się antyradzieckie wystąpienia, które nic dobrego nie dają, a mogą narazić nas na kłopoty, a "nawet utratę niepodległości". Stwierdził, iż w naszym kraju od 1974r. ruch umysłowy prawie nie istnieje. Ruch ten jest tylko jednokierunkowy tzn. od KC w dół, a wszelkie jakieś inne próby są objęte cenzurą. Te sprawy szkodzą naszemu państwu, naszej gospodarce, bo mamy wielu ludzi mądrych, którzy by mogli wniesć dużo dobrego tak dla gospodarki jak i w ogóle sytuacji w kraju.

Na zakończenie podał, iż Stowarzyszenie PAX jest właściwie jedyną organizacją w kraju, w której informuje się członków dość szeroko i obiektywnie o sytuacji w kraju. Ta informacja została podana po to, by członkowie PAX pytani o te sprawy wiedzieli jak je tłumaczyć społeczeństwu.

85
229
338

W dyskusji zabrał głos m.in. Ob. REKOWSKI Norbert odpowiadając na wcześniejszą wypowiedź RADAJEWSKIEGO, że członkowie PAX mający jakieś stanowiska we władzach terenowych winni aktywnie włączać się do tej pracy, by ulepszać pewne rzeczy, REKOWSKI oświadczył, że on jako radny WRN ma bardzo małe możliwości działania, może należeć tylko do jednej komisji, ale i tam jego decyzje i w ogóle decyzje radnych, ich kompetencje są niewielkie.

Na posiedzeniu tym poinformowano także zebranych, iż w najbliższym czasie otrzymają oni materiały dot. poruszanych przez RADAJEWSKIEGO spraw, z którymi mają zapoznać członków PAX na zebraniach kół.

mjr mgr I. W O J C I K

Wyk. w 3 egz.

Egz. nr 1 adresat

Egz. nr 2 Wydz. II. Dep. IV.

Egz. nr 3 a/a

Opr. IW/RK

Druk DG

nr ks.masz. 235

KOMISJA WYDZIAŁOWA
MILICJI W WARSZAWIE
w Toruniu

12 Lc 0-00-350/76

7 Xem akt syt - wykres

IPN BU 0 639/223

Toruń, dnia 20.12.1976 r.

T a j n e - spec.znaczenia
egz.nr...?

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
DEPARTAMENTU IV MSW
W W A R S Z A W I E

I N F O R M A C J A

W dniu 9.12.br. odbyło się w Toruniu poszerzone posiedzenie Zarządu OW PAX, w którym uczestniczyło około 30 osób. Zebranie to prowadził przewodniczący OW Grzegorz Potarzyński. W posiedzeniu brał również udział przedstawiciel Centrali Radajewski.

Na wstępie przewodniczący OW PAX omówił zadania i cele Stowarzyszenia w związku z Uchwałami V Plenum KC PZPR, przedstawione w referacie Bolesława Piaseckiego.

Stwierdził on m.in., że zmiany zachodzące ostatnio w polityce światowej, a szczególnie zwycięstwo demokratów w wyborach prezydenckich nakazują zwiększenie czujności, ponieważ ich polityka zawsze znamionowała energiczniejsze posunięcia, doprowadzające do międzynarodowych konfliktów.

Następnie przechodząc do zmian personalnych w kadrach polityczno-rządowych, które zostały zaproponowane i zatwierdzone przez V Plenum KC PZPR, stwierdził, że są one konsekwencją istniejącej sytuacji.

Wyraził pogląd, że zmiany te nie zostały jeszcze zakończone i w przyszłości należy oczekwać dalszych. Zebrani poinformowani zostali, że w Biurze Politycznym KC istnieje grupa opozjonistów Tow.E.Gierka, która nie w pełni akceptuje realizowaną przez Partię politykę.

Decyzje podjęte przez V Plenum określone jako inventaryzacja błędów i opinii społecznej są szansą ofensywnego zakończenia obecnej dziesięcioletki gospodarczej, niemniej jednak wyraził obawę, że w związku z trudnościami żywieniowymi społeczeństwo kierując się pobudkami emocjonalnymi może zaprzepaścić i puścić w niepamięć włożony w dotychczasowe osiągnięcia trud i wysiłek materialny minionych 6 lat. Zdaniem mówcy należy przeciwstawić się tendencjom dogmatyczno-ateistycznym prowadzącym do inercji społecznej, a szczególnie

91 340
323

zasadom lansowanym przez prezesa TKKS Jaroszewskiego, które nie są do przyjęcia w życiu narodowym.

Zapowiedział, że PAX w tej kwestii zajmie niebawem stanowisko, w którym przeciwstawi się w/w tendencjom.

Wypowiadając się na temat działalności TKKS stwierdził, że do jej zahamowania przyczyniło się wybitnie aktywne i dogmatyczne stanowisko zajęte przez prezesa TKKS - Jaroszewskiego, kierującego się osobistymi ambicjami.

Oceniając stanowisko zajęte przez Episkopat uznał je za słuszne, ponieważ przejawy buntu mogłyby doprowadzić do negatywnych zmian politycznych i społecznych. Podkreślił, że Episkopat i prymas Wyszyński podjęli słuszny, bo niekonformistyczny ton rozmów z władzami, nawołując do "cierpliwej wytrwałości". W obecnej sytuacji, zaniem PAX-u jest zapewnienie bezpieczeństwa osobom o światopoglądzie katolickim, ponieważ V Plenum nie przejawiło tendencji do tolerancji światopoglądu katolickiego, czego należałoby się spodziewać po oświadczeniu mieleckim.

Jest to przejawem różnic w postawach wśród członków Biura Politycznego KC. V Plenum, zdaniem PAX-u, nie rozwiązało kompleksu zagadnień wychowawczo-kulturalnych, co jest wynikiem braku troski o rozwój osobowości Polaka.

Zapowiedział złożenie w tej sprawie przez PAX memoriału władzom najwyższym PRL. Krytycznie ustosunkował się do wyników gospodarczych osiągniętych przez PGR-y oceniając że nie dorównują one wynikom gospodarki indywidualnej.

Na zakończenie wezwał radnych PAX do pozbycia się anonimowości, do większej aktywności i bardzo odważnych wystąpień w życiu społecznym.

W dyskusji zebrani wyrazili obawę, że PAX zbyt często w określaniu zjawisk i przejawów życia społecznego posługuje się metaformami. Informowali, że pewne kręgi społeczne, do których należy duchowieństwo, pragną aby PAX reprezentował interesy katolików i bardziej zdecydowanie wpływał na działalność państwową. W wystąpieniu Episkopatu widać walkę o ocalenie pewnych wartości społecznych, posuwając się do stwierdzenia, że "naród przetrwa, a kraj może nie istnieć". Stwierdzono też, że w obecnej sytuacji sprawy ideowo-polityczne mają drugorzędne znaczenie, ponieważ społeczeństwo w pierwszym rzędzie oczekuje podwyżek i polepszenia zaopatrzenia.

Wyrażano obawę, aby PAX nie zszedł na pozycje konformistyczne. W końcowej fazie dyskusji ustosunkowano się do spraw związanych z V Plenum i VII Kongresem Związków Zawodowych oraz wizyty Tow. E. Gierka w Mielcu.

Według posiadanych danych w grudniu następuje przerwa w działalności OW. PAX.

Wyk.w 2-ch egz.

egz.nr.1 - adresat
egz.nr.2 - a/a

Opr. BS druk CM.
poz.m.../76

NACZELNIK VI DZIAŁU IV
KWMO w Toruniu

/PPLK E. MOLENDY /

Biuro Archiwizacji Dokumentów

Łączka/księga zawiera
341...../słownie: trzysta
czteroksięci jedenaście kart
numerowanych, zszytych i zabezpieczonych
pieczęcią Warszawa, dn. 6.04.04.

Koniec

